

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
1975

19285

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΔΩΡΕΑΝ

ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΚΥΡΟΥ

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ

~~ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ~~
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
ΕΥΤΥΧΙΑΣ, ΚΥΡΟΥ
ή για τα μου.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1975

ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΚΑΡΤΑ

ΑΤΤΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ

ΑΝΑΤΙΩΣΤΙΚΟ
ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΚΑΡΤΑ

ΑΝΑΤΙΩΣΤΙΚΟ

ΑΝΑΤΙΩΣΤΙΚΟ Τ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ 1975

1. ΜΕΡΑ ΧΑΡΑΣ

‘Ο ήλιος τρυπώνει στο δωμάτιό μου μέσα από τις γρίλιες. Μισοξυπνῶ και χασμουριέμαι... Τεντώνω πρώτα τὸ ἓνα χέρι. Μετὰ τὸ ἄλλο. “Υστερα τεντώνω και τὰ δυό μου πόδια. Και μετὰ... Ξαναγυρίζω ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γιὰ νὰ ξανακοιμηθῶ.

Εἶμαι ὑπναράς! Τί θέλετε νὰ κάνω;

‘Ο ήλιος χάνει τὴν ὑπομονή του και στέλνει ἄλλες πιὸ δυνατὲς ἀχτίνες. Θὰ νομίζη ὅτι ξέχασα πὼς σήμερα ἔχει δουλειά. “Ομως, ὄχι! Δὲν τὸ ξέχασα. Ἄλλὰ ὁ ήλιος ξυπνᾷ μὲ τὰ

κοκόρια κι ἐγὼ δὲν εἶμαι κόκορας νὰ πάω ἀπὸ
τὰ χαράματα σχολεῖο!

Χουζουρεύω λοιπὸν στὸ ζεστό μου κρεβά-
τι καὶ ὄνειρεύομαι. Σὲ λίγο θὰ μπῆ στὸ δωμά-
τιο ἢ μαμά μου καὶ θὰ πῆ:

—Εἶναι ὥρα νὰ ξυπνήσης, Παναγιώτη! Σὲ περι-
μένει τὸ σχολεῖο!

Τὸ ξέρω πὼς μὲ περιμένει. “Ὅπως μὲ
περιμένουν καὶ τὰ παπούτσια μου κάτω ἀπὸ
τὴν καρέκλα καὶ ἡ καινούρια μου τσάντα, ἐκεῖ
στὴ γωνιά. Μὲ περιμένουν ἀκόμα ὁ πίνακας, ἡ
ἔδρα, τὰ θρανία, τὰ μαθήματα, τὰ φωνήεντα
πού εἶναι ἐφτά, τὰ σύμφωνα πού εἶναι δέκα
ἐφτά!...

Ἡ πόρτα ἀνοίγει. Σκέφτομαι. Νὰ δῆς πού
εἶναι ἡ μαμά. “Ἄς κάνω τὸν κοιμισμένο. Θὰ μὲ
δῆ καὶ θὰ πῆ: «Εἶναι ὥρα νὰ ξυπνήσης, λεβέν-
τη μου!».

Δὲν προφταίνω νὰ τελειώσω τὴ σκέψη μου
καὶ ἡ μητέρα μου λέει:

—Εἶναι ὥρα νὰ ξυπνήσης, λεβέντη μου!

Πετιέμαι σὰν πύραυλος καὶ τινάζω τὶς
κουβέρτες.

—Τὸ ἔξεραι πὼς θὰ τὸ πῆς ἔτσι, τῆς λέω
ξεκαρδισμένος στὰ γέλια.

Καὶ γελά κι ἐκεῖνη.

Φθινοπωρινὸ πρωινὸ. Οἱ δρόμοι στὶς πό-
λεις καὶ στὰ χωριά γεμίζουν παιδικές φωνές.
Παιδιὰ μικρά, παιδιὰ μεγάλα ξεχύνονται σὰ

σίφουνας ἀπὸ τὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν. Εἶναι χαρούμενα καὶ γελαστά. Καθῶς ἀνταμώνουν, τιτιβίζουν σὰν πουλιὰ καὶ φλυαροῦν πρόσχα-ρα. Οἱ μεγάλοι σταματοῦν τὸ βῆμα καὶ χαμογε-λοῦν.

Ἐπιτέλους! Ὅχτῳ παρὰ τέταρτο! Βγαίνο-με κι ἐμεῖς, τ' ἀδέρφια μου κι ἐγώ, μὲ τὶς καινούριες μας τσάντες ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας. Πᾶμε μὲ βῆμα γοργό.

Ἡ μητέρα κατεβαίνει τὴ σκάλα καὶ μᾶς ξεπροβοδίζει συγκινημένη. Ὡστόσο ὅλο τὸ καλοκαίρι, ἔλεγε: «Πότε, Θεέ μου, θ' ἀνοίξουν τὰ σχολεῖα νὰ ἡσυχάσω ἀπὸ τὶς φωνές καὶ τὶς ἀταξίες σας;».

Ὁ παππούς μας ἔρχεται δύο βήματα πίσω μας, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς προλάβῃ. Μὲ τ' ἄσπρα του μαλλιὰ καὶ τὸ καλοσυνάτο του πρόσωπο μοιάζει μὲ τὸν καλὸ ἄγγελο, ποῦ μᾶς παραστέκει καὶ μᾶς προστατεύει.

— Λέτε, νὰ μὲ περάσουν γιὰ συμμαθητὴ σας; ρωτᾷ.

— Ἄ, μπά! ἀπαντᾷ σοβαρὰ ἡ Μαρίνα, ποῦ δὲν κατάλαβε ὅτι τό ἔλεγε στ' ἄστεῖα. Δὲν ἔχεις τσάντα.

Ἡ Μαρίνα εἶναι ἡ μικρὴ μας ἀδερφοῦλα. Πηγαίνει σήμερα γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σχολεῖο. Καμαρώνει σὰν παγόνι καὶ πηδᾷ σὰν κασι-κάκι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός τὰ διηγείται ὄλ' αὐτά; Γιατί ἡ μέρα αὐτὴ εἶναι μέρα χαρᾶς; Εἶναι χαρούμενο τὸ ξύπνημα τοῦ Παναγιώτη; καὶ γιατί; Γιατί χαμογελοῦν οἱ μεγάλοι καὶ σταματοῦν τὸ βῆμα, ὅταν βλέπουν τὰ παιδιὰ νὰ πηγαίνουν σχολεῖο; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

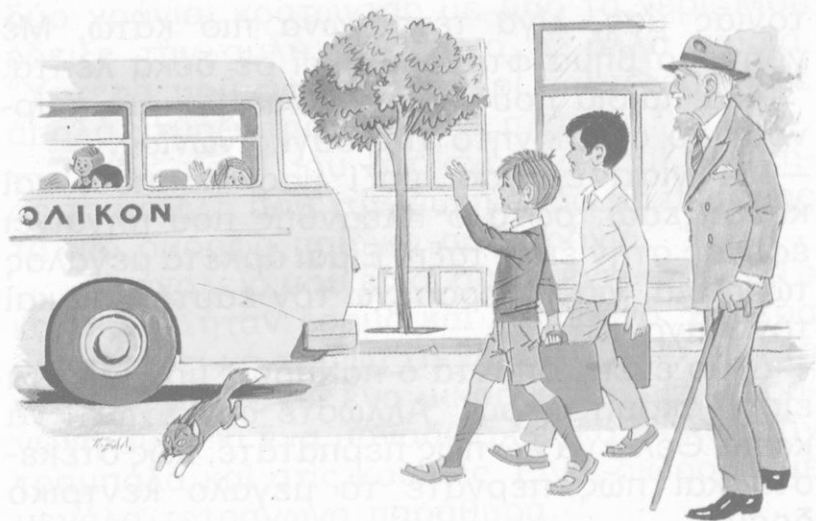
ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

“Όταν θέλωμε νὰ ποῦμε, ὅτι κάποιος εἶναι πονηρός, λέμε ὅτι εἶναι σὰν ἄλεπού, ἐπειδὴ ἡ ἄλεπού εἶναι πονηρή. Αὐτὸ λέγεται **παρομοίωση**.

Νὰ συμπληρώσης τὶς τελείες μὲ τὴ λέξη ποὺ ταιριάζει, γιὰ νὰ βρῆς τὶς παρομοιώσεις.

Πουλιά, παγόνι, κατσικάκι, σίφουνας, ἄγγελο
Ξεχύνονται σὰν..... Τιτιβίζουν σὰν.....
Μοιάζει μὲ ..... Καμαρώνει σὰν .....
Πηδᾷ σὰν .....

2. ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Περιμένομε στὴ γωνία τὸ σχολικὸ αὐτοκίνητο τῆς Μαρίας. Τὸ νηπιαγωγεῖο τῆς βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Μὲ τὴ μπλὲ τῆς ποδιά, τὸν ἄσπρο γιακὰ καὶ τὰ καλοχτενισμένα μαλλάκια τῆς μοιάζει μὲ λουλουδάκι, ποὺ ξεφύτρωσε ξαφνικὰ στὸ πεζοδρόμιο.

Σὲ λίγο ἔρχεται τὸ λεωφορεῖο. Εἶναι γεμάτο παιδιά. Ἡ Μαρίνα ἀνεβαίνει κρατώντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ καλάθκι καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴ σάκα τῆς, ποὺ τὴ γέμισε - χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἀνάγκη - μὲ τετράδια καὶ μολύβια. Μᾶς χαιρετᾶ ἀπὸ τὸ παράθυρο κουνώντας τὸ χέρι τῆς.

Ὁ Κλεάνθης κι ἐγὼ συνεχίζομε τὸ δρόμο μας. Πηγαίνομε στὸ δημόσιο σχολεῖο τῆς γει-

τονιάς μας, λίγα τετράγωνα πιὸ κάτω. Μὲ γρήγορο βῆμα φτάνομε ἐκεῖ σὲ δέκα λεπτά. Ἔλλα παιδιὰ ποὺ κάθονται πιὸ μακριὰ παίρνουν τὸ αὐτοκίνητο τῆς συγκοινωνίας.

—Μὰ γιατί ἔρχεσαι μαζί μας, παππού, καὶ κουράζεσαι; ρωτᾷ ὁ Κλεάνθης ποὺ πηγαίνει ἐφέτος στὴν ἕκτη τάξη. Εἶμαι ἄρκετὰ μεγάλος τώρα πιά, γιὰ νὰ προσέχω τὸν ἑαυτό μου καὶ τὸν Παναγιώτη.

—Δίκιο ἔχεις, ἀπαντᾷ ὁ παππούς, μὰ γιὰ μένα εἶστε ἀκόμη μικρά. Ἔλλωστε δὲν ἔχω τί νὰ κάνω. Θέλω νὰ δῶ πῶς περπατᾶτε, πῶς στέκεστε καὶ πῶς περνᾶτε τὸ μεγάλο κεντρικὸ δρόμο.

Νὰ τὸ σχολεῖο μας! Ἡ πόρτα του εἶναι ἀνοιγμένη διάπλατα σὰν ἀγκαλιά. Οἱ δάσκαλοι ὑποδέχονται τὰ παιδιὰ μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη. Λέμε ἓνα βιαστικὸ «ἀντίο, παππού,» καὶ τρέχομε στὴν αὐλὴ ἀνάμεσα στ' ἄλλα παιδιὰ. Οἱ συμμαθητές μας φωνάζουν:

— Κλεάνθη! ὁ ἓνας.

— Παναγιώτη! ὁ ἄλλος.

Τί ὄμορφα ποὺ εἶναι, Θεέ μου, μέσα σ' αὐτὸ τὸ δεύτερο σπίτι μας, μὲ τὴ μεγάλη αὐλὴ καὶ τὰ πολλὰ ἀδέρφια! Κάθε φορά, ποὺ γυρίζω σ' αὐτὸ μετὰ τὶς διακοπές, νομίζω πῶς βλέπω ἓναν παλιό, ἀγαπημένο μου φίλο!

Ἄσφαλῶς θὰ ὑπάρχουν πιὸ μεγάλα καὶ πιὸ ὠραῖα σχολεῖα ἀπὸ τὸ σχολεῖο τῆς γειτονιάς μου. Ἐγὼ ὅμως τὸ δικό μου ἀγαπῶ.

Σ' αὐτὸ μ' ἔφερε ἡ μητέρα μου, πρὶν ἀπὸ

δύο χρόνια, κρατώντας με από τὸ χέρι. Μοῦ ἔδειξε τὴν αὐλή, τὸ κτίριο, τ' ἄλλα παιδιὰ. Ὑστερα μοῦ ἄφησε τὸ χέρι καὶ μ' ἔσπρωξε ἀπαλὰ χτυπώντας μου τὴν πλάτη.

— Τρέξε, παιδί μου, στὸ σχολεῖο σου! Ἀγάπησέ το μὲ ὅλη σου τὴν ψυχή. Ἐδῶ θὰ περάσης τὰ πιὸ ὄμορφα παιδικὰ σου χρόνια.

Τὸ σχολεῖο μου εἶναι σὰ νὰ ἔχη καρδιά. Τὸ καλοκαίρι ἦταν ἔρημο καὶ λυπημένο. Σήμερα δὲν μπορεῖ νὰ κρύψη τὴ χαρά του. Νὰ σᾶς τὸ περιγράψω; Ἔχει ἓνα μικρὸ κῆπο, μιὰ τετράγωνη αὐλή κι ἓνα μοναδικὸ πεῦκο δίπλα στὴν τραμπάλα καὶ στὶς κούνιες. Εἶναι διώροφο μὲ μεγάλα τετράγωνα παράθυρα.

Ἐκεῖνο ποῦ μοῦ ἀρέσει στὸ σχολεῖο εἶναι πὼς ὅλα πρέπει νὰ τὰ σκέφτωμαι μόνος μου. Δίπλα μου δὲν ἔχω οὔτε τὴ μαμά μου οὔτε τὸν μπαμπά μου οὔτε τὸν Κλεάνθη. Ἐγὼ μόνος μου ἀποφασίζω ἂν θὰ βάλω παλτὸ στὸ διάλειμμα, ὅταν κρυώνω, ἂν θ' ἀγοράσω κουλούρι, γιὰτὶ πεινῶ, ἂν θὰ θυμώσω μ' ἓνα παιδί ποῦ μ' ἔσπρωξε ἢ θὰ χαμογελάσω, γιὰτὶ τὸ ἔκαμε, χωρὶς νὰ τὸ θέλη. Διαβάζω καὶ γράφω μόνος μου καὶ μόνος μου παίρνω τοὺς καλοὺς ἢ τοὺς κακοὺς βαθμούς. Στὸ σχολεῖο δηλαδὴ εἶμαι ἓνας σωστὸς κύριος!

Ὅπως μᾶς λέει στὸ λόγο του ὁ κύριος διευθυντὴς στὴν ἀρχὴ τῆς σχολικῆς χρονιάς, τὸ σχολεῖο εἶναι τὸ μέρος, ὅπου συγκεντρώνονται τὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ μορφωθοῦν. Εἶναι μιὰ μικρὴ κοινότητα. Μιὰ γέφυρα, ποῦ πρέπει νὰ

τὴν περάσουν τὰ παιδιά, γιὰ νὰ βγοῦν στὸν κόσμο.

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο μοῦ ἀρέσει πολὺ. Καὶ κάθε φορά, ποὺ περνῶ τὴ μεγάλη καγκελό-πορτα, σκέφτομαι:

— Παναγιώτη, ἔλα νὰ περάσωμε αὐτὴ τὴ γέφυρα μὲ χαρά. "Ἐλα νὰ γίνωμε σπουδαῖοι ἄνθρωποι!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί πηγαίνει ὁ παππούς μαζί μὲ τὰ παιδιά; Πῶς αἰσθάνεται ὁ Παναγιώτης γιὰ τὸ σχολεῖο του; Μπορεῖτε νὰ τὸ περιγράψετε; Τί τοῦ ἀρέσει περισσότερο στὸ σχολεῖο; Τί λέει ὁ διευθυντῆς πῶς εἶναι τὸ σχολεῖο; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγήθῃς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) **Σύνθετη** εἶναι ἡ λέξη ποὺ γίνεται ἀπὸ δύο ἄλλες, ὅταν ἐνωθοῦν. "Ἐτσι ἀπὸ τὸ καλὸς καὶ χτενισμένος γίνεται ἡ νέα λέξη καλοχτενισμένος. Ἀπὸ τὸ κάγκελο καὶ πόρτα γίνεται ἡ λέξη καγκελόπορτα κλπ.
Τώρα ποὺ ξέρεις ποιὲς εἶναι οἱ σύνθετες λέξεις, νὰ βρῆς μερικὲς μέσα στὸ πρῶτο καὶ δεύτερο κεφάλαιο καὶ νὰ τὶς ὑπογραμμίσῃς.
- 2) Νὰ συμπληρώσης τὶς λέξεις ποὺ λείπουν:
Δρόμος, βιβλία, κύριος, αὐλή, κῆπος, χρονιὰ
δημόσιος..... σχολικὴ.....
τετράγωνη..... κεντρικὸς.....
σωστὸς..... παιδικὰ.....
- 3) Νὰ γράψῃς δύο προτάσεις μὲ τὰ ρήματα: παίρνω καὶ περνῶ. Νὰ προσέξῃς τὴν ὀρθογραφία.

3. ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
"Άσπρα μαλλιά, τὰ γένια σου μπαμπάκι,
μακρὺ τὸ ἱμάτιό σου καὶ λευκὸ
καὶ κάθε πόδημά σου συννεφάκι!

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Μιὰ ὀλόβροχη σὲ εἶδα ἡμέρα
νὰ τριγυρνᾶς ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
σὰ σύννεφο μὲς στὸν ἀέρα!

Θεέ μου πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Μὰ σκύψε, πές μου τὴν ἀλήθεια,
ξέρεις κι ἐσὺ σὰν τὸν παππού, νὰ λὲς
κοντὰ στὸ ἅγιο τζάκι παραμύθια;

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Γιατί λοιπὸν τὰ οὐράνια δὲν τ' ἀφήνεις
νὰ ῥθῆς στὸ σπίτι μας, ποὺ εἶναι ζεστό,
παπποὺς μαζί μας γιὰ νὰ μείνης;

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε ἀπὸ τὸ ποίημα;
- 2) Μὲ τί τὸν παρομοιάζει τὸ Θεὸ τὸ παιδάκι; Γιατί; Τί τὸν παρακαλεῖ;
- 3) Πόσες στροφές ἔχει τὸ ποίημα;
- 4) Πόσους στίχους ἔχει κάθε στροφή;
- 5) Ποιοὶ στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν καὶ μὲ ποιὲς λέξεις;

4. ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΜΕΝΑ

Μετὰ τὸν ἀγιασμό περάσαμε ἡσυχὰ στὶς τάξεις μας καὶ καθίσαμε στὰ θρανία.

Ἄνοιγοντας ὅμως τὴ σάκα μου νὰ βγάλω τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδια, ἔπεσε ἀπὸ μέσα ἓνα γράμμα. Στὸ φάκελο ἔγραφε: «Γιὰ τὸν Παναγιώτη». Ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ὁ Παναγιώτης, ἄνοιξα τὸ γράμμα καὶ διάβασα:

Ἄγαπημένο μου παιδί

Σήμερα εἶναι ἡ πρώτη μέρα τῆς νέας σχολικῆς χρονιάς. Εἶσαι πιά μαθητὴς τῆς τρίτης τάξης τοῦ Δημοτικοῦ. Μοῦ φαίνεται ἀπίστευτο! Πότε μεγάλωσες, ἀγόρι μου, τόσο;

Τὸ πρωὶ σηκώθηκα, πρὶν ἀκόμα ξυπνήσετε, κι ἔγραψα στὸν Κλεάνθη καὶ σ' ἐσένα ἀπὸ ἓνα γράμμα. Θέλω νὰ ξέρετε ὅτι θὰ μοῦ λείψετε πολὺ καὶ ὅτι τὸ σπίτι θὰ εἶναι ἄδειο καὶ βουβὸ

χωρίς ἑσᾶς. Μὰ θὰ περιμένω μὲ χαρὰ τὸ μεσημέρι νὰ γυρίσετε σὰ μικρὰ πουλιά, νὰ τὸ γεμίσετε καὶ πάλι μὲ φωνές καὶ τραγούδια.

Θὰ ἤθελα μὲ τὸ γράμμα αὐτὸ νὰ σοῦ εὐχηθῶ καλὴ πρόοδο καὶ καλὴ ἐπιτυχία στὰ νέα σου μαθήματα. Εἶσαι καλὸ καὶ μελετηρὸ παιδί καὶ δὲν ἔχω καμιὰ ἀμφιβολία πὼς ὅλα θὰ πᾶνε καλά.

Σὲ φαντάζομαι νὰ χαμογελᾶς καὶ νὰ λὲς μέσα σου: «Μὰ τί ἔπαθε ἡ μητέρα μου καὶ ἄνοιξε μαζί μου ἀλληλογραφία;» Νὰ σοῦ πῶ τί ἔπαθα. Ἐμεῖς οἱ γονεῖς ἔχομε τὴ συνήθεια νὰ δίνωμε συμβουλές. Σκέφτηκα λοιπόν: «Δὲ γράφω ἓνα γράμμα στὰ παιδιά μου μὲ μερικές γραπτές συμβουλές, νὰ τὸ διαβάζουν κάθε τόσο καὶ νὰ θυμοῦνται τὶς ὑποχρεώσεις τους;

Παιδιά είναι, μπορεί καμιά φορά να τις ξε-
χνοῦν».

Νὰ προσέχης, παιδί μου, νὰ μὴν ἐνοχλῆς
τοὺς ἄλλους τὴν ὥρα τῆς διδασκαλίας. Νὰ
σηκῶνης τὸ χέρι σου καὶ νὰ μιλᾷς, μονάχα
ὅταν σοῦ δίνουν τὴν ἄδεια.

“Ὅταν δὲν καταλαβαίνης κάτι, νὰ ζητᾷς μ’
εὐγένεια νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσουν. Μὴν προσπα-
θῆς ποτὲ νὰ κρύψης τὰ λάθη σου, ἀλλὰ νὰ
φροντίζης νὰ τὰ διορθῶνης.

“Ὅταν σὲ ρωτοῦν κάτι, μὴ βιάζεσαι. Νὰ
σκέφτεσαι πρῶτα καὶ μετὰ ν’ ἀπαντᾷς. Θέλω
νὰ εἶσαι σίγουρος γι’ αὐτὸ ποὺ λὲς καὶ νὰ
μιλᾷς μὲ θάρρος.

Νὰ φροντίζης τὴν τάξη σου καὶ νὰ τὴν
ἔχης καθαρὴ, ὅπως ἔχεις καὶ τὸ δωμάτιό σου
στοῦ σπίτι, γιατί καὶ τὸ σχολεῖο σπίτι σου εἶναι.

Ν’ ἀγαπᾷς τοὺς συμμαθητὲς σου καὶ νὰ
τοὺς βοηθᾷς.

Ἐσύ, Παναγιώτη μου, ἔλεγες προχτὲς ὅτι,
ὅταν ἓνα καράβι φεύγη ἀπὸ τὸ λιμάνι, γιὰ νὰ
ταξιδέψῃ στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, τὸ λιμεναρ-
χεῖο, τὸ ραδιόφωνο καὶ ὁ ἀσύρματος τοῦ
δίνουν ὁδηγίες γιὰ τὶς δυσκολίες ποὺ θὰ
συναντήσῃ.

Πὲς λοιπὸν ὅτι κι ἐσύ εἶσαι ἓνα μικρὸ
καράβι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ σπιτιοῦ
του, γιὰ νὰ ταξιδέψῃ σὲ μιὰ πλατιὰ θάλασσα
καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ γράμμα εἶναι οἱ ὁδηγίες τοῦ
λιμεναρχείου. Κατάλαβες;

“Έχεις τις δικές μου εϋχές και του πατέρα σου

Με αγάπη
ή μανούλα σου

Και τώρα; Έγώ δεν ἔχω ξαναγράψει γράμμα στη ζωή μου. Τί ν’ ἀπαντήσω στη μητέρα μου; Πῆρα ἓνα κομμάτι χαρτί ἀπὸ τὸ πρόχειρο σημειωματάριό μου καὶ ἀφοῦ ἔκαμα δύο τρία σχέδια, ἔφτιασα στὸ τέλος αὐτὸ τὸ γράμμα.

Ἀγαπημένη μου μαμὰ

Ἐν τάξει. Εἶμαι караβάκι καὶ πῆρα τις ὁδηγίες σου. Τώρα ταξιδεύω καὶ σοῦ ὑπόσχομαι νὰ σοῦ φέρω στὸ τέλος τοῦ χρόνου ἓνα δεκαράκι μεγάλο καὶ λαμπερὸ σὰν ἥλιο.

Ἀλλά, μανούλα, ποῦ θὰ βρῶ λεφτὰ νὰ σοῦ ταχυδρομήσω τὸ γράμμα; Πρέπει νὰ μοῦ δώσης δύο δραχμὲς τὸ μεσημέρι γιὰ γραμματόσημο.

Ἔτσι;

Τὸ παιδάκι σου - τὸ караβάκι σου
Παναγιώτης

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ξαφνιάστηκε με τὸ γράμμα τῆς μητέρας του ὁ Παναγιώτης; καὶ γιατί; Βρίσκεις σωστὲς τὶς συμβουλές της;

καὶ γιατί; Ἐσὺ τί θ' ἀπαντοῦσες στοὺς γονεῖς σου, ἂν ἔβρισκες στὴ σάκα σου ἓνα παρόμοιο γράμμα; Σοῦ ἄρεσε τὸ γράμμα τοῦ Παναγιώτη; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ λίγα λόγια τὸ κεφάλαιο;

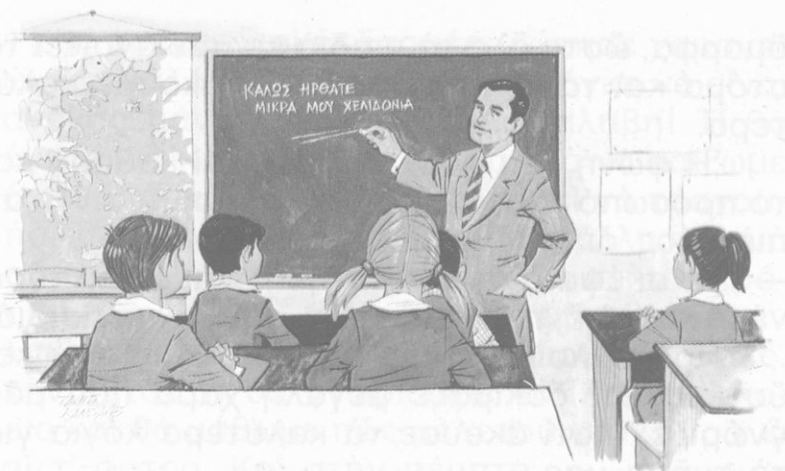
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ μιλήσης μέσα στὴν τάξη καὶ νὰ πῆς ποιὲς ἄλλες εἶναι οἱ ὑποχρεώσεις τῶν μαθητῶν στὸ σχολεῖο.
- 2) Ν' ἀπαντήσης σωστὰ στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις:
  - α) Πῶς λέγεται τὸ χαρτί ποὺ γράφομε ἓνα γράμμα;
  - β) Ποῦ τὸ κλείνομε τὸ γράμμα;
  - γ) Τί κολλοῦμε πάνω στὸ φάκελο;
  - δ) Τί γράφομε στὴν μπροστινὴ μεριὰ τοῦ φακέλου;
  - ε) Ποιὸς μοιράζει τὰ γράμματα στὰ σπίτια;
  - ζ) Ποῦ ρίχνομε τὰ γράμματα;
  - η) Πῶς λέγεται τὸ κτίριο, ὅπου πηγαίνομε γιὰ τὰ γράμματα καὶ τὰ γραμματόσημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ἀντίθετες λέξεις εἶναι ἐκεῖνες ποὺ ἔχουν ἀντίθετη σημασία· π.χ. ὅταν λέμε μέρα, μᾶς ἔρχεται ἀμέσως στὸ νοῦ ἡ λέξη νύχτα· ὅταν λέμε μεγάλος, σκεφτόμαστε τὴ λέξη μικρὸς κ.ο.κ.

Τώρα ποὺ ξέρεις ποιὲς εἶναι οἱ ἀντίθετες λέξεις νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
ἀπάντηση, δυσκολία, εὐγένεια, ἐπιτυχία.

5. ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ

Δέν είχα προλάβει νά βάλω τήν ὑπογραφή μου στό γράμμα, ὅταν μπῆκε στήν τάξη ὁ δάσκαλος. Ἦταν ἡ πρώτη φορά πού τόν ἔβλεπα. Ὅλα τὰ παιδιά σηκωθήκαμε ὄρθια στά θρανία μας. Ἐνθουσιάστηκε μέ τοὺς καλοὺς μας τρόπους. Μᾶς ἔκαμε νόημα νά καθίσουμε, πῆρε τήν κιμωλία στό χέρι κι ἔγραψε στό μαυροπίνακα μέ μεγάλα γράμματα:

ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ
ΜΙΚΡΑ ΜΟΥ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

Ἦστερα κάθισε στήν ἔδρα, μᾶς κοίταξε γιά λίγο σιωπηλός, σὰ νά ἤθελε νά διαβάσει στά μάτια μας, καί ἄρχισε νά μιλά. Δέν μπορῶ νά θυμηθῶ τί ἀκριβῶς εἶπε, μὰ μιλοῦσε τόσο

ὄμορφα, ὥστε ὅλα τὰ παιδιὰ εἶχαμε ἀνοίξει τὸ στόμα καὶ τὰ μάτια, γιὰ νὰ τὸν ἀκοῦμε καλύτερα.

Ἡ φωνή του ἦταν δυνατὴ καὶ καθαρὴ καὶ τὸ πρόσωπό του γελαστὸ καὶ πρόσχαρο. Ἦταν πιὸ νέος ἀπὸ τὸν μπαμπά μου.

— Γιὰ σκέψου, συλλογίστηκα, νὰ εἶναι τόσο νέος καὶ νὰ ἔχη νὰ φροντίζει... σαράντα παιδιὰ!

Πρῶτα λοιπὸν μᾶς εἶπε τ' ὄνομά του καὶ ὕστερα ὅτι δοκίμαζε μεγάλη χαρὰ ποὺ μᾶς γνώριζε, γιὰτι ἄκουσε τὰ καλύτερα λόγια γιὰ τὸ τμῆμα μας.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ δίδασκε στὴν Ἀθήνα. Πέρυσι ἦταν δάσκαλος σ' ἓνα χωριὸ τῆς Ἠπείρου καὶ εἶχε τόσο, μὰ τόσο καλὰ παιδιὰ. Πολὺ λυπήθηκε ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ τ' ἀφήση.

— Θέλετε νὰ γίνωμε καλοὶ φίλοι; μᾶς ρώτησε. Τὸ πράγμα εἶναι πολὺ ἀπλό. Θὰ λέη ὁ καθένας τὴ γνώμη του καὶ θ' ἀποφασίζωμε ὅλοι μαζὶ τί θὰ κάνωμε. Μὲ ὑπομονὴ καὶ σύστημα θὰ ξεπεράσωμε ὅλες τὶς δυσκολίες ποὺ θὰ συναντήσωμε.

Καὶ συνέχισε:

— Θὰ κάνωμε ὅλοι μαζὶ ἐργασίες. Ἄλλες στὸ σχολεῖο, ἄλλες στὸ σπίτι. Ξέχασα ἀλήθεια νὰ σᾶς πῶ γιὰ τὶς ἐκδρομές...

Τὴ φράση του αὐτὴ τὴ διέκοψε ἓνας μικρὸς θόρυβος, γιὰτι ὅλα τὰ παιδιὰ κουνηθήκαμε πάνω στὰ θρανία μας, σὰ νὰ ἦταν κιόλας ἡ ὥρα νὰ ξεκινήσωμε μὲ τὰ σακίδια στὴν πλάτη.

— Σās ἀρέσουν οἱ ἐκδρομές; ρώτησε χαμογελώντας καλόκαρδα. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι κανένας μάντης, γιὰ νὰ τὸ καταλάβῃ! Τί θὰ λέγατε, νὰ κάνωμε πέντε; Μία, γιὰ νὰ παίξωμε κάπου μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ τραγουδήσωμε κάτω ἀπὸ τὰ πεῦκα. Μία ἄλλη, γιὰ νὰ δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὸν Παρθενῶνα στὴν Ἀκρόπολη. Τὴν τρίτη, γιὰ νὰ ἐπισκεφτοῦμε ἕναν ἐλαιῶνα καὶ νὰ δοῦμε πῶς μαζεύουν τὶς ἐλιές. Στὴν τέταρτη θὰ γνωρίσωμε τὸ Ἀστεροσκοπεῖο καὶ θὰ μάθωμε πῶς μελετοῦν τὸν οὐρανὸ καὶ τ' ἄστρα. Καὶ στὴν πέμπτη...

— Στὴν πέμπτη; ρωτήσαμε ἀνυπόμονα ἀπὸ τὰ θρανία μας.

— Στὴν πέμπτη θὰ πᾶμε μιὰ σύντομη ἐπίσκεψη σ' ἕνα ἐργοστάσιο ποὺ κάνει... σοκολάτες!

— Ἄαα! κάναμε ἐμεῖς.

— Μὰ γιὰ σταθῆτε, μᾶς ρώτησε γελώντας ὁ δάσκαλος, μήπως σās εἶναι εὐκόλο νὰ μοῦ πῆτε γιατί ἔχετε τόση ὥρα ἀνοιχτὸ τὸ στόμα σας; Μήπως ἐπειδὴ σās εἶπα χελιδόνια; Μὰ ἐκεῖνα τὸ ἀνοίγουν, καθὼς πετοῦν, γιὰ νὰ τρῶνε τὰ ἔντομα.

Πραγματικά, ὅση ὥρα μιλοῦσε, εἶχαμε τὸ στόμα μας ὀρθάνοιχτο.

— Γιὰ νὰ σās ἀκοῦμε καλύτερα, κύριε, εἶπε ἡ Παρασκευούλα.

— Μὰ δὲν ἀκοῦν μὲ τὸ στόμα, μὲ τ' αὐτιά ἀκοῦν, εἶπε ἐκεῖνος ξεκαρδισμένος στὰ γέλια.

Λοιπόν, θέλω νὰ σās πῶ κάτι. Ὅταν εἶδα τὸ δάσκαλο νὰ μπαίνει στὴν τάξη, εἶπα μέσα

μου: «Πό! Πό! Καινούριο δάσκαλο θὰ ἔχουμε φέτος. Ἔραγε θὰ εἶναι καλός;».

Δὲν ἔχει περάσει οὔτε μιὰ ὥρα καὶ εἶναι σὰ νὰ τὸν ξέρω πολὺ καιρό. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ περάσωμε μαζί του μιὰ ὑπέροχη χρονιά!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A. Μπορεῖς νὰ περιγράψης τὸ δάσκαλο; Τί θὰ ἔκαναν ὅλα μαζί τὰ παιδιά; Πόσες ἐκδρομὲς καὶ ποῦ θὰ πήγαιναν μέσα στὴ σχολικὴ χρονιά; Μήπως τώρα μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;
- B. Πῶς λέγεται τὸ σχολεῖο ποὺ πηγαίνεις; Πόσα τμήματα ἔχει ἡ τρίτη τάξη στὸ σχολεῖο σου; Πῶς λέγεται ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου σου; Πῶς λέγεται ὁ δάσκαλος ἢ ἡ δασκάλα σου; Πόσους μαθητὲς ἔχει ἡ τάξη σου; Πόσα ἀγόρια; Πόσα κορίτσια; Ποιὸ εἶναι τ' ὄνομά σου; Ποιὸ εἶναι τ' ὄνομα τοῦ πατέρα σου; τῆς μητέρας σου; Ποῦ μένεις; Ἄν ἔχῃς τηλέφωνο, ποιὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς του;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Δρόμος, ὁδός, λεωφόρος: εἶναι **συνώνυμες** λέξεις, δηλαδὴ ἔχουν τὴν ἴδια περίπου σημασία μεταξύ τους.

- 1) Τώρα ποὺ ξέρεις ποιὲς εἶναι οἱ συνώνυμες λέξεις, μπορεῖς νὰ βρῆς τὰ συνώνυμα τῶν παρακάτω λέξεων;

ἐργασία, θόρυβος, σακίδιο.

2) Οί αισθήσεις είναι πέντε: ή ὄραση, ή ἀκοή, ή ὄσφρηση, ή γεύση καί ή ἀφή.

Νά συμπληρώσης τίς τελείες μέ τίς λέξεις πού ταιριάζουν:

Ἰσκούω μέ τ' ..... μου.	Ἰσχω καλή .....
Βλέπω μέ τὰ..... μου.	Ἰσχω καλή .....
Μυρίζω μέ τή..... μου.	Ἰσχω καλή .....
Πιάνω μέ τὰ..... μου.	Μέ τήν .....καταλαβαίνω πότε ἕνα πράγμα εἶναι σκληρό ῤ μαλακό, ζεστό ῤ κρύο.
Γεύομαι μέ τή..... μου.	Μέ τή .....καταλαβαίνω τὸ γλυκό, τὸ πικρό, τὸ ξινό.

3) Νά σχηματίσης λέξεις πού νά τελειώνουν σέ -ώνας (ὅπως ή λέξη ἐλαιώνας) ἀπό τὰ παρακάτω οὐσιαστικά:

περιστέρι, πορτοκάλι, ἄχυρο, ἀμπέλι, πεῦκο.

6. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

Ἰταν πλησίαζε ή ὥρα νά χτυπήση τὸ κουδούνι γιά τὸ πρῶτο διάλειμμα, ὁ δάσκαλος κοίταξε τὸ ρολόι του καί εἶπε:

—Ἰσχομε ἀκόμα λίγο καιρό. Ἰγῶ σᾶς εἶπα τ' ὄνομά μου, τῶρα πρέπει νά μου πῆτε κι ἐσεῖς τὰ δικά σας. Θέλω νά ξέρω ποιά εἶναι τὰ χελιδόνια πού ἔχω στή χελιδονοφωλιά μου. Ἰς ἀρχίσωμε ἀπό σένα, εἶπε δείχνοντας τήν Ἰλενίτσα. Πῶς λέγεσαι;

—Ἰλενίτσα Κούμπαρη, κύριε, εἶπε ή συμμαθήτριά μου.

‘Ο Δημήτρης, πού κάθεται δίπλα μου στο θρανίο, είναι πολύ καλό και τακτικό παιδί, μὰ γελᾶ μὲ τὸ παραμικρό. ‘Ολα ἄστεϊα τὰ βρίσκει. Μόλις εἶπε ἡ ‘Ελενίτσα τ’ ὄνομά της, ἄρχισε νὰ γελᾶ. Τὸν σκούνησα μὲ τὸν ἀγκῶνα μου νὰ σωπάσῃ. ‘Ο δάσκαλος ἄκουσε τὰ γέλια, ἀλλὰ ἔκαμε πῶς δὲν πρόσεξε καὶ προχώρησε παρακάτω.

— ‘Εσὺ πῶς λέγεσαι;

— Παρασκευὴ ‘Αγγελάκου, κύριε.

‘Ο Δημήτρης ξέσπασε σὲ τρανταχτὰ γέλια.

— Χά! Χά! Χά!

‘Απὸ τὸ πρόσωπο τοῦ δασκάλου ἔσβησε τὸ πλατὺ χαμόγελο.

— Μπορῶ νὰ μάθω γιὰτί γελᾶς; ρώτησε ἀπορημένος τὸ συμμαθητὴ μου, πού ζάρωσε μὲ τὴν παρατήρηση καὶ ἀποκρίθηκε μὲ σκυφτὸ κεφάλι.

— Μοῦ φάνηκε ἄστεϊο..., κύριε!

— Τί σοῦ φάνηκε ἄστεϊο, παιδί μου;

— Νά! Νά λέγεται ἓνα χελιδόνι... Παρασκευὴ Ἄγγελ-
λάκου!

Ὁ δάσκαλος ἔκαμε ἓναν κύκλο μὲ τὴ ματιὰ του
μέσα στὴν αἴθουσα καὶ εἶπε τονίζοντας τὶς λέξεις μία
μία.

— Ἀσφαλῶς δὲν εἶστε χελιδόνια, ἀφοῦ δὲν ἔχετε
φτερὰ καὶ ψαλιδωτὴ οὐρά! Ἐγὼ ὅμως σὰς βλέπω σὰ
μικρὰ πουλιὰ καὶ οἱ κουβεντοῦλες σας μοῦ θυμίζουσιν
τὸ τιτίβισμά τους. Νὰ ξέρετε ὡστόσο ὅτι, ὅσο καὶ νὰ
μοῦ εἶστε συμπαθητικά, δὲ θὰ ἐπιτρέψω σὲ κανένα νὰ
κάνη φασαρία χωρὶς λόγο μέσα στὴν τάξη.

Προχώρησε στενοχωρημένος στὸ κέντρο τῆς τά-
ξης καὶ εἶπε:

— Οἱ γονεῖς στέλνουν τὰ παιδιὰ τους στὸ σχολεῖο, γιὰ
νὰ μάθουν νὰ γράφουν, νὰ διαβάζουν ὠραῖα βιβλία καὶ
νὰ πάρουν ὅλες ἐκεῖνες τὶς γνώσεις ποὺ θὰ χρεια-
στοῦν, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ βγοῦν μόνα τους στὴ
ζωή. Μὰ τὰ στέλνουν τάχα μόνο γι' αὐτό; Ὅχι! Τὰ
στέλνουν καὶ γιὰ νὰ μάθουν νὰ εἶναι εὐγενικά, νὰ
σέβωνται τοὺς μεγαλυτέρους καὶ ν' ἀγαποῦν τοὺς
συνομηλικούς τους. Σχολεῖο δὲ σημαίνει μόνο γνώ-
σεις, δηλαδὴ μαθήματα. Σημαίνει καὶ εὐγενικὴ συμπε-
ριφορὰ μέσα στὴ μικρὴ κοινωνία τοῦ σχολείου.

Τὶ ὠφελεῖ ἀλήθεια νὰ ξέρη ἓνα παιδί πολλαπλασι-
ασμὸ καὶ διαίρεση, ὅταν κοροϊδεύη τοὺς φίλους του;
Καὶ τί νὰ τὸ κάμω τὸ παιδί ποὺ μοῦ γράφει ἀλάνθαστη
ὀρθογραφία, ὅταν δὲ σηκώνεται ἀπὸ τὸ κάθισμα τοῦ
λεωφορείου, γιὰ νὰ δώσῃ τὴ θέση του σ' ἓνα γέρο ποὺ
τρέμουν τὰ πόδια του; Δὲν ἀρκεῖ νὰ εἶστε μόνο καλοὶ
μαθητές. Πρέπει νὰ εἶστε καὶ καλὰ παιδιὰ. Αὐτὸ ἔχει
σημασία. Νὰ μπορῶ κι ἐγὼ νὰ ἔχω τὸ κεφάλι μου ψηλὰ
καὶ νὰ λέω μὲ καμάρι: «Βλέπετε αὐτὰ τὰ παιδιὰ; Εἶναι
στὴ δική μου τάξη».

Ὁ δάσκαλος περνοῦσε σοβαρὸς ἀπὸ τὰ θρανία,
ἔδινε τὸ χέρι του στὰ παιδιὰ, μάθαινε τ' ὄνομά τους
καὶ ρωτοῦσε:

- Συμφωνείς μ' αυτά που είπαμε, 'Ηλία;
- 'Εσύ, Φάνη, συμφωνείς;
- Μάλιστα, κύριε.

“Όταν ἔφτασε μπροστά στο Δημήτρη, τοῦ χάιδεψε τὸ σγουρό του κεφάλι καὶ ρώτησε:

- Λοιπόν, ποῖο εἶναι τὸ δικό σου ὄνομα;
- Δημήτρης Παπαϊωάννου, κύριε, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ὁ δάσκαλος τοῦ χτύπησε μὲ συμπάθεια τὴν πλάτη.

— Νὰ ἔνα συμπαθητικὸ παιδί. Τὸ λένε Δημήτρη Παπαϊωάννου καὶ τὸ ἀγαπῶ πολὺ, γιατί μου ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω στο πρῶτο κιάλας μάθημα γιὰ τὶς βάσεις τῆς ζωῆς μας μέσα στὴν τάξη.

Προχώρησε μὲ βιαστικὰ βήματα στὸν πίνακα κι ἔγραψε πάλι μὲ κεφαλαῖα γράμματα.

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛΛΟ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μὲ τί παρομοίασε τὰ παιδιά ὁ δάσκαλος; Γιατί στενοχωρήθηκε μὲ τὸ Δημήτρη; Γιατί στέλνουν οἱ γονεῖς τὰ παιδιά στο σχολεῖο; Φτάνει νὰ εἶναι ἕνα παιδί καλὸς μαθητής; Τί ἔγραψε στὸν πίνακα ὁ δάσκαλος; Μήπως μπόρεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικὰ σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς πῶς λέγονται οἱ φωλιές:
τῶν μυρμηγκιῶν, τῶν ἀηδονιῶν, τῶν χελιδονιῶν, τῶν πελαργῶν, τῶν λύκων, τῶν ἀετῶν.
- 2) Νὰ βρῆς τὶς ἀντίθετες λέξεις:
ἀστεῖος, πρῶτος, λίγος, καλός, μικρός.

7. ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Μέσα από τὸ παράθυρο, συντροφιά μὲ τὸν παππού μας, κοιτάζαμε ἔξω τὴ βροχὴ νὰ πέφτη. Ἦταν ἡ πρώτη δυνατὴ βροχὴ τοῦ φθινοπώρου. Οἱ ψιχάλες ἔπεφταν στὴν ἀρχὴ ἀραιές καὶ σιγανές, χτυπώντας ἀπαλὰ τὰ τζάμια μας, σὰ νὰ ἤθελαν νὰ μᾶς προειδοποιήσουν. Ὑστερα ὅμως ἄρχισαν νὰ πέφτουν ὀρμητικὰ πάνω στὰ σπίτια καὶ στοὺς δρόμους, σὰ νὰ θύμωσαν.

Οἱ δρόμοι σχημάτισαν σ' ἓνα λεπτὸ μικρὰ ρυάκια. Οἱ στέγες ἔσταζαν. Τὰ λουλούδια στὶς γλάστρες μας ἔγερναν βρεγμένα καὶ τὰ φύλλα τους βάραιναν ἀπὸ

τις σταλαγματιές της βροχής. Τὸ χῶμα ποτίστηκε καὶ ὁ ἀέρας μύρισε δροσιὰ καὶ φρεσκάδα.

Οἱ διαβάτες περνοῦσαν τρέχοντας, προσπαθώντας νὰ σκεπάσουν μὲ τὰ χέρια τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ μὴ βραχοῦν. Τσαλαβουτοῦσαν μέσα στὰ νερὰ σὰν παπιά. Μιὰ κυρία φάνηκε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου μὲ ἀνοιχτὴ τὴν πολύχρωμη ὀμπρέλα της.

— Ἄν κρατήση πολὺ αὐτὴ ἡ βροχὴ, δὲ θὰ ἔρθῃ ὁ Ἄλέκος νὰ παίξουμε, εἶπα στενοχωρημένος στὸν παππού.

— Μὴ στενοχωριέσαι. Μπόρα εἶναι καὶ θὰ περάση, μὲ ἡσύχασε.

Καὶ καθὼς κοίταζα ἀπὸ τὸ παράθυρο, θυμήθηκα ποῦ μᾶς βρῆκε τὸ φθινόπωρο καὶ τὸ πρῶτο φθινοπωρινὸ πρωτοβρόχι.

Ἦμαστε στὸ νησι καὶ περνούσαμε τὶς διακοπές μας μιὰ χαρὰ. Ἡ θάλασσα ἦταν ἀκύμαντη καὶ γαλάζια καὶ οἱ βαρκοῦλες νύσταζαν ἐπάνω στὰ νερὰ κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὸ φῶς. Ποῦ καὶ ποῦ ἓνα θαλασσοπούλι ἔκανε μιὰ βουτιά, σχηματίζοντας μικροὺς καὶ μεγάλους κύκλους.

Κάποια μέρα ἡ θάλασσα ρυτιδῶθηκε καὶ ἄρχισε νὰ ταραζεῖται, σὰ νὰ μὴν αἰσθανόταν καλά. Σὰ νὰ πῆρε κάποιο μήνυμα ποῦ τὴν ἀρρώστησε, μελάνιασε, ἐνῶ τὰ θαλασσοπούλια ἔσκουζαν ἀπὸ ψηλά. Μετὰ ἀπὸ λίγο ἓνας ὀρμητικὸς ἄνεμος τὴν ἔκαμε ν' ἀγριέψη. Σηκώθηκε κύμα. Ἦταν Σεπτέμβριος.

Ἡ μητέρα μου κοίταξε τὴ θάλασσα καὶ εἶπε: «Ἦρθε τὸ φθινόπωρο». Τὰ βράδια ἄρχισε νὰ κἀν ψύχρα καὶ στὰ καφενεδάκια οἱ καρέκλες ἔμεναν ἀδειανές. Τὰ караβάκια γέμιζαν ἀπὸ κόσμο ποῦ ἔφευγε. Ὅταν βγαίναμε τὸ ἀπόγευμα περίπατο, βάζαμε πουλόβερ. Στὸ δασάκι ἄρχισαν νὰ φυτρώνουν δειλὰ δειλὰ τὰ κυκλάμινα. Ὅταν πατούσαμε πάνω στὶς πευκοβελόνες, ἔτριζαν κι ἔλεγαν: «Ἦρθε τὸ φθινόπωρο».

“Ένα απόγευμα ό άέρας πήρε τὰ λουλούδια από τή γλάστρα. Τὰ δέντρα δάκρυσαν από τή βροχή. Τὰ πεῦκα, οί λεῦκες, όλα ἔσταζαν. “Όπως ἔπεφταν οί σταγόνες τῆς βροχῆς ἔλεγαν: «Ἦρθε τὸ φθινόπωρο».

Ἡ θάλασσα δὲ μᾶς ἤθελε πιά. Ἦθελε νὰ μείνη μόνη καὶ μᾶς ἔδιωχνε πρὸς τὰ ἔξω. Μᾶς ἔλεγε: «φύγετε». Καὶ ὅταν ἡ θάλασσα λήη στὰ παιδιά νὰ φύγουν, ἦρθε ὅπωςδῆποτε τὸ φθινόπωρο.

Μαζέψαμε τὶς βαλίτσες μας καὶ φύγαμε. Στὸ ταξίδι μᾶς συντρόφευαν τὰ πουλιά, ποὺ ἔφευγαν κι ἐκεῖνα κοπαδιαστά.

“Όταν φτάσαμε στὴ γειτονιά μας καὶ εἶδαμε τὸ σπίτι μας νὰ μᾶς περιμένῃ, νιώσαμε τὴν ἴδια καὶ μεγαλύτερη ἀκόμη χαρὰ ἀπ’ ὅση ὅταν φεύγαμε γιὰ τὸ νησί. Τί ὠραῖο πράγμα ποὺ εἶναι ἀλήθεια νὰ ξαναγυρίζεις στὸ σπίτικό σου, στὶς συνήθειές σου, στὰ πράγματα ποὺ ἄφησες.

Ἡ μητέρα μου ἄνοιξε τὰ κλειστὰ παντζούρια καὶ

ὁ χλωμὸς φθινοπωριάτικος ἥλιος φώτισε τὰ δωμάτια. Ὅλα ἦταν στὴ θέση τους ἀκίνητα. Ἡ πολυθρόνα τοῦ παπποῦ, τὰ παιχνίδια μας, ἀκόμα καὶ οἱ παλιές μας τσάντες, ποὺ τὶς εἶχαμε πετάξει σὲ μιὰ γωνιὰ στὸ μικρὸ καμαράκι.

Ὡσπου νὰ σκεφτῶ αὐτὰ τὰ πράγματα ἡ βροχὴ εἶχε σταματήσει. Μὰ δυὸ μικρὲς σταγόνες σὰ δάκρυα στάθηκαν ἐπάνω στὸ παράθυρό μου καὶ μοῦ εἶπαν: — Ξέρεις, τάχα, ἀγοράκι μου, ναί, ἐσύ, ποὺ κόλλησες τὸ μουτράκι σου στὸ τζάμι, ξέρεις τί μεγάλο ταξίδι ἔχομε κάμει, ὥσπου νὰ φτάσωμε σὰ βροχὴ ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρό σου;

Ξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ βουνό. Ἀπὸ μιὰ μικρὴ πηγὴ ποὺ ἀνάβλυζε μέσα σὲ καθαρὲς καὶ ἄσπρες πέτρες. Γνωρίσαμε τὰ λουλούδια, τοὺς θάμνους, τὰ πουλιά. Θελήσαμε νὰ γνωρίσωμε καὶ τὸν ἄλλο κόσμο καὶ ἀρχίσαμε νὰ ροβολοῦμε τὴν πλαγιά.

Γίναμε μικρὸ ρυάκι καὶ κατρακυλήσαμε παίζοντας ἀπὸ ραχούλα σὲ ραχούλα ὡς τὸν κάμπο. Ἐκεῖ γίναμε φίλοι μὲ τὰ βατράχια, τὴν πρασινάδα καὶ τὴ χλόη. Εἶδαμε ἰτιές νὰ λυγίζουν μὲ χάρη τὰ κλαδιὰ τους καὶ καλαμιές βρεγμένες ν' ἀργοσαλεύουν στὸ ἀπαλὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου.

Ὑστερα δυναμώσαμε, πλατύναμε καὶ γίναμε ποτάμι. Καὶ ὅλο προχωρούσαμε, γιὰ νὰ γνωρίσωμε τὸν κόσμο. Τὰ φυτὰ τῆς ὄχθης μᾶς ἔκαναν συντροφιά καὶ ἀνάμεσά τους ἓνα πλῆθος ζωάκια, ποὺ κατοικοῦσαν στὰ γλυκὰ νερά. Τί ὄμορφα ποὺ ἦταν τὴ νύχτα! Ἄκουγες γρήγορα βηματάκια, κρυφὰ πετάγματα, πνιχτοὺς ἤχους. Τὰ ψαράκια χασμουριόνταν ἀπὸ τὴ νύστα καὶ μοναχὰ τὸ βραχνὸ τραγούδι τοῦ βατράχου ἀκουγόταν μέσα στὴ σιγαλιά.

Μιὰ ἐξαιρετικὴ μέρα βρεθήκαμε στὴ θάλασσα. Ἐκεῖ μὲ μιὰ μεγάλη βοή μαζευτήκαμε ὅλα τὰ νερά ἀπὸ τοὺς ποταμούς. Ὁ ὠκεανὸς ζητοῦσε νὰ τοῦ διηγηθοῦμε ἱστορίες ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά.

Μὲ τὴ ζέστη τοῦ ἡλίου γίναμε μιὰ μέρα ὑδρατμοὶ καὶ βρεθήκαμε ψηλὰ στὸν οὐρανό. Οἱ φίλοι μας κι ἐμεῖς σχηματίσαμε τὰ σύννεφα. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πάνω βλέπαμε τὴ γῆ.

Πρὶν ἀπὸ λίγο τὸ κρῦο καὶ ὁ ἄνεμος μᾶς πάγωσαν. Μαζευτήκαμε πολλὰ σύννεφα μαζί, γίναμε γκριζα, μετὰ μαῦρα, μετὰ βαρύναμε πολὺ καὶ ἀρχίσαμε νὰ πέφτουμε. Πέφταμε γρήγορα, ὀρμητικά, ξαναερχόμαστε στὴ γῆ. Μᾶς φώναζαν «βροχή». Τὰ παιδιὰ ἔτρεχαν νὰ κρυφτοῦν. Μὰ τὸ χῶμα μᾶς περίμενε μὲ λαχτάρια. Τὸ ἀρωματίσαμε, βρήκαμε τὶς ρίζες, δροσίσαμε τὰ δέντρα, ξεπλύναμε τοὺς δρόμους καὶ κάναμε τὸν τόπο νὰ λαμποκοπήσει. Τώρα ὁ γεωργὸς θὰ τρέξει στὰ χωράφια, γιὰ τὸ τοῦ ἐτοιμάσαμε ἐμεῖς τὸ χῶμα ποὺ θὰ σπείρη. Γεῖά σου. Πρέπει νὰ φύγωμε τώρα...

Οἱ σταγόνες κύλησαν ἀπὸ τὸ τζάμι κι ἔπесαν ἐπάνω σὲ μιὰ βιγκόνια ποὺ τὶς δέχτηκε στὴν ἀγκαλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί τὰ λέμε πρωτοβρόχια; Ποῦ βρῆκε τὸ φθινόπωρο τὰ παιδιὰ; Τί ἔγινε κι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν; Ποιὰ πράγματα στὴ φύση ἔλεγαν ὅτι ἦρθε τὸ φθινόπωρο; Τί ταξίδι κάνει ἡ βροχή; Τί θὰ πῆ ὑδρατμός;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί εἶναι ἡ ψιχάλα; ἡ ὀμίχλη; ἡ καταιγίδα;
- 2) Τί φοροῦμε στὶς βροχές; Τί κρατοῦμε στὶς βροχές;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάμης τέσσερεις προτάσεις μὲ τις παρακάτω λέξεις:
τὸ εὐκράτο κλίμα, τὸ κλῆμα τοῦ παπποῦ μου,
ἡ ψιλὴ βροχή, ἡ ψηλὴ πόρτα.
- 2) Ὁ Ὀλυμπος κι ὁ Κίσαβος, τὰ δυὸ βουνὰ μαλώνουν. Αὐτὸ εἶναι **προσωποποίηση**. Στὴν προσωποποίηση τὰ ἄψυχα παριστάνονται ὡς πρόσωπα ποὺ ἔχουν φωνὴ καὶ μιλοῦν καὶ αἰσθάνονται.
Τώρα ποὺ ξέρεις τί εἶναι προσωποποίηση νὰ βρῆς τις προσωποποιήσεις τοῦ κεφαλαίου.

8. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ὁ παπποὺς ἐξακολουθοῦσε νὰ μένη κοντὰ στὸ παράθυρο.

—Τί ἔχεις; τὸν ρώτησε ὁ Κλεάνθης. Δὲ χόρτασες ἀκόμα βροχή;

Βαριαναστέναξε καὶ τοῦ εἶπε:

— Θὰ ἤθελα νὰ εἶχα φτερά! Νὰ πετοῦσα ἀμέσως στὸ χωριό μου, Κλεάνθη. Ἐφέτος δὲν ἔτυχα ἐκεῖ στ' ὄργωμα καὶ στὴ σπορά. Ξέρεις τί σημαίνουν γιὰ μένα αὐτὰ τὰ πράγματα;

Ἄν πάρης μιὰ ὅποιαδήποτε ἐγκυκλοπαίδεια, θὰ διαβάσης: ὄργωμα σημαίνει σκάβω τὴ γῆ μὲ ἄροτρο. Στὴν ἐποχὴ μας βέβαια τὸ χῶμα σκάβεται μὲ τὰ καλλιεργητικὰ μηχανήματα. Μά, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάμης, τ' ὄργωμα καὶ ἡ σπορὰ δὲν εἶναι μόνο: σκάβω τὴ γῆ καὶ ρίχνω τὸ σπόρο.

Εἶναι μιὰ ὀλόκληρη προετοιμασία. Ὁ γεωργὸς

έτοιμάζει τὰ σπλάχνα τῆς γῆς, γιὰ νὰ μᾶς δώσουν καρπὸ. Τὸ χωράφι θέλει ὄργωμα, σπάρσιμο, λίπανση, σβάρνισμα. Ὅλες αὐτὲς εἶναι δουλειῆς ἱερές, γιὰτὶ κάνουν τῇ γῆ γόνιμη καὶ εὐφορη. Μὲ τ' ὄργωμα τὰ χωράφια ξανανιώνουν καὶ πλουτίζονται μὲ νέες θρεπτικὲς οὐσίες. Τὸ χῶμα θρυμματίζεται καὶ ὁ ἀέρας καὶ ὁ ἥλιος τὸ ζωντανεύουν. Οἱ ρίζες δέχονται τὴ βροχὴ σὰν εὐλογία.

Καὶ συνέχισε:

— Μὰ καὶ πάλι δὲν εἶναι μόνο αὐτὸ τ' ὄργωμα. Τ' ὄργωμα καὶ ἡ σπορὰ εἶναι ἓνα χαρούμενο πανηγύρι. Τὰ βόδια μουγκανίζουν, οἱ ζευγολάτες τραγουδοῦν, τὰ μεγάλα τρακτέρ βογοῦν, καθὼς τοὺς ἀντιστέκεται τὸ σβολιασμένο χῶμα.

Ἔναι! ὦωω! Ἔεε! ἀκοῦς ὄλημερις ἀπὸ χαρούμενα στόματα. Τὰ πρόσωπα χαμογελοῦν. Οἱ καρδιὲς ἀναγαλλιάζουν. Καὶ ἂν τύχη νὰ βρέξη, ὅπως τώρα, καὶ φανῇ πέρα μακριὰ στὸν ὀρίζοντα τὸ οὐράνιο τόξο, ὁ οὐρανὸς γεμίζει χρώματα ἀπαλὰ καὶ ὁ ἀγρό-

της βγάζει τὸ σκοῦφο του καὶ κάνει τὸ σταυρό του. Τὰ βόδια σέρνουν τὰ βήματά τους ἀργὰ καὶ μεγαλόπρεπα πάνω στὴν ὑγρὴ γῆ.

Μόνο στὸ ὑπαιθρο μπορεῖ νὰ χαρῆς ἕναν τέτοιο ὑπέροχο ζωγραφικὸ πίνακα. Ἐδῶ στὴν πόλη τί νὰ δῆς; Βλέπεις τὰ μπαλκόνια τοῦ ἀντικρινοῦ σπιτιοῦ ποὺ στάζουν.

Θυμοῦμαι, ποὺ λές, Κλεάνθη, τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ποὺ πάλευα μὲ τὰ χωράφια. Μόνος μου ὅλη μέρα λαχταροῦσα νὰ μιλήσω σὲ κάποιον. Καὶ μιλοῦσα μὲ τὰ βόδια, μὲ τὶς κουροῦνες, μὲ τὶς σιταρηῆθρες, ποὺ γυρόφερναν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, μιλοῦσα μὲ τὴ βροχὴ καὶ μὲ τὸν ἥλιο.

Σὰ γύριζε ὁ πατέρας σου ἀπὸ τὸ σχολεῖο, μοῦ ἔφερνε τὸ φαῖ στὸ χωράφι. Εἶχαμε τότε ἐκεῖνο τὸ κτῆμα στὴ ρίζα τοῦ λόφου, κάπου εἴκοσι λεπτὰ δρόμο μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Ἄλλοτε ἔβρεχε καὶ ἦταν τὰ παπούτσια του λασπωμένα, ἄλλοτε ἔκανε κρύο δυνατὸ κι ἐρχόταν κουκουλωμένος ὡς τὸ λαιμό.

Καθὼς ἦταν βαρὺς ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ ὅπως ἤμουν κουρασμένος ἀπὸ τὴ σκληρὴ δουλειά, ὅταν ἄκουγα τὴ φωνούλα του, μοῦ φαινόταν πὼς ἔφτασε κιόλας ἡ ἀνοιξη.

— Πατέραααα, σοῦ ἔφερα τὸ φαῖ σου. Ἡ μάνα εἶπε πὼς δὲν ντύθηκες καλὰ καὶ θὰ κρυώσης. Σοῦ στέλνει λίγα ζεστὰ ρεβίθια νὰ φᾶς, νὰ ζεσταθῆς. Ἐκαμε καὶ χαλβὰ μὲ σιμιγδάλι.

Ἐρχόταν σιμὰ καὶ χαίδευε τὰ ζῶα. Τὰ ζῶα τότε ἦταν τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ ἀγρότη. Ζοῦσαν μαζί του τὸν κόπο του, τὴν ἀγωνία, τὴν χαρὰ του.

— Γειά σου, Μπιρμπιλομάτα, γειά σου, Κανελιά μου!

Τὰ βόδια ἔσκυβαν τὸ κεφάλι σὰν ντροπαλὲς κοπελιᾶς ποὺ τὶς παινεύουν καὶ γύριζαν τὰ μεγάλα ἀγαθὰ μάτια τους πρὸς τὸν ἀγρό.

Οἱ νύχτες τότε μοῦ φαίνονταν ἀτέλειωτες. Καὶ ὅταν φώτιζε ὁ ἥλιος τὴ μέρα, τὸ κορμί μου δὲν εἶχε

άκόμα αναπαυτή. “Υστερα έρχονταν τὰ χιόνια και οί γιορτές του Χριστού, λιγότευαν οί δουλειές στα χωράφια και τότε πιά ξεκουραζόμουν.

Ήταν όμορφος για μένα ό καιρός εκείνος. Γιατί ένιωθα σα μάνα μου τή γή. Κάθε βράδυ τήν παρακαλούσα στις προσευχές μου να μου φυλάξη τὸ θησαυρό που τής έκρυψα στὸν κόρφο της, για να βγουν τὰ στάχυα βαριά και κατάξανθα και να έχω να θρέψω τὰ παιδιά μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ήταν τὰ παλιά χρόνια ό παππούς; Πως έλεγε τὸ όργωμα και τή σπορά; γιατί; Ποιά είναι ή διαφορά ανάμεσα στο όργωμα του παλιου καιρου και του σημερινου; Ποιος έφερνε φαί στον παππού, όταν δούλευε στα χωράφια; Γιατί ήταν τότε όμορφος εκείνος ό καιρός για τον παππού; Μπορείς τώρα να διηγηθής με δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Να κάμης ένα ρήμα από τις λέξεις:
σπορά, όργωμα, σκάψιμο, καλλιέργεια,
τραγουδι, χαμογελώ, βοτάνισμα, σβάρνισμα.
- 2) Η εύφορη γή. Να βρής κι έσύ δύο επίθετα για τή γή.
- 3) Να ύπογραμμίσης τρεις σύνθετες λέξεις και δύο παρομοιώσεις.
- 4) Να βρής τὰ επαγγέλματα που σου θυμίζουν οί λέξεις:
άγρός, έπιπλο, φάρμακο, φοῦρνος.

9. ΑΥΓΟΥΛΑ

✓ Κόκορης ἐλάλησε
γάιδaros ἐγκάρισε
Ⓚί ἡ χρυσόχερη Αὐγούλα
ροβολάει ἀπ' τὴν κορφοῦλα
γνέθοντας χρυσὸ μαλλί·
φέρνει γάλα καὶ ψωμί,
ρόδια, μῆλα στὴν ποδιά της
καὶ τριαντάφυλλα στ' αὐτιά της ✓

Βασ. Ρώτας

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Γιατί ὁ ποιητὴς λέει χρυσόχερη τὴν Αὐγούλα;
Ἐσὺ πῶς θὰ τὴν ἐλεγες;
- 2) Γιατί ἔχει τριαντάφυλλα στ' αὐτιά της;
Τί ἐννοεῖ ἐδῶ;
- 3) Μπορεῖς νὰ περιγράψης ἐσὺ μὲ δικά σου λόγια μιὰν Αὐγούλα;
- 4) Συζητήστε στὴν τάξη σας γιὰ τὸν ποιητὴ.

10. ΧΑΡΟΥΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Δὲν ξέρω ἂν θὰ καταφέρω νὰ σᾶς περιγράψω τὸ γυρισμό μας στὸ σπίτι, ἀλλὰ θὰ προσπαθῆσω.

Βγαίνομε λοιπὸν χοροπηδώντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ παίρνομε τὸ δρόμο μὲ τὰ πόδια. Πηγαίνομε προσεχτικὰ ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο καὶ κοιτάζομε πάντα ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ, ὅταν πρόκειται νὰ περάσωμε ἀπέναντι.

Μόλις φτάσωμε στὴ γειτονιά μας, ἀρχίζομε νὰ χαιρετοῦμε. Πρῶτα τὸ γαλατά.

- Καλημέρα σας, κύριε Κώστα!
- Καλημέρα, παιδιά. Πῶς πῆγε τὸ σχολεῖο;
- Πολὺ καλά. Εὐχαριστοῦμε.

Στὴ γειτονιά μας ξέρουν ἀπὸ μωρὰ καὶ μᾶς ἀγαποῦν καὶ ὅλο ἀποροῦν γιατί μεγαλώσαμε.

- Πῶς ψήλωσες, Κλεάνθη!
- Πῶς μεγάλωσες, Παναγιώτη!
- Τί νὰ κάνωμε; Περνοῦν τὰ χρόνια, βλέπετε!
- Στὴ γωνία τοῦ δρόμου εἶναι μιὰ μεγάλη πολυκατοικία. Ἀπὸ κάτω ὑπάρχουν μαγαζιά. Τὸ μπακάλιο τοῦ κυρ - Ἀντώνη. Τὸ μανάβικο τοῦ κυρ - Σπύρου. Τὸ ἀνθοπωλεῖο τοῦ κυρ-Γιώργου.
- Γειά σου, κυρ-Ἀντώνη!
- Γειά σας, παιδιά!

Στρίβομε τὸ στενὸ τοῦ σπιτιοῦ μας. Τὸ δικό μας εἶναι τὸ πέμπτο σπίτι στὴ σειρά. Αὐτὸ μὲ τὶς γλάστρες στὰ παράθυρα εἶναι τῆς κυρίας Μαρίας. Κι ἐκεῖνο τὸ διώροφο μὲ τὰ τρία σκαλάκια εἶναι τοῦ κυρίου Παπαδημητρίου, ποὺ ἔχει τρία παιδιὰ στὴν ἡλικία τῆ δικῆ μας.

Νά καὶ τὸ δικό μας. Ὁ πατέρας μου τὸ λέει «ῥοση», γιατί ἔχει ἓνα μικρὸ κῆπο. Στὰ κάγκελα τῆν ἄνοιξη μοσχοβολᾷ τὸ ἀγιόκλημα καὶ τὸ φθινόπωρο τ' ὁμορφαίνουν οἱ γαζίες σὰν κίτρινες μικρὲς τελείες.

Κάθε μεσημέρι, ὅταν γυρίζωμε, κρεμιόμαστε καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς μαμᾶς καὶ λέμε ὅλοι μαζὶ τὰ νέα μας.

— Μαμά, ἦρθαν καὶ ἄλλα παιδιὰ στὴν τάξη. Ὁ Σπύρος, ὁ Ἀντρέας, ἡ Ἀννούλα καὶ μιὰ Ὀλγα ἀπὸ τῆς Πάτρα.

— Μαμά, κάθε Τρίτη καὶ Πέμπτη ἐμεῖς θὰ ἔχωμε ἀθλητικά, δηλαδὴ ποδόσφαιρο καὶ μπάσκετ.

— Ἐμεῖς θὰ κάνωμε μιὰ μικρὴ ἐκδρομὴ κάθε μῆνα. Τὸ Νοέμβριο θὰ πᾶμε στὴν Ἀκρόπολη.

— Ἄ, καλὰ. Κι ἐμεῖς θὰ ὀργανώσωμε μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ γιὰ τὸ Πάσχα. Θὰ πᾶμε στὸν Παρνασσό.

— Σωπάστε νὰ μιλήσω κι ἐγώ, ξεφωνίζει ἡ Μαρίνα, ποὺ αἰσθάνεται ἀδικημένη. Στὸ νηπιαγωγεῖο μας ἐμεῖς ἔχομε πολλὰ ζῶα. Τὸν Μπούμπη, ἓνα χοντρὸ σκύλο, μιὰ τόση δὰ γατούλα, τὴ Μινού, κι ἓναν ἀστεῖο παπαγάλο, τὸν Πίπη. Ἄκου, Πίπη!

‘Η μαμά πιάνει τὸ κεφάλι μὲ τὰ δυὸ τῆς χέρια καὶ τραβᾷ τὰ μαλλιά τῆς.

— Σιγά! Σιγά! Νὰ μιλάτε ἕνας ἕνας, γιὰ νὰ καταλαβαίνω τί λέτε. Τώρα ἔχω μπερδέψει τὸν Παρνασσὸ μὲ τὸν Πίπη τὸν παπαγάλο καὶ τὶς ἐκδρομὲς τοῦ Πάσχα μὲ τὴν Ὕλγα ἀπὸ τὴν Πάτρα...

Σὲ λίγο χτυπᾷ τὸ κουδούνι. Γυρίζει ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴ δουλειά.

— Τί γίνεται ἐδῶ πέρα; Ἰσαμε κάτω ἀκούγονται οἱ φωνές σας.

Δίνομε ἕνα πήδημα καὶ βρισκόμαστε στὴν ἀγκαλιά του. Πάλι τὰ ἴδια. Πάλι ὁ Πίπης, πάλι ἡ Ὕλγα ἀπὸ τὴν Πάτρα.

— Θὰ ρίξετε κάτω τὸν πατέρα σας. Κλεάνθη, Παναγιώτη, Μαρίνα, φωνάζει ἡ μαμά.

‘Η Μαρίνα ρωτᾷ πονηρὰ μὲ τὴν ψιλὴ τῆς φωνούλα.

— Μπαμπά, τί μυρίζει;

— Τί μυρίζει τάχα; λέει ἐκεῖνος. Τὸ φαγητὸ ποῦ μαγείρεψε ἡ μαμά σου;

— Ὅχι, καλέ! Σχολεῖο μυρίζει!

— Ὑαα! Καλὰ λές. Σχολεῖο μυρίζει! Καὶ τί μοσχοβολιὰ εἶναι αὐτή! Ἐλάτε ὅμως τώρα νὰ πλύνουμε τὰ χέρια μας καὶ νὰ καθίσουμε στὸ τραπέζι, γιὰτὶ πεινῶ πολὺ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Εἶναι εὐγενικὰ παιδιὰ ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Παναγιώτης;
Ἐπὶ ποῦ τὸ καταλαβαίνετε; Γιατί ὁ πατέρας λέει «ἄσση» τὸ σπίτι τους; Γιατί ὁ Κλεάνθης λέει ἀθλητικὰ τὸ ποδόσφαιρο καὶ τὸ μπάσκετ; Τί ἔχει στὸ νηπιαγωγεῖο τῆς ἡ Μαρίνα; Τί γίνεται, ὅταν ἐρχεται στὸ σπίτι ὁ πατέρας; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά μιλήσης στην τάξη για τή γειτονιά σου καί νά περιγράψης τὸ σπίτι σου.
- 2) Νά δείξης στοῦ χάρτη ποῦ εἶναι ἡ Πάτρα καί ποῦ ὁ Παρνασσός.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

“Όταν λέμε γλυκὸ σταφύλι, ἐννοοῦμε τὴ συνηθισμένη του σημασία· δηλαδὴ ὅτι τρώμε ἓνα σταφύλι καί εἶναι γλυκὸ. Μὲ τὴν ἴδια ὁμως λέξη μποροῦμε νά σχηματίσωμε ἄλλο εἶδος φράση καί νά ποῦμε: ἔχει γλυκιὰ φωνή. Ἡ σημασία ἐδῶ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ πρῶτα. Εἶναι μεταφορικὴ ἢ σημασία της, γιατί ἡ φωνὴ δὲν τρώγεται γιὰ νά εἶναι γλυκιὰ. Στὴν πρώτη περίπτωσις λοιπὸν ἔχομε **κυριολεξία** καί στὴ δεύτερη ἔχομε **μεταφορά**.

- 1) Τώρα ποῦ ἔμαθες τὴν κυριολεξία καί τὴ μεταφορά, νά βρῆς ποιὲς ἀπὸ τίς παρακάτω φράσεις εἶναι στὴν κυριολεξία καί ποιὲς στὴ μεταφορά:

Παίρνομε τὸ δρόμο.

Σχολεῖο μυρίζει.

Ψιλὴ φωνούλα.

Παίρνω τὴν τσάντα μου.

Τὸ λουλούδι μυρίζει.

Ψιλὴ βροχή.

- 2) Ποιὸ ἀπὸ τὰ τέσσερα παρακάτω ρήματα ταιριάζει στὶς προτάσεις;

παίρνω, περνῶ, πίνω, πεινῶ

..... τὴν ὥρα μου διαβάζοντας.

..... τὴν τσάντα μου καί πάω στοῦ σχολεῖο.

“Όταν ..... πολὺ, κάθομαι στοῦ τραπέζι.

..... νερό, ὅταν εἶμαι διψασμένος.

11. ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Ήταν ή σειρά τού Κλεάνθη νά πῆ τήν προσευχή, μὰ πεινούσε τόσο και τήν εἶπε τόσο βιαστικά, ὥστε δὲν καταλάβαμε οὔτε λέξη.

— Τὴν ἔφαγες τὴν προσευχή, Κλεάνθη, εἶπε ὁ παππούς. Ἐπανάλαβέ τὴν, σὲ παρακαλῶ.

— Κύριε, εἶπε ἐκεῖνος ἀργὰ και δυνατὰ αὐτὴ τῆ φορά, εὐλόγησε τὸ φαγητὸ πού θὰ φάμε σήμερα, γιατί εἶσαι Ἅγιος και τώρα και πάντοτε και στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

Ἡ γιαγιά μονάχα λείπει ἀπὸ τὸ τραπέζι. Ἐχει πάει στὴν ἄλλη κόρη τῆς πού μένει στὸ Πήλιο. Ἐχει κι ἐκεῖ ἐγγόνια.

Στὸ τραπέζι δὲν ἔχει κουβέντες. Ἡ μητέρα μᾶς

περιποιεῖται καὶ μᾶς ρωτᾶ τί θέλομε. Ὁ πατέρας τρώει, μὰ ὁ νοῦς του ταξιδεύει στὶς δουλειές, ποῦ τὸν περιμένουν. Ὁ Κλεάνθης καταβροχθίζει τὸ φαγητό του καὶ ὁ παππούς προσέχει τὴ μικρὴ ἐγγονή του, τὴ χαϊδεμένη.

Εἴμαστε μιὰ οἰκογένεια σὰν ὅλες τὶς ἄλλες. Ἡ γιαγιά λέει, ὅτι ἡ οἰκογένεια, ὅπου βασιλεύουν ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη, εἶναι εὐτυχισμένη. Καὶ μᾶς διηγεῖται αὐτὴ τὴν ἱστορία:

«Κάποτε μιὰ μητέρα διάλεξε γιὰ τὴν κόρη της ἓνα μυρωδάτο τσαμπὶ σταφύλι ἀπὸ τὸ ἀμπέλι.

Τὸ κοριτσάκι σκέφτηκε ὅτι ὁ ἀδερφός της θὰ τὸ ἤθελε περισσότερο ἀπὸ ἐκείνην καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε.

Τὸ ἀγόρι πῆρε τὸ σταφύλι κι ἔτρεξε χαρούμενο στὸν πατέρα του ποῦ ἔσκαβε: “Πατέρα, πάρε νὰ δροσιστῆς”

Ὁ πατέρας τὸ δέχτηκε, μὰ βλέποντας τὴ γυναῖκα του νὰ δουλεῦη λίγο πιὸ πέρα, τῆς πρόσφερε μὲ τὴ σειρά του τὸ φρούτο, γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήση.

”Ἔτσι, τὸ δροσερὸ σταφύλι ἔκαμε τὸν κύκλο τῆς οἰκογένειας καὶ γύρισε τελικὰ στὸ χέρι ποῦ τὸ ἔκοψε».

Ἡ γιαγιά μου τελειώνει πάντα τὴν ἱστορία της λέγοντας: «Μακάρι ὁ Θεὸς νὰ χαρίζη ἀγάπη καὶ ὁμόνοια σὲ ὅλες τὶς οἰκογένειες τοῦ κόσμου».

Πρὶν ἀπὸ δύο μέρες ὁ δάσκαλος μὲ ρώτησε νὰ τοῦ πῶ τί εἶναι «οἰκογένεια». Κι ἐνῶ ξέρω τί θὰ πῆ οἰκογένεια, δυσκολεύτηκα νὰ τοῦ ἀπαντήσω.

— Δὲν εἶναι δύσκολο, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε ὁ δάσκαλος. Προσπάθησε νὰ βρῆς δικά σου λόγια νὰ τὸ πῆς.

Σκέφτηκα, σκέφτηκα καὶ στὸ τέλος τοῦ εἶπα:

— Οἰκογένεια... οἰκογένεια εἶναι... ὁ μπαμπάς, ἡ μαμὰ καὶ τὰ παιδιά... καὶ ἂν ὑπάρχη παππούς καὶ γιαγιά, ποῦ μένουν στὸ ἴδιο σπίτι... καὶ τρῶνε στὸ ἴδιο τραπέζι καί... καί...

— Μπράβο, Παναγιώτη μου, πολὺ καλὰ τὰ λές, εἶπε ὁ

δάσκαλος. Τί άλλο όμως λέμε οικογένεια;

Πῆρα κι ἐγὼ θάρρος καὶ συνέχισα. Μόνο πού κόμπιαζα λιγάκι. Δὲν τὰ ἔλεγα γρήγορα ὅπως συνήθως.

— Οἰκογένεια εἶναι καί... νά... αὐτό... πού γυρίζομε τὸ μεσημέρι σπίτι καὶ μᾶς περιμένει ἡ μαμά μας μὲ ἀνοιχτὴ ἀγκαλιά..., πού ἔρχεται ὁ πατέρας φορτωμένος καὶ τρέχομε νὰ τὸν βοηθήσωμε..., πού μὲ βοηθᾷ ὁ ἀδερφός μου καμιά φορὰ στὰ μαθήματα..., νά... πού ἀγαποῦμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, κύριε!

— Πολύ σωστά, συμπλήρωσε ὁ δάσκαλος. Οἰκογένεια εἶναι καὶ ἡ ἀγάπη, πού δένει τοὺς γονεῖς μὲ τὰ παιδιά. Καὶ ὄχι μόνο ἡ ἀγάπη, μὰ καὶ ὁ σεβασμός, ἡ ὑπακοή καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια.

“Ὅλ’ αὐτὰ τὰ ἔλεγα στοὺς δικούς μου, ὅταν πιά τελειώσαμε τὸ μεσημεριανό μας φαγητό. Ἡ μητέρα μου σηκώθηκε καὶ μὲ φίλησε καὶ ὁ πατέρας μου μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι, σὰ νὰ ἦμουν φίλος του.

— Εἶσαι σπουδαῖος, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε λιγάκι συγκινημένος. Μόνο ἔχω μιὰ ἀπορία. Γιατί μ’ ἔβαλες νὰ γυρίζω φορτωμένος στὸ σπίτι, ἀφοῦ ξέρεις ὅτι τὰ ψώνια τὰ κάνει ἡ μαμά;

— “Ἄν ὅμως γύριζες φορτωμένος, δὲ θὰ σὲ βοηθοῦσαμε; εἶπα ἐγώ.

Κι ἔβαλαν ὅλοι τὰ γέλια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί νόημα βγαίνει ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς γιαιῆς; Ἐσὺ τί θὰ ἔλεγες, ἂν σὲ ρωτοῦσαν τί εἶναι οἰκογένεια;

Γιατί ὁ πατέρας ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ Παναγιώτη σὰ νὰ ἦταν φίλος του; Μήπως τώρα μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Όμοηχες είναι εκείνες οι λέξεις που ακούγονται τὸ ἴδιο, ἔχουν ὅμως διαφορετικὴ σημασία: π.χ. ψηλὴ λεύκα, ψιλὴ βροχή.

- 1) Νὰ κάνης δύο προτάσεις μὲ τίς ὁμόηχες λέξεις: ὦμος καὶ ὄμως.
- 2) Νὰ βρῆς τί εἶναι οἱ φράσεις: «Τρώγω τὰ λόγια μου», «ταξιδεύω μὲ τὸ νοῦ μου».
- 3) Νὰ βρῆς τί μοῦ εἶναι:
  - Ὁ πατέρα τοῦ πατέρα μου; .....
  - Ὁ πατέρα τῆς μητέρας μου; .....
  - Ἡ μητέρα τοῦ πατέρα μου; .....
  - Ἡ μητέρα τῆς μητέρας μου; .....
  - Ὁ ἀδερφὸς τοῦ πατέρα μου; .....
  - Ἡ ἀδερφή τῆς μητέρας μου; .....
  - Ὁ γιὸς τοῦ θείου μου; .....
  - Ἡ κόρη τῆς θείας μου; .....

12. ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΜΑΣ

Τὸ σπιτάκι μας φτωχὸ μὰ εὐτυχισμένο,
δίχως κρύσταλλα ἀκριβὰ καὶ πολυθρόνες.
Κάτασπρο σπιτάκι, τόσο ἀγαπημένο,
κι ἡ αὐλίτσα του γεμάτη ἀνεμῶνες.

✦ Τὸ σπιτάκι μας χαρούμενο κεῖ πέρα
κάτω ἀπὸ τὸ λόφο τ' Ἀι-Λιᾶ,
λάμπει μὲς στὸν ἥλιο, στὸν ἀγέρα,
καὶ τοῦ λὲν τραγούδια τὰ πουλιά.

Τὸ βραδάκι, σὰν ὁ ἥλιος βασιλεύη
καὶ μαζεύη κι ὁ ἀγέρας τὰ φτερά,
στὰ εἰκονίσματα μιὰ φλόγα ποὺ ἀναδεύει
τὸ γεμίζει μὲ γαλήνη καὶ χαρά.

Τὸ σπιτάκι μας ἀπάνεμο λιμάνι...
Ἡ γαλήνη του, ἡ χαρά του μᾶς ἀρκεῖ.
Τὰ παλάτια δὲν τὰ θέλομε. Μᾶς φτάνει
ποὺ ὁ Χριστὸς μαζί μας κατοικεῖ.

N. Καμβύσης

«Τὸ τραγούδι τοῦ παιδιοῦ»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε ἀπὸ τὸ ποίημα;
- 2) Τί θὰ πῆ ἀναδεύει;
- 3) Νὰ βρῆς τὰ ἐπίθετα ποὺ δίνει ὁ ποιητὴς στὸ σπιτάκι.
- 4) Πόσους στίχους ἔχει τὸ ποίημα; Πόσες στροφές;
- 5) Ποιοὶ στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν;

13. ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Ἡ Μαρίνα μὲ ρωτᾷ γιὰ ὅλα, θέλει νὰ τὰ μαθαίνει ὅλα καὶ μὲ θαυμάζει, γιὰ τὴς ἀπαντᾷ σὲ ὅλα.

— Τί εἶναι τὸ ἀλφάβητο, Παναγιώτη;

— Ἀλφάβητο λέμε τὰ 24 γράμματα ποὺ γράφομε. Ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα γράμματα, τὸ ἄλφα καὶ τὸ βῆτα.

Γιὰ νὰ τῆς ἐξηγήσω καλύτερα, τῆς ζωγράφισα ἓνα τρένο μὲ 24 βαγόνια καὶ τῆς ἔγραψα σὲ κάθε βαγόνι ἓνα κεφαλαῖο γράμμα κι ἓνα μικρό. ὦ, πόσο γέλασα, ὅταν μοῦ εἶπε:

— Κατάλαβα, Παναγιώτη. Τὸ ἀλφάβητο εἶναι τρένο.

Σήμερα τὸ ἀπόγευμα μὲ ρωτοῦσε γιὰ τὰ «κάνονια» τῆς γραμματικῆς. Ἐγὼ εἶχα νὰ διαβάσω καὶ νὰ γράψω καὶ τὴν ἀποπῆρα.

— Ἄφησέ με ἐπιτέλους ἤσυχο, τῆς εἶπα, μοῦ πῆρες τ' αὐτιά!

Μὲ κοίταξε σαστισμένη.

— Ἐγώ; μὲ ρώτησε μὲ γουρλωμένα μάτια. Καὶ τί νὰ τὰ κάνω;

Γέλασα πάρα πολὺ καὶ τῆς γλυκομίλησα.

— Ἐλα τώρα, ἀδερφούλα μου, ἄφησέ με νὰ γράψω τὸ ἡμερολόγιό μου.

Α. Α.

— Τί είναι τὸ ἡμερολόγιό σου;

— “Ένα μεγάλο τετράδιο, ὅπου γράφω τὰ νέα τοῦ εἰκοσιτετραῶρου καὶ τὴν καθημερινή μου ζωὴ στὸ σπίτι καὶ στὸ σχολεῖο.

— ‘Ωραῖα! Γράψε τότε ὅτι φορῶ τὸ κόκκινο φουστάνι μου.

— “Α, ὄχι. Ὁ δάσκαλος μᾶς εἶπε νὰ γράφωμε ἄλλα πράγματα. Πράγματα ποὺ μᾶς ἔκαμαν ἐντύπωση καὶ ἄς μὴν εἶναι σπουδαῖα. Μιὰ προσευχὴ ποὺ κάναμε, μιὰ καρδερῖνα ποὺ ἀκούσαμε, ἓνα φίλο ποὺ εἶδαμε, ἓνα καλὸ λόγο ποὺ μᾶς εἶπαν.

“Αρχισα νὰ γράφω ἡμερολόγιο ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας ἡμέρα τοῦ σχολείου. Γράφω, ὅπως σκέφτομαι. Προσέχω τὴν ὀρθογραφία καὶ κάνω μικρὲς προτάσεις, γιὰ ν’ ἀποφεύγω τὰ λάθη. Προσπαθῶ πάντα νὰ θυμῶμαι τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς, γιὰ νὰ γράφω σωστά. Καὶ τὰ πάω μιὰ χαρά!

Χτὲς μαζί μὲ τ’ ἄλλα παιδιὰ ἔδωσα στὸ δάσκαλό

μου να διαβάση μερικές σελίδες. Ἐνθουσιάστηκε! Μοῦ εἶπε μάλιστα:

— Παναγιώτη, ἔχεις ταλέντο. Συνέχισε, παιδί μου. Γράφε. Αὐτὸ θὰ σὲ βοηθήσῃ στὶς ἐκθέσεις σου. Στὸ τέλος τοῦ χρόνου θὰ ἔχῃς γράψει ὀλόκληρο βιβλίο καὶ θὰ εἶσαι σωστὸς συγγραφέας!

Ἔ, ὄχι καὶ συγγραφέας!

Τετάρτη, 1 Ὀκτωβρίου

Σήμερα πῆρα ὀχτῶ στὴν ἄγνωστη ὀρθογραφία. Πῶς τὰ κατάφερα ἔτσι; — «Δὲν πειράζει, λέει ὁ δάσκαλος. Σιγὰ σιγὰ μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ θὰ τὰ μάθετε ὅλα. Ὁ ἄνθρωπος ἔφτασε στὸ φεγγάρι κι ἔστησε ἐκεῖ ψηλὰ τὴ σημαία του. Κι ἐμεῖς ἐδῶ μέσα μιὰ ὀρθογραφία δὲ θὰ μπορέσωμε νὰ μάθωμε;». Naί, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ α, τὸ ι καὶ τὸ υ, ὅποτε τοὺς ἀρέσει, εἶναι μακρόχρονα καί, ὅποτε θέλουν, εἶναι βραχύχρονα. Εἶναι ζωὴ αὐτή;

Σάββατο, 4 Ὀκτωβρίου

Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Σηκώθηκα σὲ δύο μαθήματα. Τὴν ἀνάγνωση τὴ διάβασα μὲ νόημα, δυνατὰ καὶ καθαρὰ. Στὰ μαθηματικὰ πῆρα «εὐγε», γιατί ἔλυσα σωστὰ ἓνα πρόβλημα μὲ πολλὰς ἀθροίσεις. Ἄ! Καὶ στὸ διάλειμμα ἔβαλα τρία... φανταστικὰ γκόλ!

Δευτέρα, 6 Ὀκτωβρίου

Ἡ Μαρίνα μᾶς εἶπε σήμερα: — «Ἐμαθα νὰ μετρῶ ὡς τὰ δέκα μὲ τὰ δάχτυλά μου». — «Καὶ τί μ' αὐτό; τῆς εἶπε ὁ Κλεάνθης. Ἐγὼ ξέρω ἓνα κοριτσάκι στὴν ἡλικία σου ποὺ μετρᾶ ὡς τὰ τριάντα». — «Ἄντε, καλέ, τοῦ ἀπάντησε ἡ μικρὴ μου ἀδερφή, ποῦ τὰ βρῆκε τόσα δάχτυλα;».

Ὁ Κλεάνθης μοῦ εἶπε νὰ τὸ γράψω στὸ ἡμερολόγιό μου, γιὰ νὰ θυμόμαστε τ' ἀστεῖα τῆς ἀδερφῆς μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είναι τὸ ἡμερολόγιο; Τί πρέπει νὰ προσέχη κανένας ὅταν γράφῃ; Τί ἐννοοῦσε ἡ Μαρίνα λέγοντας τὰ κανόνια τῆς γραμματικῆς; Πῶς λέμε στὴ γραμματικὴ τὸ α, τὸ ι, καὶ τὸ υ; Γιατί πρέπει νὰ ξέρουμε ἂν εἶναι μακρόχρονα ἢ βραχύχρονα; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Πῶς λέγεται αὐτὸς πού:

γράφει βιβλία; ..... γράφει ποιήματα; ..... γράφει ἱστορία;
..... ζωγραφίζει σκίτσα; ..... γράφει στὶς ἐφημερίδες; .....

2) Νὰ συμπληρώσης τὶς λέξεις ποὺ λείπουν:

‘Ο χρόνος ἔχει τέσσερις ..... ‘Ο χρόνος ἔχει δώδεκα..... ‘Ο μήνας ἔχει 30 ἢ 31 ..... ‘Η μέρα ἔχει 24 ..... ‘Η ἐβδομάδα ἔχει 7 ..... Κάθε ἐποχὴ ἔχει τρεῖς ..... Τὸ ἀλφάβητο ἔχει 24 ..... Σήμερα εἶναι ..... Χτὲς ἦταν ..... Αὔριο θὰ εἶναι .....

3) Πῶς λέμε διαφορετικὰ:

τὸ χρόνο; τὸ μισὸ χρόνο; τὸ μισὸ μῆνα; τὰ 15 λεπτά; τὴ μισὴ ὥρα:

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ μάθῃς νὰ γράφῃς σωστὰ τὶς ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας:

Κυριακή,	Δευτέρα,	Τρίτη,
Τετάρτη,	Πέμπτη,	Παρασκευή, Σάββατο.

2) Νὰ μάθῃς νὰ γράφῃς σωστὰ τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν:

Ἰανουάριος,	Φεβρουάριος,	Μάρτιος,
Ἀπρίλιος,	Μάιος,	Ἰούνιος,
Ἰούλιος,	Αὔγουστος,	Σεπτέμβριος,
Ὀκτώβριος,	Νοέμβριος,	Δεκέμβριος.

3) Νὰ μάθῃς νὰ γράφῃς σωστὰ τὰ μαθήματά σου:

Ἀνάγνωση,	ὀρθογραφία,	γραμματικὴ,
ἔκθεση,	θρησκευτικὰ,	ἱστορία,
γεωγραφία,	φυσικὴ ἱστορία,	ἀριθμητικὴ,
γυμναστικὴ,	χειροτεχνία.	

14. ΑΝΤΙΟ, ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ ΜΟΥ ΠΟΥΛΙΑ

‘Ο δάσκαλος δὲν πρόλαβε νὰ ρωτήση παρὰ μόνο αὐτό:

— Παιδιά, εἶδατε τὴν ἄδεια χελιδονοφωλιά;

”Ἐγινε τότε ἓνα κακό, μιὰ φασαρία! “Ολα τὰ παιδιά σηκώναμε τὸ χέρι, γιὰ νὰ ποῦμε κάτι.

— Κύριε, ἐγὼ τὰ εἶδα σήμερα τὸ πρωὶ στὰ τηλεγραφικὰ σύρματα, εἶπε ἡ Ἄννούλα. Φώναζαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο κι ἔκαναν ἓνα θόρυβο, μὰ τί θόρυβο! Φεύγουν μακριὰ στὰ ζεστὰ κλίματα τοῦ Νότου, γιὰτι ἐδῶ σὲ λίγο καιρὸ δὲ θὰ βρίσκουν τροφή καὶ θὰ πεινοῦν.

— Ὑπάρχει ἓνα χελιδόνι, κύριε, εἶπε ἡ Ἐλενίτσα, ποῦ τὸ λένε κύψελο. Αὐτὸ λοιπὸν πετᾷ πάρα πολλὰ χιλιόμετρα τὴν ὥρα.

— Κύριε, πῶς ξέρουν τὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀφρική; ἔχουν χάρτες; ρώτησε ὁ Δημήτρης, τὸ πειραχτήρι μας.

‘Ο δάσκαλος δὲν πρόλαβε νὰ τοῦ ἀπαντήση, γιὰτι

σήκωσε τὸ χέρι ὁ Ἄλέκος, ὁ σοφὸς τῆς τάξης μας.

— Οὔτε χάρτες ἔχουν, οὔτε πυξίδες, οὔτε πινακίδες στοὺς δρόμους, οὔτε σήματα τροχαίας. Ἔχουν ὅμως τὸν ἥλιο, τὶς ἀκτές, τ' ἀστέρια καὶ τὸ ἔνστικτό τους. Αὐτὸ τὰ ὁδηγεῖ.

— Κύριε, εἶπε ἡ Ὀλγα δειλὰ δειλὰ, φεύγουν γιὰ ἓνα τόσο μακρινὸ ταξίδι καὶ οὔτε μιὰ βαλιτσούλα δὲν παίρνουν μαζί τους.

Ὁ δάσκαλος γέλασε καὶ πῆγε κάτι νὰ πῆ, μὰ συμπλήρωσε ὁ Ἡλίας.

— Μήπως τοὺς νοιάζει γιὰ τὰ ναῦλα; Οὔτε εἰσιτήριο πληρώνουν. Ἔχουν δικό τους ἀεροπλάνο, τὰ φτερά τους.

Συνέχισε ὁ Λουκᾶς:

— Καὶ διαβατήριο δὲν ἔχουν, κύριε, ἀλλὰ δὲν τοὺς χρειάζεται. Εἶναι τόσο χαρούμενα καὶ συμπαθητικά, ὥστε περνοῦν ἀπὸ τὴ μιὰ χώρα στὴν ἄλλη, χωρὶς νὰ τὰ ἐμποδίσῃ κανένας.

— Ἀλήθεια, κύριε, ρώτησε ἡ Παρασκευούλα, ὅταν μαζεύονται στὰ τηλεγραφικὰ σύρματα, φωνάζουν «παρῶν» καὶ «παρούσα», ὅπως ἐμεῖς ἐδῶ στὸ σχολεῖο;

— Ἐγὼ ἔχω μιὰ ἀπορία, εἶπε καὶ πάλι ὁ Δημήτρης. Ὅταν φεύγουν ἀπὸ ἐδῶ, κρυώνουν, δὲν ἔχουν τροφή κι ἔτσι καταλαβαίνουν ὅτι πρέπει νὰ ξενιτευτοῦν. Ἐκεῖ ὅμως πῶς τὸ ξέρουν ὅτι ἐδῶ ἦρθε ἡ ἀνοιξη; Τοὺς τηλεγραφεῖ κανένας;

«Χελιδόνια, ἀνοιξη ἔφτασε. Στόπ. Ἐλάτε. Τροφή ἀφθονη. Στόπ. Φωλιές περιμένουν. Στόπ».

— Δημήτρη, Δημήτρη, γέλασε ὁ δάσκαλος. Καμιά φορὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖο μπορεῖ νὰ κάνῃ λάθος. Νὰ πῆ: «αὔριο θὰ βρέξῃ» καὶ αὔριο νὰ σκᾷ ὁ τζίτζικας. Τὸ χελιδόνι ὅμως δὲ γελιέται ποτὲ μὲ τὴν ἀνοιξη.

— Ποιὸς δίνει τὸ σύνθημα νὰ ξεκινήσουν; Ὁ ἀρχηγός;

Ποιὸς τὰ ὀδηγεῖ; Ὑποφέρουν στὸ δρόμο; ρωτούσαμε τὸ δάσκαλο.

—Ναί, ὑποφέρουν μᾶς εἶπε, καὶ συνέχισε: Πολλὰ μάλιστα πεθαίνουν στῆ διαδρομῇ ἀπὸ τῆ μεγάλη ταλαιπωρία. Ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν κακοκαιρίες, ἀρπαχτικά πουλιὰ κι ἓνα σωρὸ ἄλλους κινδύνους. Εὐτυχῶς, εἶναι μεταξύ τους πολὺ ἀγαπημένα καὶ βοηθοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. Θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα ἀληθινὸ περιστατικό:

Κάποτε στὸ χωριό μου ἓνα χελιδονάκι πιάστηκε σ' ἓνα λούκι καὶ φώναζε ἀπελπισμένα. Ἐνα ἄλλο χελιδόνι, μόλις εἶδε τὸ σύντροφό του σὲ δύσκολη θέση, ἔβγαλε κάτι βιαστικὲς καὶ γρήγορες φωνοῦλες, σὰ νὰ ἔλεγε: —«Βοήθεια! Βοήθεια! Φίλοι μου, χελιδόνια, τρέξτε. Ἐνας σύντροφός μας κινδυνεύει».

Τὸ ἔχασα γιὰ λίγο, μὰ μετὰ ξαναγύρισε. Δὲν ἦταν μοναχό. Ἀπὸ πίσω του ἐρχόταν ἓνα ὀλόκληρο σμήνος χελιδονιῶν. Μὲ ἀνήσυχες φωνὲς καὶ μικρὰ ραμφίσματα — τίπι τίπι, τίπι τίπι — προσπάθησαν καὶ πέτυχαν νὰ σώσουν τὸ φίλο τους. Τὸ χελιδονάκι ἐλευθερώθηκε καὶ ἄρχισε νὰ ψαλιδίζη τὸν οὐρανό. Μιὰ πήγαινε ψηλά, σὰ νὰ ἤθελε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ Θεό, μιὰ κατέβαινε χαμηλά, σὰ νὰ ἤθελε νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς συντρόφους του.

Ὁ δάσκαλος τέλειωσε τὴν ἱστορία του καὶ κάθισε στὴν ἔδρα.

— Σᾶς εὐχαριστῶ ὅλους γιὰ τὸ θαυμάσιο μάθημα. Μὰ ξέρετε λοιπὸν τόσα πράγματα γιὰ τὰ χελιδόνια; Μένω κατάπληκτος. Τὸ μόνο ποὺ ἔχω νὰ προσθέσω σ' αὐτὰ ποὺ εἶπατε εἶναι ὅτι τὸ ἀηδόνι καὶ τὸ χελιδόνι εἶναι τὰ πιὸ ἀγαπημένα πουλιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ δὲν ὑπάρχει δημοτικὸ τραγούδι, ποὺ νὰ μὴ τ' ἀναφέρῃ. Θὰ σᾶς πῶ δύο δίστιχα, ποὺ μοῦ ἤρθαν τώρα στὸ μυαλό.

Τὸ ἓνα λέει:

Σοῦ στέλνω χαιρετίσματα μὲ τὸ πουλί, τ' ἀηδόνι,

καὶ μὲ τὴ θάλασσα γραφὴ καὶ μὲ τὸ χελιδόνι...

Καὶ τὸ ἄλλο:

Μοῦ παρήγγειλε τ' ἀηδόνι μὲ τὸ πετροχελιδόνι
νά σοῦ πλέξω μιὰ φωλιά στὰ σγουρά σου τὰ
μαλλιά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς εἶδε στὰ τηλεγραφικὰ σύρματα τὰ χελιδόνια; Τί εἶπε ἡ Ἑλενίτσα; ὁ Λουκάς; ἡ Παρασκευούλα; ὁ Δημήτρης; Βοηθοῦν τὰ χελιδόνια τὸ ἓνα τὸ ἄλλο; Μπορεῖτε νὰ φέρετε ἓνα παράδειγμα; Ποιὰ εἶναι τὰ δίστιχα ποῦ εἶπε ὁ δάσκαλος;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ γράψης δίπλα τὸ ἀντίθετο ρῆμα:

Φεύγουν τὸ χειμῶνα..... τὴν ἄνοιξη.
Ρωτοῦμε τὸ δάσκαλο..... στὴ δασκάλα.
Σηκώνουν τὸ χέρι ..... τὸ πόδι.
Νυχτώνει τὸ βράδυ ..... τὸ πρωί.

2) Τί λέμε, ὅταν ἀποχωριζόμαστε ἓνα πρόσωπο;

Τί λέμε σὲ κάποιον ποῦ φεύγει ταξίδι;

Τί λέμε, ὅταν συναντοῦμε κάποιον τὸ πρωί;

Τί λέμε, ὅταν συναντοῦμε κάποιον τὸ ἀπόγευμα;

Τί λέμε, ὅταν πηγαίνωμε γιὰ ὕπνο;

3) Νὰ χρησιμοποιοῦσης τὸ κατάλληλο ρῆμα:

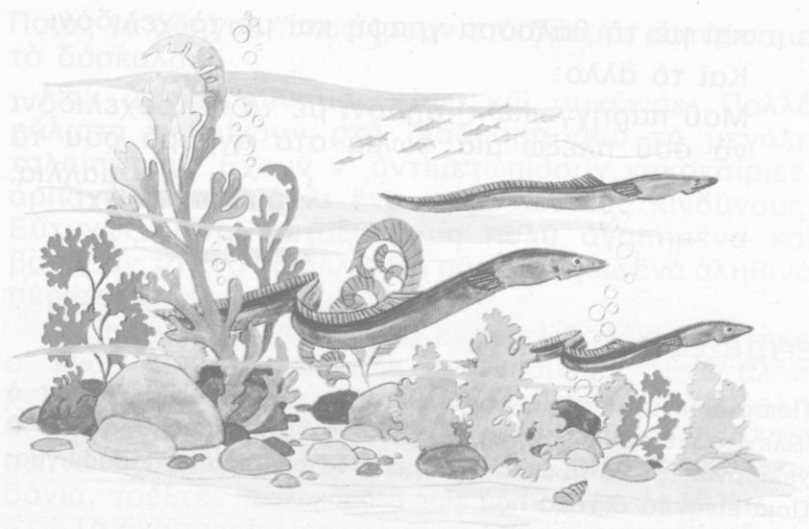
παίρνω καὶ περνῶ

Μὲ τὸ διαβατήριό μου ..... ἀπὸ τὴ μιὰ χώρα στὴν ἄλλη.

Μαζί μου ..... πάντα μιὰ βαλίτσα.

Τὸ καλοκαίρι μου τὸ ..... δίπλα στὴ θάλασσα.

Τὰ χελιδόνια δὲν ..... τίποτε μαζί τους στὸ ταξίδι.

15. ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΩΝ ΧΕΛΙΩΝ

“Όταν τὸ βράδυ κουβεντιάσαμε στὸ σπίτι γιὰ τὸ πρωινὸ μάθημα, ὁ πατέρας μου εἶπε:

— Δὲ μεταναστεύουν μόνο τὰ πουλιὰ τὸ φθινόπωρο. Μεταναστεύουν καὶ τὰ χέλια. Τὰ ξέρετε τὰ χέλια; Ζοῦν στὶς λίμνες, στοὺς ποταμούς καὶ στὰ ἔλη. Εἶναι ἓνα εἶδος ψαριοῦ, ποὺ μοιάζει μὲ φίδι.

Τὸ φθινόπωρο ἡ κοιλιά τῶν χελιῶν παίρνει ἓνα ὠραῖο πορτοκαλὶ χρῶμα μὲ ἀσημένιες ἀνταύγειες. Γίνονται «ἀσημένια χέλια». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ μεγάλη περιπέτειά τους ἀρχίζει. Γιατί, ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα νὰ γεννήσουν τ’ αὐγά τους, φεύγουν ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου ζοῦν.

“Ἄλλοτε οἱ ψαράδες καὶ οἱ χωρικοὶ δὲν μπορούσαν νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἐξαφάνισή τους. Ποῦ νὰ πήγαιναν τάχα καὶ τί νὰ ἔκαναν ὅλα τὰ χέλια; Κοντὰ στὸ

τζάκι τὰ βράδια ἔλεγαν διάφορες φανταστικές ἱστορίες.

Τώρα πιά ξέρομε ὅτι μιὰ κρύα νύχτα τοῦ φθινοπώρου τὰ χέλια ἀκοῦν μέσα τους μιὰ δυνατὴ φωνὴ νὰ τὰ διατάζη νὰ φύγουν. Ἡ φωνὴ αὐτὴ λέγεται ἔνστικτο καὶ δὲ σηκώνει καμία ἀντίρρηση.

Ξεκινοῦν λοιπὸν ὅπως τὰ πουλιά, μὰ ταξιδεύουν μόνο τὴ νύχτα. Τὴ μέρα ξεκουράζονται καὶ κρύβονται σὲ μέρη, ὅπου ὑπάρχουν νερά. Τὴ νύχτα προχωροῦν καὶ πάλι.

Πολλὲς φορὲς ἐνώνονται ὅλα μαζί, γίνονται ἕνα κουβάρι καὶ ἀφήνονται νὰ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Ἄν εἶναι ἀνάγκη, σέρνονται ἀκόμα καὶ στὴν ξηρά, ὥσπου νὰ βροῦν τὴ θάλασσα.

Ἐστερα ἀπὸ ἕνα κουραστικὸ ταξίδι τὰ καημένα τὰ χέλια φτάνουν ἐπιτέλους στὸ τέρμα. Κοντὰ στὸ βαθὺ κόλπο τοῦ Μεξικοῦ τὰ περιμένει μιὰ ζεστὴ, φιλόξενη θάλασσα. Ἐκεῖ κουρασμένα κι ἐξαντλημένα ἀφήνουν τ' αὐγὰ τους μέσα στὰ φύκια καὶ ἔστερα πεθαίνουν κατὰ χιλιάδες μέσα στὸ νερό.

Τὴν ἀνοιξη μικρὲς καινούριες ζωὲς σὰν κλωστοῦλες ζωντανεύουν στὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ. Εἶναι τὰ μικρὰ χέλια ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ τ' αὐγὰ, ποὺ ἔπλεαν μέσα στὰ φύκια. Σ' αὐτὴ τὴ μορφή τὰ χέλια λέγονται «λεπτοκέφαλα», γιατί ἔχουν λεπτὸ κεφάλι.

Τί συμπαθητικὰ ποὺ εἶναι! Κυλιοῦνται πάνω κάτω μέσα στὰ νερά, ἀνακατεύουν τὰ φύκια, μεγαλώνουν, δυναμώνουν καὶ παίρνουν τὸ σχῆμα τους. Περνοῦν περίπου δύο χρόνια. Τὰ χέλια δὲ λέγονται πιά «λεπτοκέφαλα», λέγονται «κυβέλες».

Ἐνα βράδυ ἀκοῦν καὶ αὐτὰ τὴ δυνατὴ φωνὴ μέσα τους:

— Κυβέλη, ξεκίνησε γιὰ τὸν τόπο σου. Ἄρκετὰ ἔμεινες σ' αὐτὴ τὴ φιλόξενη ἀλλὰ μακρινὴ θάλασσα. Πήγαινε στὸ σπίτι σου, στὸ πατρογονικό σου. Στὴ

λίμνη, στο ποτάμι, όπου έζησαν και μεγάλωσαν οί γονεῖς σου.

Τὰ χέλια παίρνουν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Τὸ ταξίδι δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο. Πολλὰ πεθαίνουν στὸ δρόμο, μὰ τὰ περισσότερα καταφέρνουν νὰ φτάσουν ἐκεῖ πού πρέπει. Ὅταν βρεθοῦν κοντὰ στὶς ἀκτές, εἶναι σχηματισμένα χέλια. Μόνο πού εἶναι διάφανα, σὰ γυάλινα.

Τότε σχηματίζουν μὲ τὰ σώματά τους ἓνα τεράστιο κορδόνι πού ἔχει μῆκος πολλῶν χιλιομέτρων καὶ ἀρχίζουν ν' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴ θάλασσα στὶς λίμνες καὶ στοὺς ποταμούς. Εἶναι σὰν ἓνας μέγας στρατὸς πού ὁρμᾷ καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὸν σταματήσῃ.

Μὰ δὲν εἶναι θαῦμα πῶς βρίσκουν τὸ μέρος; Πῶς, ἄς ποῦμε, τὰ χέλια, πού ποτὲ δὲν ἔχουν ξαναδεῖ τὴ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου, ἔρχονται νὰ ζήσουν καὶ νὰ μεγαλώσουν στὸ Μεσολόγγι, ἐκεῖ πού ἔζησαν καὶ μεγάλωσαν οἱ γονεῖς τους;

Καὶ συνέχισε:

— Θαῦμα εἶναι καὶ ὁ τρόπος πού ἀνακάλυψαν οἱ ἄνθρωποι τὴ διαδρομὴ τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ψαριῶν πού μεταναστεύουν. Μοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ τὰ διαβάζω ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ τὰ μαθαίνω. Ἄκουστε λοιπὸν τί ἔκαναν. Αἰχμαλώτισαν μερικὰ πουλιὰ καὶ μερικὰ ψάρια κι ἔδωσαν στὰ πόδια τῶν πουλιῶν ἢ στὰ πτερύγια τῶν ψαριῶν μιὰ μετάλλινη πλακίτσα. Ἐπάνω στὴν πλακίτσα ἔγραψαν τὸν τόπο τους κι ἓναν ἀριθμὸ· π.χ. Κοπεγχάγη 3153. Ὅποιος ἔπιανε τὸ ψάρι ἢ τὸ πουλὶ ἔπρεπε νὰ στείλῃ πίσω τὴν πλακίτσα καὶ νὰ γράψῃ πού τὸ ἔπιασε καὶ πότε. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀλληλογραφία μαθεύτηκε σιγὰ σιγὰ ὁ δρόμος πού ἔπαιρναν τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ψάρια, ὅταν ἔφευγαν ἀπὸ τὸν τόπο τους.

—Κι ἔτσι μάθαμε τὸ μυστικὸ τους, εἶπε ὁ παππούς μου γελώντας, καὶ τὰ χέλια δὲν ἔχουν πιά μυστικά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πότε γίνονται άσημένα τὰ χέλια; Ποῦ εἶναι τὸ τέρμα τοῦ ταξιδιοῦ τους; Ποιά χέλια λέμε «λεπτοκέφαλα» καὶ ποιά «κυβέλες»; Ποῦ ξαναγουρίζουν τὰ χέλια; Ποιὸς τὰ ὀδηγεῖ σ' αὐτό; Μὲ ποιὸ τρόπο ἀνακάλυψαν οἱ ἄνθρωποι τὴ διαδρομὴ τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ψαριῶν ποῦ μεταναστεύουν; Μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ λίγα λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς καὶ ν' ἀναλύσῃς τρεῖς σύνθετες λέξεις τοῦ κεφαλαίου.
- 2) Νὰ πῆς πῶς λέμε ἀλλιῶς;
τὸ βράδου, τὸ τζάκι, τὸ παντζάρι, τὴ στέγη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιά εἶναι ἡ Εὐρώπη; ἡ Κοπεγχάγη; τὸ Μεξικό;
- 2) Νὰ δείξῃς στὸ χάρτη σου τὸ Μεσολόγγι καὶ νὰ πῆς ποιά εἶναι τὰ προϊόντα του.
- 3) Νὰ πῆς τί εἶναι:
ἡ λίμνη, ὁ ποταμός, τὸ ἔλος, ἡ θάλασσα, ὁ κόλπος, ἡ λιμνοθάλασσα.

16. ΣΗΜΑΙΑ

Στημόνι σου, άσπρογάλαζο πανί,
ή πίστη στήν άθάνατη πατρίδα.
Άσύγκριτη σημαία Έλληνίδα,
ύφάδι σου ή δόξα κι ή τιμή.

Κι ένω γλυκά σαν κύμα παιχνιδίζεις
και μοιάζεις τής ειρήνης περιστέρι,
σαν φτάση του πολέμου τὸ άγέρι
θεριεύεις σαν άετὸς και φτερουγίζεις.

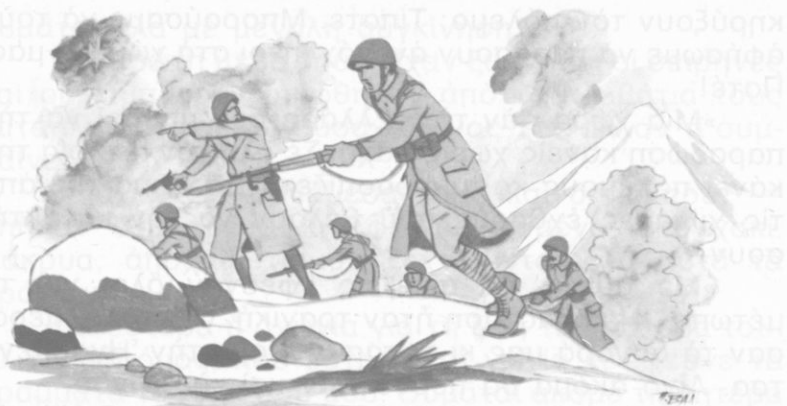
Κι άτρόμητη τή μάχη ως άγναντεύεις,
γεμίζεις περηφάνεια τὸν άέρα,
σημαία, τὼν άθάνατων μητέρα,
στὸν ἴσκιο σου τοὺς ἥρωες μαζεύεις.

Μαρία Γουμενοπούλου

«Περνά-περνά ή μέλισσα»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ άρέσει στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί σοῦ θυμίζουν οἱ λέξεις στημόνι και ύφάδι;
- 3) Γιατί στή δεύτερη στροφή παρομοιάζεται ή σημαία με περιστέρι αλλά και με άετό;
- 4) «Στὸν ἴσκιο σου τοὺς ἥρωες μαζεύεις». Πῶς τὸν καταλαβαίνεις αὐτὸν τὸ στίχο;
- 5) Νά βρῆς δικά σου ἐπίθετα για τή σημαία.

17. 28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

‘Ο παππούς μου πολέμησε στην ‘Αλβανία. ‘Ο πατέρας μου ήταν τότε δέκα χρονῶν. Μοῦ διηγούνται λοιπὸν καὶ οἱ δύο τόσο θαυμαστὲς ἱστορίες ἀπὸ αὐτὸν τὸν πόλεμο, ὥστε δὲ δυσκολεύτηκα καθόλου νὰ γράψω τὴν ἔκθεσή μου.

Τὴν ἔκθεση τὴν ἔγραψα στὸ σπίτι καὶ μοῦ διόρθωσαν τὰ λάθη ὁ πατέρας. ‘Ο παππούς δὲν μπορούσε νὰ μὲ βοηθήσει, γιατί τὰ μάτια του ἦταν γεμάτα δάκρυα καὶ δὲν ἔβλεπε καλά. Στὴν ἔκθεσή μου ἔγραψα:

«Μπορεῖ νὰ μὴν πολέμησα στὸν πόλεμο τοῦ σαράντα, μὰ πολέμησε ὁ παππούς μου καὶ εἶναι τὸ ἴδιο, ἀφοῦ εἶμαι ἐγγόνι του καὶ αἷμα του. Καί, ἂν τύχαινα ἐγὼ στὴ θέση του, μὲ τὴν ἴδια χαρὰ θὰ πολεμοῦσα. Γιατί, ἂν ὅλοι τότε τὸ 1940 πολέμησαν μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι θὰ νικήσουν, ἦταν γιατί οἱ ἐχθροὶ μας εἶχαν ἄδικο καὶ τὸ ἄδικο δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός.

»Τί κάναμε στοὺς Ἴταλοὺς καὶ μᾶς βύθισαν τὸ ὠραῖο μας πλοῖο τὴν «Ἑλλη» στὴν Τήνο; Καὶ μάλιστα τὸ Δεκαπενταύγουστο, τὴν ἡμέρα ποὺ γιορτάζαμε τὴν Παναγία μας; Τίποτε. Τί τοὺς κάναμε, γιὰ νὰ μᾶς

κηρύξουν τὸν πόλεμο; Τίποτε. Μπορούσαμε νὰ τοὺς ἀφήσωμε νὰ περάσουν ἀνενόχλητοι στὰ χῶματά μας; Ποτέ!

»Μιὰ χώρα σὰν τὴν Ἑλλάδα δὲν μπορεῖ νὰ τὴν παραδώσει κανεὶς χωρὶς μάχη. Σὲ ὅλη τὴν ἱστορία της κάνει πολέμους καὶ ὑπερασπίζεται τὸ χῶμα της ἀπὸ τὶς χιλιάδες ἐχθροὺς ποὺ θέλουν νὰ τὴν κατακτήσουν.

»Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις ἔφευγαν ὅλοι γιὰ τὸ μέτωπο. Ἡ κατάσταση ἦταν τραγικὴ. Οἱ Ἴταλοι πέρασαν τὰ σύνορά μας κι ἔφτασαν ἴσαμε τὴν Ἡγουμενίτσα. Λίγο ἀκόμα θὰ περνοῦσαν καὶ τὴν Πίνδο.

»Μὰ ἐκεῖ ἔγινε τὸ θαῦμα. Τὸ θαῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Οἱ στρατιῶτες μας μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη ἀγανάκτηση γιὰ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα ἀγωνίστηκαν μὲ τὰ δόντια, γιὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Μαζί τους ἀγωνίστηκαν οἱ γέροι, οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ. Ἔσυραν κανόνια μὲ σκοινιά, πῆραν στὰ χέρια ὀβίδες, ἀνέβασαν στὶς κορυφὲς κασόνια μὲ φυσίγγια, κουβάλησαν τὰ ὅπλα, τὰ πυρομαχικά, τὶς κουβέρτες καὶ τὸ ψωμί. Μέσα σὲ λίγες ὥρες κατάφεραν ἕναν πραγματικὸ ἄθλο. Οἱ ἰταλικὲς μεραρχίες διαλύθηκαν. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἄρχισαν οἱ νίκες μας!

»Ὁ παππούς μου ἀνοίγει τέτοιες ἡμέρες ἕνα μικρὸ μπαούλο. Τὸ κοιτάζει καὶ βουρκώνουν τὰ μάτια του. Ἔχει μέσα ἕνα στρατιωτικὸ παράσημο, μιὰ φωτογραφία ἐπάνω στὰ χιονισμένα βουνὰ καὶ ἕνα ἀμπέχο.

— Δὲ μοῦ ἀρέσουν οἱ πόλεμοι, λέει. Καταστρέφουν τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Μά, ἂν χρειαζόταν νὰ πολεμήσω ξανὰ σ' ἕνα τέτοιο δίκαιο καὶ σωστὸ πόλεμο, θὰ ἔτρεχα — ἂν μπορούσα — ἀπὸ τοὺς πρῶτους!».

Ἔστερα ἀπὸ τὴν ἔκθεση ὁ πατέρας μου μοῦ μίλησε γιὰ τὶς ἀξέχαστες ἐκεῖνες ἡμέρες καὶ τὰ γεγονότα τοῦ πολέμου. Παρ' ὅλο ποὺ ἦταν μικρός, τὰ

θυμᾶται ὅλα μὲ μεγάλη συγκίνηση.

Τὴν πρώτη μέρα τοὺς εἶχαν ξυπνήσει οἱ σειρήνες καὶ οἱ καμπάνες. Σηκώθηκαν ἀπὸ τὰ κρεβάτια τους κατάπληκτοι καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον τί συμβαίνει.

Οἱ ἄντρες — ἀνάμεσά τους καὶ ὁ παπποῦς — μπῆκαν στὰ τρένα κι ἔφυγαν ντυμένοι στὸ χακί. Δάκρυα, ἀποχαιρετισμοί. Ξεχνιοῦνται ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα;

Καὶ ὕστερα ἡ ἀγωνία γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ πατέρα του. Ὁ ταχυδρόμος, ποὺ ἔστριβε τὴ γωνία κι ἔφερνε τὰ γράμματα τοῦ παπποῦ μου. Θυμᾶται ἀκόμα τὴ μητέρα του, τὴ γιαγιά μου, νὰ πλέκη, νὰ πλέκη νύχτα καὶ μέρα, μ' ἓνα χοντρὸ γκρίζο μαλλί, κάλτσες καὶ πουλόβερ γιὰ τοὺς στρατιῶτες τῆς Ἀλβανίας.

Μὰ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα θυμᾶται τὸ ραδιόφωνο. Τὸν ἐκφωνητὴ, ποὺ ἔλεγε κάθε φορὰ μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ τὶς νίκες μας: «Προσοχή! Προσοχή! Ἑλληνες! Ἡ Κορυτσά κατελήφθη!».

Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο καιρό:

«Προσοχή! προσοχή! Ἀγγέλλεται ἐπισήμως πῶς σήμερα στὶς 12, τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα μπῆκαν νικηφόρα στὴν πόλη τοῦ Ἀργυροκάστρου!».

— Ὁχι! λέει ὁ πατέρας. Εἶναι ἀδύνατο νὰ σοῦ περιγράψω, παιδί μου, τὴ χαρὰ μας γιὰ τοὺς θριάμβους μας. Ὁ κόσμος ἔβγαινε στοὺς δρόμους φωνάζοντας καὶ ζητωκραυγάζοντας. Οἱ καμπάνες χτυποῦσαν χαρμόсуна σὰ νὰ ἦταν Ἀνάσταση καὶ ὁ ἓνας φιλοῦσε τὸν ἄλλον μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Ἦμαστε ὅλοι ἐνωμένοι σὰ μιὰ καρδιὰ καὶ ὅλοι πολεμούσαμε γιὰ τὸ ἴδιο ἰδανικό. Οἱ στρατιῶτες σὰ βουνὰ μὲ τὰ ὄπλα. Ἐμεῖς, σὰ μετόπισθεν, ὅπως λένε, μὲ ὅ,τι μπορούσαμε. Κι ἀποδείξαμε σ' ὅλο τὸν κόσμο ὅτι οἱ ἐχθροὶ μας, ὅσο ἀνίκητοι κι ἂν ἦταν, δὲν μπόρεσαν νὰ μὴ νικηθοῦν μπροστὰ στὸ θάρρος τῆς ψυχῆς ἐνὸς λαοῦ, ποὺ πολεμοῦσε γιὰ τὴν ἐλευθερία του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός πολέμησε στην Ἀλβανία ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ Παναγιώτη; Τί ἐνθύμια ἔχει ἀπ' αὐτὸν τὸν πόλεμο; Τοῦ ἀρέσει τοῦ παπποῦ νὰ πολεμᾷ; Γιατί θὰ ξαναπολεμοῦσε ὁμως, ἂν χρειαζόταν; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μερικὰ γεγονότα αὐτοῦ τοῦ πολέμου; Ποιὰ εἶναι ἡ σημασία καὶ τὸ νόημα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη ὡς ποῖο σημεῖο ἔφτασαν οἱ Ἕλληνες στὴν Ἀλβανία.
- 2) Νὰ δείξης ἀκόμα τὴν Κορυτσά, τὸ Ἀργυρόκαστρο, τὴν Ἡγουμενίτσα, τὴν ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου, τὴν Τήνο.
- 3) Τί ἔχεις ἀκούσει γιὰ τὴν «Ἑλλη»;

18. ΕΛΛΑΔΑ

Ἑλλάδα: λιόχαρα βουνά,
ἀπάνεμες ἀκρογιαλιές,
σμίγουν τὰ πεῦκα ἀπανωτὰ
μὲ τὶς χλωρόφυλλες ἐλιές.

Τὸ χῶμα ἀνθεῖ, γεννάει ἡ γῆ
κάτω ἀπ' τὸ διάφανο ἡλιοφῶς·
κάθε ὁμορφιάς εἶναι πηγὴ
ὁ ξάστερός της οὐρανός.

Κάθε ραχούλα καὶ μεριά
καὶ μιὰ ἱστορία ἥρωική.
Λημέριασεν ἡ λευτεριά
στὴ γῆ μας τὴ μαρτυρική.

Εὐγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδη

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στοῦ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί ἐννοεῖ ἡ ποιήτρια μὲ τοὺς στίχους: «λημέριασεν ἡ λευτεριά
στή γῆ μας τῆ μαρτυρική;»
- 3) Ποιὰ ἐπίθετα χρησιμοποιεῖ ἡ ποιήτρια καὶ γιατί;

19. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ

Σήμερα μᾶς μίλησαν στο σχολεῖο γιὰ τὴν οἰκονομία καὶ τὴν ἀποταμίευση. Μᾶς εἶπαν τὴν ἀληθινὴ ἱστορία μιᾶς δασκάλας, ποὺ ὑπηρετοῦσε στὸ δημοτικὸ σχολεῖο κάποιου ὄρεινοῦ χωριοῦ τῆς Κρήτης. Ἴσως μάλιστα νὰ ὑπηρετῆ ἀκόμα.

Ἡ δασκάλα αὐτὴ ἔκαμε μιὰ μαθητικὴ κοινότητα μὲ τὸν τίτλο «Μέλισσα». Ἐνα κουτὶ τοῦ καφέ μεταμορφώθηκε σὲ κουμπαρά, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχαν χρήματα ν' ἀγοράσουν πραγματικὸ. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἦταν ὅλοι τους πολὺ φτωχοί.

Μετὰ τὴν καθημερινὴ προσευχὴ ὁ κουμπαρὰς περνοῦσε ἀπ' ὅλα τὰ παιδιὰ καὶ τὰ «μελισσόπουλα» ἔβαζαν μέσα στὸ καφεκούτι τὶς οἰκονομίες τους.

Ὅταν ἄνοιξαν τὸν κουμπαρά, βρῆκαν μέσα ἕνα κεφάλαιο ἑκατὸν εἴκοσι δραχμῶν. Βρέθηκαν ἔντεκα δραχμοῦλες καὶ εἴκοσι δύο πενηνταράκια. Ὅλα τ' ἄλλα εἰκοσαράκια, δεκάρες καὶ πεντάρες.

Μὲ τὶς ἑκατὸν εἴκοσι δραχμὲς ἀγόρασαν μιὰ μηχανὴ γιὰ κούρεμα. Μόλις μεγάλωναν τὰ μαλλιά τους, οἱ μαθητὲς πήγαιναν νὰ κουρευτοῦν μ' ἕνα πενηνταράκι στὴ μηχανὴ τοῦ σχολεῖου. Ἄν πήγαιναν στὸν κουρέα, θὰ πλήρωναν περισσότερο. Εἶχαν λοιπὸν σχετικὴ οἰκονομία.

Τό... κουρεῖο μάζεψε στὸ ταμεῖο του ἀρκετὰ χρήματα. Τὰ μαλλιά, βλέπετε, φυτρῶνουν πολὺ γρήγορα. Μὲ αὐτὰ τὰ χρήματα οἱ μαθήτριες ἀγόρασαν κλωστὲς καὶ ὕφασμα καὶ κέντησαν ἐργόχειρα. Πούλησαν τὰ ἐργόχειρα καὶ ἀγόρασαν χάρτες, μικρὰ σχολικὰ ἔπιπλα καὶ βιβλία, γιὰ νὰ σχηματίσουν μιὰ μικρὴ βιβλιοθήκη.

Τὰ παιδιὰ τοῦ ὄρεινοῦ χωριοῦ τῆς Κρήτης ἔβρισκαν χίλιους τρόπους, γιὰ νὰ δώσουν στὸν κουμπαρὰ τους φαγητό. Καὶ ὅταν τὸν ἐπιαναν στὰ χέρια τους κι

ἔβλεπαν ὅτι βάραινε, ἢ ἱκανοποίησή τους δὲν περιγράφεται.

Τὸν πρῶτο χρόνο ἡ «Μέλισσα» μάζεψε 1.268 δραχμές. Ὅλα ἀπὸ πεντάρες, δεκάρες καὶ εἰκοσάραι. Ἄλλά, ὅπως λέει ἡ παροιμία: «σταλαγματιά, σταλαγματιά γεμίζει ἢ στάμνα ἢ πλατιά». Οἱ οἰκονομίες ἔγιναν τετράδια, ὄργανα φυσικῆς καὶ χημείας καὶ χρήσιμα ἀντικείμενα γιὰ τὸ σχολεῖο!

—Γιατί δὲν κάνομε κι ἐμεῖς ἕναν κουμπάρά, ν' ἀγοράσωμε αὐτοκίνητο; ρώτησα πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια τοὺς δικούς μου. Θὰ μπορούμε νὰ πηγαίνωμε, ὅποτε θέλομε, στὴ θεία τὴν Ἑλένη, στὸ Πήλιο.

—Φοβοῦμαι, πὼς θὰ χρειαστῆ νὰ περιμένῃς πολὺ, Παναγιώτη, εἶπε χαμογελώντας ὁ πατέρας. Ἐνα αὐτοκίνητο θέλει πολλὰ λεφτά. Δὲν εἶναι παίξε γέλασε!

Ἦμουν ἔτοιμος νὰ βάλω τὰ κλάματα πού ἔβλεπα τὰ ὄνειρά μου νὰ γκρεμίζωνται. Ὁ πατέρας μου μὲ λυπήθηκε.

—Ἄφοῦ τὸ θέλεις τόσο πολὺ, δὲν κάνομε ἕναν κουμπάρά; Τί εἶχαμε, τί χάσαμε; Ἐδῶ πού τὰ λέμε τίποτε δὲν εἶναι σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ἀκατόρθωτο! Μπορεῖ μετὰ ἀπὸ πέντε ἕξι χρόνια ν' ἀποχτήσωμε κι ἐμεῖς ἕνα σαραβαλάκι ἀπὸ δεύτερο χέρι!

—Ἄς εἶναι κι ἀπὸ τρίτο! εἶπε ὁ παππούς.

—Ἄς εἶναι κι ἀπὸ τέταρτο! φώναξα ἐνθουσιασμένος κι ἐγώ.

—Τὴν κολοκυθιά θὰ παίξωμε τώρα; ρώτησε ὁ λογικὸς Κλεάνθης κι ἔπесε μὲ τὰ μούτρα στὴ δουλειά.

Πῆρε ἕνα ξύλινο κουτὶ ἀπὸ σταφίδες καὶ τὸ μεταμόρφωσε σὲ κουμπάρά. Ἄπ' ἔξω ἔγραψε μὲ καλλιγραφικὰ γράμματα: ΣΑΡΑΒΑΛΑΚΙ.

Οἱ μεγάλοι ἔριχναν μέσα τὶς οἰκονομίες τους. Ἐμεῖς οἱ μικροὶ τὸ χαρτζιλίκι μας. Κάθε τόσο ὁ μπαμπὰς ἄνοιγε τὸ κουτὶ καὶ πῆγαινε τὰ λεπτά στὴν Τράπεζα. «Τὰ λεπτά, ἔλεγε, γεννοῦν λεπτά. Θὰ ἔχωμε καὶ τὸν τόκο».

Πιο οικονομία απ' όλους αποδείχτηκε ή Μαρίνα. "Όταν τής ἔδινε ή μητέρα μου δραχμούλα, για ν' αγοράση κουλούρι, ζητοῦσε ἀπό τόν κουλουρτζήμισό, γιατί ήθελε νά ρίξη τὸ πενηνταράκι της στὸν κουμπαρά μας. "Όσπου ή μαμὰ τὸ ἔμαθε καὶ ἀναγκάστηκε νά τής δίνη δύο δραχμές. Μία για ν' αγοράζη κουλούρι καὶ μία για νά ρίχνη στὸ σταφιδόκουτο. 'Αλλιῶς ποιὸς ἄκουγε τὴν γκρίνια της. Μποροῦσε νά κλαίη ὅλη μέρα!

Μὲ τ' ἀστεῖα πέρασαν δυὸ χρόνια κι ἔχομε μαζέψει τὰ μισὰ χρήματα. "Όπως λέει ὁ μπαμπὰς γελώντας, ἔχομε κιόλας τὶς δύο ρόδες. Μά, ἐπειδὴ τὸ αὐτοκίνητο κυλᾷ μὲ τέσσερεις, πρέπει νά κάνωμε ἀκόμα λίγη ὑπομονή.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μὲ ποῖο τρόπο ἔκαναν οἰκονομία τὰ «μελισσόπουλα»; Πόσα λεφτὰ βρῆκαν τὴν πρώτη φορά ποὺ ἄνοιξαν τὸν κουμπαρα; Τί ἔκαναν ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα; Τί ἤθελε ν' ἀποχτήση ὁ Παναγιώτης; Τί πρότεινε στοὺς δικούς του; Ἔγινε δεκτὴ ἡ πρότασή του καὶ πῶς; Ποιὸς ἀποδείχτηκε πολὺ οἰκονόμος; Ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ κεφαλαίου καὶ τί συμπέρασμα βγάζεις;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί λέμε κεφάλαιο καὶ τί τόκο;
- 2) Τί θὰ πῆ φιλαργυρία καὶ τί τσιγκουνιά;
- 3) Ξέρεις καμιά παροιμία γιὰ τὴν οἰκονομία ἢ τὴ σπατάλη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τί λέξεις εἶναι:
ὄρεινός-πεδινός, πρῶτος-τελευταῖος,
μισός-ὀλόκληρος, οἰκονόμος-σπάταλος.
- 2) Τὸν καφέ τὸν βάζομε στὸ καφεκούτι. Μήπως μπορεῖς νὰ πῆς ποῦ βάζομε:
τὰ βιβλία; τὰ πιάτα; τὸ σαποῦνι;

(Τὸ κείμενο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ διδαχτῆ τὴν ἡμέρα ποὺ γιορτάζεται ἡ «Διεθνὴς Ἡμέρα Ἀποταμιεύσεως», δηλαδὴ τὴν 30ῆ Ὀκτωβρίου).

20. ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΚΑΙ Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ

Θέλω νὰ σὰς πῶ τὴν ἀλήθεια. Καὶ ὁ Κλεάνθης κι ἐγὼ ζηλεύουμε τὰ ξαδερφάκια μας ποὺ ζοῦν στὴν ἐπαρχία. Ὅρισμένα πράγματα, ποὺ ἐμεῖς τὰ διαβάζομε μόνο στὰ βιβλία, ἐκεῖνα τὰ ζοῦν καθημερινά.

Ἐμεῖς, ἄς ποῦμε, δὲν ἔχομε ζήσει ἀπὸ κοντὰ τὸ ὄργωμα. Δὲν ἔχομε δεῖ τὰ βόδια νὰ σέρνουν τὸ ἀλέτρι καὶ νὰ βυθίζουν τὸ ὑνὶ μέσα στὴν καρδιά τῆς γῆς. Δὲν ἔχομε δικό μας ἄλογο, νὰ τὸ λέμε Ντορὴ ἢ Μπίμπο, ν' ἀνεβαίνωμε στὴ ράχη του καὶ νὰ τρέχωμε στὸν κάμπο. Οὔτε σταφύλια ἔχομε πατήσει ποτὲ οὔτε ἐλιές ἔχομε μαζέψει. Ἐχομε μόνο ἓνα ποδήλατο καὶ μ' αὐτὸ γυρίζομε γύρω γύρω στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ τσακωνόμαστε ποιὸς θὰ τὸ πρωτοπάρῃ.

Ὁ θεῖος μου ὁ Γιάννης ἔχει τρακτέρ. Ἐνα τρακτέρ σὰ σπίτι μεγάλο. Μ' αὐτὸ καλλιεργεῖ τὰ χωράφια, τὴν πατρικὴ του περιουσία. Ὁ θεῖος μου εἶναι γεωπόνος καὶ τοῦ ἀρέσει νὰ μένη στὸ χωριό, γιὰ νὰ εἶναι δίπλα στὴ γῆ, στὴ δουλειά του. Πῶς θὰ ἤθελα ν' ἀποχτήσω κι ἐγὼ ἓνα τρακτέρ!

—Τί νὰ τὸ κάνης τὸ τρακτέρ στὴν πόλη, Παναγιώτη;

μου λέει ο πατέρας. Θὰ ὀργώνης τὴν ἄσφαλο;

Δὲ βρίσκω τί νὰ πῶ καὶ σωπαίνω.

— "Ἀκουσε ἓνα μῦθο, μου εἶπε μιὰ μέρα ὁ πατέρας:

Κάποτε μιὰ λεύκα ἔκανε παράπονα σὲ μιὰν ἄλλη πού εἶχε φυτρώσει δίπλα τῆς:

— Εἶδες, κυρα-γειτόνισσα, τὰ πουλιά; Πιτοῦν ψηλὰ στὸν οὐρανό, γνωρίζουν κόσμους καινούριους καὶ βλέπουν τὴ γῆ σὰν πανόραμα. Ἐμεῖς τὰ δέντρα, ριζωμένα στὸ χῶμα, οὔτε νὰ κουνηθοῦμε δὲν μποροῦμε.

Τὴν ἴδια στιγμή ἓνας κυνηγὸς σημάδεψε μὲ τ' ὄπλο του ἓνα πουλάκι καὶ τὸ καημένο ἔπεσε μπροστά τους νεκρό.

— Εἶδες, κυρα-γειτόνισσα; ρώτησε μὲ τὴ σειρά τῆς ἡ ἄλλη λεύκα. "Ἄν ἦσουν πουλί, τώρα δὲ θὰ ζοῦσες. Τὸ πέταγμα πού ζήλεψες τοῦ στοίχισε τὴ ζωὴ.

Ὁ μῦθος θέλει νὰ πῆ ὅτι κανεὶς ποτὲ καὶ γιὰ τίποτα δὲν πρέπει νὰ παραπονιέται. "Ὅλοι εἴμαστε καλὰ ἐκεῖ πού εἴμαστε μοιρασμένοι. Οἱ μισοὶ στὴν ἐπαρχία, στὸ ὑπαιθρο, καὶ οἱ ὑπόλοιποι στὶς πόλεις. Ἐμεῖς δὲν ἔχομε τὸν καθαρὸ ἀέρα καὶ ἄλλα καλά. Ἐκεῖνοι δὲν ἔχουν πάλι ὀρισμένες εὐκολίες πού ἔχομε ἐμεῖς στὴν πόλη. Ὡστόσο ὅλοι ἀγωνιζόμαστε καὶ ἀντιμετωπίζομε προβλήματα. Καὶ ἂν θέλης νὰ σοῦ τὸ πῶ κάπως πιὸ ὁμορφα, γιὰ νὰ καταλάβης, ἐδῶ στὴν πόλη εἶναι τὸ μυαλὸ τῆς Ἑλλάδας, ἐνῶ στὰ χωριά εἶναι ἡ καρδιά τῆς.

"Ὅταν τὰ λέγαμε αὐτά, ἦταν ἀκόμα στὸ σπίτι ἡ γιαγιά. Κατέβασε τὰ γυαλιά τῆς στὴ μύτη, γιὰ νὰ μὲ βλέπη καλύτερα, καὶ εἶπε:

— "Ἐλα τώρα, νὰ μὲ βάλῃς ἐμένα νὰ καθίσω ὀλόκληρο χρόνο στὴν πόλη. Δὲν μπορῶ. Θὰ μαραζώσω. Ἐχω τόσο πολὺ συνηθίσει στὶς δουλειὲς τοῦ χωριοῦ, ὥστε, κάθε φορὰ πού βρίσκομαι στὴν πόλη, νομίζω ὅτι εἶμαι ἄχρηστη.

Στὸ χωριὸ οἱ δουλειὲς δὲν τελειώνουν ποτέ. Τὰ

ζῶα θέλουν κάθε μέρα φροντίδα καὶ τὰ χωράφια περιποίηση ὅλες τὶς ἐποχές. Σκαλίζω τὸν κῆπο, φυτεύω λαχανικά, ταΐζω τὸ σκύλο, τὰ περιστέρια, τὶς κόττες, ἐτοιμάζω στὰ γουρουνάκια τὸ φαΐ. Ἄλλοτε, ὅταν εἶχαμε θέρισμα, βοηθοῦσα στὸ χωράφι. Τώρα ὅμως δὲν ὑπάρχει λόγος, γιατί ἡ μηχανὴ θερίζει, ἀλωνίζει, ξεχωρίζει τὸ σιτάρι ἀπὸ τὸ ἄχυρο καὶ τὰ παραδίνει ὅλα ἔτοιμα.

Καὶ ὕστερα τί τὰ θέλεις; Στὸ χωριὸ ξέρεις ποιὸς εἶναι ὁ γείτονάς σου. Τὸν ἀγαπᾶς, τὸν πονᾶς γιὰ τὶς λύπες του καὶ χαίρεσαι γιὰ τὶς χαρὲς του. Στούς γάμους, στὰ βαφτίσια παίρνει μέρος ὅλο τὸ χωριό. Ἐδῶ στὴν πόλη ὑπάρχουν καὶ γείτονες ποὺ δὲν ξέρω οὔτε τ' ὄνομά τους.

Αὐτὸ ἀλήθεια τῆς κακοφαίνεται πολὺ τῆς γιαγιᾶς. —Στὸ χωριό, συνέχισε, παίρνω τὸν ἀνήφορο τὸ σούρουπο ἴσια γιὰ τὸ ἐκκλησάκι. Βάζω λάδι, ἀνάβω τὸ καντήλι, συγυρίζω καὶ προσεύχομαι γιὰ ὅλους μας. Κατηφορίζοντας σταματῶ στὰ ψηλὰ κυπαρίσσια, ἐκεῖ ποὺ κοιμᾶται ὁ πατέρας μου, στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ. Τοῦ πάω λίγα φρέσκα λουλούδια, τοῦ λέω καμιά κουβεντούλα καὶ μαλακώνει ἡ ψυχὴ μου.

Ἐδῶ στὴν πόλη στριμώχνεστε σ' αὐτὰ τὰ κουτιά, ποὺ τὰ λέτε σπίτια, καὶ μήτε κόκορας λαλεῖ τὸ πρῶι, γιὰ νὰ νιώσης πῶς ξημέρωσε, μήτε πουλι σοῦ κάνει συντροφιά. Μήπως μπορεῖς νὰ πᾶς καὶ στὴ γειτόνισσα νὰ τῆς ζητήσης λεμόνι, ἀφοῦ σοῦ εἶναι ἄγνωστη;

Ἐχετε καὶ τὰ καλά σας, δὲ λέω. Τ' αὐτοκίνητά σας, τὰ μαγαζιά σας, ὅλα στὰ πόδια σας. Μεγάλα Ὑπουργεῖα, μεγάλες Τράπεζες, ἔτσι ν' ἀπλώσης τὸ χέρι σου ἔχεις τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα. Μὰ ὁ ἀέρας εἶναι βρώμικος, οἱ δρόμοι γεμάτοι θόρυβο καὶ φασαρία καὶ ὕστερα κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲ βλέπει ἀπὸ ποιὸ δρόμο ἔρχεται ὁ ἥλιος τὸ πρῶι καὶ ἀπὸ ποιὸ μονοπάτι φεύγει τὸ βράδυ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιές είναι οι διαφορές ανάμεσα στην πόλη και το χωριό; Τι συμπέρασμα βγάζεις από το μύθο του πατέρα; Της άρέσει της γιαγιάς το χωριό και γιατί; Τί της κακοφαίνεται της γιαγιάς; Τι έννοει ή γιαγιά με τα «ψηλά κυπαρίσσια»; Γιατί λέει κουτιά τις πολυκατοικίες; Μήπως μπορείς τώρα να διηγηθής με δικά σου λόγια το κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πώς αλλιώς λέμε:
το μύθο, το παπούτσι, το ψωμί, το λουλούδι.
- 2) Να βρής ποιές λέξεις θυμάσαι που να προέρχονται από τα ρήματα:
παίζω, κυνηγώ, γράφω, βρέχω.
- 3) Να βάλης τις σωστές λέξεις στις παρακάτω προτάσεις:
ύνι - ήνία
Τò..... τοῦ ἀρότρου.
Τὰ..... τοῦ ἀλόγου
Πῆρε τὰ..... καὶ ὁδήγησε τὸ ἀμάξι.
Τò..... βυθίστηκε στὴ γῆ.

21. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΙΣΩΠΟΣ

Προχτές ή Ἄννούλα, ή συμμαθήτριά μου, μᾶς διάβασε ἀπό ἕνα βιβλίο γιά τοὺς ἀρχαίους μύθους καὶ τὸν Αἴσωπο:

«Ἡ ἑλληνική μυθολογία εἶναι ἕνας μέγᾶλος κῆπος μὲ πολὺ ὄμορφα λουλούδια, τοὺς μύθους. Ὅταν μποῦμε σ' αὐτὸν τὸν κῆπο, δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ θαυμάσωμε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες γιά τὴ μεγάλη φαντασία ποὺ εἶχαν.

»Καθετί πού ἔβλεπαν γύρω στή φύση τὸ ἔκαναν μέσα στὸ μυαλό τους ἕνα παράξενο παραμύθι. Σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ, τοὺς ἔκαναν ἐντύπωση οἱ κεραυνοί, οἱ ἀστραπές, οἱ ἀλλαγές τοῦ καιροῦ κι ἔβλεπαν πίσω ἀπὸ αὐτὰ θεοὺς καὶ θεές.

»Ἔτσι ἔλεγαν ὅτι ὁ Ἥλιος εἶναι θεός, πού ξεκινᾷ μὲ τὸ ἄρμα του κάθε πρωὶ καὶ ἀνηφορίζει στὸν οὐρανό. Γιὰ τὴν Αὐγὴ ἔλεγαν πὼς ἦταν μιὰ Νύμφη μὲ ρόδινα δάχτυλα, πού σκόρπιζε τριαντάφυλλα στὴν ἀνατολή, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ ἥλιος. Ἐλεγαν ἀκόμα πὼς ὁ Ὁκεανὸς εἶχε πολλὰ παιδιὰ καὶ πολλές κόρες, ὅσα ποτάμια καὶ ὄσες πηγές ἔχει ὁ κόσμος ὀλόκληρος. Στὰ δάση φαντάζονταν ὅτι χόρευαν οἱ Δρυάδες καὶ ὅτι στὶς λίμνες καὶ στὰ ρυάκια ζοῦσαν οἱ Νεραίδες.

»Οἱ κεραυνοὶ ἦταν σταλμένοι ἀπὸ τὸ Δία, πού, ὅταν θύμωνε, τοὺς πετοῦσε κάτω στὴ γῆ ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο. Ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο, τὸ ψηλότερο βουνὸ τῆς Ἑλλάδας, κατοικοῦσαν καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ πίνοντας νέκταρ πάνω στ' ἄσπρα σύννεφα».

Καὶ ἄλλα πολλά.

«Ὁ Αἴσωπος, ἦταν ὁ πιὸ μεγάλος παραμυθᾶς τῶν ἀρχαίων χρόνων. Γεννήθηκε ἀπὸ γονεῖς δούλους καὶ ἦταν καὶ ὁ ἴδιος δούλος. Ἦταν ἀνάπηρος καὶ ἀσχημὸς. Τὸ κεφάλι του ἦταν μυτερό, ὁ λαιμὸς του κοντὸς καὶ τὰ πόδια του στραβά. Δὲν μπορούσε νὰ μιλήσῃ οὔτε σωστά, οὔτε γρήγορα. Τὸ δέρμα του ἦταν σχεδὸν μαῦρο καὶ γι' αὐτὸ τὸν βάφτισαν Αἴσωπο, πού θὰ πῆ ἀράπης.

»Κάποτε μερικοὶ τὸν κοροΐδεψαν γιὰ τὴν ἀσχήμια του κι ἐκεῖνος ἀπάντησε: «Νὰ μὴν προσέχετε ποτὲ τὸ παρουσιαστικὸ ἔνός ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὸ μυαλό του».

»Ὁ Αἴσωπος ἦταν πολὺ παρατηρητικὸς, ἐξυπνὸς καὶ σοφὸς ἄνθρωπος. Τοῦ ἄρесе νὰ διηγήται μύθους, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ διορθώνῃ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ νὰ τὸ πετύχῃ αὐτό, ἔβαζε τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα νὰ μιλοῦν. Ἄλλα ἔλεγε στοὺς μύθους του καὶ ἄλλα

έννοουσε. Μὰ τὸ συμπέρασμα στὸ τέλος κάθε παραμυθιοῦ ἔβγαινε μόνο του καὶ τὸ καταλάβαινε καὶ ὁ πιὸ κουτὸς ἄνθρωπος.

»Οἱ ἱστορίες τοῦ Αἰσώπου ἦταν σύντομες, διασκεδαστικὲς κι εὐχάριστες. Ἦταν ἕνας μεγάλος δάσκαλος τῶν ἀνθρώπων καὶ στὰ παλιὰ καὶ στὰ νεώτερα χρόνια. «Ὅταν ἤθελαν νὰ ποῦν ὅτι κάποιος εἶναι ἀγράμματος, ἔλεγαν: «Μὰ αὐτὸς δὲν ξέρει οὔτε τὸν Αἰσώπο!»

»Κάποτε, λέει ἕνας μύθος τοῦ Αἰσώπου, ἕνας λύχνος ἔφεγγε μὲ τὸ λιγοστό του λαδάκι. Διαλαλοῦσε ὅμως περήφανα ὅτι λάμπει περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο.

»Στὸ μεταξὺ φύσηξε ὁ ἄνεμος καὶ ὁ λύχνος ἔσβησε. «Ἐνας ἄνθρωπος ποῦ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ τὸν ἄναψε καὶ πάλι καὶ τοῦ εἶπε:

—»Ακουσε, λυχνάρι μου, καῖγε τὸ λαδάκι σου, ἀλλὰ μὴ μιλάς. Γιατὶ ἐσὺ σβήνεις μὲ τὸ πρῶτο φύσημα τοῦ ἀνέμου, ἐνῶ τὸ φῶς τῶν ἀστεριῶν δὲ σβήνει ποτέ!

»Κάποτε ἄλλοτε πάλι ἓνας γεωργός, πού εἶχε πολλὰ παιδιά, ἔνωσε τὸ τέλος του νὰ πλησιάζῃ. Ἦθελε ὅμως, πρὶν πεθάνῃ, ν' ἀφήσῃ κληρονομιά στὰ παιδιά του τὴν ἀγάπη πού εἶχε ἐκεῖνος γιὰ τὴ γῆ. Τὰ κάλεσε λοιπὸν καὶ τοὺς εἶπε:

— Παιδιά μου, ἐγὼ θὰ πεθάνω. Κάτω ἀπὸ τὸ ἀμπέλι θὰ βρῆτε, ἂν σκάψετε, ἓνα θησαυρὸ πού ἔχω κρυμμένο.

»Τὰ παιδιά του ἔσκαψαν πέρα γιὰ πέρα τὸ ἀμπέλι. Θησαυρὸ φυσικὰ δὲ βρῆκαν, μὰ τὸ ἀμπέλι σκάφτηκε τόσο καλά, ὥστε ἔδωσε πλούσιο καρπὸ».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς δημιούργησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὴ μυθολογία; Τί ἔλεγαν πῶς εἶναι ἡ Αὐγή; ὁ Ὀκεανός; Ποιὸς ἦταν ὁ Αἰσώπος; Τί προσπαθοῦσε νὰ κάνῃ μὲ τοὺς μύθους του; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπὸ τὸν πρῶτο μῦθο; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπὸ τὸ δεύτερο;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μήπως ξέρεις ἓνα ἀκόμη μῦθο τοῦ Αἰσώπου νὰ τὸν πῆς μέσα στὴν τάξη;
- 2) Μήπως ἔχεις διαβάσει καὶ γι' ἄλλα παράξενα πλάσματα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μυθολογίας νὰ τὰ πῆς στοὺς συμμαθητές σου;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὰ συνώνυμα τῶν λέξεων:
σκλάβος, παραμῦθι, ἄνεμος, λύχνος, πέτρα.
- 2) Πῶς λέγεται ὁ ἄνθρωπος πού τοῦ λείπει:
τὸ θάρρος; ἡ ἐλευθερία; ἡ ἀκοή;
ἡ ὄραση; ἡ εὐτυχία; ἡ μητέρα;

22. Ο ΑΕΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν αἰετὸ τὸν ἔκλεισαν
μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.
Κι ὁ κόκορας τὸν ρώτησε:
—Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
πού τὰ ἔχεις ὅλα τώρα;
Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του
καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
καὶ στὰ κατσάβραχα δὲν πᾶς,
ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μὲς στὰ καλὰ καθούμενα
νὰ φᾶς κανένα βέλος.

Γιά πές μου τί σοῦ λείπει
κι ὅλο σέ δέρνει ἡ λύπη
καὶ τὴν καρδούλα σου χαλᾶς;
Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε:
— Σὰν κόκορας μιᾶς!

Ἄ. Φωτιάδης

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Νὰ μετατρέψης σὲ πεζὸ τὸ ποίημα.
- 2) Τί ξέρεις γιὰ τὸν ἀετό;
- 3) Τί ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς μὲ τὴ φράση: «Σὰν κόκορας μιᾶς»;
- 4) «Σὲ δέρνει ἡ λύπη». Εἶναι κυριολεξία ἢ μεταφορά;
- 5) Νὰ βρῆς τὶς ὁμοιοκαταληξίες.
- 6) Ν' ἀπαντήσης στὸ 12ο στίχο.

23. ΚΟΚΟΡΑΣ ΚΑΙ ΓΕΡΑΚΙ

Ἕνας κόκορας ὀλάσπρος
μὲ ψηλὸ λειρί,
καμαρώνει καὶ φουσκώνει
καὶ λιλιὰ φορεῖ
καὶ θαρρεῖ πῶς τὸ κοτέτσι
μόλις τὸν χωρεῖ.

“Αμα βρῆ κανένα σπόρο
μέσα στήν αὐλή,
τὸ κεφάλι του σηκώνει
καὶ τὸ διαλαλεῖ,
νὰ τὸ μάθουνε σὲ δύση
καὶ σ’ ἀνατολή.

Τὴ στιγμή, ποὺ σουλατσάρει
μὲ τὸ βῆμα ἀργό,
«δὲν ξανάειδα, λὲν οἱ κότες,
τέτοιο στρατηγό...».
Μὰ κι ὁ ἴδιος συλλογιέται:
«μωρὲ τ’ εἶμαι γώ»!

Ξάφνω βλέπει ἓνα γεράκι...
“Αχ! τὴν ὥρα αὐτὴ
τὸ βαρὺ περπάτημά του
ἔχει μπερδευτῆ,
κι ἀστραπὴ μὲς στὸ κοτέτσι
τρέχει νὰ κρυφτῆ.

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Ποιὰ ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα ταιριάζουν στὸν κόκορα τοῦ ποιήματος; Νὰ τὰ ὑπογραμμίσῃς.
ψευτοπαλικαρὰς, γενναῖος, καυχησιάρης, σεμνός, φαντασμένος, δειλός.
- 2) Ὑπάρχουν καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἀνάμεσα τέτοιοι τύποι; Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς κανέναν;
- 3) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὸ Ζαχαρία Παπαντωνίου καὶ τὸ βιβλίο του «Τὰ Ψηλὰ Βουνά».

24. Ο ΑΝΥΠΑΚΟΥΟΣ ΦΑΕΘΩΝΑΣ

Μια μέρα στο παλάτι του θεού “Ηλιου, που ύψωνόταν με όλη του τη μεγαλοπρέπεια στην ‘Ανατολή, έφτασε ο Φαέθωνας, ο μικρότερος από τους γιούς του. ‘Αφού πέρασε τις άψίδες, στάθηκε μπροστά στον πατέρα του θαμπωμένος και είπε:

— “Ηλιε, θεέ και πατέρα μου, οί φίλοι μου με πειράζουν. Λένε πως δεν είμαι τάχα γιός σου. Είμαι ή δεν είμαι παιδί σου;

— Καί φυσικά είσαι, αποκρίθηκε ο όλόλαμπρος θεός. Είσαι αίμα μου. Για να μην άμφιβάλλης καθόλου, ζήτησέ μου ό,τι θέλεις και άμέσως θα σου τó κάμω. Σου δίνω τó μεγάλο όρκο τών άθανατων θεών.

— Θέλω, είπε άμέσως τó άμυαλο παλικάρι, να μου δώσης για μια μόνο φορά να όδηγήσω τó λαμπρό σου άρμα στον ούρανιο δρόμο του.

— Τρελάθηκες, παιδί μου; φώναξε ό “Ηλιος. Φαντάζεσαι ότι είναι εύκολο νά όδηγήσης ένα τέτοιο άρμα; Κανείς άλλος έκτός από μένα δέν μπορεί νά δαμάση αυτά τ’ άγρια άλογα. Κι έγώ άκόμα, όταν όδηγώ, δέν τολμώ νά κοιτάξω ούτε στη γή ούτε στη θάλασσα. ‘Ο ιδρώτας τρέχει ποτάμι από τώ μέτωπό μου. Κάθισε ήσυχα, καλό μου παιδί. Είσαι τόσο νέος. Ζήτησέ μου ό,τι άλλο θέλεις, όχι όμως τώ θάνατό σου. Γιατί αυτό θά σημάνη θάνατο για σένα.

‘Ο έλαφρόμυαλος Φαέθωνας δέν άκουγε τίποτα. ‘Επέμενε μέ πείσμα στην άπόφασή του. “Άρχισε τά παρακάλια. “Εκλαιγε και παρακαλούσε. Στο τέλος θύμισε στον πατέρα του τόν ίερό όρκο που είχε κάμει.

‘Ο “Ηλιος προσπάθησε και πάλι νά τόν πείση. Μά στο τέλος, έπειδή δέν μπορούσε νά παραβή τόν όρκο του, έδωσε τά χαλινάρια τών άλόγων στο παιδί του, μαζί μέ τις τελευταίες του συμβουλές:

— ‘Αφοϋ δέν μπορώ νά σε πείσω, παιδί μου, άκουσέ με τουλάχιστο προσεχτικά. Προσπάθησε νά διατηρήσης τήν ψυχραιμία σου. Νά κρατās γερά στα χέρια σου τά ήνία. Ούτε πολϋ ψηλά νά πηγαίνης ούτε και πολϋ χαμηλά. ‘Υπάρχει φόβος νά βάλης φωτιά στον οϋρανό και στη γή. Πρόσεχε!

Τώ παιδί πήδησε μέσα στο άρμα και τ’ άλογα άρχισαν ν’ άνεβαίνουν ψηλά στο στερέωμα. Στην άρχή όλα πήγαιναν καλά. Μά σε λίγο δέν είχε τή δύναμη νά συγκρατήση τ’ άλογα στ’ όρμητικό τους τρέξιμο και φοβήθηκε. Τά χέρια του άρχισαν νά τρέμουν και ή καρδιά του χτυπούσε δυνατά.

Τ’ άλογα κατάλαβαν τότε πώς ό ήνίοχος είχε αλλάξει. “Ορμησαν άκράτητα στον οϋρανό μέ μεγάλα άλματα. Μάταια ό Φαέθωνας τραβούσε τά γκέμια.

“Υστερα άρχισαν νά κατεβαίνουν άπότομα. “Εφτασαν στις κορυφές τών βουνών. Τά δάση πήραν φωτιά. Οί πόλεις κινδύνευαν. ‘Ο Φαέθωνας έβλεπε

τὸν κόσμον νὰ καίγεται, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ κάμη τίποτε, γιὰ νὰ τὸν σώσῃ.

Ἡ Δήμητρα ἔτρεξε θυμωμένη στὸ Δία.

— Τί θὰ γίνῃ, πατέρα θεῶν καὶ ἀνθρώπων; Ἔτσι θ' ἀφήσῃς ἓνα παλιόπαιδο νὰ καταστρέψῃ τὴ γῆ καὶ ν' ἀφανίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ τὴν καλλιεργοῦν μὲ τόσο μόχθο;

Ὁ Δίας εἶδε ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο τὴ μεγάλη καταστροφή καὶ σηκώθηκε ἔξαλλος ἀπὸ τὸ θρόνο του.

— Ὅχι! Δὲ θὰ μᾶς κάμη ὅ,τι θέλει ἓνα ἄμυαλο παιδί, φώναξε. Λυποῦμαι, μὰ δὲν μπορῶ νὰ κάμω διαφορετικά. Φέρτε τοὺς κεραυνούς μου.

Ἐνας ἀετὸς τοῦ ἔφερε στὰ χέρια του τρεῖς κεραυνούς. Ὁ θεὸς ἄρπαξε ἓναν καὶ τὸν ἔριξε μὲ ὀρμὴ στὸ παλικάρι.

Ὁ Φαέθωνας ἔνιωσε τὴ φωτιὰ νὰ καίῃ τὰ μαλλιά καὶ τὰ ρούχα του κι ἔβγαλε δυνατὴ φωνή. Ὑστερα ἄρχισε νὰ πέφτῃ, νὰ πέφτῃ, νὰ πέφτῃ, ὥσπου βρῆκε ὑγρὸ τάφο μέσα στὴν ἀλμυρὴ θάλασσα.

Οἱ κόρες τοῦ Ἥλιου ἔψαξαν ὥρες πολλές, γιὰ νὰ βροῦν τὸ σῶμα τοῦ μικροῦ τους ἀδερφοῦ. Ὄταν τὸ ἀνακάλυψαν, ἔκλαψαν καὶ θρήνησαν τὸ χαμὸ του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς ἦταν ὁ Φαέθωνας; Τί χάρη ζήτησε ἀπὸ τὸν πατέρα του; Ἦταν λογικὸ αὐτὸ ποὺ ζήτησε ἢ ὄχι; Τί τὸν συμβούλεψε ὁ πατέρας του; Πῶς χαρακτηρίζετε τὸ Φαέθωνα ἀπὸ τὴν ἄρνησή του ν' ἀκούσῃ τίς συμβουλές τοῦ πατέρα του; Μὲ τί τρόπο γλίτωσε τὴ γῆ ἀπὸ τὴν καταστροφή ὁ Δίας; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Πῶς λέγεται μὲ ἄλλῃ λέξη:

τὸ ἄλογο, ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, τὰ χαλινάρια.

2) Νά βάλῃς τὸ σωστὸ πνεῦμα στὶς λέξεις:

αρμα καὶ αρματα (ὄπλα).

Τὸ αρμα καὶ ὁ Ἡνίοχος.

Τ' αρματα τῶν Ἑλλήνων.

3) Ν' ἀναλύσῃς τὶς σύνθετες λέξεις:

ὀλόλαμπρος, παλιόπαιδο, μυθολογία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

1) Ξέρεις νὰ πῆς μέσα στὴν τάξη μιὰ ἱστορία ἀπὸ τὴ μυθολογία;

2) Νὰ δείξῃς στὸ χάρτη τὸν Ὀλυμπο.

25. ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑ

Ἦ πατέρας μου δὲ συμπαθεῖ καθόλου τὸν Γκράχαμ Μπέλλ! Ἄν δὲν τὸν ξέρετε, σὰς πληροφορῶ ὅτι εἶναι ὁ ἐφευρέτης τοῦ τηλεφώνου.

Ὅταν ἀκούῃ ἐκεῖνο τὸ ἐπίμονο ντρίν! ντρίν! ντρίν!, πιάνει τὸ κεφάλι του μὲ τὰ δύο του χέρια καὶ ἀναστενάζει.

—Ἄχ! Σπίτι εἶναι αὐτὸ ἢ Ὑπουργεῖο; Δὲ γίνεται! Θὰ χαλάσω τὴν ἐγκατάσταση!

Ἡ Μαρίνα εἶναι ἡ τηλεφωνήτρια τοῦ σπιτιοῦ. Τρέχει καὶ τὸ ἀρπάζει, ὥσπου νὰ πῆς τρία!

—Ἐμπρόσος! φωνάζει. Ποιὸν ζητᾶτε, παρακαλῶ; Ἡ ἰδία!

Ἦ πατέρας σηκώνει τὰ χέρια ψηλά.

—Ὅριστε την! Ἀκόμα δὲ βγῆκε ἀπὸ τ' αὐγὸ κι ἔχει τηλεφωνήματα ἢ δεσποινὶς Μαρίνα. Ποιὸς εἶναι, παιδί μου;

—Ἡ Λία. Μὲ ρωτᾶ ἂν ζωγράφισα.

—Ἄχ! Γκράχαμ Μπέλλ! λέει ὁ μπαμπάς. Τί τὴν ἤθελες αὐτὴ τὴν ἐφεύρεση; Τί κατάσταση εἶναι αὐτὴ μέσα σὲ

τοῦτο τὸ σπίτι; Ντρίν! Σᾶς παρακαλῶ, τὸν Κλεάνθη. Θέλω νὰ τοῦ πῶ κάτι γιὰ τὰ μαθηματικά. Πάει αὐτό. Ντρίν! Σᾶς παρακαλῶ, τὸν Παναγιώτη. Τὸ τηλεφώνημα εἶναι ἀσφαλῶς γιὰ τὸ ποδόσφαιρο. Ξανὰ ντρίν! Θέλουν τὴ Μαρίνα γιὰ... μοντέρνα ζωγραφικὴ.

Στὰ παλιὰ χρόνια οἱ ξενιτεμένοι, γιὰ νὰ στείλουν εἰδήσεις στοὺς δικούς τους, ἤξεραν πὼς θὰ περάσουν μῆνες, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχε οὔτε ταχυδρομεῖο οὔτε τηλέφωνο. Σήμερα τὸ ταχυδρομεῖο, ὁ τηλέγραφος, τὸ ραδιόφωνο καὶ τὸ τηλέφωνο μᾶς φέρνουν σ' ἓνα λεπτὸ τὶς εἰδήσεις ἀπὸ τὰ πιὸ μακρινὰ μέρη τοῦ κόσμου. "Ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα, οἱ τηλεπικοινωνίες, ὅπως τὶς λέμε, ἔγιναν γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὶς μεγάλες ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων. "Ὅχι γιὰ νὰ ποῦμε στὴ Λία πὼς θὰ ζωγραφίσῃ τὸ караβάκι οὔτε γιὰ νὰ ποῦμε στὸν Ἀλέκο πόσα γκόλ ἔβαλε ὁ ἀγαπημένος μας ποδοσφαιριστής. Τὸ τηλέφωνο εἶναι γιὰ ὥρα ἀνάγκης. Νά, ἄς ποῦμε, ὅπως ὁ ἀσύρματος ποὺ σὼζει τὰ καράβια, ὅταν κινδυνεύουν στὸ πέλαγος... Ἐκεῖ μάλιστα...

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ μπαμπὰς ἔβγαζε λόγο γιὰ τὰ καλὰ τοῦ τηλεφώνου, νὰ καὶ ξαναχτυπᾷ τὸ τηλέφωνο. Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

—Ἐμπρόός! λέει καὶ πάλι ἡ Μαρίνα. Ναί. Μάλιστα. Ἐπὸ ποῦ; Μαμά! Μπαμπά! Τρέξτε. Τὸ τηλέφωνο λέει: «Περαστικά. Σᾶς ζητοῦν ἀπὸ τὴ Νέα Ἰόρκη!».

Ἐὸ πατέρας τρέχει, ἐνῶ ἡ Μαρίνα μουρμουρίζει σκεφτικῶς:

—Γιὰτὶ μᾶς λένε περαστικά, ἀφοῦ δὲν ἔχομε ἄρρωστο στὸ σπίτι;

Ἐὸ μητέρα τὴν παίρνει παράμερα καὶ τῆς ἐξηγεῖ, ὅτι δὲν τῆς εἶπαν «περαστικά» ἀλλὰ «ὑπεραστικόν», ἐνῶ ὁ πατέρας βάζει στὸ αὐτί του τὸ ἀκουστικό.

— Ποιός; λέει μὲ τρεμάμενη φωνή. Ἐδερφέ μου, Νίκο μου! Ἐσύ; Τί χαρὰ ποὺ μᾶς δίνεις! Ἐρχεσαι; Ἐπιτέλους! Πότε μὲ τὸ καλό; Τὴν ἄλλη Κυριακή! Θαῦμα! Θα

σὲ περιμένωμε! Ἡ μητέρα λείπει στὸ Πήλιο, στὴν Ἑλένη. Ὁ πατέρας εἶναι ἐδῶ. Ἄφησε καλύτερα νὰ τοῦ τὸ πῶ ἐγώ, γιὰ νὰ μὴ συγκινηθῆ. Ναί! Ναί! Εἴμαστε ὅλοι καλά. Εὐχαριστῶ. Θὰ τὰ ποῦμε σύντομα. Γειά σου!

Ὅταν ἔκλεισε τὸ τηλέφωνο, τὰ μάτια του ἦταν δακρυσμένα. Ἦταν ὁ ἀδερφός του ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ὁ ξενιτεμένος. Ἐχει φύγει ἀρκετὰ χρόνια τώρα. Ἐμεῖς δὲν τὸν ἔχομε δεῖ ποτέ, παρὰ μόνο σὲ φωτογραφίες. Πόνεσε, λέει, τοὺς γονεῖς του κι ἔρχεται νὰ τοὺς δῆ.

Ὁ πατέρας μου πλησιάζει μὲ χαρούμενα βήματα τὸν παππού, ποὺ εἶναι στὸ σαλόνι καὶ βλέπει τηλεόραση. Τὸν πιάνει ἀπὸ τὴν πλάτη καὶ τοῦ χαϊδεύει τὰ μαλλιά.

—Πατέρα, τί βλέπεις; τὸν ρωτᾷ χαμογελώντας.

—Τὰ νέα, τοῦ ἀπαντᾷ. Γιατί;

—Γιατὶ τὰ νέα ἦρθαν σήμερα ἀπὸ τὸ τηλέφωνο, πατέρα.

Τοῦ ἐξηγεῖ σιγὰ σιγὰ τί συνέβη. Ἔχει γονατίσει μπροστά του καὶ τοῦ λέει, τοῦ λέει, τοῦ λέει...

Στὸ τέλος, γιὰ πρώτη φορὰ ἀκούω τὸν μπαμπά μου νὰ ψιθυρίζη:

—Γειά σου, Γκράχαμ Μπέλλ! Σπουδαία ἡ ἐφεύρεσή σου!

Καὶ γελοῦμε ὅλοι μὲ τὴν καρδιά μας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς ἦταν ὁ Γκράχαμ Μπέλλ καὶ γιατί δὲν τὸν συμπαθοῦσε ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν; Ποιὰ εἶναι ἡ χρησιμότητα τοῦ τηλεφώνου; Ποιὸς τηλεφωνοῦσε ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη; Γιατί ἄλλαξε γνώμη γιὰ τὸν Γκράχαμ Μπέλλ ὁ πατέρας; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιὰ εἶναι τὰ ὑπεραστικά ἐσωτερικά, ποιὰ τὰ ὑπεραστικά ἐξωτερικὰ καὶ ποιὰ τὰ ἀστικά τηλεφωνήματα;
- 2) Ποιοὺς ἄλλους ἐφευρέτες ξέρεις;
- 3) Τί κάνει ὁ ἀσύρματος; Τί εἶναι ἡ τηλεόραση;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ γράψης ὅλες τις λέξεις ποὺ ξέρεις καὶ εἶναι σύνθετες μὲ τὴ λέξη «τηλε».
Παράδειγμα: Τηλέφωνο.
- 2) Νὰ βάλῃς τὸ σωστὸ ρῆμα κλίνω ἢ κλείνω στὶς παρακάτω προτάσεις:
Στὸ σχολεῖο μᾶς ἔβαλαν νὰ..... ρῆματα
..... τὴν πόρτα γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε.
- 3) Πῶς λέγονται οἱ λέξεις:
ψιλῆ-ψιλῆ, κλίμα-κλήμα, ὦμος-ὄμωσ,
κλίνω-κλείνω, θήρα-θύρα, σύκο-σήκω;

26. ΟΙ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Και ο παππούς και η γιαγιά μου έχουν για κάθε περίπτωση μια ωραία παροιμία. Ξέρουν μάλιστα από δύο κάθε φορά και συμπληρώνουν ο ένας τον άλλον.

Συχνά, όταν πεινώ, δέν μπορώ ούτε να γράψω ούτε να διαβάσω.

—Φυσικά, λέει η γιαγιά, νηστικό άρκούδι δέ χορεύει...

Μετά τη μεσημεριάτικη ξεκούραση αρχίζομε με κέφι τὰ μαθήματά μας. Χαίρονται λοιπόν και μᾶς λένε:

—Μάθε νέος γράμματα, νά ἴχης καλὰ γεράματα!

—Ἀνθρωπος ἀγράμματος, ξύλο ἀπελέκητο!

Τυχαίνει πολλές φορές νὰ μὴν ἔχωμε διάθεση γιὰ δουλειά. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀμέσως, γιατί γράφομε μιὰ γραμμὴ καὶ τρέχομε στὸ παράθυρο, γράφομε μιὰ δεύτερη καὶ ζητοῦμε νερό, γράφομε μιὰ τρίτη καὶ ὄπ! βρισκόμαστε στὸ πόδι γιὰ χορό! Κάνομε δηλαδὴ

διπλάσιο χρόνο νὰ τελειώσωμε τὰ μαθήματά μας.
—”Α! λέει ὁ παππούς περιλύπος. “Ὅποιος δὲ θέλει νὰ
ζυμώση πέντε μέρες κοσκινίζει.

Καὶ ἡ γιαγιά συμπληρώνει, ὅταν δὲν ἀκοῦμε:
—Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα, ὅσο θέλεις βρόντα.
—’Ακοῦστε, παιδιά, λέει κι ἡ μητέρα. Πρέπει νὰ ἔχετε
σύστημα στὴ δουλειά σας. ”Ἐτσι ἀργεῖτε πολύ. Ἐπὶ
τὴ στιγμή ποὺ θὰ καθίσετε στὴν καρέκλα σας νὰ
μελετήσετε, δὲ θὰ σηκώνεστε, παρὰ μονάχα ὅταν
τελειώνετε. Σύμφωνοι; ”Αν ἔχετε πολλὰ μαθήματα, θὰ
κάνετε ἓνα μικρὸ διάλειμμα ἀλλὰ τίποτε περισσότερο.
Ἡ ὥρα τῆς μελέτης εἶναι ὥρα μελέτης.

”Ἐχω προσέξει πὼς μὲ συμφέρει νὰ τελειώνω
γρήγορα τὰ μαθήματά μου, γιατί μετὰ μπορῶ καὶ
παίζω, χωρὶς κανεὶς νὰ μοῦ λήη τίποτε. Χτὲς διάβασα
σ’ ἓνα βιβλίον ὅτι δὲν πρέπει ν’ ἀφήνωμε τὸ χρόνο νὰ
κυλᾷ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μας. ”Ἐνας ἀρχαῖος σοφὸς
ἔλεγε: «”Ὅποιος χάνει μιὰ ὥρα, χάνει ἓνα κομμάτι ἀπὸ
τὴ ζωὴ του».

Ἡ γιαγιά μου ἔχει καὶ γιὰ τὴ βιασύνη παροιμίες!
—”Ὅποιος βιάζεται, σκοντάφτει!

—”Ὅποιος βιάζεται, γερνάει γρήγορα.

”Ὅταν τελειώσω, βλέπω τὰ μαθήματα στὸ πρό-
γραμμά μου καὶ τακτοποιῶ στὴν τσάντα μου ὅ,τι μοῦ
χρειάζεται γιὰ τὴν ἄλλη μέρα. ”Αν τολμήσω νὰ μὴν τὸ
κάμω, ἡ γιαγιά μου θὰ μὲ κυνηγήσῃ μὲ τὴν παροιμία:
—Μὴν ἀναβάλης ποτὲ γιὰ αὔριο, ὅ,τι μπορεῖς νὰ
κάμης σήμερα.

Κάποτε ρώτησα τὸν παππού μου τί εἶναι οἱ παροι-
μίες.

—Εἶναι κάτι μικρὲς φρασοῦλες ποὺ λένε μεγάλες
ἀλήθειες, μοῦ εἶπε.

—Καὶ ποιὸς τίς βγάζει;

—Μὰ συνήθως ἐμεῖς οἱ γέροι. Μᾶς ἔχεις δεῖ καμιά
φορὰ νὰ καθόμαστε σκεφτικοὶ καὶ νὰ παρατηροῦμε τὰ
πάντα γύρω μας; Ἐκείνη τὴν ὥρα τὸ μυαλό μας

δουλεύει. “Όταν δοῦμε κάτι θλιβερό, κουνούμε τὸ κεφάλι μας. “Όταν δοῦμε κάτι εὐχάριστο, χαμογελοῦμε. Ποῦ καὶ ποῦ λέμε κάτι. Αὐτὸ τὸ κάτι εἶναι ἡ παροιμία.

—Δηλαδή;

—Νὰ σοῦ πῶ ἓνα παράδειγμα. Φεύγεις τὸ πρωὶ γιὰ τὸ σχολεῖο. Μετὰ ἀπὸ δέκα λεπτὰ ξαναγυρίζεις. —«Τί γίνεται, Παναγιώτη;» σὲ ρωτῶ. «Γιατί γύρισες πίσω;» -«Ξέχασα τὴν ξυλοκοπτική μου», μοῦ λές. Ψάχνεις, τὴ βρίσκεις, τὴ βάζεις στὴν τσάντα σου καὶ ξαναφεύγεις. Ἐγὼ βλέπω προσεχτικὰ τὰ καμώματά σου, κουνῶ τὸ κεφάλι μου καὶ σοῦ λέω τὴν ὥρα ποῦ κατεβαίνεις τὴ σκάλα: -«Παναγιώτη, ὅποιος δὲν ἔχει μυαλό, ἔχει ποδάρια!».

Τέλος πάντων ἔμαθα κι ἐγὼ μιὰ παροιμία στὸ σχολεῖο. Σήμερα, μόλις γύρισα τὸ μεσημέρι, ἔπασα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας μου, κοίταξα τὸν παπποῦ πονηρὰ καὶ τοῦ εἶπα:

—Ἀπ’ ὅλα τὰ μυρωδικὰ κάλλιο μυρίζει ἡ μάνα!

Ἔ, μὰ πιά. Ὅλο ἐκεῖνος θὰ μοῦ λήη παροιμίες;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί εἶναι οἱ **παροιμίες**; Ποιὸς λέει πολλὲς παροιμίες στὴν οἰκογένεια τοῦ Παναγιώτη; Σὲ ποιά περίπτωση λέει ἡ γιαγιά τὴν παροιμία: «νηστικὸ ἀρκούδι δὲ χορεύει;» Ποιοὶ τὶς βγάζουν συνήθως τὶς παροιμίες; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς σὲ ποιά περίσταση λέμε τὶς παροιμίες:
  - α) Ἄναβε τὸ λυχνάρι σου, προτοῦ νὰ σέ ἴβρη ἢ νύχτα.
  - β) Τῶν φρονίμων τὰ παιδιά, πρὶν πεινάσουν, μαγειρεύουν.
- 2) Νὰ βρῆς μιὰ παροιμία ποῦ νὰ σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ βοηθοῦμε τὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ περιμένουμε πληρωμὴ.
- 3) Νὰ βρῆς τρεῖς παροιμίες ποῦ νὰ ἔχουν μέσα τὴ λέξη: ἀλεπού, γάιδaros, Γιάννης.

27. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

“Όταν ο πατέρας θέλη νὰ μᾶς εὐχαριστήσῃ, μᾶς λέει:

—Τί θὰ λέγατε νὰ πεταχτοῦμε ὡς τὸ Πήλιο, στὴ θεία Ἑλένη καὶ στὸ θεῖο Γιάννη;

Ἡ πρότασή του σβήνεται κάθε φορὰ μέσα στὰ ξεφωνητά μας. Τὸν φιλοῦμε σταυρωτὰ καὶ ἀρχίζομε τὰ σχέδια καὶ τὰ ὄνειρα. Πόσο χαιρόμαστε, ὅταν πηγαίνομε σ’ αὐτοὺς τοὺς συγγενεῖς μας. Τὸ ἔχομε συζητήσει πολλές φορές μὲ τὸν Κλεάνθη. Ἐχουν ἕνα τόσο χαρούμενο τρόπο νὰ μᾶς καλωσορίζουν!

Ἡ θεία βγαίνει στὴν πόρτα μὲ ἀνοιχτὰ τὰ χέρια. Ἐνῶ τὸ πρόσωπό της λάμπει ἀπὸ χαρὰ, τὰ μάτια της εἶναι δακρυσμένα ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Μᾶς φωνάζει μὲ

τὰ ὀνόματά μας καὶ μᾶς γλυκοφιλεῖ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μάγουλα.

—Κλεάνθη μου! Παναγιώτη μου! Μαρίνα μου!

Ἄπὸ πίσω ἐμφανίζεται ὁ θεῖος Γιάννης. Λέει πάντα ἓνα μεγάλο «ῶωω» καὶ γίνεται ὀλόκληρος ἓνα χαμόγελο. Εἶναι, σᾶς λέω, χρυσὸς αὐτὸς ὁ θεῖος μου.

Σπρώχνοντας νὰ περάσουν, βγαίνουν τὰ ξαδέρφια μας, σὰν ἀλογάκια πού τ' ἀφήνεις στὸν κάμπο νὰ περῶσουν καὶ νὰ τρέξουν. Μᾶς ἀγκαλιάζουν, ξεφωνίζουν καὶ μᾶς χαϊδεύουν, σὰ νὰ μὴν πιστεύουν ὅτι εἴμαστε ἐκεῖ μπροστά τους ζωντανοί!

Τὸ σπίτι τους εἶναι ζεστό, στρωμένο μὲ κιλίμια καὶ ὕφαντά. Στὸ τζάκι τους τὸ χειμῶνα καίει πάντα ἡ φωτιά. Τὰ κούτσουρα καὶ οἱ κουκουνάρες τρίζουν καὶ μιλοῦν καὶ λένε ἱστορίες τοῦ δάσους.

Ξαπλωμένοι στὴ βελέντζα βλέπομε στὸν τοῖχο τὸ βαλσαμωμένο πουλὶ καὶ τὸ δίκανο τοῦ θεοῦ Γιάννη. Πάνω στὸ πεζούλι ὑπάρχει ἓνα μικρὸ καντηλέρι, μιὰ στάμνα, ἓνα μπρούντζινο γουδι κι ἓνας μύλος τοῦ καφέ.

Τὰ φαγητά τους μοῦ φαίνονται πιὸ νόστιμα ἀπὸ τὰ δικά μας. Τὰ μπιριζολάκια τὰ ψήνουν στὰ κάρβουνα. Τὸ νερό τους εἶναι δροσερό. Τὸ τυρὶ τὸ κάνουν μόνοι τους. Τὸ γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ φρούτα τους. Καὶ ὁ κῆπος γεμάτος γλάστρες.

Ἡ θεία μου μᾶς κανακεύει καὶ ὁ θεῖος μου μᾶς φέρεται σὰ νὰ εἴμαστε μεγάλοι. Μᾶς ρωτᾷ τὴ γνώμη μας γιὰ πολλὰ ζητήματα.

—Τί θὰ ἔλεγες, Παναγιώτη, νὰ φυτεύαμε λεῦκες στὸ κτῆμα;

Τὸ βράδυ μᾶς στρώνουν μοσχομύριστα σεντόνια, κεντημένα ἀπὸ τὸ χέρι τῆς θείας μου. Οἱ κουβέρτες εἶναι βαριές καὶ ζεστές. Ὁ σκύλος γαυγίζει ἀπ' ἔξω φύλακας πιστός. Ἡ γάτα κουλουριάζεται στὸ χαλάκι τοῦ ντιβανιοῦ.

“Όταν κλείνωμε τὰ μάτια μας νὰ κοιμηθοῦμε, βλέπομε στὸν ἀπέναντι τοῖχο, μέσα στὴν κορνίζα του, τὸν προπάππο μας νὰ μᾶς κοιτάζῃ χαμογελαστὸς μὲ τὰ μεγάλα του μουστάκια. Εἶναι σὰ νὰ μᾶς λήη: «Καληνύχτα, δισέγγονά μου!».

Κάποτε συζητήσαμε μὲ τὴ μητέρα γιὰ τὴ χαρὰ ποῦ ἔχομε, ὅταν πᾶμε στὴ θεία Ἑλένη, καὶ μᾶς εἶπε χαμογελαστὴ ὅτι αὐτὸ ποῦ νιώθομε εἶναι ἡ ζεστασιὰ τῆς φιλοξενίας καὶ ὅτι ἡ φιλοξενία εἶναι μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια ὡς σήμερα.

Ὁ ἴδιος ὁ Δίας ἦταν ὁ θεὸς τῆς φιλοξενίας. Προχτὲς ἀκόμα διαβάζαμε μὲ τὸν Κλεάνθη στὴν «Ὀδύσσεια» γιὰ τὸν Τηλέμαχο. Αὐτὸς λοιπὸν πήγε στὸ παλάτι τοῦ Μενελάου καὶ τῆς ὠραίας Ἑλένης στὴ Σπάρτη, γιὰ νὰ ρωτήσῃ γιὰ τὸν πατέρα του, τὸν Ὀδυσσεά. Μὲ τί εὐχάριστα λόγια τὸν καλωσόρισαν! Τὸν ἔβαλαν νὰ λουστῇ, τοῦ φόρεσαν καθαρὰ ροῦχα καὶ τὸν κάθισαν στὸ τραπέζι τους. Ὁ ἴδιος ὁ Μενέλαος ἔκοψε τὸ κρέας καὶ τοῦ πρόσφερε τὸ καλύτερο κομμάτι.

Φιλοξενία, λέει ἡ μητέρα μου, εἶναι ἓνα εἶδος φιλίας. Ἄνοιγεις τὸ σπίτι σου ὄχι μόνο στοὺς συγγενεῖς καὶ στοὺς φίλους ἀλλὰ καὶ στοὺς ξένους. Γι’ αὐτὸ ἔχει μεγάλη ἀξία.

Μιὰ φορὰ ἡ θεία μου ἡ Ἑλένη εἶδε στὴν πλατεία ἓναν κύριο πολὺ στενοχωρημένο. Εἶχε χαλάσει τὸ αὐτοκίνητό του καὶ δὲν εἶχε ποῦ νὰ κοιμηθῇ μὲ τὴν οἰκογένειά του.

—“Ἐλα σπίτι μου, χριστιανέ μου, τοῦ εἶπε μὲ καλοσύνη. Ἔτσι θὰ σὲ ἀφήσω ἐγὼ ἔξω μὲ μικρὰ παιδιὰ;

Εἴμαστε κι ἐμεῖς ἐκεῖ. Ὅσοσο μᾶς βόλεψε ὄλους. Δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τί ὄμορφα ποῦ κοιμηθήκαμε στρωματσάδα ὅλα τὰ παιδιὰ. Τὴν ἄλλη μέρα μᾶς κέρασε γλυκό, φρέσκο γάλα καὶ σιταρένιο ψωμί καί, ὅταν ὁ κύριος ἔφτιασε τὸ αὐτοκίνητό του κι ἦταν

έτοιμοι να φύγουν, τὴν εὐχαρίστησε καὶ τῆς εἶπε:
—Δὲ θὰ σᾶς ξεχάσω ποτέ. Νὰ μὲ θεωρῆτε ἀδερφό-
σας.

Καὶ ἡ θεία μου, ἡ φιλόξενη καλὴ μου θεία, ἔλαμπε
ἀπὸ χαρὰ καὶ ὅπως πάντα... εἶχε δακρύσει.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί ἀγαποῦν τὰ παιδιὰ τὴ θεία Ἑλένη, τὸ θεῖο Γιάννη καὶ τὰ
ξαδέρφια τους; Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς τὸ σπίτι τῆς θείας
Ἑλένης; Τί διάβασε ὁ Κλεάνθης στὴν «Ὀδύσσεια» γιὰ τὴ φιλοξε-
νία; Νὰ πῆς μὲ δικά σου λόγια πῶς αἰσθάνεσαι τὴ φιλοξενία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξῃς στὸ χάρτη τὴ Σπάρτη καὶ τὸ Πήλιο.
- 2) Νὰ φέρῃς πληροφορίες γιὰ ἕναν ἀπὸ τοὺς:
Μενέλαο, Τηλέμαχο, Ὀδυσσεύα, ὠραία Ἑλένη.
- 3) Ξέρεις ποιά εἶναι ἡ διαφορά ἀνάμεσα σ' ἕνα κίλιμι, σ' ἕνα χαλί
καὶ μιὰ φλοκάτη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τρεῖς σύνθετες λέξεις τοῦ κεφαλαίου καὶ νὰ τὶς
ἀναλύσῃς.
- 2) Νὰ βρῆς μέσα στὸ κείμενο μία παρομοίωση καὶ μία μεταφορά.
- 3) Νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν ρημάτων:
χαίρομαι, κλείνω, ξεχνῶ, ξυπνῶ.

28. Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

Ἡ πλάση, ἡ παντοδύναμη
κι ἀπόνετη μητέρα,
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε
καθόλου ἀκριβοχέρα.

Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνὸ
ψηλὸς καὶ περηφάνεια
κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ σκέπασε
μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια

κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ πύργωσε
σὲ βράχους καὶ κοτρόνια
κι ἄλλο βουνὸ ἂν στεφάνωσεν
ὄλοχρονίς μὲ χιόνια,

μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ
τὴ μοιρασμένη χάρη,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε,
βουνό, βουνῶν καμάρι!

Γ. Δροσίνης

«Γαλήνη»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στοῦ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί εἶναι ὁ λόγγος, τὸ ρουμάνι, τὰ κοτρόνια;
- 3) Πλάση παντοδύναμη.
Νὰ βρῆς κι ἐσὺ ἓνα ἐπίθετο γιὰ τὴν πλάση.
- 4) Τί θὰ πῆ ἀκριβοχέρα; πυργώνω;
- 5) Νὰ προσέξης: ψῆλος θὰ πῆ ὕψος. Ψύλλος εἶναι ἔντομο.
- 6) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὸν ποιητῆ.

29. ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΣΤΙΣ ΒΟΥΝΟΠΛΑΓΙΕΣ

“Ὅταν βρισκόμαστε στοῦ Πήλιο, πηγαίνομε ποδάροδρομο ὡς τὴν ἀντικρινὴ βουνοπλαγιά, ὅπου εἶναι τὸ μικρὸ ξωκλήσι. Τὸ μέρος εἶναι κατάφυτο. Ἐνάμεσα στὰ σκίνα καὶ στὰ πουρνάρια κυλᾶ ἡσυχα τὰ νερά του ἓνα μικρὸ ρυάκι.

—Λὲς νὰ ἦταν κάπου ἐδῶ ἡ σπηλιὰ τοῦ Χεῖρωνα; εἶπε ἡ Χριστίνα ἐκείνη τὴ μέρα.

—Τὸν ξέρω τὸ Χεῖρωνα, πετάχτηκα ἐγώ. Ἦταν Κένταυρος! Δὲν ἦταν;

—Ναί, εἶπε ὁ Κλεάνθης. Ἄνῆκε σ' ἓνα μυθολογικὸ εἶδος ἀνθρώπου, ποῦ ἀπὸ τὴ μέση κι ἐπάνω ἦταν

ἄνθρωπος καὶ ἀπὸ τῆ μέση καὶ κάτω ἄλογο.
—Ὁ Χείρωνας ἦταν ἡ πιὸ σπουδαία μορφή τοῦ Πηλίου
στὰ μυθολογικὰ χρόνια, εἶπε ὁ θεῖος Γιάννης. Μακρυ-
μάλλης γέροντας μὲ χιόνια στὰ μαλλιά, ἄσπρα γένια
καὶ γλυκὰ μάτια ἦταν ὁ πιὸ ἀγαπητὸς δάσκαλος τῶν
μεγάλων ἡρώων. Μιλοῦσε σοφὰ καὶ ἤξερε καλὰ τὴν
τέχνη τῆς μουσικῆς. Ἔπαιζε μιὰ χρυσὴ λύρα καὶ
τραγουδοῦσε ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ τίς ὁμορφιῆς
τῆς ζωῆς. Κανένα ἄγριο βοτάνι δὲν τοῦ ἦταν ἄγνωστο.
Γιάτρευε ὅλες τίς ἀρρώστιες.

—Τὸ ξέρω, εἶπα πάλι ἐγώ. Τὰ κάνομε ὅλ' αὐτὰ στὴ
μυθολογία. Ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες πήγαιναν νὰ ζή-
σουν μὲ τὸ Χείρωνα. Τοὺς ἔδινε σπουδαία μόρφωση.
Τοὺς μάθαινε βέβαια νὰ πολεμοῦν μὲ τὰ ὄπλα, ἀλλὰ
συγχρόνως τοὺς μάθαινε νὰ χορεύουν, νὰ τραγου-
δοῦν καὶ νὰ γιαιτρεύουν τὸν κόσμο.

—Μαθητὴς του δὲν ἦταν καὶ ὁ Ἀσκληπιός; ρώτησε ἡ
Χριστίνα. Αὐτὸς δὲν εἶναι ποὺ τὸν ὀνόμασαν ἀργότε-
ρα θεό, γιατί ἔσωζε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ θάνατο;
Ὁ Πλούτωνας μάλιστα, ὅταν ἔχασε τοὺς πελάτες του
στὸν Ἄδη, θύμωσε πολὺ καὶ εἶπε στὸν ἀδερφό του τὸ
Δία: «Ἄν ὁ Ἀσκληπιὸς γιαιτρεύη ὅλους τοὺς θνητοὺς
καὶ δὲν πεθαίνη κανένας, τί δουλειὰ θὰ κάνω ἐγὼ στὸν
Κάτω Κόσμο;».

Μιὰ ὀλόκληρη μέρα τὴν περάσαμε κάτω ἀπὸ
φθινοπωρινὸ ἥλιο στὴ βουνοπλαγιά. Εἶχαμε μαζί μας
φαγητὸ καὶ φάγαμε πάνω στὸ χορτάρι. Σὰν τὸν Ἡρα-
κλῆ, τὸν Ἀχιλλέα καὶ τοὺς ἄλλους ἥρωες, ρίξαμε
ἀκόντιο, κάτι βέργες δηλαδή, τραγουδήσαμε, παίξαμε
καὶ μαζέψαμε ἀγριοβότανα σὰν τὸν Ἀσκληπιό. Στὸ
τέλος χορέψαμε καὶ καλαματιανὸ καὶ ἀντήχησαν ὡς
πέρα τὰ τραγούδια μας:

Καλότυχα εἶναι τὰ βουνά, ποτέ τους δὲ γερνᾶνε!

Τὸ καλοκαίρι πράσινα καὶ τὸ χειμῶνα χιόνι.

Καὶ καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη, τ' ὁμορφο καλοκαίρι,

τοῦτο τὸ Πῆλιο. Ἔχει ψυχὴ παιδικὴ καὶ χαρούμενη. Ἡ αὐγὴ τοῦ στολίζει τὶς πλαγιὰς μὲ τριανταφυλλένιο φῶς καὶ τὸ σούρουπο τὸ βάφει μὲ μενεξέδες. Ἄν ξέρατε μὲ πόση λύπη τὸ ἀφήνει ὁ ἥλιος, σὰν πάη νὰ δύση, καὶ πόσο ἀργοπορεῖ νὰ χαθῆ πίσω ἀπὸ τὶς κορυφογραμμές!

»Ἄλλα βουνὰ εἶναι ἄγονα, ξερά, ἐρημικά, γεμάτα σιωπὴ. Μὰ ὁ ἥλιος ρίχνει σπάταλα τὸ χρυσάφι του καὶ φορᾶ φωτοστέφανο στὶς βουνοκορφές τους.

»Σὲ ἄλλα φυτρώνει ἡ ρίγανη καὶ τὸ θυμάρι. Ἄλλα εἶναι φορτωμένα μὲ ἱστορία. Ὅταν μείνης σ' αὐτὰ τὴ νύχτα, ἀρχίζουν τὰ μάγια. Οἱ πέτρες μιλοῦν καὶ τὰ φαράγγια ἀντιλαλοῦν περασμένες φωνές.

»Τότε ἀκοῦς τὴν ἴδια τὴν κλεφτουριά νὰ πηδᾶ ἀπὸ ραχούλα σὲ ραχούλα, γιὰ νὰ φέρη στὸν κάμπο τὴ λευτεριά καὶ τὴν ἀνάσταση. Ἀκοῦς λεβέντικους χορούς, τραγούδια κλέφτικα, σπαθιά νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὶς θῆκες τους, ἀγῶνες, μάχες καὶ ἀλαλαγμούς.

Ὅταν βασίλεψε ὁ ἥλιος, τὰ χρώματα τ' οὐρανοῦ δὲν ἦταν πιά γαλάζια. Ἡ σκιά εἶχε ἀρχίσει νὰ πέφτη πάνω στὰ δέντρα καὶ στὶς κορυφές. Τότε πήραμε κι ἐμεῖς τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ.

Ἐνας βοσκὸς μὲ γιδοπρόβατα γύριζε στὴ στάνη. Μᾶς καλησπέρισε καὶ μᾶς κοίταξε μὲ καλοσύνη. Εἶχε μιὰ ματιὰ ἀγνή σὰν τὸ βουνίσιο ἀέρα. Καθὼς τὸν παρατηρούσαμε νὰ φεύγῃ, ἡ σκιά του τράνευε στὴ ματιὰ μας καὶ νομίζαμε ὅτι ἦταν ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ τοῦ Πηλίου ποὺ ἔφευγε πρὸς τὸ μονοπάτι...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ξέρεις για τὸ Χεῖρωνά; Ποιοὶ ἦταν μαθητές του; Πῶς πέρασαν τὰ παιδιὰ στὴ βουνοπλαγιά; Γιὰ ποῖο λόγο θὰ 'θελε ὁ θεῖος Γιάννης νὰ εἶναι παιδί; Γιατί ἀγαποῦσε τὰ βουνά ὁ θεῖος; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάμης γραπτὲς προτάσεις μὲ τὶς ὁμόηχες λέξεις:
λύρα - λίρα.
- 2) Πῶς λέμε ἀλλιῶς τὸ βουνό; Πῶς λέγεται αὐτὸς ποὺ ἀνεβαίνει τὰ βουνά ἀπὸ εὐχαρίστηση; Ποιὰ ἀθλήματα γίνονται στὰ βουνά μὲ τὸ χιόνι;
- 3) Νὰ βρῆς τὶς παρομοιώσεις καὶ τὶς μεταφορὲς τοῦ κεφαλαίου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὰ βουνά τοῦ κεφαλαίου καὶ νὰ γράψης τὰ ὄρη ποὺ ὑπάρχουν κοντὰ στὴν πόλη ἢ στὸ χωριὸ ποὺ μένεις.
- 2) Ποιὸς ἦταν ὁ Ἀσκληπιός, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ἀχιλλέας; Νὰ διηγηθῆς μιὰ ἱστορία γιὰ ἓναν ἀπὸ αὐτούς.

30. Ο ΓΕΡΟΒΟΣΚΟΣ

Πόσα χρόνια πέρασα
κι άσπρισα και γέρασα
πάνω στα ψηλώματα
βόσκοντας τὰ πρόβατα!

Σε ψηλές άνηφοριές
σάν κοτούφι χύθηκα
κι έπεσα σε ρεματιές
και λαγοκοιμήθηκα.

Είδα τ' άστρι στο βουνό
πού τὸ λένε αύγερινό,
και στην καθαρή βραδιά
χόρτασα τὴν ξαστεριά.

Μιά ζωὴν έπέρασα
κι εἶπ' ὁ Θεὸς και γέρασα

καὶ τὸ χιόνι τὸ πολὺ
μοῦ ἔπεσε στὴν κεφαλῇ.

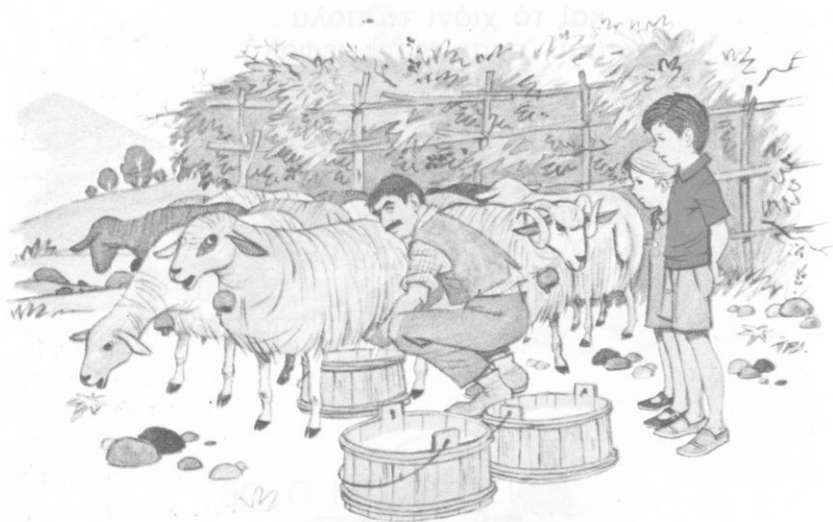
Χάιντε, προβατάκια μου,
περπατᾶτε, ἀρνάκια μου,
πάμετε σιγὰ σιγὰ
καὶ μᾶς πῆρεν ἡ βραδιά.

Ζαχ. Παπαντωνίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς μὲ τις λέξεις: ἄσπρισα, λαγοκοιμήθηκα;
- 3) Πῶς ἀλλιῶς λέει ὁ ποιητὴς τὴν ἔκφραση «νύχτωσε, βράδιασε»;
- 4) Τί εἶναι ἡ ρεματιά; ἡ ξαστεριά;
- 5) Νὰ βρῆς τις παρομοιώσεις καὶ τις μεταφορές.
- 6) Παρατήρησε τί ὁμοιοκαταληξία χρησιμοποιεῖ ὁ ποιητὴς.
- 7) Ξέρεις κανένα ἄλλο ποίημα τοῦ Ζαχ. Παπαντωνίου νὰ τὸ πῆς μέσα στὴν τάξη;

31. ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΟΠΑΝΗ ΣΤΗ ΣΤΡΟΥΓΚΑ

Τò καλοκαίρι, όταν ήμαστε στò βουνό, πηγαίναμε τακτικά στη στρούγκα. Πηγαίναμε μάλιστα τόσο νωρίς τò πρωί, ώστε τὴ βρίσκαμε άδειανή, γιατί τὰ πρόβατα ήταν στη βοσκή. Φτάναμε πριν από αὐτὰ και άκούγαμε από μακριά τὰ κουδουνάκια τους και τὰ βελάσματά τους.

Άκολουθούσαμε ένα μονοπάτι, πού ήξεραν ό Παῦλος και ή Χριστίνα, για νὰ φτάσωμε στην κορυφή του μικροῦ λόφου. Στò πέρασμά μας σάλευαν τὰ χόρτα και τρόμαζαν οί σαῦρες. Τὰ πουλιά έπαυαν τὶς γλυκολαλιές τους και φτερούγιζαν από κλαδι σὲ κλαδι λίγο φοβισμένα.

“Όταν έρχονταν τὰ πρόβατα, ό τσοπάνης τὰ έβαζε μέσα στη στρούγκα και άρχιζε ν’ άρμέγη τὶς προβατίνες σὲ μεγάλα ξύλινα δοχεία.” Άλλες κάθονταν ήσυχα, άλλες όμως κλωτσοῦσαν και προσπαθοῦσαν με πηδήματα νὰ ξεφύγουν.

—Τί θὰ τὸ κάμης τόσο γάλα; ρώτησε μιὰ φορὰ τὸ βοσκὸ ἢ Μαρίνα.

—Θὰ τὸ δώσω στὸ γαλακτοκομεῖο. Ὁ γαλακτοκόμος θὰ τὸ πουλήσῃ. Ἀπὸ αὐτὸ ποῦ θὰ τοῦ περισσέψῃ θὰ κάμῃ διάφορα εἶδη τυριῶν, βούτυρο καὶ γιαούρτι.

Στὴ στρούγκα ὁ θεῖος Γιάννης βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὴν κτηνοτροφία τῆς χώρας μας.

—Ἄν δὲν εἶχαμε τὰ πρόβατα, τίς ἀγελάδες καὶ τίς γίδες, δὲ θὰ εἶχαμε κρέας, γάλα, τυρὶ καὶ βούτυρο. Ἄλλὰ οὔτε καὶ νήματα θὰ εἶχαμε γιὰ τὴ βιομηχανία μας. Γιατὶ ἀπὸ τὰ πρόβατα γίνεται τὸ μαλλί, ποῦ πλέκουν οἱ μαμάδες πουλόβερ γιὰ τὰ παιδιά τους. Νά, μπορεῖ καὶ τὸ πουλοβεράκι τῆς Μαρίνας νὰ ἔγινε ἀπὸ τὸ μαλλί ἐνὸς δικοῦ μου προβάτου. Ποῦ τὸ ξέρεις;

Καὶ ἡ ἀλυσίδα συνεχίζεται. Ἄν δὲν ὑπῆρχε τὸ χορτάρι, τί θὰ ἔτρωγαν τὰ πρόβατα; Τὰ πρόβατα λοιπὸν βόσκουν στὰ λιβάδια, δηλαδὴ στὰ χωράφια ποῦ δὲν καλλιεργοῦνται. Ἔτσι ἀκόμα καὶ τ' ἄχρηστα χωράφια ἀποχτοῦν ἀξία. Ὅπως ἀποχτοῦν ἀξία καὶ τ' ἄχυρα ποῦ μένουν ἀχρησιμοποίητα μετὰ τὸ ἀλώνισμα, γιατί γίνονται τροφὲς ζώων.

—Μὰ δὲν ὑπάρχουν καὶ κτηνοτροφικὰ φυτὰ ποῦ καλλιεργοῦνται εἰδικὰ γιὰ τὰ ζῶα; ρώτησε ὁ Κλεάνθης.

—Βέβαια. Ἡ βρόμη, ὁ βίκος, τὸ τριφύλλι, ἡ μηδικὴ εἶναι τέτοια φυτὰ. Καὶ πῶς φυτρώνουν γρήγορα! Θερίζονται μιὰ καὶ δυὸ φορές τὸ χρόνο. Μὰ οἱ πιὸ κατάλληλες περιφέρειες γιὰ βοσκὴ εἶναι οἱ ὄρεινές.

—Γι' αὐτὸ βλέπομε προβατάκια στὸ βουνὸ τώρα τὸ καλοκαίρι; Ἐσὺ μένεις ἐδῶ ὅλο τὸ χειμῶνα; ρώτησε ἡ Μαρίνα τὸν τσοπάνη.

—Ὅχι, εἶπε ἐκεῖνος. Μένω ἐδῶ τὸ καλοκαίρι μὲ τὴν οἰκογένειά μου καὶ τὸ χειμῶνα κατεβαίνω κάτω στὴν πεδιάδα. Ἄμα μπῆ ὁ Νοέμβριος, πιάνει τὰ πρόβατα μεγάλη ἀνησυχία. Θέλουν νὰ φύγουν ἀπὸ ψηλά, νὰ

κατεβοῦν στὸν κάμπο νὰ ζεσταθοῦν. Ἐγὼ ἔχω συνηθίσει, δὲ μὲ νοιάζουν οἱ χιονιάδες. Βρίσκω μιὰ γωνιά ποῦ νὰ τὴ χτυπᾶ ὁ ἥλιος καὶ κάνω ὑπομονή. Μὰ ἐκεῖνα δὲν κάνουν. Τὸ Νοέμβριο λοιπὸν παρατοῦμε τὸ καλύβι μας, φορτώνομε τὸ νοικοκυριό μας πάνω στὸ μουλᾶρι καὶ δρόμο γιὰ τὴν πεδιάδα. Μά, ὅπως πᾶνε τὰ πράγματα, σὲ λίγο καιρὸ δὲ θὰ ὑπάρχουν πιά τσοπάνηδες σὰν κι ἐμένα.

—Γιατί; ρωτήσαμε ὅλοι.

—Γιατί, μᾶς ἐξήγησε ὁ θεῖος Γιάννης, τώρα τελευταῖα ἄρχισαν νὰ τρέφουν κτήνη κοντὰ στίς μεγάλες πόλεις. Τὰ ζῶα βόσκουν δίπλα στοὺς στάβλους σὲ φυσικὰ ἢ τεχνητὰ λιβάδια. Γίνεται μεγάλη προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας μας καὶ τ' ἀποτελέσματα εἶναι λαμπρά.

—Ναί, θεῖε, εἶπε ὁ Κλεάνθης, ἐξακολουθοῦμε ὅμως ἀκόμα νὰ φέρνωμε κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

—Πράγματι, παραδέχτηκε ὁ θεῖος. Κι ἔτσι μπορεῖ τὸ πουλοβεράκι ποῦ φορᾶ ἡ Μαρίνα νὰ μὴν εἶναι καμωμένο ἀπὸ ἑλληνικὸ μαλλί, μὰ ἀπὸ ἐγγλέζικο ἢ αὐστραλέζικο!

—Ἐσύ ἔχεις πουλόβερ, γιὰ νὰ μὴν κρυώνης; ρώτησε μ' ἐνδιαφέρον ἡ Μαρίνα τὸ βοσκό.

—Ἐγὼ ἔχω τὴν κάπα μου, τῆς ἀπάντησε γελώντας ἐκεῖνος. Τυλίγομαι καλὰ καλὰ καὶ ἀγρυπνῶ συντροφιά μὲ τὸ σκύλο μὴν ἔρθουν οἱ λύκοι.

—Καὶ τί σκέφτεσαι ὅλη τὴ νύχτα; τὸν ρωτήσαμε περίεργοι.

—Τὴν ἀνοιξη! μᾶς εἶπε. Νοσταλγῶ τὸ καλοκαίρι ἢ τραγουδῶ.

—Πές μας ἓνα τραγούδι.

—Μετὰ χαρᾶς.

Ὁ τσοπάνης πῆρε τὴ φλογέρα του καὶ ἄρχισε ἓνα γνωστὸ σκοπὸ:

Ἐποκοιμήθη ὁ πιστικὸς μὲς στὸ ραβδί τ' ἀπάνω
καὶ χάνει χίλια πρόβατα καὶ δυὸ χιλιάδες γίδια
καὶ πῆρε μιὰ ρημόστρατα, ἓνα ἔρμο μονοπάτι,
γερόλυκον ἀπάντησε, στέκει καὶ τὸν ρωτᾷ:
—Λύκο, μὴν εἶδες πρόβατα, λύκο μὴν εἶδες γίδια;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί λέμε στρούγκα; Πῶς δὲν πάει τίποτε χαμένο στὴ φύση;
Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς τὴ ζωὴ τοῦ βοσκοῦ; Μπορεῖς νὰ μάθῃς
ἀπέξω τὸ δημοτικὸ τραγούδι; Τί λέμε κτηνοτροφία; Ποιοὺς
λέμε κτηνοτρόφους καὶ ποιὸν κτηνίατρο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ (προφορικὰ)

- 1) Πῶς λέγονται τὰ μεγάλα ξύλινα δοχεῖα, ὅπου ἀρμέγουν τὰ πρόβατα;
- 2) Γιατί λέμε: «γαῖδουρινὴ ὑπομονή»; «Ζοῦν σὰν περιστεράκια»;
- 3) Πῶς ἀλλιῶς μπορούμε νὰ ποῦμε:
τὴ γίδα; τὸ ἄλογο, τὸ γουρούνι; τὴν κότα;
- 4) Πῶς λέγεται τὸ μικρὸ τοῦ:
ἀλόγου; τῆς κότας; τοῦ περιστεριοῦ; τῆς κασίκας;
- 5) Νὰ βρῆς τίς κατάλληλες λέξεις γιὰ τὸ μέρος, ὅπου κοιμοῦνται:
τ' ἄλογα, τὰ πρόβατα, τὰ γουρούνια, οἱ κότες, τὰ περιστέρια.
- 6) Νὰ βρῆς πῶς λέγονται τὰ θηλυκά:
τοῦ γάτου, τοῦ σκύλου, τοῦ προβάτου, τοῦ τράγου, τοῦ
ἀλόγου, τοῦ πετεινοῦ (τοῦ κόκορα).
- 7) Νὰ βρῆς τὸ κατάλληλο ρῆμα γιὰ τίς φωνῆς τῶν παρακάτω
ζώων:
Ἡ γίδα καὶ τὸ πρόβατο.....
Τὸ γουρουνάκι.....
Τὸ ἄλογο.....
Ἡ κότα.....
Τὸ βόδι.....
Ὁ σκύλος.....
Ἡ γάτα.....

32. ΠΕΡΠΑΤΩ ΜΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ...

Είχαμε άλλη μια μέρα δική μας. Ποῦ νὰ πᾶμε; Ποῦ νὰ πᾶμε; Νὰ πᾶμε στὸ δάσος! Στὸ δάσος λοιπόν. —'Αναπνεῦστε καθαρὸ ἀέρα! φωνάζει ὁ παππούς, ποῦ ἔχει ἔρθει μαζί μας.

Παίρνομε ὅλοι βαθιὲς ἀναπνοές. Ὁ Παῦλος, τὸ ξαδερφάκι μου, γελᾷ μὲ τὴν καρδιά του.

—Μὴ γελᾷς, τοῦ λέει καλόκαρδα ὁ πατέρας. Ἐσὺ τὸ ἔχεις κάθε μέρα τὸ ὀξυγόνο καὶ δὲν ξέρεις τὴν ἀξία του. Γιά ρώτα κι ἐμᾶς ποῦ ἀναπνέομε μέσα σ' ἓνα δάσος ἀπὸ πολυκατοικίες.

—Αὐτὲς εἶναι ὀξιές, αὐτὲς βελανιδιές, αὐτὲς ἰτιές καὶ αὐτὲς καστανιές, μᾶς ἔλεγε ὁ θεῖος Γιάννης. Τὰ φύλλα τους, ὅπως βλέπετε, πέφτουν μὲ τὰ πρῶτα κρύα. Χάνουν τὸ πράσινο χρῶμα τους καὶ ὕστερα μαδοῦν. Εἶναι, ὅπως τὰ λέμε, φυλλοβόλα δέντρα.

Τὸ δάσος ἦταν μιὰ πραγματικὴ ζωγραφιά. Τὰ φύλλα τῶν δέντρων ἦταν χρυσαφιά, καφετιά, κοκκινωπά, κίτρινα, πορτοκαλιά! Μόνο πράσινα δὲν ἦταν. Σὰ νὰ φόρεσαν γιὰ χάρη μας μιὰ παράξενη μαγικὴ φορεσιά. Ὁ βοριάς ἔκοβε ἕνα ἕνα τὰ φύλλα ἀπὸ τὰ γυμνὰ κλωνάρια, τὰ στροβίλιζε στὸν ἀέρα καὶ μετὰ τὰ ἔριχνε ἀπαλὰ στὸ χῶμα.

Ὁ παππούς ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του τὸ δάσος.

—Γιὰ δῆτε, εἶπε, τὸ βασίλειο τῶν δέντρων. Φυτρώνουν ἐλεύθερα καὶ μεγαλώνουν κοντὰ στ' ἀγριολούλουδα, στὰ μανιτάρια, στὰ βρύα καὶ στὶς λειχήνες. Ἔχουν παρέα τὰ ἔντομα, ποὺ ζουζουνίζουν μέσα στὰ κλαδιά τους, καὶ τὰ ζωάκια, ποὺ βρίσκουν κατοικία στὴ σκιά τῶν θάμνων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πίστευαν ὅτι μέσα στοὺς κορμούς τους ζοῦσαν οἱ θεοὶ τοῦ δάσους, οἱ Νύμφες καὶ οἱ Δρυάδες.

—Καὶ ὁ Πάν, φώναξα ἐγώ, ἐκεῖνος ὁ τραγοπόδαρος θεός, ποὺ ὅσο ἄσχημος ἦταν, τόσο γλυκὰ ἔπαιζε τὸν αὐλό του.

—Μᾶς τρέλανες ἐσὺ μὲ τὴ μυθολογία, μὲ πείραξε ὁ Παῦλος.

—Τὰ δάση εἶναι εὐλογία γιὰ τὶς χῶρες ποὺ τὰ ἔχουν, εἶπε καὶ ὁ θεῖος Γιάννης. Τὰ δέντρα μὲ τὶς ρίζες τους συγκρατοῦν τὸ χῶμα, μᾶς καθαρίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὴν πλουτίζουν μὲ ὀξυγόνο. Μᾶς δίνουν τὰ ξύλα, γιὰ νὰ κάνουμε ἔπιπλα, καὶ ὑλικό, γιὰ νὰ κατασκευάσωμε χαρτί. Ὅποιος καταστρέφει τὰ δάση, κάνει μεγάλο κακό. Ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄνεμος ξεραίνουν τὸ ἔδαφος καὶ οἱ βροχὲς παρασύρουν τὸ χῶμα. Πρέπει νὰ τὰ προσέχωμε πολὺ ἀπὸ τὶς ἀρρώστιες, τὰ καταστρεπτικὰ ἔντομα καί... τοὺς ἀνθρώπους. Μὰ περισσότερο πρέπει νὰ τὰ προσέχωμε ἀπὸ τὶς πυρκαγιές. Ἡ φωτιά εἶναι ὁ θάνατος τοῦ δάσους.

—Καὶ τὰ κατσίκια, συμπλήρωσε ὁ Παῦλος. Γιατὶ τὰ κατσίκια τρώνε τὰ τρυφερὰ βλαστάρια τῶν φυτῶν κι ἐμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξή τους.

—Για όλα αυτά έχει τὸ νοῦ του ὁ δασονόμος. Αὐτὸς εἶναι ὁ προστάτης τῶν δασῶν. Δὲν ἔτυχε νὰ τὸν δοῦμε σήμερα. Μὰ εἶναι προσωπικός μου φίλος. Κάθε μέρα συντροφιά μὲ τὸ σκύλο του κι ἕνα τουφέκι στὸν ὦμο, μὲ μπότες ὡς τὸ γόνατο, τριγυρίζει στὰ δάση. Αὐτὸς δείχνει ποιά δέντρα θὰ κόψουν οἱ ξυλοκόποι. Αὐτὸς γενικὰ προστατεύει τὰ ζῶα τοῦ δάσους, αὐτὸς ὀρίζει τὸ κυνήγι καὶ τὴν ἐποχὴ ποὺ θὰ γίνῃ, αὐτὸς φροντίζει γιὰ τὴν ἀναδάσωση.

—Αὐτὸς διώχνει καὶ τοὺς λύκους; ρώτησε ἡ Μαρίνα.

—“Ὁχι, βέβαια. Δὲν ἔχει λύκους στὰ μέρη ποὺ πλησιάζουν οἱ ἄνθρωποι. Τὸ Πήλιο εἶναι ἡμερο βουνό.” Ἐχει μόνο σκίουρους, σκαντζόχοιρους, κούκους, δρυοκολάπτες, κοράκια. Καὶ τὴ νύχτα ἔχει κουκουβάγιες. Βγαίνουν γιὰ τὸ νυχτερινό τους περίπατο. Τὰ μάτια τους φεγγοβολοῦν σὰν ἄστρα. Μά, ἂν θέλῃς ὅπωςδὴποτε νὰ συναντήσης ἕνα λύκο, νὰ σοῦ τὸν κάμω ἐγώ.

Ὁ θεῖος προσποιήθηκε τὴ φωνὴ τοῦ λύκου.

—Παίζομε τὸ λύκο; πρότεινα.

Χαρὲς, φωνὲς καὶ ἀλαλαγμοὶ τάραξαν τὸ δάσος μὲ τὴν πρότασή μου. Πιὸ πολὺ ἀπ’ ὅλους φώναζε ὁ παππούς. “Ἦθελε νὰ παίξῃ κι ἐκεῖνος. Τὸ δάσος γέμισε χαρούμενες φωνές.

—Λύκε, λύκε, εἶσαι ἐδῶ;

—Παίρνω τὸ μαστούني μου καὶ σὰς κυνηγῶ!

Οἱ κουμαριὲς ξαφνιαστήκαν. Καθὼς ἦταν δροσουλουσμένες ἀπὸ τὴ βροχὴ, τίναξαν τὰ κεφαλάκια τους καὶ παρακολουθοῦσαν μ’ ἐνδιαφέρον τὸ παιχνίδι μας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ήταν ὁμορφο τὸ δάσος καὶ γιατί; Πῶς φυτρώνουν τὰ δέντρα μέσα σ' ἓνα δάσος; Ποιὰ εἶναι ἡ χρησιμότητά του; Ποιους κινδύνους διατρέχει; Τί κάνει ὁ δασονόμος; Τί ἔπαιξαν τὰ παιδιὰ μὲ τὸν παπποῦ καὶ τὸ θεῖο Γιάννη; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικὰ σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὰ φυτὰ ποὺ ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο.
- 2) Νὰ συζητήσῃς μέσα στὴν τάξη γιὰ ὅσα σοῦ εἶναι ἄγνωστα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιὰ εἶναι τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
φυλλοβόλος, φίλος, κουραστικός, χρήσιμος;
- 2) Πῶς λέγεται αὐτὸς ποὺ τοῦ ἀρέσει ἡ πεζοπορία;

33. Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ

—Παππού, θὰ μοῦ πῆς νὰ γράψω μερικὲς παροιμίες; παρακάλεσα χτές βράδυ. Ἔχω νὰ γράψω ἔκθεση γιὰ τὸ χειμῶνα.

—Γιατί ὄχι; Ξέρω κιόλας τρεῖς. Μιά γιὰ κάθε μῆνα του. Ἄκουσέ τε.

Χιόνι τοῦ Δεκεμβριοῦ, χρυσάφι τοῦ καλοκαιριοῦ.

Τοῦ Γενάρη τὸ φεγγάρι ἡλῖος τῆς ἡμέρας μοιάζει.

Ὁ Φλεβάρης, κι ἂν φλεβίση, καλοκαίρι θὰ μυρίση.

Σημεῖωσα τὶς παροιμίες καὶ κάθισα νὰ σκεφτῶ γιὰ τὸ χειμῶνα. Ἀνακάλυψα λοιπὸν ὅτι τὸν συμπαθῶ πολὺ. Ξέρω πῶς ὅλοι κρυβόμαστε στὸ σπίτι, ἀμπαρῶνομε τὶς πόρτες μας καὶ σφραλίζομε τὰ παράθυρά μας, γιὰτὶ ὁ χειμῶνας ἔρχεται μὲ ἄγριο πρόσωπο καὶ φέρνει

μπόρες, ξεροβόρια και παγωνιά. Κανένας δὲ βρίσκει λόγια νὰ τὸν παινέση.

Πίσω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὄμως κρύβεται ἡ ἀνοιξη. Ἄν δὲ ρίξη ὁ χειμῶνας χιόνι νὰ κρατήσῃ ζεστή τὴ γῆ, δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς χαρίσῃ οὔτε λουλούδια, οὔτε σιτάρι, οὔτε λάδι γιὰ τὸ φαΐ μας.

Ὁ χειμῶνας φέρνει τὰ Χριστούγεννα, τὴν Πρωτοχρονιά, τὸν Ἅγιο Βασίλη, τὰ δῶρα. Μέσα στὸ κρύο ἀντηχοῦν τὰ κάλαντα καὶ οἱ χαρούμενες φωνὲς τῶν παιδιῶν.

Βιάζεται νὰ στολίσῃ τὶς πλαγιὲς καὶ τὰ περιβόλια μὲ ἀνθισμένες ἀμυγδαλιὲς καὶ στρώνει ἥλιο στοὺς βράχους, γιὰ νὰ γεννήσῃ ἡ ἀλκυόνα τὰ παιδιά της στὴν ἀκροθαλασσιά.

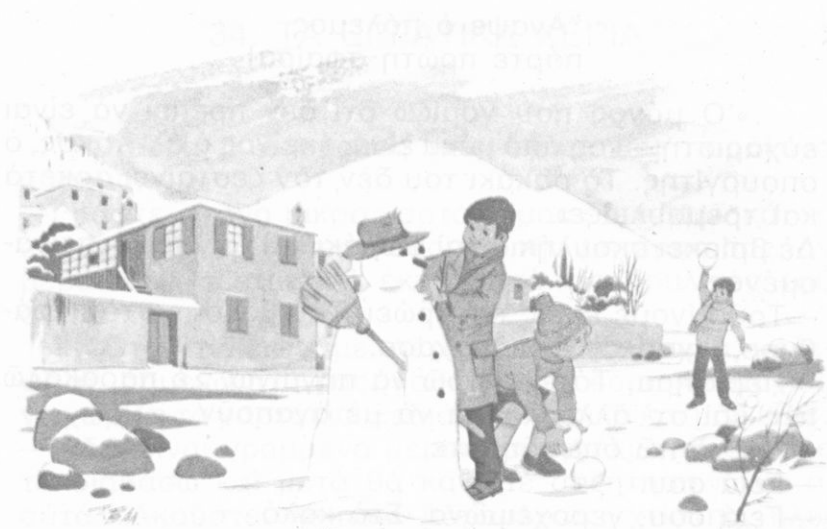
Μερικὰ βράδια εἶναι διάφανα καὶ πεντακάθαρα καὶ βλέπομε τ' ἀστέρια νὰ σιγοκουβεντιάζουν μὲ τὸ φεγγάρι.

Νομίζω πῶς εἶναι ἓνας πολὺ καλὸς φίλος, μόνο πού, γιὰ νὰ τοῦ κάνωμε παρέα, πρέπει νὰ εἶμαστε ντυμένοι καλά.

Μοῦ φάνηκε ὅτι κάποιος μοῦ μίλησε καὶ μοῦ εἶπε: —Ἐχεις δίκιο, Παναγιώτη, εἶμαι καλὸς φίλος, μόνο λίγο ἀπότομος. Σᾶς σπρώχνω μέσα στὸ σπίτι καὶ σᾶς βάζω νὰ στρώσετε τὰ χαλιά στὸ πάτωμα καὶ νὰ κρεμάσετε τὶς κουρτίνες στὰ παράθυρα. Σᾶς βάζω ν' ἀνάψετε τὶς θερμάστρες καὶ τὰ καλοριφέρ, σᾶς ὑποχρεῶνω νὰ βγάλετε τὶς κουβέρτες ἀπὸ τὰ μπαούλα καὶ νὰ φορέσετε ζεστὲς κάλτσες καὶ πλεχτὰ σκουφάκια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν ἀστειεύομαι. Μὰ ὅλα αὐτὰ τὰ κάνω ἀπὸ ἀγάπη.

»Μοῦ ἀρέσει νὰ φέρνω νωρὶς τὴ νύχτα, ν' ἀνάβω τὰ φῶτα καὶ τὰ ξύλα στὸ τζάκι καὶ νὰ βάζω τὰ παιδιά νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν. Τὸ κρύο σηκώνει διάβασμα.

»Μὰ ἔχω κι ἐγὼ τὶς ὁμορφιές μου. Θυμᾶσαι κάποιον πρῶτὸν πού ξεπνήσατε καὶ βρήκατε ἀσπροντυμέ-

νο τὸ μικρὸ σας κήπο καὶ τὸ δρόμο στρωμένο μὲ ἄσπρο μαλακὸ χαλί; Στὸν ἀέρα χόρευαν κάτι λευκὲς νυφοῦλες καὶ ρωτοῦσες:

—Νὰ εἶναι τάχα πούπουλα ἀπὸ φτερὰ ἄσπρων πουλιῶν ἢ λουλούδια λεμονιάς; Μήπως φύσηξε ὁ ἀέρας καὶ μάδησε ὅλα τὰ βαμβάκια τῆς πεδιάδας; Μήπως οἱ νεραίδες ἔπλεξαν ἄσπρη κουβέρτα, γιὰ νὰ σκεπάσουν τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριὰ ποὺ κρυώνουν;

Ἦταν τὸ χιόνι μου. Τὸ χιόνι ποὺ στρώνω γιὰ σὰς τὰ παιδιά. Γιὰ νὰ ἔρθετε νὰ παίξετε χιονιές, νὰ κοκκινίσουν οἱ μυτοῦλες σας καὶ νὰ χαρῆτε. Θυμᾶσαι ποὺ τραγουδοῦσατε;

Χιονίσε καὶ κάναμε
μιὰ ἄσπρη στοίβα τόση.
Τέτοιο χιόνι πούπουλο,
Θεέ μου, νὰ μὴ λιώση.

ἮΕ, μὲ τὸν χιονάνθρωπο
τραβηχτήτε πέρα!

”Αναψε ο πόλεμος,
πάρτε πρώτη σφαίρα!

«Ο μόνος που νομίζω ότι δεν πρέπει να είναι
εύχαριστημένος από μένα είναι εκείνος ο άλητάκος, ο
σπουργίτης. Τό σακάκι του δεν τον ζεσταίνει αρκετά
και τρεμουλιάζει.

Δέ βρίσκει σκουλήκια και ψωμάκι και τριγουρίζει πεινα-
σμένος.

—Του δίνουμε εμείς και τρώει. Του βάζουμε στο παρά-
θυρο ψίχουλα, τον ήσυχασα.

—Περίφημα. Τότε μπορώ να πηγαίνω. Σε παρακαλώ
πες και στ’ άλλα παιδιά να με αγαπούν.

—Θα το πω όπωσδήποτε.

—Γειά σου.

—Γειά σου, γεροχειμώνα. Στο καλό.

Το ποίημα είναι του Στ. Σπεράντσα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί κάνουμε το χειμώνα, για να προστατευτούμε από το κρύο; Τί
κρύβεται πίσω από τα κρύα του χειμώνα; Τί μας φέρνει αυτή η
έποχή; Ποιές λέμε «άλκυονίδες μέρες»; Πώς στολίζουμε το σπίτι
το χειμώνα; Ποιές είναι οι όμορφιές που σκορπᾶ στη φύση;
Ποιός δεν είναι εύχαριστημένος με το χειμώνα και γιατί;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μπορείς να βρῆς πέντε ρήματα που να θυμίζουν χειμώνα;
Παράδειγμα: κρυώνω.
- 2) Να υπογραμμίσης τις σύνθετες λέξεις και τις προσωποποιή-
σεις.
- 3) Να βρῆς ποιά διαφορά υπάρχει ανάμεσα σε μιὰ σόμπα, σ’ ἕνα
τζάκι κι ἕνα καλοριφέρ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ κάμης μιὰ δική σου περιγραφή γιὰ τὸ χειμώνα.

34. ΤΑ ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΧΕΡΙΑ

Σήμερα ὁ δάσκαλος μᾶς ἔκαμε ἓνα παράξενο μάθημα.

—Γράψτε σ' ἓνα μικρὸ χαρτάκι, μᾶς εἶπε ξαφνικά, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατέρα σας καὶ τῆς μητέρας σας, ἂν βέβαια ἐργάζεται καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ.

“Ὅταν τελειώσαμε, πέρασε ἀπὸ τὰ θρανία, μάζεψε τὰ σημειώματά μας, κάθισε στὴν ἔδρα καὶ ἄρχισε νὰ χωρίζη τὰ χαρτάκια. Ξεδιάλεξε μερικὰ καὶ μᾶς εἶπε: —'Ἐδῶ εἶναι γραμμένα μερικὰ ἐπαγγέλματα. Θὰ σᾶς τὰ διαβάσω καὶ μετὰ θὰ κάνωμε συζήτηση πάνω σ' αὐτά. Ἀκοῦστε, λοιπόν: ὑδραυλικός, χτίστης, ἠλεκτρολόγος, ἐλαιοχρωματιστής, κορδελιάστρα, λουστραδόρος, πατωματζής, ἐργάτης σὲ βιομηχανία παιχιδιῶν, βιβλιοδέτης, τεχνίτης ἀριθμομηχανῶν, ξυλουργός, μοδίστρα.

Ἄρκετὰ σᾶς διάβασα. Ἄς εἶναι. Τώρα θὰ σᾶς ἐξηγήσω γιατί διάλεξα αὐτὰ τὰ ἐπαγγέλματα. Τὰ διάλεξα, γιατί θέλω νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὰ ἐργατικά χέρια. Δὲν ξέρω ἂν καταλαβαίνετε πόσο μεγάλες ὑπηρεσίες προσφέρουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι στὴν κοινωνία.

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει χρέος νὰ ἐργάζεται. Τὸ εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ: «Ὅποιος δὲν ἐργάζεται, δὲν πρέπει νὰ τρῶη».

Ἄλλοι δουλεύουν μὲ τὸ πνεῦμα, δηλαδὴ μὲ τὸ μυαλό, ἄλλοι δουλεύουν μὲ τὰ χέρια. Τί κάνει ἀλήθεια ἓνας ὑδραυλικός;

—Περνᾶ τοὺς σωλῆνες τοῦ νεροῦ στὰ σπίτια, διορθώνει τὶς βρύσες ποὺ χαλοῦν, εἶπε ὁ Λουκάς.

—Ἕνας ἠλεκτρολόγος; Ξαναρώτησε ὁ δάσκαλος.

—Αὐτὸς ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἠλεκτρικὰ εἶδη. Διορθώνει τὶς ἀσφάλειες ποὺ κᾶηκαν, βάζει στὰ διαμερίσματα

καλώδια ηλεκτρικά και γενικά φτιάνει όλα τὰ πράγματα πού ἔχουν σχέση μὲ τὸν ἠλεκτρισμό, εἶπε ὁ Ἄλέκος.

—Κι ἓνας ἐλαιοχρωματιστής;

—Ὁ ἐλαιοχρωματιστὴς βάφει καὶ δίνει στὰ δωμάτια ωραίους χρωματισμούς, εἶπε ἡ Ἐλενίτσα.

—Θαυμάσια, συνέχισε ὁ δάσκαλος. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὁ πατωματζῆς φτιάνει τὰ πατώματα καὶ τὰ λουστράρει. Ὁ ἐργάτης πού δουλεύει στὴ βιομηχανία παιχνιδιῶν κατασκευάζει παιχνίδια, γιὰ νὰ παίξουν τὰ παιδιά. Ἡ μοδίστρα ράβει φορέματα. Ὁ ξυλουργὸς φτιάνει καρέκλες καὶ κουφώματα. Ὅλοι αὐτοὶ δουλεύουν μὲ τὰ χέρια, γιὰ νὰ μᾶς δώσουν ἀγαθὰ, πού μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα.

Τὰ χέρια αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ τιμοῦμε. Ὅταν ὁ μαρμαρὰς παίρνη ἓνα κομμάτι μάρμαρο, τὸ σκαλίζει καὶ τοῦ δίνει ὁμορφιά. Ἡ μοδίστρα πιάνει ἓνα κομμάτι ὕφασμα καὶ τὸ κάνει μιὰ χαριτωμένη φούστα. Ὁ λουστραδόρος ἓνα σκέτο ξύλο τὸ κάνει νὰ γυαλίζη. Ἐνας τεχνίτης μπορεῖ νὰ βγάλῃ ἓνα ἀριστούργημα ἀπὸ μιὰ πέτρα κι ἓνας κηπουρὸς νὰ κάμῃ κήπο ἕναν ξερότοπο.

Ὅταν μεγαλώσετε, θὰ καταλάβετε καλύτερα τί ἀξίζουν τὰ ἐργατικὰ χέρια καὶ πόσο πρέπει νὰ σέβετε τοὺς ἐργάτες, πού κουράζονται ὅλημερις στὸ μεροκάματο.

Δὲν ξέρω ποιά παιδιά ἔγραψαν τὰ ἐπαγγέλματα αὐτὰ πάνω στὸ χαρτί. Αὐτὸ ἄλλωστε δὲν ἔχει καμιὰ σημασία. Ὅλοι οἱ γονεῖς δουλεύουν, γιὰ νὰ φέρουν στὰ παιδιά τους τὸ καθημερινὸ φαγητό, καὶ ὅλα τὰ παιδιά πρέπει ν' ἀγαποῦν καὶ νὰ τιμοῦν τοὺς γονεῖς τους.

Μὰ ὅσα ἔχουν γονεῖς ἐργάτες ἄς ξέρουν πὼς πρέπει νὰ τοὺς λογαριάζουν διπλά, γιὰ τὸ ψωμί πού τοὺς φέρνουν εἶναι ζυμωμένο μὲ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί έχει χρέος να εργάζεται κάθε άνθρωπος; Τί υπηρεσίες προσφέρουν στην κοινωνία τὰ ἐργατικά χέρια; Γιατί οί ἐργάτες ἀξίζουν τὴν ἀγάπη μας; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ συζητήσης μέσα στὴν τάξη γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο.
- 2) Νὰ βρῆς καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα, ὅπου οί ἄνθρωποι ἐργάζονται μὲ τὰ χέρια.
- 3) Τί εἶναι ὁ μισθός; Τί εἶναι τὸ μεροκάματο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βγάλῃς ἀπὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα ἐπαγγέλματα ποὺ νὰ ἔχουν κατάληξη -ῆς, -άς, -άρης, -έρης.
κουλούρι, παπούτσι, βάρκα, τιμόνι, σφουγγάρι, γάλα, κάστανο, περιβόλι, γάνωμα, καφές.
- 2) Νὰ ἀναλύσης τὶς σύνθετες λέξεις:
ἐλαιοχρωματιστής, βιβλιοδέτης, ἀριθμομηχανή, μεροκάματο, ὀλημερίς.

35. ΤΑ ΜΥΡΜΗΓΚΙΑ

—Ξέρω ἓνα ἔντομο ποὺ ἔχει κουμπάρ, μᾶς εἶπε μιὰ μέρα ὁ παππούς.

Τὸν κοιτάξαμε λοξά, σὰ νὰ τοῦ λέγαμε: «Παππού, μᾶς κοροϊδεύεις;».

—Γιὰ σταθῆτε, σᾶς παρακαλῶ, διαμαρτυρήθηκε ἀμέσως. Τὰ μυρμήγκια δὲν ἔχουν ὀλόκληρες ἀποθήκες, γιὰ ν' ἀποταμιεύουν τροφή γιὰ τὸ χειμῶνα; Ἄν τὰ προσέξετε, θὰ μάθετε πολλὰ χρήσιμα πράγματα. Τὰ ἔντομα αὐτά, ποὺ δὲν τὰ πιάνει τὸ μάτι μας, μᾶς

δίνουν τὸ παράδειγμα τῆς οικονομίας. Μὲ σύστημα ὅλο τὸ καλοκαίρι μαζεύουν τροφή, γιὰ νὰ ἔχουν νὰ φᾶνε τὶς δύσκολες ὥρες τοῦ κρύου καὶ τῆς παγωνιάς.

Ἡ φωλιά τῶν μυρμηγκιῶν εἶναι μιὰ μικρὴ πολιτεία. Μιὰ πραγματικὴ ὑπόγεια πόλη, σκαμμένη μὲ στοᾶς καὶ διαδρόμους, ὅπου βασιλεύει ἓνα ἀδιάκοπο πηγαινε-ἔλα.

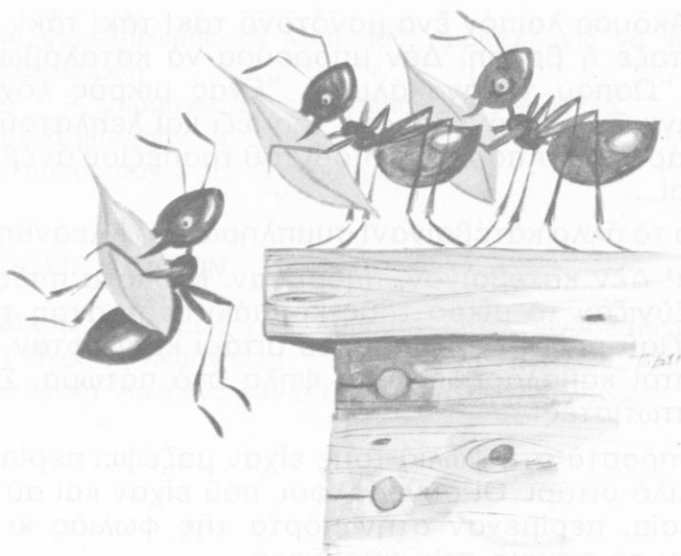
Ἔχουν σπουδαία ὀργάνωση. Τόσο μικρὰ πλασματάκια καὶ ὥστόσο ξέρουν ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Ἦναι ξυλουργοί, ἄλλα γεωργοὶ καὶ ἄλλα κτηνοτρόφοι. Μὰ γιατί μὲ κοιτάζετε ἔτσι παράξενα; Νομίζετε ἀκόμα ὅτι σᾶς κοροϊδεύω; Εἶναι κτηνοτρόφοι, γιατί περιποιοῦνται κάτι μικροσκοπικὰ ἔντομα, τὶς μελίγκρες, ὅπως κάνομε ἔμεῖς μὲ τὶς ἀγελάδες. Τὸ ὑγρὸ ποῦ ἔχουν στὴν κοιλιά τους οἱ μελίγκρες ἀρέσει πολὺ στὰ μυρμηγκία καὶ τὸ δίνουν στὶς κάμπιες τους.

Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ὑπάρχουν μυρμηγκία-βοσκοὶ μὲ γκλίτσα καὶ μὲ φλογέρα, ἀλλὰ ὅτι εἶναι κτηνοτρόφοι δὲ χωράει καμιὰ ἀμφιβολία.

Ἦναι μάλιστα μαθημένα σ' αὐτὸ τὸ ἔργο. Ἐκινοῦν σὲ πυκνὲς φάλαγγες σὰν πραγματικὸς στρατὸς καὶ χωρὶς πολιορκητικὲς μηχανὲς πολιορκοῦν ξένες μυρμηγκοφωλιές. Ὅταν τὸ κατορθώσουν, σκοτώνουν ἢ αἰχμαλωτίζουν τοὺς ἐχθρούς, λεηλατοῦν τὴ φωλιά καὶ παίρνουν γιὰ λάφυρα τὸ σιτάρι ποῦ ἔχουν στὶς ἀποθήκες.

Τὸ κάθε μυρμηγκὶ ξέρει τί δουλειὰ θὰ κάμῃ. Τὸ ἓνα θὰ καθαρῖσῃ τὴ φωλιά, τὸ ἄλλο τὶς γαλαρίες, τὸ ἄλλο θὰ ταΐσῃ τὶς μικρὲς κάμπιες, θὰ προστατέψῃ τὴν πολιτεία, θὰ στρώσῃ μικρὰ κομμάτια φύλλων, θὰ καλλιεργήσῃ σπόρους, θὰ βγάλῃ τὰ μωρὰ στὸν ἥλιο νὰ λιαστοῦν.

Ἔχομε χίλια πεντακόσια εἶδη μυρμηγκιῶν. Μυρμηγκία θεριστές, ξανθὰ μυρμηγκία μέσα στὰ δάση μὲ τὰ ἔλατα, μικρὰ μαῦρα μυρμηγκάκια τῶν κήπων, μυρ-

μήγκια ἀμαζόνες, μυρμήγκια τοῦ μελιού, καὶ κόκκινα, πού τὰ βρίσκομε στὴ χλόη καὶ στὰ φυλλώματα τῶν δέντρων.

Πρόκειται γιὰ μιὰ κοινωνία. Οἱ πολίτες ζοῦν ἄρμονικά, βοηθοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, συνεννοοῦνται, μοιράζουσι τὴ δουλειὰ καὶ ζοῦν χωρὶς καυγάδες. Σ' αὐτὴ τὴν κοινωνία δὲν ὑπάρχουσι δικαστήρια, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχουσι διαφορές. Ὅλοι ἐργάζονται, χωρὶς νὰ βαρυγομοῦν, καὶ προσφέρουσι τὸν ἑαυτό τους στὸ καλὸ τῆς κοινότητος. Ἡ κοινωνία αὐτὴ μπορεῖ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶμαστε προνοητικοί, ἐργατικοί καὶ κοινωνικοί.

Ἄκουστε τώρα νὰ σᾶς πῶ καὶ κάτι πού τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου: Στὴν ἀποθήκη μας, στὸ χωριό, εἶχαμε ἀπλώσει σιτάρι πάνω σ' ἓνα τραπέζι. Ἐνα βράδυ μπῆκα μέσα, γιὰ νὰ βγάλω τυρὶ ἀπὸ τὸ μικρὸ βαρέλι. Τότε μάλιστα δὲν εἶχαμε ἠλεκτρικὸ καὶ ἄναψα μ' ἓνα σπῆρτο τὸ λυχνάρι.

“Άκουσα λοιπόν ένα μονότονο τák! τák! τák!, σά νά ἔσταζε ἡ βρύση. Δέν μποροῦσα νά καταλάβω τί εἶναι. “Ὡσπου τὸ ἀνακάλυψα. “Ένας μικρὸς λόχος μυρμηγκιῶν εἶχε ἀνέβει στὸ τραπέζι καὶ λεηλατοῦσε τὸ σιτάρι μας. Ἐπὶ τὸ ἕνα πόδι τοῦ τραπεζιοῦ ἀνέβαιναν καί...

—Ἐπὶ τὸ ἄλλο κατέβαιναν! συμπλήρωσε ὁ Κλεάνθης.

—“Ὀχι! Δέν κατέβαιναν, πηδοῦσαν. Μάλιστα πηδοῦσαν! Ζύγιζαν τὸ μικρὸ τους κορμάκι στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ μαζί μὲ τὸ σπυρὶ τὸ σιτάρι κι ἔπεφταν σὰ φτερωτοὶ καβαλάρηδες ἀπὸ ψηλὰ στὸ πάτωμα. Σὰν ἀλεξιπτωτιστές!

Μπροστὰ στὴ φωλιά τους εἶχαν μαζέψει περίπου μισὸ κιλὸ σιτάρι. Οἱ συνάδελφοι, ποῦ εἶχαν καὶ αὐτοὶ ὑπηρεσία, περίμεναν στὴν πόρτα τῆς φωλιάς κι ἔφερναν τὰ σπυριά στὶς ἀποθηκές.

Καὶ κάθε τόσο νά κι ἕνας ἀλεξιπτωτιστὴς μὲ ἀλεξιπτωτὸ· τὸ σιτάρι ἔπεφτε ἀπὸ τὸ τραπέζι. Τák! Τák! Τák! Κάθισα ἀρκετὴ ὥρα καὶ τὰ χάζευα. Ἐἔχασα γιὰτί εἶχα κατεβῆ καὶ ἄρχισαν νά μὲ φωνάζουν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιὰτί τὸ μυρμηγκὶ εἶναι οἰκονόμο; Πῶς εἶναι ἡ φωλιά τῶν μυρμηγκιῶν; Ποιὰ ἐπαγγέλματα κάνουν τὰ μυρμηγκία; Πόσα εἶδη ὑπάρχουν; Τί διδάγμα μποροῦμε νά πάρουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν μυρμηγκιῶν; Μπορεῖς νά διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τρεῖς σύνθετες λέξεις καὶ νὰ τὶς ἀναλύσῃς.

2) Νά συμπληρώσης τή λέξη πού ταιριάζει, γιά νά γίνη μιá παρομοίωση:

μυρμήγκι, άλεπού, παπαγάλος, σαρδέλα.

Έργατικός σάν ..... Πονηρός σάν .....

Φλύαρος σάν ..... Στριμωγμένος σάν .....

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

1) Νά πής ό,τι ξέρεις γιά τò μυρμήγκι. Πώς είναι φτιαγμένο;

2) Τί είναι τò δικαστήριο;

3) Τί θά πη Άμαζόνα καί τί ξέρεις γιά τις Άμαζόνες;

36. ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ

Περιμένομε στο άεροδρόμιο τò θεϊο Νίκο. Ό παππούς κλαίει όλοένα. Ό άγωνία του δέν περιγράφεται. Τόσα χρόνια περίμενε. Τώρα δέν μπορεί νά περιμένη ούτε πέντε λεπτά. Έχει στεγνώσει ό λάρυγγάς του. Τά δευτερόλεπτα του φαίνονται αιώνες. Διαβάσαμε σ' έναν πίνακα τὰ δρομολόγια. Έχομε ακόμη ένα τέταρτο.

Καθόμαστε σ' έναν άναπαυτικό καναπέ του άεροδρομίου καί παρατηρούμε τήν κίνηση. Άνθρωποι άπ' όλες τις φυλές πηγαίνοέρχονται στη μεγάλη αίθουσα. Μαύροι, λευκοί, κίτρινοι. Μόνο έρυθρόδερμοι δέν κυκλοφορούν. Άλλοι γελούν. Άλλοι κλαίνε.

Ό Μαρίνα, αυτός ό μικρός ταραξίας, τὰ έχει χαμένα. Δέν προλαβαίνει νά ρωτά: «Αυτός γιατί είναι μαύρος; Αυτός τί λέει; Αυτός τί κάνει;». Στο τέλος τής αγοράζομε μιá σοκολάτα, γιά νά τρώη καί νά πάψη νά μιλά.

Κάθε τρία ή πέντε λεπτά ένα αεροπλάνο προσγειώνεται ή απογειώνεται στο μεγάλο διάδρομο του αεροδρομίου. "Αλλα πηγαίνουν στο έσωτερικό, άλλα στο έξωτερικό. Για την κίνηση των αεροπλάνων χρειάζονται μηχανικοί και ειδικές εγκαταστάσεις: αεροδρόμιο, αποθηκές, γραφεία, σταθμός ταξιδιωτών κι ένα γραφείο για τον έλεγχο των πτήσεων. "Ολες αυτές οι εγκαταστάσεις αποτελούν τον αερολιμένα.

Κάθε αεροπλάνο πρέπει να έχει μιὰ όρισμένη πορεία σε όρισμένο ύψος. Οί σταθμοί του έδάφους παρακολουθούν τὸ πέταγμά του κάθε στιγμή και δίνουν συμβουλές στους πιλότους για τὸν καιρό, τὴν όμίχλη και τὸ σκοτάδι με τὸν ασύρματο και τὸ ραντάρ.

“Ο παπούς μιλά με τὴ μητέρα, που τὸν έχει ἀγκαλιάσει ἀπὸ τοὺς ώμους.

—Είκοσι πέντε χρόνια έχω νὰ τὸν δῶ, τῆς λέει. “Οταν χωρίσαμε, ἦταν παλικαράκι. Δὲν ἤθελε νὰ μείνη στὸ χωριό. «Κάθισε, παιδί μου, τοῦ ἔλεγα, κάθισε ἐσὺ φύλακας στὰ χτήματα». Δὲ βαριέσαι. Πῆρε μιὰ βαλίτσα στὸ χέρι, κάτι λίγα χρήματα κι ἔφυγε. "Ετσι ξαφνικά.

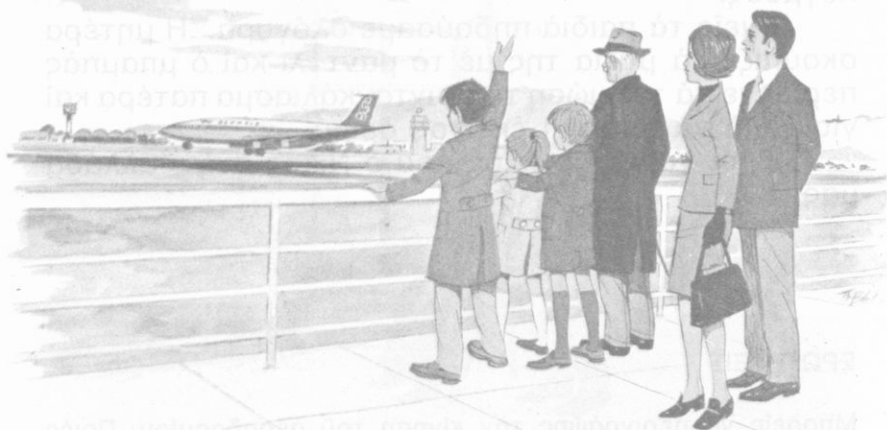
—Μήπως ἦταν ὁ μόνος, πατέρα; εἶπε ἡ μητέρα μου γλυκά. Χιλιάδες “Ελληνες ἔχουν φύγει ἀπὸ τὴν ‘Ελλάδα γι’ ἄλλα μέρη.

“Ο πατέρας μου πλησίασε συγκινημένος.

—“Ερχεται τὸ αεροπλάνο με τὸ Νίκο. Τὸ ἄκουσα ἀπὸ τὸ μεγάφωνο.

Εἶδαμε τὸ αεροπλάνο σὰν ἓνα τεράστιο σιδερένιο πουλί στὸν ἀέρα. Σὲ λίγο προσγειώθηκε και σταμάτησε σ’ ἀρκετὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὴ μεγάλη αἴθουσα τῶν γραμμῶν τοῦ έξωτερικοῦ. Οί ἐργάτες τοῦ αεροδρομίου ἔτρεξαν με μιὰ κινητὴ σκάλα και τὴν τοποθέτησαν μπροστὰ στὴν πόρτα. Πρῶτοι βγῆκαν ὁ πιλότος και ὁ βοηθός του. “Υστερα μιὰ αεροσυνοδὸς στάθηκε στὴν ἀνοιχτὴ πόρτα και ἀποχαιρετοῦσε χαμογελαστὴ τοὺς ἐπιβάτες, που ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν ἓνας ἓνας.

“Ενας ψηλός γκριζομάλλης άντρας στάθηκε στην πόρτα του αεροπλάνου. Δεν μπορούσε να προχωρήσει. Άνάπνεε βαθιά και κοίταζε γύρω του τὸ γαλάζιο οὐρανὸ πέρα ὡς πέρα, σὰ νὰ ἤθελε κάτι νὰ θυμηθῆ. Ἦταν χειμῶνας. Ὡστόσο ἡ μέρα ἦταν καθαρὴ καὶ ὁ ἥλιος ἔλαμπε. Ἡ αεροσυνοδὸς τοῦ ἔγνεψε νὰ προχωρήσει κάτω στὶς σκάλες.

Τότε ὁ μπαμπὰς ἄρχισε νὰ φωνάζει δυνατὰ: «Νά ὁ Νίκος! Νίκο! Νίκο!».

Ὁ γκριζομάλλης κύριος ἔστρεψε τὴ ματιά του, εἶδε τὸν πατέρα του κι ἔβγαλε τὸ καπέλο του. Ἄρχισε νὰ τὸν χαιρετᾷ κι ἐκεῖνος κουνώντας τὸ καπέλο πέρα δῶθε, μεθυσμένος ἀπὸ χαρά.

Ὁ θεῖος Νίκος πέρασε τὶς διατυπώσεις τοῦ τελωνείου καὶ πλησίασε κοντὰ μας. Φίλησε τὸ χέρι τοῦ παπποῦ, ποὺ μόλις στεκόταν στὰ πόδια του, τοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά καὶ χώθηκε στὴν ἀγκαλιά του σὰ λαβωμένο πουλί.

—“Ασπριδες, πατέρα, τοῦ εἶπε.

—Κι ἐσύ, παιδί μου, ἀναστέναξε ὁ παππούς μέσα σὲ λυγμούς.

Ἐμεῖς τὰ παιδιά πηδούσαμε ὀλόγυρα. Ἡ μητέρα σκούπιζε τὰ μάτια της μὲ τὸ μαντίλι καὶ ὁ μπαμπὰς περίμενε νὰ τελειώσῃ τὸ σφιχταγκάλιασμα πατέρα καὶ γιοῦ, γιὰ νὰ πάρῃ κι ἐκεῖνος σειρά.

Ἔτσι γύρισε ὁ θεῖος μου ὁ Νίκος στὴν Ἑλλάδα μας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς τὴν κίνηση τοῦ ἀεροδρομίου; Ποιὲς ἐγκαταστάσεις ἀποτελοῦν τὸν ἀερολιμένα; Εἶναι ἤρεμος ἢ ἀνήσυχος ὁ παππούς; Ποὺς βλέπει πρῶτος τὸ θεῖο Νίκο καὶ τί κάνει; Ἐκεῖνος εἶναι συγκινημένος πού ἐπιστρέφει στὴν πατρίδα του; Ποιὲς εἶναι οἱ διατυπώσεις τοῦ τελωνείου; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ λίγα λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τίς σύνθετες λέξεις καὶ τίς παρομοιώσεις.
- 2) Νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
χειμῶνας, ἄνθρωπος, ἄντρας, χαρά.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς ποιοὶ εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τεσσάρων φυλῶν.
- 2) Νὰ πῆς πῶς λέγεται ὁ ὁδηγὸς τοῦ ἀεροπλάνου, τοῦ αὐτοκινήτου, τοῦ πλοίου.

37. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ

✓ Εἶν' ἓνα μικρό, φτωχὸ σπιτάκι,
λάμπει ὁ ἥλιος πάνω του χρυσός·
κάθε χαρωπὸ παραθυράκι
στ' ἄσπρο μου γενέθλιο σπιτάκι
τὸ ἔχει ζῶσει πράσινος κισσός. ✓

(Δυὸ μορφές κεῖ μέσ' ἀγαπημένες,
ἓνας γέρος τώρα καὶ μιὰ γριά,
κάθονται σκυφτὲς καὶ λυπημένες,
δυὸ μορφές γλυκιές, ἀγαπημένες,
γιὰ τὸ γιό τους πού ἔφυγε μακριά.)

Πότε θὰ ἔρθης, μέρα εὐλογημένη,
νὰ ριχτῶ τρελὸς στὴν ἀγκαλιά

—Κι ἐστὶ τῶν γλυκῶν γονιῶν μου, ποῦ κλαμένοι,
με χαρὰ στὰ μάτια τους χυμένη,
δὲ θὰ μὲ χορταίνουν στὰ φιλιὰ.

Νικόλαος Χατζηδάκης

«Παιδικὴ ἀνθολογία»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Νὰ βρῆς δικά σου ἐπίθετα γιὰ τὶς λέξεις:
σπιτάκι, ἥλιος, παραθυράκι, κισσός.
- 3) Νὰ περιγράψης τί θὰ ἔνιωθες, ἂν γύριζες μετὰ ἀπὸ εἴκοσι
χρόνια στὸ σπίτι σου.

38. Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΞΕΝΙΤΙΑ

Ὁ θεῖος μου ὁ Νίκος εἶναι πολὺ σπουδαῖος! Θὰ
μοῦ πῆς πῶς τὸ ξέρεις; Τὸ ξέρω, γιατί τὸ ἴδιο ἐκεῖνο
βράδυ, μετὰ τὸ φαγητό, μᾶς διηγήθηκε τὴ ζωή του.
Ἦταν σὰν παραμῦθι.

Καθὼς μιλοῦσε, κουνοῦσε ὀλοένα τὸ κεφάλι καὶ
ἄλλοτε δάκρυζε καὶ ἄλλοτε ἔλεγε στίχους ἀπὸ δημο-
τικὰ τραγούδια:

«Ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει».

Καὶ ὅλο κοίταζε τὸν πατέρα του, δηλαδὴ τὸν
παππού μου, σὰ νὰ μὴν μπορούσε νὰ τὸν χορτάση.

Ὅταν ἔφυγα ἀπὸ τὸ χωριό, μᾶς εἶπε, ἀλλαζα
ἐπάγγελμα κάθε ἕξι μῆνες. Ἔγινε ναύτης στὰ καρά-
βια. Ὑστερα ἐργάτης, ὕστερα χτίστης. Πέρασα μιζέ-
ρια, φτώχεια καὶ κούραση, ποῦ δὲ θὰ τὶς ξεχάσω ποτέ!

«Νίκο, ἔλεγα, τί τὴν ἤθελες τὴν ξενιτιὰ καὶ δὲν καθόσουν στὸ χωριό σου;».

Θυμᾶσαι, πατέρα, τὴ νύχτα ποὺ ἔφυγα; Ἦταν Κυριακὴ καὶ εἶχαμε κρέας στὸ φουῦρνο. Μὰ κανεὶς δὲν ἔφαγε ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὸ δεῖπνο. Τῆς μάνας μου τὰ δάκρυα ἔπεφταν στὸ πιάτο κι ἐσὺ ἤσουν ἀμίλητος καὶ σκυθρωπός.

Ἐκεῖνο ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ συνηθίσω στὰ ξένα δὲν ἦταν ἡ σκληρὴ δουλειά. Δὲν μποροῦσα νὰ χαρῶ. Εἶχα πάντα ἕναν κόμπο στὸ λαιμό μου. Ἔλεγα: «Ποῦ εἶναι τώρα ὁ πατέρας νὰ μοῦ δώση θάρρος; Ποῦ εἶναι ἡ μάνα μου νὰ μὲ παρηγορήσῃ;». Μ' ἔτρωγε ἡ νοσταλγία καὶ μὲ μαράζωνε ἡ μοναξιά.

Καὶ οἱ μέρες ἦταν ὅλες ἴδιες. Δὲν ξεχώριζε ἡ καθημερινὴ μέρα ἀπὸ τὴ γιορτινὴ. Ἐδῶ στὴν πατρίδα καταλαβαίνεις τὴν Κυριακὴ ἀπὸ χίλια δυὸ πράγματα. Οἱ πρωινὲς καμπάνες σκίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὸ σιδερένιο ἦχο τους. Τὰ παιδιὰ γυρίζουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὸ σουσαμένιο κουλούρι στὸ χέρι. Ὁ ἀνθοπώλης τριγυρίζει στὶς γειτονιὲς μὲ φρέσκα μυρωδάτα λου-

λούδια. Καί ὁ μικρὸς μὲ τὰ πολύχρωμα μπαλόνια κάνει χρυσὲς δουλειῆς στὶς πλατεῖες.

Στὰ ξένα τὰ Χριστούγεννα ἔρχονταν κι ἔφευγαν, χωρὶς νὰ τὰ καταλάβω. Τὴ χριστουγεννιάτικη λειτουργία τὴν ἔψαλλαν τὸ μεσημέρι. Μπορεῖς μεσημεριάτικα, πατέρα, νὰ χαρῆς τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ; Εἶχα συνηθίσει ἀλλιώτικα στὸ χωριό μας. Ἀκόμα δὲν εἶχε φέξει. Τὸ κρῦο μᾶς ξεπάγιαζε. Μὰ κλείναμε τὴν πόρτα καὶ πηγαίναμε ὅλοι μαζί στὸν ὄρθρο. Μᾶς περίμενε ὀλόφωτη ἡ ἐκκλησιὰ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ παπα-Σταμάτη μᾶς εἶδοποιοῦσε: «Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει...». Καὶ χαμογελοῦσαν οἱ Ἅγιοι καὶ ἡ καρδιά μας χαιρόταν καὶ τὸ λιβάνι εὐωδίαζε καὶ δίναμε τὰ χέρια: «Χρόνια πολλὰ καὶ καλὰ νὰ δίνη ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγιά!».

Κάποτε μέσα στὸ ἀεροπλάνο ποὺ μὲ πήγαινε στὴ Νέα Ὑόρκη κάθισε δίπλα μου ἓνας ἐπιβάτης πολὺ συμπαθητικός. Φαινόταν καλὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος. Τοῦ ζήτησα μιὰ πληροφορία στ' ἀγγλικά καὶ πιάσαμε κουβέντα. Μοῦ εἶπε ὅτι ζοῦσε στὸν Καναδὰ κι ἐρχόταν στὴ Νέα Ὑόρκη, γιὰ ν' ἀνοίξῃ μιὰ δική του ἐπιχείρηση. Μὲ ρώτησε ἀπὸ ποῦ ἦταν ἡ καταγωγή μου, γιατί μιλοῦσα — λέει — τ' ἀγγλικά σὰ μαθητῆς ὅπως κι ἐκεῖνος.

Γέλασα καὶ τοῦ ἀπάντησα ὅτι εἶμαι Ἕλληνας καὶ ὅτι ἔψαχνα γιὰ δουλειά.

Τότε σήκωσε τὰ χέρια ψηλὰ καὶ φώναξε στὰ ἑλληνικά: «Ὑπέροχα!».

Μᾶς ἄκουσε ὅλο τὸ ἀεροπλάνο. Σὰ νὰ ἔγινε θαῦμα. Καταλάβατε; Ἦταν πατριώτης, ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρο. Ἦταν Ἕλληνας κι ἐκεῖνος. Πῆρα θάρρος. Νόμισα πὼς ἤμουν στὴν πατρίδα.

Εὐτυχῶς ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὅλα πῆγαν καλά. Μὲ ρώτησε ἂν δέχωμαι νὰ δουλέψω μαζί του. Ἔτσι κι ἔγινε. Στέρησα πιά. Ἔπαψα νὰ εἶμαι πολυτεχνίτης κι ἐρημοσπίτης.

Ἐφέτος ἔταξα στὸν ἑαυτό μου: «Νίκο, δὲ θὰ ξαναπεράσης ἄλλα ψυχρὰ Χριστούγεννα. Πάρε τὴ βαλίτσα σου καὶ πήγαινε κοντὰ στοὺς δικούς σου νὰ εὐχαριστηθῆς ζέστη καὶ χριστουγεννιάτικη χαρὰ».

Καὶ νά με! Ἦρθα! Ἦρθα προσκυνητῆς καὶ νικητῆς!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μὲ τί ἔμοιαζε ἡ ζωὴ τοῦ θεοῦ Νίκου στὴν ξενιτιά;
Γιατί μετάνοιωσε ποῦ ἔφυγε; Τί τὸν στενοχωροῦσε περισσότερο;
ἢ σκληρὴ δουλειὰ ἢ ἡ νοσταλγία ποῦ ἔνιωθε γιὰ τοὺς δικούς του;
Ποιὲς ἦταν οἱ συγκρίσεις ποῦ ἔκανε μὲ τὸν τόπο του καὶ τὴν ξενιτιά; Τί τοῦ συνέβη κάποτε μέσα στὸ ἀεροπλάνο καὶ ἄλλαξε ἡ ζωὴ του; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικὰ σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται τὸ φαγητὸ ποῦ τρῶμε τὸ πρωί; στὶς δέκα; τὸ μεσημέρι; τὸ ἀπόγευμα; τὸ βράδυ;
- 2) Νὰ βγάλῃς ἓνα ἀρσενικὸ σὲ -ῆς οὐσιαστικὸ ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα:
δανεῖζω, προσκυνῶ, νικῶ.
Παράδειγμα: ἐνοικιάζω-ἐνοικιαστής.
- 3) Νὰ συμπληρώσης τὶς λέξεις ποῦ λείπουν:
Ἐπίτοπος τῆς Χίου λέγεται.....
Ἐπίτοπος τῆς Ἠπειροῦ λέγεται.....
Ἐπίτοπος τῆς Θράκης λέγεται.....
Ἐπίτοπος τοῦ Σουλίου λέγεται.....
Ἐπίτοπος τοῦ Βόλου λέγεται.....
Ἐπίτοπος τῆς Ρούμελης λέγεται.....

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ βρίσκεται ἡ Νέα Ἰόρκη; ὁ Καναδάς;
- 2) Ξέρεις κανένα δημοτικὸ τραγούδι γιὰ τὴν ξενιτιά;
- 3) Νὰ δεῖξῃς στὸ χάρτη σου τὴ Βόρειο Ἠπειρο.

39. ΕΝΑ ΠΡΑΣΙΝΟ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΟ ΑΥΤΟΚΙ- ΝΗΤΟ

Μὲ τὸ θεῖο Νίκο ἄλλαξε πολὺ ἡ ζωὴ μας. Ἐγινε ὁ καλὸς μας ἄγγελος. Ἐνας χρυσὸς ἥλιος ποὺ φώτισε τὸν οὐρανὸ μας.

Τὸ ἴδιο ἐκεῖνο βράδυ ἔπεσε τὸ μάτι του στὸ ξύλινο κουτὶ μὲ τὶς σταφίδες, στὸν κουμπάρὰ μας δηλαδή.

—Τί εἶναι αὐτό; ρώτησε.

—Αὐτὸ εἶναι τὸ αὐτοκίνητό μας, τὸ σαραβαλάκι μας, εἶπε γελώντας καλόκαρδα ὁ πατέρας. Ἐλπίζομε νὰ τὸ ἀγοράσωμε μὲ τὶς οικονομίες μας, πρὶν προλάβῃ νὰ πάῃ ὁ Κλεάνθης στρατιώτης.

—Σὰς λείπει μεγάλο ποσόν;

—Οὐ οὐ οὐ, ἔκανε ἡ Μαρίνα.

—Ἄρκετὰ μεγάλο, συμπλήρωσε ὁ πατέρας. Θέλομε

νά πάρωμε ένα μεταχειρισμένο αλλά γερό αυτοκίνητο. Δυὸ χρόνια τώρα ἀποταμιεύομε τὸ χαρτζιλίκι τῶν παιδιῶν καὶ τά... πενηνταράκια τῆς Μαρίνας.

—Τὰ παιδιὰ λένε ὅτι μὲ τὴν οἰκονομία γίνονται θαύματα, πρόσθεσε κι ὁ παππούς. Καὶ περιμένουν νὰ γίνη τὸ θαῦμα.

Ὁ θεῖος δὲν εἶπε τίποτα, μὰ μοῦ φάνηκε σκεφτικός.

Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἀκούστηκε κατὰ τὸ ἀπόγευμα τὸ κουδούνι τῆς ἐξώπορτας. Χαρούμενα κι ἐπίμονα. Ὅπως χτυποῦν χαρμόсуна οἱ καμπάνες τὴν Ἀνάσταση ἢ ὅπως λαλοῦν τὰ πουλιά, ὅταν ἔρχεται ἡ ἀνοιξη!

—Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

Ἄνοιξε ὁ ἀδερφός μου.

—Παιδιά, ἀκούστηκε ἀπὸ κάτω ἡ φωνὴ τοῦ θεῖου Νίκου. Κατεβῆτε. Κάτω στὸ δρόμο σὰς περιμένει ἕνας καινούριος φίλος.

—Μὰ ἐγὼ φοράω τὶς παντοῦφλες μου! Ξεφώνισε ἡ Μαρίνα.

—Κι ἐγὼ τὴν ποδιά τῆς κουζίνας! εἶπε ἡ μαμά.

—Ὁραῖα! Μὴν ἔρχεστε λοιπόν. Ἐσεῖς θὰ χάσετε. Ὁ μπαμπάς σας κι ἐγὼ θὰ πᾶμε μόνοι μας μιὰ βόλτα μὲ τὸ ὠραῖο πράσινο αυτοκίνητο ποῦ ἀγοράσαμε, μὲ τὶς διπλὲς πόρτες, μὲ τὸ μεγάλο πορτ-μπαγκάζ...

—Αὐτοκίνητο; φωνάξαμε ὅλοι μαζί καί, πρὶν τελειώση τὰ λόγια του, κατεβήκαμε τρέχοντας τὶς σκάλες φωνάζοντας σὰν Ἰνδιάνοι!

Ὁ παππούς ἔκανε τὸ σταυρό του μουρμουρίζοντας:

—Σπίτι εἶναι αὐτὸ ἢ ζούγκλα;

Ἦ ὦω! Τί ὠραῖος φίλος ἦταν αὐτός! Μεταχειρισμένος βέβαια, μὰ πολὺ ὠραῖος. Μᾶς πῆρε εἶδηση ὅλη ἡ γειτονιά.

—Καλορίζικο! Καλορίζικο! μᾶς φώναζαν ἀπὸ τὰ παράθυρα.

Ἐφοῦ τὸ χαρήκαμε ἄρκετὰ καὶ ἀφοῦ καθίσαμε μέσα καὶ περιεργαστήκαμε τὰ πάντα, ὁ μπαμπὰς μᾶς ἔβαλε στὴ γραμμὴ σὰ στρατιωτάκια καὶ μᾶς ἔδειξε τὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ.

—Ἐμπρός! Μάρς! Στὸ σπίτι τώρα. Ἄρκετὰ τὸ εἶδατε, ἄρκετὰ τὸ θαυμάσατε. Πᾶμε νὰ συνεχίσουμε τὸ γράψιμο καὶ τὸ διάβασμα.

Ἦταν ὁμως εὐτυχισμένος. Τὸ ἔβλεπες στὰ μάτια του.

—Παιδάκια μου, μᾶς εἶπε μ' ἐνθουσιασμὸ ποὺ δὲν προσπαθοῦσε νὰ κρύψει, τὸ αὐτοκίνητο αὐτὸ εἶναι ὁ κόπος σας. Ἡ οἰκονομία σας. Σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴν ὑπομονὴ ποὺ εἶχατε. Εὐχαριστῶ τὸ θεῖο Νίκο μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, ποὺ μὲ τὰ χρήματα τοῦ μόχθου του μᾶς βοήθησε ν' ἀποχτήσουμε κάτι ποὺ τὸ λαχταρούσαμε ὅλοι. Ἄν δὲν ἦταν ἐκεῖνος, ἔπρεπε νὰ περιμένουμε τοῦλάχιστον ἄλλα τρία χρόνια.

Τώρα ποὺ ἔχομε στὴ διάθεσή μας τὸ αὐτοκίνητο, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ξεναγήσω στὴν Ἑλλάδα μας, ποὺ τόσο πολὺ ἀγαπᾶτε. Οἱ ποταμοὶ της, οἱ κάμποι, οἱ λόφοι, οἱ βράχοι καὶ οἱ κόλποι της θὰ γίνουν φίλοι μας. Θὰ πηγαίνουμε νὰ τοὺς βρίσκουμε, ὅποτε ἔχομε καιρὸ, μὲ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ σύννεφα, μὲ τὶς λιακάδες καὶ τὶς ξαστεριές. Θὰ δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τοὺς βοσκοὺς καὶ τοὺς ἀγρότες της. Θὰ χαροῦμε τὴ φύση δίπλα της, κοντὰ της.

Οἱ δρόμοι θ' ἀνοίγουν νὰ περάσουμε. Πάνω στὶς τέσσερεις ρόδες τοῦ αὐτοκινήτου μας θὰ φορτώσουμε ὅλη μας τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ τὴ γνωρίσουμε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, γιὰ νὰ μὴ μᾶς μείνη ἄγνωστη οὔτε μία της γωνιά».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είδε τὸ βράδυ ὁ θεῖος Νίκος στὸ σπίτι τῶν παιδιῶν καὶ τί τὰ ρώτησε; Τί δῶρο τοὺς ἔκανε μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες; Πῶς τοὺς τὸ ἀνάγγειλε; Ὁ πατέρας ἦταν χαρούμενος; Τί τοὺς ἔλεγε μέσα στὸν ἐνθουσιασμό του; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί εἶναι λόφος; κάμπος; βράχος;
- 2) Νὰ φέρῃς εἰκόνες ἢ πληροφορίες ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ αὐτοκίνητο.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάνῃς προτάσεις μὲ τὶς παρακάτω λέξεις:
ζούγκλα, αὐτοκίνητο, ἀγρότης, βοσκός.
- 2) Νὰ πῆς τὶς παρακάτω λέξεις στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ:
ὁ λόγος, ὁ χρόνος, ὁ οὐρανός, ὁ λαϊμός, ὁ καπνός.
Παράδειγμα: ὁ βράχος, οἱ βράχοι, τὰ βράχια.

40. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Με ρωτᾶτε ποῦ θὰ περάσωμε φέτος τὰ Χριστούγεννα. Μὰ ποῦ ἄλλοῦ; Φυσικὰ στὸ σπίτι τῆς θείας Ἑλένης. Κοντὰ στὴ γιαγιά, στὸ ἀναμμένο τζάκι καὶ στὸν... πρόπαππο μὲ τὰ μεγάλα μουστάκια.

Ἄπὸ τὶς παραμονὲς τῶν Χριστουγέννων ἢ γιαγιά μὲ τὴ μητέρα μου καὶ τὴ θεία Ἑλένη ἀρχίζουν τὶς ἐτοιμασίες. Σκουπίζουν τὸ σπίτι καὶ τὸ κάνουν νὰ λαμποκοπᾷ. Ἐμεῖς τὰ παιδιά ἀσβεστώνομε τὴν αὐλὴ καὶ τὶς γλάστρες.

Τὴν παραμονὴ σηκώνονται ἀπὸ τὰ χαράματα, κοσκινίζουν τὸ ἀλεύρι, βάζουν μέσα ζάχαρη, βούτυρο καὶ ἀρχίζουν νὰ ζυμώνουν μέσα στὴ μικρὴ σκάφη. Ὕστερα παίρνουν ἢ κάθε μιὰ ζυμάρη καὶ πλάθουν τὰ χριστόψωμα καὶ τὰ κουλούρια.

Κάνουν πολλὰ κουλούρια, γιατί θὰ ἔρθουν γιὰ ἐπισκέψεις ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ τὰ παιδιά νὰ ποῦν τὰ

κάλαντα. Θὰ ἔρθουν καὶ οἱ φίλοι νὰ ποῦν «χρόνια πολλὰ» στὸ θεῖο Γιάννη.

Τὰ τέσσερα χριστόψωμα εἶναι ἕτοιμα. Τὸ καθένα εἶναι καὶ μιὰ δημιουργία. Τὰ τρία θὰ τὰ φάμε ἑμεῖς τὰ Χριστούγεννα, τὴν Πρωτοχρονιὰ καὶ τὰ Φῶτα. Τὸ τέταρτο θὰ τὸ φάνε τὰ ζῶα. Ἔτσι εἶναι τὸ ἔθιμο. Ἐχουν καὶ αὐτὰ τὸ μερίδιό τους στὴ χαρὰ μας, γιατί κουράζονται καὶ αὐτὰ μαζί μὲ τὸ θεῖο τὸ Γιάννη.

Ξημερώματα τὰ Χριστούγεννα θὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησία, νὰ παρακολουθήσωμε τὴ θεία λειτουργία.

Στὸ χωριὸ λέμε καὶ τὰ κάλαντα μὲ τὸν Παῦλο καὶ τοὺς φίλους του. Παίρνομε μαζί μας φυσαρμόνικες, τούμπανα καὶ τρίγωνα. Ἄν ὁ νοικοκύρης ἔχη πολλὰ ζῶα ἀρχίζομε τὰ παινέματα καὶ τοῦ τραγουδοῦμε:

«Ἐχεις χιλιάδες πρόβατα, ἔχεις μυριάδες γίδια, ποὺ ἔχουνε τὰ χρυσὰ μαλλιά καὶ τ' ἀργυρὰ κουδούνια. Γιομίζει ὁ κάμπος πρόβατα καὶ οἱ ραχοῦλες γίδια».

Γιὰ νὰ μᾶς δώσουν μεγάλο χαρτζιλίκι, λέμε πολλές εὐχές:

«Ἐδῶ ποὺ τραγουδήσαμε πέτρα νὰ μὴ ραῖση
κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χρόνους πολλοὺς νὰ
ζήσει».

Ὅταν πιά γυρίζωμε σπίτι, οἱ τσέπες μας εἶναι γεμάτες καρύδια, ἀμύγδαλα, σύκα, σταφίδες, κάστανα, μήλα, πορτοκάλια, μουστοκούλουρα καὶ χριστουγεννιάτικα τσουρέκια. Στὸ δρόμο ὀλοένα μασοῦμε.

Στὸ σπίτι τὰ Χριστούγεννα μαγειρεύουν ἢ γαλοπούλα ἢ χήνα ἢ πάπια ἢ τὴν πιὸ παχιά κότα. Ἐχουν κάμει πίτες μὲ τυρὶ καὶ φύλλο, ποὺ ἀνοίγουν μόνες τους ἢ γιαγιά μου μὲ τὴ θεία Ἑλένη. Στὴ σάλα πάλι εἶναι ἀπλωμένα τὰ γλυκίσματα: Δίπλες, καρυδόψυχα περιχυμένη μὲ πετιμέζι, μελομακάρονα καὶ κουραμπιέδες. Οἱ μεγάλες φρουτιέρες εἶναι γεμάτες φρούτα.

Ὁ θεῖος μου καὶ γενικὰ οἱ ἀγρότες δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴν ἐποχὴ βιαστικὴ καὶ βαριὰ δουλειὰ στὰ

χωράφια. Ἐχουν τελειώσει οἱ καλλιέργειες καὶ περνοῦν λίγο ξεκούραστα, ὥσπου νὰ ξαναρχίσουν οἱ δουλειές. Παίζει λοιπὸν μὲ τὸ κεχριμπαρένιο κομπολογάκι του καὶ μοῦ λέει ἱστορίες γιὰ τὰ καλικαντζαράκια. Αὐτὰ ποὺ προσπαθοῦν, λέει, μ' ἓνα τσεκούρι νὰ πελεκήσουν καὶ νὰ κόψουν τὴν κολόνα ποὺ βαστᾷ τὸν κόσμο. Εἶναι μαῦρα σὰν τὴν πίσσα μὲ κατσικίσια αὐτιά καὶ πόδια γαϊδάρου καὶ μπαίνουν μέσα στὰ σπίτια ἀπὸ τὶς καμινάδες.

Ὁ θεῖος Γιάννης γελά, ὅταν μοῦ τὰ λέη ὅλα αὐτά, ἀλλὰ γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ μαζὶ μὲ τὸν Παῦλο ρίχνουμε μιὰ ματιὰ στὸ φεγγίτη μήπως εἶναι ἀνοιχτὸς κι ἔρθουν μέσα στὸ σπίτι. Μιὰ φορὰ μάλιστα ἢ γιαγιά μου τηγάνισε λαλαγγίτες καὶ τοὺς πέταξε στὰ κεραμίδια. —Γιατί, γιαγιά, τοὺς πετᾷς στὰ κεραμίδια; ρώτησα μὲ ἀπορία.

—Γιὰ νὰ φᾶνε τὰ καλικαντζάρια, νὰ χορτάσουν καὶ νὰ φύγουν, μοῦ ἀποκρίθηκε.

Καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἔκαψε ξύλο ἀπὸ ἄγρια κερασιά, γιὰ νὰ τὰ διώξη.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι πάρα πολὺ ὠραῖα, μὰ πιὸ ὠραῖα εἶναι ἡ ἀνυπομονησία ποὺ μὲ πιάνει, ὥσπου νὰ ῥθῃ ἡ ὥρα τοῦ χριστουγεννιάτικου τραπεζιοῦ!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ θὰ περάση τὰ Χριστούγεννά του ὁ Παναγιώτης; Ποιὰ εἶναι τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ; Πόσα χριστόψωμα κάνουν καὶ γιὰ ποιόν; Μὲ ποιόν θὰ πῆ τὰ κάλαντα; Τί ἔχουν στὶς τσέπες τους τὰ παιδιά, ὅταν γυρίζουν ἀπὸ τὰ κάλαντα; Τί ἰδέα ἔχει ὁ θεῖος Γιάννης γιὰ τὰ καλικαντζαράκια; Πῶς ἔδιωχνε ἢ γιαγιά τὰ καλικαντζαράκια; Τί μᾶς μαθαίνει αὐτὸ τὸ κεφάλαιο;

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ κάνης μιὰ μικρὴ ἐργασία γιὰ τὰ χριστουγεννιάτικα καὶ πρωτοχρονιάτικα ἔθιμα τοῦ σπιτιοῦ σου ἢ νὰ γράψης τὰ κάλαντα ποὺ ξέρεις.

41. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Ἄχ, ἄχ, χριστουγεννιάτικο
τῆς φαμελιᾶς τραπέζι,
ποῦ ταίρι ταίρ' ἢ ὄρεξη
μὲ τὴν ἀγάπη παίζει!

Τὰ ποτηράκια ἤχοῦν γλυκά,
λαμποκοποῦν τὰ πιάτα,
γύρω φαιδρὰ γεράματα
καὶ προκομμένα νιάτα!

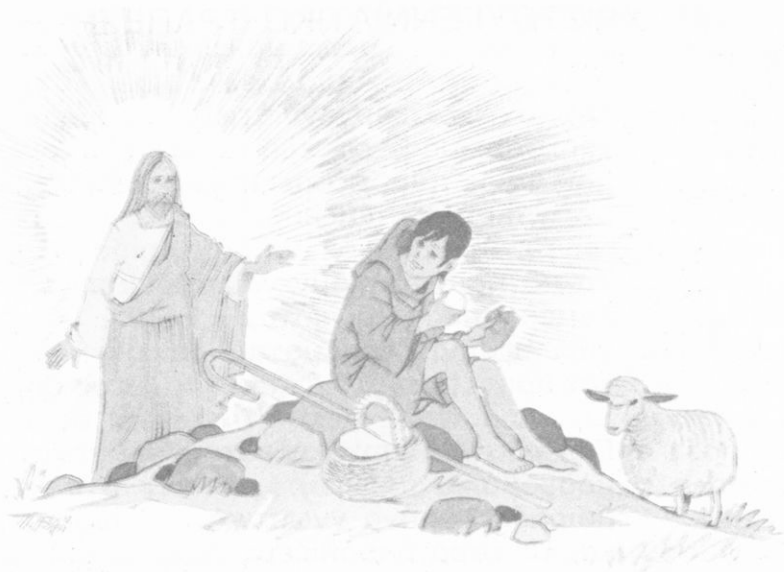
Γάλος στὴ μέση ὀλόζεστος
μοσχοβολᾷ, ροδίζει,
μοιράζει ἢ μάνα γνωστικά
καὶ τὴ χαρὰ σκορπίζει...

Κωστής Παλαμᾶς

«Τραγούδια τῆς πατρίδος μου»

ΠΑΡΗΤΗΡΗΣΕΙΣ

- 1) Τί εἶναι ἡ φαμελιά;
- 2) Συζητήσε τις φράσεις «φαιδρὰ γεράματα» καὶ «μοιράζει ἢ μάνα γνωστικά».
- 3) Νὰ συζητήσετε στὴν τάξη γιὰ τὸν ποιητὴ.
- 4) Νὰ κάμης τὸ ποίημα πεζό.

42. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

“Ένα αγοράκι βρισκόταν ολομόναχο επάνω στην κορυφή του λόφου με τὸ ραβδάκι ανάμεσα στὰ πόδια του καὶ ἕνα πανεράκι κοντά του. Γύρω του ἔβοσκαν τ’ ἄρνια. Ὁ μικρὸς βοσκὸς εἶχε γερμένο τὸ κεφάλι πίσω καὶ τὰ μάτια προσηλωμένα στὸν οὐρανό.

—“Ἴσως μπορεῖ νὰ ξαναγίνη, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε μὲ πίστη. “Ἴσως ν’ ἀξιωθῶ ν’ ἀκούσω κι ἐγὼ τοὺς ἀγγέλους νὰ τραγουδοῦν.

Πόσες φορές τὸ ἀγόρι δὲν εἶχε ἀκούσει γιὰ τὸ θαῦμα ποὺ εἶχε γίνει τώρα καὶ τόσα χρόνια. Ὁ πατέρας του τοῦ μιλοῦσε συχνὰ γιὰ τὴ νύχτα ἐκείνη, ποὺ κατέβηκαν οἱ ἄγγελοι τραγουδώντας επάνω ἀπὸ τὴν ἡσυχὴ Βηθλεέμ. Ὁ πατέρας του εἶχε πάει μὲ τοὺς ἄλλους βοσκούς σ’ ἕνα στάβλο, ὅπου μέσα ἀπὸ μιὰ στενὴ πορτούλα εἶχε δεῖ μιὰ γυναίκα μ’ ἕνα νεογέννητο μωρό, ποὺ ἔλαμπε στὴν ἀγκαλιά της.

“Αρχισε νὰ πέφτη κρύο ἀπὸ τὴν κορυφή τοῦ λόφου. Ὁ μικρὸς τύλιξε σφιχτὰ τὴν κάπα πάνω στὸ κορμάκι του. Πόσο θὰ ἤθελε νὰ μὴν ἦταν βοσκός. Οἱ βοσκοὶ ζοῦν πολὺ μοναχικὴ ζωὴ. Μὰ τί παραπάνω ἤθελε νὰ γίνῃ ἓνα σακάτικο πλασματάκι σὰν κι αὐτόν; Καμιὰ βαριά δουλειὰ δὲν ἦταν ἄξιος νὰ βγάλῃ πέρα οὔτε εἶχε καὶ κανένα ἄλλο χάρισμα.

“Εβγαλε ἀπὸ τὸ πανεράκι του τὸ φλασκὶ μὲ τὸ γάλα, τὸ ψωμὶ καὶ τὸ τυρὶ καὶ ἄρχισε νὰ τρῶῃ.

—Τί ὠραῖο ποὺ εἶναι νὰ πεινᾶ κανεῖς, εἶπε δυνατὰ μιλώντας στὸν ἑαυτό του. Νὰ πεινᾶ καὶ νὰ ἔχη νὰ φάῃ.

Κάπου πίσω του ἀκούστηκε μιὰ φωνή. Δὲν ἦταν δυνατὴ, ἀλλ’ ἀντήχησε ὡς κάτω στὴν πλαγιά.

—’Αλήθεια. Εἶναι καλὸ νὰ ἔχη κανεῖς νὰ φάῃ, ὅταν πεινᾶ.

Ξαφνιασμένος, γιατί νόμιζε πῶς ἦταν ὀλομόναχος μὲ τὶς σκέψεις του καὶ τὰ πρόβατά του, γύρισε ὁ μικρὸς τὸ κεφάλι του καὶ κοίταξε πίσω ἀπὸ τὴν καμπουριασμένη ράχη του. Εἶδε ἓναν ἄνθρωπο, ποὺ ἢ κορμοστασιά του διαγραφόταν ψηλὴ μέσα στὸ σκοτεινὸ οὐρανό. “Αλλῆ φορὰ θὰ ἔνιωθε φόβο, γιατί συχνὰ τριγύριζαν ληστὲς τὶς νύχτες σ’ ἐκεῖνες τὶς ἐρημιές. Μὰ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, μ’ ὅλο ποὺ ἦταν ψηλὸς καὶ μεγαλόσωμος, δὲν τοῦ προξενοῦσε φόβο.

—Εἶσαι ξένος, κύριε; ρώτησε ὁ βοσκός.

—“Ὅχι! “Ὅχι! Δὲν εἶμαι ξένος. Κάθε ἄλλο παρὰ ξένος. Καὶ μάλιστα τὸ ταξίδι μου ἄρχισε ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος, πολλὰ χρόνια προτοῦ ν’ ἀντικρίσης ἐσύ, μικρὲ μου, τὸ φῶς.

Ὁ μικρὸς τὸν κοίταξε μὲ συμπάθεια.

Ἐτοιμαζόμενος νὰ φάω, του εἶπε, δείχνοντας του τὴν πετσέτα, ὅπου εἶχε ἀπλώσει τὰ φαγητά του. Εἶμαι βοσκός, κύριε. Φυλάω τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα μου. Θέλεις νὰ καθίσῃς νὰ μοιραστοῦμε τὸ φαγητό μου;

Ὁ ξένος, ὀλόρθος ἀπὸ πάνω του, ἔφεγγε μ’ ἓνα ἀπόκοσμο φῶς.

—Τί περίεργο νὰ εἶσαι κι ἐσὺ βοσκός, εἶπε. Κι ἐγὼ βόσκω τὰ κοπάδια τοῦ πατέρα μου. Εἶμαι κι ἐγὼ μοναχὸς τὰ βράδια. Εἶσαι σίγουρος, πρόσθεσε, ἐνῶ καθόταν, πὼς τὸ φαγητό σου θὰ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ δύο; Δὲ θέλω νὰ σοῦ στερήσω τίποτε.

—”ὦ, μὰ βέβαια! ”Ἐχῶ ἓνα φλασκὶ γάλα κι ἓνα σχεδὸν ὀλόκληρο καρβέλι ψωμί καὶ τυρὶ καὶ σῦκα καὶ χουρμάδες.

Γιὰ τὴν πίτα δὲν εἶπε τίποτε, γιατί ἤθελε νὰ τὴ φάη μόνος. Ὁ ξένος ἔσκυψε νὰ δέσῃ ἓνα λουριὶ ἀπὸ τὸ σανδάλι του καὶ ὁ μικρὸς εἶδε πὼς τὰ πόδια του ἦταν γεμάτα σκόνῃ.

—Θὰ πόνεσαν τὰ πόδια σου, ὥσπου ν’ ἀνεβῆς ἐδῶ πάνω, εἶπε, καθὼς μοίραζε τὸ ψωμί. Αὐτὸ τὸ βουναλάκι εἶναι δύσκολο νὰ τὸ ἀνεβῆ κανεὶς ὡς τὴν κορυφή.

—”Ἐχω ἀνεβῆ σὲ λόφους πιὸ ἀπότομους ἀπὸ αὐτόν, εἶπε ὁ ξένος μὲ ἀργὴ φωνή. Ἐπὶ τότε εἶσαι ἀνάπηρος;

—Ἐπὶ τότε ποὺ γεννήθηκα ἔχω αὐτὴ τὴν καμπούρα στὴν πλάτη μου. Αὐτὴ μὲ κάνει πολὺ δυστυχισμένο, μὰ ὅ,τι μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς πρέπει νὰ τὸ ὑπομένωμε. Ὅσο ἔστιν εἶναι σκληρὸ νὰ περάσῃ κανεὶς ὅλη του τὴ ζωὴ μὲ μιὰ καμπούρα στὴ ράχη σὰν τὶς καμηλὲς ποὺ ἔφεραν μαζί τους οἱ Μάγοι, ὅταν ἦρθαν ἀπὸ τὴν Ἄνατολή.

—Πῶς; ρώτησε μὲ ἀπορία ὁ ἄγνωστος. Ξέρεις ἐσὺ γιὰ τοὺς Μάγους; Αὐτὸ εἶναι πολὺ περίεργο.

—Σὲ ὅλη τὴ Βηθλεὲμ τοὺς ξέρουν καὶ ὅλοι θυμοῦνται τὸ μωρὸ ποὺ γεννήθηκε στὸ στάβλο καὶ τὸ ἔβαλαν στὴ φάτνη, γιατί δὲν ὑπῆρχε ἄλλοῦ τόπος. Κι ἐγὼ ξέρω πάρα πολλά, γιατί ὁ πατέρας μου ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς βοσκούς, ποὺ εἶδαν τὸ ἀστέρι καὶ ἄκουσαν τὴν ψαλμωδία τῶν ἀγγέλων. Ἦταν σὰν καὶ σήμερα, τὴν ἴδια μέρα.

—Μοῦ φέρνεις πολλὰς ἀναμνήσεις μὲ αὐτὰ ποὺ μοῦ

λές, παιδί μου, είπε ὁ ξένος μὲ φωτεινὸ χαμόγελο. Σὰ σήμερα γεννήθηκα κι ἐγώ.

—Ἐμένα μου κάνει γλυκὰ καὶ δῶρα ἢ μητέρα μου, ὅταν ἔχω τὰ γενέθλιά μου, εἶπε ὁ μικρὸς βοσκός.

—Φοβοῦμαι πὼς εἶμαι πολὺ μεγάλος, γιὰ νὰ μου κάνουν γλυκὰ καὶ δῶρα, εἶπε ὁ ξένος, καθὼς σηκώθηκε ὀρθὸς καὶ ἀκούμπησε τὸ χέρι του στὴν πλάτη τοῦ μικροῦ. Τώρα πρέπει νὰ φύγω. Ἄντιο, παιδί μου.

Ἡ φωνή του ἦταν τόσο θλιμμένη, καθὼς τὰ ἔλεγε αὐτά, ὥστε ὁ μικρὸς σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ τὸν κοίταξε ἀνήσυχος. Ξαφνικὰ ἔνιωσε μιὰ μεγάλη ντροπὴ νὰ τὸν πλημμυρίζη.

—᾿Ω, ἔκανε ὀρμητικά. Ἄπὸ τὸ φαῖ ποῦ σοῦ ἔδωσα δὲν ἔφαγες σχεδὸν τίποτα καὶ οὔτε ἓνα γλυκὸ δὲν εἶχες γιὰ τὴ γιορτὴ σου. Καὶ σ' αὐτὸ φταίω ἐγώ. Γιατὶ μέσα στὸ καλάθι μου ἔχω μιὰ πίτα, ποῦ σκόπευα νὰ τὴ φάω μόνος μου. Σὲ παρακαλῶ νὰ τὴν πάρης ἀπὸ μένα γιὰ δῶρο. Εἶναι ἀπὸ αὐγά, μέλι καὶ βούτυρο.

—Εἶσαι καλὸ παιδί, εἶπε ὁ ξένος χαϊδεύοντας ἀπαλὰ τὴ ράχη τοῦ μικροῦ καμπούρη. Μοῦ ἔδωσες τὸ ψωμί σου, μὲ ξεδίψασες μὲ τὸ γάλα σου, τώρα μοῦ προσφέρεις καὶ τὸ γλυκὸ σου. Καθὼς θὰ πηγαίνω στὸ δρόμο μου, θὰ σὲ σκέφτωμαι καὶ θὰ παρακαλῶ τὸν πατέρα μου νὰ σοῦ δίνη χίλια καλά.

Ἄσταν ὁ βοσκὸς σήκωσε τὸ κεφάλι, ὁ ξένος εἶχε φύγει καὶ ὁ λόφος ἦταν πάλι ἔρημος. Ἄναστέναξε βαθιὰ καὶ σηκώθηκε ὀλόρθος. Μὰ ἔνιωθε τὸ κορμί του παράξενα ἐλαφρό. Μιὰ περίεργη γαλήνη γέμιζε τὴν ψυχὴ του. Καὶ μόνο ὅταν τύλιξε τὴν κάπα του πιὸ σφιχτὰ στὸ κορμί του, εἶδε πόσο ἴσιο ἦταν τώρα καὶ πὼς μπορούσε πιά νὰ παίζη κι ἐκεῖνο σὰν ὅλα τ' ἄλλα παιδιὰ τῆς ἡλικίας του.

Κοίταξε πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ φάνηκε πὼς εἶδε μιὰ στρατιὰ ἀγγέλων νὰ τραγουδᾷ μέσα στὴν ἄγια νύχτα.

Διασκευὴ

Γεωργία Ταρσοῦλη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί περίμενε νά δῆ ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ μικρὸς καμπούρης; Ποιὸς ἦταν ὁ ξένος; Τί ἐννοοῦσε ὅταν ἔλεγε: «Εἶμαι βοσκὸς καὶ βόσκω τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα μου»; καὶ «ἔχω ἀνεβῆ σὲ λόφους πρὸ ἀπότομους ἀπ' αὐτόν»; Ποιὸ ἦταν τὸ θαῦμα ποῦ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς σ' αὐτὸ τὸ διήγημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάμης μιὰ πρόταση μὲ τὴν κάθε ἔννοια τῆς λέξεως μοναχὸς (μόνος) καὶ μοναχὸς (καλόγερος).
- 2) Πῶς λέγεται ὁ ληστής τῆς θάλασσης;
- 3) Νὰ βρῆς τὴ διαφορὰ ποῦ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς λέξεις: ὁ ἔρημος κάμπος, ἡ ἔρημος, ἡ ἐρημιά.

43. ΤΟ ΦΛΟΥΡΙ ΤΟΥ ΦΤΩΧΟΥ

Τὸ πρῶτο φλουρί τῆς βασιλόπιτας, ποῦ μοῦ ἔπεσε, βγῆκε μοιρασμένο. Ἦταν ἀληθινὸ φλουρί, γιατί ὁ πατέρας μου ἔβαλε στὴν πίτα μιὰ χρυσὴ ἀγγλικὴ λίρα.

Πῶς ἔρχονται τὰ πράγματα καμιά φορά!

Ὁ πατέρας μου, ὄρθιος μπροστὰ στὸ ἀγιοβασιλιάτικο τραπέζι, ἔκοβε τὴν πίτα, ὀνοματίζοντας κάθε κομμάτι ξεχωριστά, πρὶν κατεβάσῃ τὸ μεγάλο μαχαίρι τοῦ ψωμιοῦ. Ἄφου ἔκοψε τὸ κομμάτι τοῦ σπιτιοῦ, τῶν Ἀγίων, τὸ δικό του καὶ τῆς μητέρας μου, πρὶν ἀρχίσῃ τὰ κομμάτια τῶν παιδιῶν, σταμάτησε, σὰ νὰ θυμήθηκε κάτι.

—Ξεχάσαμε, εἶπε, τὸ κομμάτι τοῦ φτωχοῦ. Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ἔρθῃ ὕστερα ἀπὸ τοὺς Ἀγίους. Ἄς εἶναι ὅμως.

Θὰ τὸ κόψω τώρα καὶ ὕστερα θ' ἀρχίσω τὰ κομμάτια τῶν παιδιῶν. Πρῶτα ὁ φτωχός.

Κατέβασε τὸ μαχαίρι.

—Τοῦ φτωχοῦ, εἶπε.

Ἔπειτα ἐρχόταν τὸ δικό μου κομμάτι. Καθὼς τραβοῦσε ὁμως τὸ κομμάτι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ νὰ κόψῃ τὸ δικό μου, τὸ χρυσὸ φλουρί κύλησε πάνω στὸ τραπεζομάντηλο. Τὸ κόψιμο τῆς πίτας σταμάτησε. Κοιτάζαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ ὁ πατέρας ὅλους μας. —Ποιοῦ εἶναι τώρα τὸ φλουρί; εἶπε ἡ μητέρα μου. Τοῦ φτωχοῦ ἢ τοῦ παιδιοῦ; Ἐγὼ λέω πὼς εἶναι τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ καημένη ἡ μητέρα! Τὸ εἶχε καημὸ νὰ πέσῃ σ' ἐμένα τὸ χρυσὸ φλουρί, γιατί ποτέ μου δὲν εἶχα κερδίσει τίποτε.

—Οὔτε τοῦ φτωχοῦ εἶναι, εἶπε ὁ πατέρας μου, οὔτε τοῦ παιδιοῦ. Τὸ σωστὸ σωστὸ. Τὸ φλουρί μοιράστηκε.

Ήταν ανάμεσα στα δυο κομμάτια. Καθώς τὰ χώρισε τὸ μαχαίρι, ἔπεσε κάτω. Τὸ μισὸ εἶναι τοῦ φτωχοῦ καὶ τὸ μισὸ τοῦ παιδιοῦ.

—Καὶ τί θὰ γίνη τώρα; ρώτησε στενοχωρημένη ἡ μητέρα μου.

Τί θὰ γίνη;... Συλλογιζόμαστε κι ἐμεῖς.

—Μὴν πονοκεφαλᾶτε..., εἶπε ὁ πατέρας.

Ἄνοιξε τὸ πορτοφολάκι του, ἔβγαλε ἀπὸ μέσα δυὸ μισὲς χρυσὲς λίρες καὶ τὶς ἀκούμπησε στὸ τραπέζι.

—Νά τί θὰ γίνη. Αὐτὴ φυλάξτε την, νὰ τὴ δώσετε στὸν πρῶτο φτωχό, ποὺ θὰ χτυπήσει τὴν πόρτα μας. Εἶναι ἡ τύχη του. Ἡ ἄλλη μισὴ εἶναι τοῦ παιδιοῦ.

Καὶ μοῦ τὴν ἔδωσε.

—Καλορίζικη! Καὶ τοῦ χρόνου παιδί μου. Εἶσαι εὐχαριστημένος;

Ἦμουν καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Ἡ ἰδέα μάλιστα πὼς εἶχα συντροφέψει μὲ τὸ φτωχὸ μοῦ ἄρεσε πολὺ.

—Θὰ τοῦ τὴ δώσω ἐγὼ μὲ τὸ χέρι μου, εἶπα.

Γελούσαμε ὅλο μὲ τὴν παράξενη τύχη μου. Τ' ἄλλα παιδιὰ μὲ πείραζαν: «Ὁ σύντροφος τοῦ φτωχοῦ». Μονάχα ὁ πατέρας μου δὲ γελοῦσε. Ἐκεῖνος μὲ τράβηξε κοντά του, μὲ φίλησε καὶ μοῦ εἶπε:

—Μπράβο σοῦ. Εἶσαι καλὸ παιδί.

Τὸ ἄλλο πρωί, μόλις ξυπνήσαμε, χτύπησε ἡ πόρτα. Κάτι μοῦ ἔλεγε πὼς ἦταν ὁ φτωχὸς ξένος, ποὺ ἔφτανε βιαστικὸς νὰ πάρῃ τὸ μεριδίό του.

Ἔτρεξα στὴν πόρτα μὲ τὴ μισὴ λίρα. Ήταν ἓνας γέρος, μὲ κάτασπρη γενειάδα, γυρτὸς ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ μουρμούριζε εὐχὲς τρέμοντας ἀπὸ τὸ κρύο.

—Πάρε, παππού..., τοῦ εἶπα.

Ὁ γέρος, ποὺ δὲν ἔβλεπε καλὰ καὶ ποὺ τοῦ εἶχε γυαλίσει, φαίνεται, παράξενα ἀπὸ μακριὰ τὸ χρυσὸ νόμισμα, τὸ ἔφερε κοντὰ στὰ μάτια του, γιὰ νὰ τὸ κοιτάξῃ καλύτερα. Δὲν μπορούσε νὰ πιστέψῃ πὼς κρατοῦσε χρυσάφι στὰ χέρια του τὸν καιρὸ ἐκεῖνο,

πού ὅλοι ἔδιναν στοὺς φτωχοὺς δίλεπτα καὶ μονό-
λεπτα.

—Τί εἶναι αὐτό, παιδάκι μου; μὲ ρώτησε.

—Μισὴ λίρα εἶναι, παππού..., τοῦ εἶπα. Πάρε την. Δικὴ
σου εἶναι.

Ἄκουσε ὁ καημένος δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψῃ.

—Μήπως ἔκαμες λάθος, παιδάκι μου; Γιά ρώτησε
τοὺς γονεῖς σου.

Τοῦ ἐξήγησα μὲ τί τρόπο εἶχαμε μοιραστῆ τὸ
φλουρι τῆς βασιλόπιτας. Ὁ γέρος ἔτρεμε ἀπὸ τὴ χαρὰ
του. Σήκωσε ψηλὰ τ' ἄρρωστημένα του μάτια καὶ εἶπε:
—Ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος! Νὰ ζήσης, παιδάκι μου, καὶ
νὰ σὲ χαίρωνται οἱ γονεῖς σου. Καὶ ὁ Θεὸς νὰ σὲ
ἀξιώσῃ νὰ ἔχῃς πάντα ὅλα τὰ καλά, νὰ τὰ μοιράζῃς μὲ
τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδικημένους. Τὴν εὐχή μου νὰ
ἔχῃς.

Μοῦ ἔδωσε τὴν εὐχή του, σήκωσε πάλι ψηλὰ κατὰ
τὸν οὐρανὸ τ' ἄρρωστημένα του μάτια καὶ κατέβηκε
μὲ τὸ ραβδί του τὴ σκάλα.

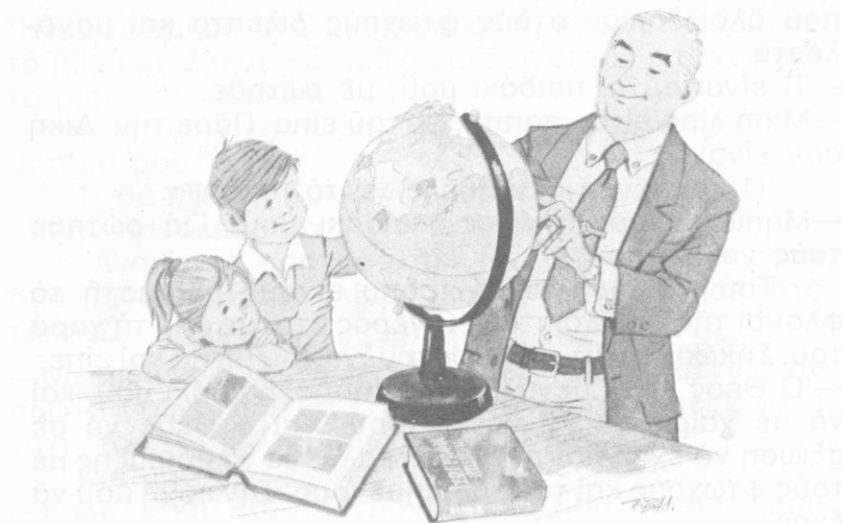
Παῦλος Νιρβάνας

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί εἶχε βάλει μέσα στὴν πίτα ὁ πατέρας τοῦ συγγραφέα; Πῶς
ἔγινε ἡ μοιρασιά; Ποιὸς ἀποφάσισε τί θὰ γίνῃ μὲ τὸ φλουρι καὶ τί;
Τί ἐνιῶθε ὁ μικρὸς μὲ τὴν ἰδέα ὅτι συντρόφευε τὸ φτωχό; Ποιὸς
χτύπησε τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ τὴν πόρτα; Τί ἔκανε ὁ φτωχὸς
γέρος, ὅταν τοῦ ἔδωσε ὁ μικρὸς τὴ μισὴ λίρα; Ποιὸς εὐχῆς τοῦ
ἔδωσε; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται: τὸ χάρτινο μαντίλι; ἡ χάρτινη πετσέτα; ὁ κόπτης
τῶν χαρτιῶν; ὁ ἀετὸς ποὺ κάνομε ἀπὸ χαρτί; ἡ θήκη ποὺ
φυλάγονται τὰ χαρτιά; τὸ νόμισμα ἀπὸ χαρτί;
- 2) Τί νόμισμα ἔχει: ἡ Ἀγγλία; ἡ Γαλλία; ἡ Ἀμερικὴ; ἡ Γερμανία;

44. Ο ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΣ ΓΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

‘Ο θεϊός Νίκος δέν ἔχει δικά του παιδιά, μὰ ξέρει καλύτερα ἀπὸ τὸν καθένα νὰ παίζη μαζί μας καὶ νὰ μᾶς καταλαβαίνει.

“Ἐνα βράδυ μᾶς ἔφερε στὸ σπίτι μιὰ μεγάλη ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ χρώματιστὰ βιβλία γεωγραφίας καὶ φυσικῆς. Κλεισμένοι μέσα στὸ δωμάτιό μας κάναμε ὅλο τό... γύρο τοῦ κόσμου.

—Τὰ καλύτερα ταξίδια γίνονται μὲ τὴ φαντασία, μᾶς εἶπε.

Μὲ τὴ μύτη τοῦ ἀσημένιου του μολυβιοῦ μᾶς ἔδειχνε ἕνα ἕνα τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Μᾶς ἔμαθε τὶς ἠπείρους καὶ μᾶς μίλησε γιὰ τὰ παιδιά ποὺ ζοῦν σ’ αὐτὲς καὶ γιὰ τὶς συνήθειές τους. Μᾶς εἶπε ἀκόμα ποῖα εἶναι τὰ κυριότερα πουλιὰ καὶ ζῶα ποὺ ζοῦν σ’ αὐτὲς τὶς ἠπείρους.

‘Ο θεϊός Νίκος ἔχει κάμει πολλὰ ταξίδια κι ἔχει δεῖ

πολλά μέρη. Λέει λοιπόν ότι όλες οι πατρίδες τῶν παιδιῶν εἶναι ὠραίες καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ εἶχαν ποτὲ πολέμους, ἂν πρόσεχε ὁ ἕνας νὰ μὴν πειράζῃ τὸν ἄλλο.

—‘Ο Θεός, μᾶς ἔλεγε, ἔπλασε πρῶτα τὸν κόσμον καὶ τελευταῖο τὸν ἄνθρωπον, τὸ τελειότερον δημιούργημά του. Δὲν ἔβαλε σύνορα στὶς χώρες, οὔτε χώρισε τὸν κόσμον σὲ κράτη. ‘Ο κόσμος εἶναι ἕνας. Οἱ ἄνθρωποι τὸν κομμάτισαν, σὰ νὰ ἦταν ἕνα ταψὶ μὲ μπακλαβά, καὶ πῆραν ὁ καθένας ἀπὸ ἕνα κομμάτι.

»‘Η γλῶσσα ποὺ δίδαξε ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους ἦταν μία καὶ μόνη. ‘Η γλῶσσα τῆς ἀγάπης. Τὰ πουλιὰ καὶ τὰ λουλούδια τὰ ἔκαμε γιὰ ὅλους. Τὰ ποτάμια καὶ οἱ πηγὲς ἔγιναν, γιὰ νὰ μᾶς δροσιζοῦν ὅλους. ‘Ο ἥλιος φωτίζει ὁλόκληρη τὴ γῆ. Καὶ ὁ οὐρανὸς σκεπάζει ὅλη τὴν πλάση.

Μιὰ μέρα μᾶς ἔπαιξε κι ἕνα παράξενο παιχνίδι. Εἶχα, λέει, τὴ γιορτὴ μου καὶ ἦρθαν οἱ φίλοι μου ἀπὸ τὶς διάφορες χώρες τοῦ κόσμου νὰ μοῦ φέρουν δῶρα.

‘Ο Ἰάπωνας μοῦ ἔφερε καλλιεργημένα μαργαριτάρια. ‘Ο Ἀχμέτ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἕνα πιθηκάκι καὶ λωτοὺς ἀπὸ τὸ Νεῖλο. Ἐνας μικρὸς Πέρσης μοῦ ἔφερε... πετρέλαιο κι ἕνας Ἑσκιμῶος ἕνα δέμα πάγου. ‘Ο Ἰσπανὸς μοῦ ἔφερε ἕναν ταυρομάχον καὶ ὁ Νορβηγὸς ἕναν ἥλιον, λέει, ποὺ δὲ δῦει ποτέ.

Ἦταν ἕνα παιχνίδι καταπληκτικόν, γιατί ἡ Μαρίνα, ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ θεῖος μου ἔπαιζαν μὲ μεγάλο κέφι.

Ἐπὶ τὸν ὅ θεῖος ἔφυγε, μείναμε πάλι μονάχοι στὴν καθημερινή μας ζωή.

Μὰ ἡ φαντασία μου εἶχε ἀρχίσει νὰ πετᾷ πρὸς τὰ σύννεφα. ‘Η ὑδρόγειος σφαῖρα ἦταν τώρα ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα παιχνίδια μου. Εἶχα ἀνακαλύψει τὸν κόσμον καὶ κάθε βράδυν συντροφιά μὲ τὴ Μαρίνα ταξιδεύαμε στὶς διάφορες χώρες σὰ σὲ παραμῦθον.

Ἄλλοτε καβαλάρης σ’ ἕνα ἄσπρο ἄλογο τὴν ἔπαιρνα μαζί μου, γιὰ νὰ ἐλευθερώσωμε μιὰ βασιλο-

πούλα κλεισμένη σ' ένα σιδερένιο κάστρο. "Άλλοτε έκανα τὸ διερμηνέα καὶ τῆς ἐξηγοῦσα πῶς λένε τὴν καληνύχτα τὰ παιδάκια στὴν Ἀμερικὴ. "Άλλοτε πάλι ἔτρεχα μέσα σὲ μιὰ νύχτα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς ἴσαμε τὴν Εὐρώπη, γιὰ νὰ παραδώσω ἕνα σπουδαῖο ἔγγραφο ποῦ μοῦ ἐμπιστεύτηκαν.

Ἡ Μαρίνα ἐρχόταν μαζί μου σ' αὐτὰ τὰ ἀπίθανα ταξίδια μὲ μεγάλη χαρά.

Μὲ ρωτοῦσε:

—Ποῦ εἶμαστε τώρα;

—Τώρα, τῆς ἔλεγα, εἶμαστε στὴ χώρα μὲ τοὺς αἰώνιους πάγους.

Καὶ τῆς ἔδειχνα τὸ Βόρειο Πόλο.

Τώρα εἶμαστε στὴν Ἀφρικὴ μὲ καυτὸ ἥλιο καὶ τρῶμε μπανάνες. Τώρα στὴν Αὐστραλία καὶ βλέπομε τὰ καγκουρό. Τώρα στὸν Ἀμαζόνιο καὶ θαυμάζομε τ' ἄγρια ζῶα.

Ἡ Μαρίνα εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας τῆς τὸν Πύργο τοῦ Ἄιφελ στὸ Παρίσι, τὶς ὄμορφες λίμνες τῆς Ἑλβετίας καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς ἐλευθερίας στὴ Νέα Ὑόρκη. Εἶδε ἀκόμα τὸ Νιαγάρα, τὸ μεγάλο καταρράχτη τῆς Ἀμερικῆς, τὶς τουλίπες τῆς Ὀλλανδίας καὶ τὰ κανάλια τῆς Βενετίας. Καὶ ὅλα αὐτὰ καθιστῆ στὸν καναπέ τοῦ δωματίου μας.

"Αν ἤμουν συγγραφέας, θὰ ἔπαιρνα τὸ μολύβι μου καὶ θὰ ἔγραφα ἕνα μεγάλο διήγημα γιὰ τὰ παιδιά ὄλων αὐτῶν τῶν χωρῶν. Θὰ τοὺς ἔγραφα πρῶτα πόσο τὰ νιώθω φίλους μου καὶ ὕστερα θὰ τοὺς μιλοῦσα καὶ γιὰ τὴν πατρίδα μου.

Θὰ τοὺς ἔλεγα γιὰ τοὺς ἥρωες τῆς Ἑλλάδας, τοὺς παλιούς καὶ τοὺς νέους. Θὰ τοὺς μιλοῦσα γιὰ τὸν Ἀχιλλέα, τὸν Ὀδυσσεά, τὸ Μιλτιάδη, τὸν Περικλῆ, τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο, τὸν Κολοκοτρώνη, τὸν Καραϊσκάκη καὶ τοὺς ἄλλους. Θὰ τοὺς σχεδίαζα τὸ μικρὸ χάρτη τῆς πατρίδας μου, γιὰ νὰ δοῦν πόσο μικρὸ χῶρο πιάνει στὴν ὑδρόγειο. Καὶ ὕστερα θὰ προσπαθοῦσα μὲ τὰ πιό

ώραία λόγια πού ξέρω νά τοὺς δώσω νά καταλάβουν ὅτι, ὅσο εἶναι μικρὴ στὸ χάρτη, τόσο εἶναι μεγάλη στὸν πολιτισμό.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἀγόρασε στὰ παιδιὰ ὁ θεῖος Νίκος; Τί τοὺς μάθαινε; Τί τοὺς ἔλεγε γιὰ τὸν κόσμο πού ἔπλασε ὁ Θεός; Τί παιχνίδι τοὺς ἔπαιξε; Τί ἔκαναν, ὅταν ἔμειναν μόνοι ὁ Παναγιώτης καὶ ἡ Μαρίνα; Τί θὰ ἔκανε ὁ Παναγιώτης, ἂν ἦταν συγγραφέας; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

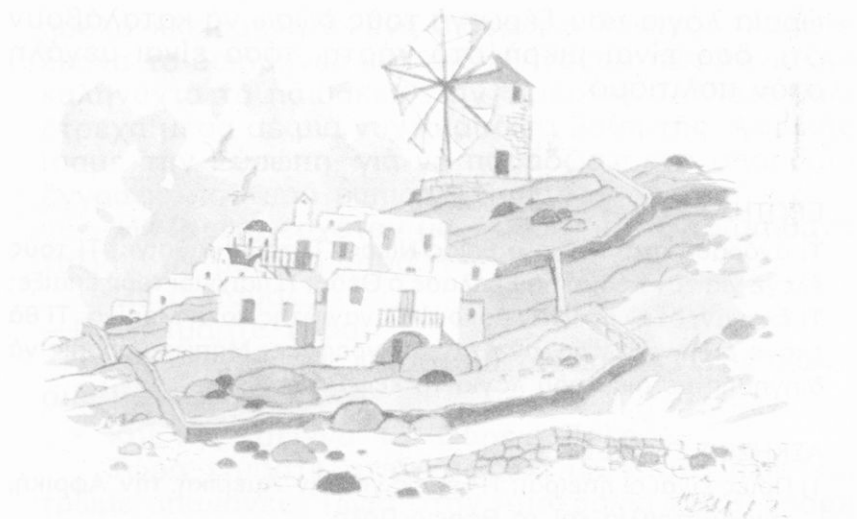
ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιὲς εἶναι οἱ ἠπειροὶ; Τί ξέρεις γιὰ τὴν Ἀμερική, τὴν Ἀφρική, τὴν Αὐστραλία καὶ τὸ Βόρειο Πόλο;
- 2) Τί ξέρεις γιὰ τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο;
- 3) Παίξτε μὲ τοὺς συμμαθητές σου τὸ παιχνίδι τῆς μνήμης.
Π.χ. Αὐστραλία-καγκουρό, Ἴσπανία-ταυρομάχοι.

45. ΤΟ ΝΗΣΙ ΜΟΥ

Μὲ φτερὰ ταξίδεψα
θαλασσοπουλιῶ
πάνω στὸν ἀκύμαντο
χάρτη τοῦ σχολειοῦ.

Κάτω ἀπὸ τὸ χέρι μου
θάλασσες καὶ τόποι,
σὲ μιὰν ὥρα γύρισα
ὅλη τὴν Εὐρώπη!

Ψάχνοντας στις θάλασσες,
στις στεριές, στους πόλους,
τόπο ένα ξεχώρισα
πιό ὁμορφον ἀπ' ὅλους.

Κι ἂν μπροστά μου ἀπλώνωνται
οἱ μεγάλες χῶρες
μὲ τὰ τόσα χρώματα,
ἐγὼ στέκομαι ὥρες

νὰ κοιτῶ κατάματα
τὸ μικρὸ νησί μου
μὲ μιὰ ἀγάπη ἀλλιῶτικη
μέσα στὴν ψυχὴ μου.

Ρίτα Μπούμη-Παπᾶ

«Ἡ μαγικὴ φλογέρα»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ:

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στοῦ ποίημα αὐτό;
- 2) Γιατί νιώθει «μιὰ ἀγάπη ἀλλιῶτικη» ἡ ποιήτρια;
- 3) Ἦταν φανταστικό ἢ πραγματικό τὸ ταξίδι της;
- 4) Τί εἶναι τὰ θαλασσοπούλια;

46. ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΦΙΛΟΣ

Ἔχω ἓνα φίλο ποῦ δὲν τὸν λένε οὔτε Θωμᾶ οὔτε Ἀλέκο. Δὲν ἔχει ὄνομα οὔτε καὶ φωνή. Καὶ ὡστόσο μιᾶ καὶ μοῦ διηγεῖται μὲ τέχνη τὶς πιὸ ὠραῖες ἱστορίες καὶ μοῦ μαθαίνει τὰ πιὸ χρήσιμα πράγματα.

Σὲ κάθε ἐποχὴ εἶναι μαζί μου. Τὸν παίρνω στὴν ἐξοχὴ καὶ μὲ ἀκολουθεῖ μὲ ἀγάπη. Εἶναι δίπλα στοῦ κρεβάτι μου, ὅταν ἔχω γρίπη, καὶ δὲ φοβᾶται μὴν κολλήση.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς πῶ ὅτι δὲν τοῦ ἀρέσει νὰ κάθεσαι στὴν καρέκλα ἀλλὰ στό... ράφι καὶ περιμένει τὴ στιγμή ποῦ θὰ τὸν καλέσω! Ἀσφαλῶς θὰ καταλάβετε ὅτι σᾶς μιῶ γιὰ τό... βιβλίο, τὸν πιὸ σιωπηλὸ μὰ καὶ τὸν πιό... ὀμιλητικὸ φίλο μου.

Τὸ βιβλίο δὲν εἶναι μόνο παιχνίδι καὶ χαρὰ. Εἶναι ἓνας καλὸς φίλος, ποῦ δὲ φέρνει ποτὲ ἀντίρρηση καὶ δὲν ἔχει ποτὲ ἀντίθετη γνώμη. Τὰ βιβλία μ' εὐχαριστοῦν καὶ τὰ λατρεύω. Εἶναι, ὅπως λέει ἡ μαμά μου, ἓνα ἀνοιχτὸ παράθυρο στοῦν κόσμῳ, ἀπ' ὅπου κοιτάζομε καὶ μαθαίνομε.

Ἄν θέλεις νὰ νιώσης γιὰ λίγο ἥρωας, ἀγοράζεις ἓνα βιβλίο μὲ περιπέτειες καὶ δράση. Ἄν σοῦ ἀρέσῃ ἡ

Ιστορία, διαβάζεις ένα ιστορικό βιβλίο και βρίσκεσαι στην εποχή που σ' ενδιαφέρει.

“Αν θέλεις να ζήσης τις ώρες, που οί άνθρωποι ανακάλυψαν καινούριους κόσμους, μελετᾶς τις βιογραφίες τῶν μεγάλων ἐξερευνητῶν. Χωρίς νὰ φοβηθῆς τοὺς κροκοδείλους καὶ τ' ἄγρια θηρία, βρίσκεσαι μ' ἓνα βιβλίο στὴ ζούγκλα καὶ στ' ἀδιάβατα δάση τῶν τροπικῶν χωρῶν.

Μὲ τις φανταστικές περιπέτειες ἀνεβαίνεις στὸ φεγγάρι κι ἐρευνᾶς τὸ διάστημα. Γίνεσαι ἀστροναύτης, δύτες, ἀνθρακωρύχος καὶ μαζεύεις διαμάντια σὲ ἀδαμαντωρυχεῖα.

“Ὅταν διαβάζω ἓνα βιβλίο, νιώθω σὰ νὰ φεύγω ἀπὸ τὸ δωμάτιό μου καὶ νὰ περιπλανιέμαι στὸν κόσμο. Ἄλλοτε ἀγωνίζομαι γιὰ τὸ καλὸ μαζὶ μὲ τοὺς ἥρωές του κι ἄλλοτε τιμωρῶ τοὺς κακοὺς.

‘Ὅλοένα φωτίζω τὸ μυαλό μου καὶ χαίρομαι, ὅταν —καμιὰ φορὰ— μὲ θαυμάζουν καὶ μοῦ λένε: «Μπράβο σου! Ἐσύ ξέρεις ἓνα πλήθος πράγματα».

Ἡ Μαρίνα τρελαίνεται γιὰ τὸ μαγικὸ κόσμο τῶν παραμυθιῶν. Πῆρε λοιπὸν ἀπὸ τὸ χέρι τὴ μητέρα μας,

μπήκαν σ' ένα βιβλιοπωλείο και διάλεξε ένα πολύχρωμο βιβλίο με ζωηρές φανταχτερές εικόνες.

—Ξέρεις, τῆς εἶπε ὁ βιβλιοπώλης, πόσος κόσμος δούλεψε, γιὰ νὰ διαβάσης ἐσὺ τὰ παραμύθια σου;

—“Ὅχι, κύριε! εἶπε ἡ Μαρίνα εὐγενικά.

—Στάσου λοιπὸν νὰ σοῦ τὸ πῶ: Τὸ βιβλίο γεννιέται μέσα στὸ μυαλὸ τοῦ συγγραφέα. Τὸ γράφει, τὸ τελειώνει καὶ παίρνει τὰ χειρόγραφα καὶ πάει στὸν ἐκδότη. Μαζί του συζητᾷ πῶς θὰ γίνῃ τὸ βιβλίο, τί σχῆμα θὰ ἔχῃ, τί εἶδους γράμματα θὰ μεταχειριστοῦν, τί ποιότητα χαρτιοῦ θὰ χρησιμοποιήσουν, πῶς θὰ τὸ δέσουν, ποίος θὰ κάμῃ τὸ ἐξώφυλλο καὶ ἄλλα τέτοια πολλά.

»Τὰ χειρόγραφα παίρνουν τὸ δρόμο γιὰ τὸ τυπογραφεῖο. Γράφεται, διορθώνεται, ξαναδιορθώνεται καὶ μετὰ πηγαίνει σ' ἕναν ἄλλο ὑπάλληλο, ποὺ κανονίζει τὴν ἐμφάνισή του: Ποῦ θὰμποῦν οἱ φωτογραφίες, οἱ τίτλοι, τὸ κείμενο. Στὸ μεταξὺ ὁ ζωγράφος ἔχει κάμει τὰ σκίτσα, ὁ φωτογράφος ἔχει τυπώσει τὶς φωτογραφίες καὶ τὸ βιβλίο σιγὰ σιγὰ ἐτοιμάζεται, γιὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὶς μεγάλες τυπογραφικὲς μηχανές.

»Στὸ βιβλιοδετεῖο διπλώνουν τὰ φύλλα του στὴ σωστὴ σειρά, τὰ δένουν στὴ ράχη, ἐτοιμάζουν τὸ ἐξώφυλλο καὶ τὸ κολλοῦν ἐπάνω του. Τὸ βιβλίο εἶναι ἔτοιμο.

»“Ἐνα μεγάλο αὐτοκίνητο παίρνει τὰ πακέτα μὲ τὰ βιβλία καὶ τὰ μοιράζει στὰ βιβλιοπωλεῖα. Εἶδες λοιπὸν πόσος κόσμος δούλεψε γιὰ νὰ διαβάσης ἐσὺ τὶς ἱστορίες ποὺ σοῦ ἀρέσουν;

Ἡ Μαρίνα ἔφυγε ἀπὸ τὸ κατάστημα κρατώντας σφιχτὰ στὴν ἀγκαλιά της τὰ παραμύθια. Τώρα ποὺ ἤξερε πόσο δρόμο εἶχε κάμει τὸ βιβλίο, γιὰ νὰ τὴ βρῇ, τὸ ἀγαποῦσε ἀκόμη περισσότερο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είναι τὸ βιβλίο; Τί λέει ἡ μητέρα τοῦ Παναγιώτη πῶς εἶναι τὸ βιβλίο; Σοῦ προσφέρει ὁ,τι ζητήσει τὸ πνεῦμα σου καὶ πῶς; Γιατί τὸ πράγμα τρελαινόταν ἡ Μαρίνα; Τί ἔμαθε ἀπὸ τὸ βιβλιοπώλη; Πῶς γίνεται ἓνα βιβλίο; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

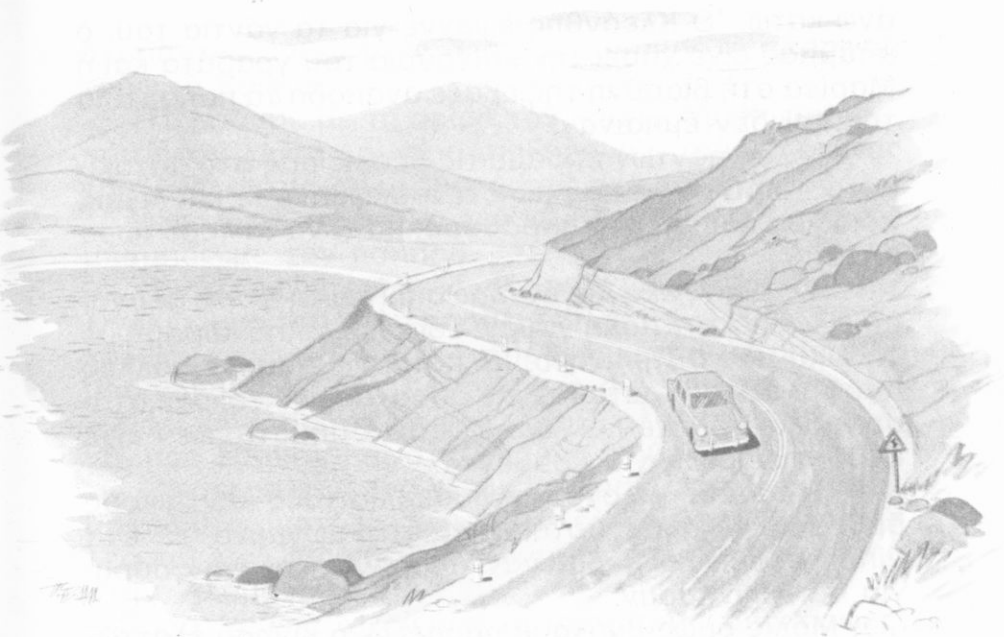
- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς σύνθετες λέξεις.
- 2) Νὰ βρῆς ἐπίθετα ποὺ νὰ ταιριάζουν στὴ λέξη βιβλίο.
Παράδειγμα: ἱστορικό.
- 3) Νὰ πῆς ὅλες τὶς λέξεις ποὺ ξέρεις καὶ εἶναι σύνθετες μὲ τὴ λέξη βιβλίο.
- 4) Νὰ βρῆς πῶς λέγεται αὐτὸς ποὺ πουλάει:
βιβλία, λαχεῖα, ἐφημερίδες, ἄνθη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς στὴν τάξη πόσων εἰδῶν βιβλιοθήκες ὑπάρχουν. Ποιὰ μεγάλη βιβλιοθήκη ξέρεις ἐσύ;
- 2) Ν' ἀναφέρῃς τρία καλὰ βιβλία ποὺ ἔχεις διαβάσει καὶ νὰ ἐξηγήσῃς γιατί σοῦ ἄρεσαν.

47. ΜΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

Μιά ευχάριστη είδηση μᾶς ἔφερε προχτὲς ὁ πατέρας:

—Ἐτοιμαστῆτε, μᾶς εἶπε, γιὰ μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ. Θὰ πᾶμε σ' ἓνα χωριὸ τῆς Καρδίτσας, νὰ παντρέψωμε τὸ Σπύρο.

Ὁ Σπύρος ἦταν ἓνα καλὸ παιδί, ποὺ δούλευε στὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα μας. Νά λοιπὸν ποὺ θὰ γίνωμε καὶ κούμπάροι! Κουμπάροι εἶχαμε γίνει σὲ κάτι βαφτίσια, μὰ σὲ γάμο ἦταν ἡ πρώτη φορά.

Ἡ μαμὰ κουράστηκε πολὺ, γιατί ἔτρεχε στὰ μαγαζιά ν' ἀγοράση λαμπάδες καὶ δῶρα γιὰ τὸ γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη.

Ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ξεκινήσωμε, ἤμαστε ὅλοι

ἄνω-κάτω. Ὁ Κλεάνθης ἔψαχνε γιὰ τὰ γάντια του, ὁ μπαμπὰς εἶχε χάσει τὴν καινούρια του γραβάτα καὶ ἡ Μαρίνα στὴ βιασύνη της ἔβαζε ἀνάποδα τὰ παπούτσια της καὶ δὲν ἔμπαιναν!

Τέλος πάντων πήραμε τὶς θέσεις μας στὸ αὐτοκίνητο. Περιττὸ νὰ σᾶς πῶ ὅτι τσακωθήκαμε καὶ λιγάκι ποιὸς θὰ καθίση στὸ παράθυρο, μὰ τί νὰ τὰ λέμε τώρα αὐτά!

Ὅλα μᾶς ἔκαναν ἐντύπωση. Πρῶτη φορὰ φεύγαμε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ μιὰ τόσο μεγάλη ἐκδρομὴ μὲ τὸ δικό μας αὐτοκίνητο. Ὁ πατέρας ἔπαιρνε πολλὰς προφυλάξεις. Κρατοῦσε τὶς ἀποστάσεις κι ἔκανε στάση, μόλις ἔβλεπε κόκκινο φῶς στὰ σήματα. Δὲν εἶχε καθόλου ὄρεξη γιὰ κουβέντα.

Περάσαμε μὲ σχετικὴ δυσκολία τοὺς κεντρικοὺς δρόμους. Πλῆθος αὐτοκίνητα στριμωγμένα τὸ ἓνα δίπλα στὸ ἄλλο περίμεναν ὑπομονετικᾶ στὴν οὐρά, γιὰ νὰ ξεκινήσουν.

Μόλις ὅμως βγήκαμε παραέξω, ἡ κίνηση ἐλαττώθηκε καὶ ἡ διάθεση τοῦ πατέρα ἄλλαξε. Ἄρχισε νὰ μᾶς μιᾶ, νὰ γελάει καὶ νὰ μᾶς ρωτᾶ ἂν κάναμε τὸ σταυρό μας τὴν ὥρα ποὺ ξεκινήσαμε.

Οἱ ρόδες κυλοῦσαν πάνω στὴν ἄσφαλτο καὶ ὅλα ἔφευγαν μέσα ἀπὸ τὰ τζάμια μας μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Ἡ Μαρίνα ἔπλεε σὲ πελάγη ἐνθουσιασμοῦ. Καθισμένη στὰ γόνατα τοῦ παπποῦ, τραγουδοῦσε τὸ τελευταῖο τραγούδι ποὺ εἶχε μάθει στὸ νηπιαγωγεῖο.

Πληρώσαμε τὰ διόδια καὶ μπήκαμε στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ. Ὁ μπαμπὰς διάβαζε τὶς πινακίδες στὶς διασταυρώσεις καὶ προχωροῦσε, λὲς καὶ ἤξερε τὸ δρόμο ἀπὸ καιρό. Ἡ φύση ἦταν ἔτοιμη νὰ κλάψη. Ἐρχόταν βροχή.

Τὸ τοπίο ἄλλαζε ὁλοένα. Τοὺς μικροὺς λόφους τοὺς διαδέχονταν χωράφια, τὰ χωράφια τὰ διαδέχονταν βουνά, κάμποι καὶ ξερότοποι. Μετὰ συναντήσαμε καὶ τὴ λίμνη Ὑλίκη, ποὺ ἔμοιαζε σὰν ἓνας μεγάλος

ἀκύμαντος καθρέφτης, γιὰ νὰ βλέπουν τὸ πρόσωπό τους τὰ βουνά.

Περάσαμε μὲ τὴ σειρά τὸν κάμπο τῆς Κωπαΐδας, ποὺ ἦταν λίμνη καὶ τὴν ἀποξήραναν, τοὺς ἐλαιῶνες τῆς Ἀταλάντης καὶ σταματήσαμε στὰ Καμένα Βοῦρλα, τὴ γνωστὴ λουτρόπολη, γιὰ νὰ παραγγείλουν καφέ ὁ μπαμπὰς μὲ τὸν παππού.

Βγήκαμε κι ἐμεῖς νὰ ξεμουδιάσωμε καὶ παίξαμε λιγάκι κυνηγητὸ στὴν παραλία. Ἡ Μαρίνα ὅμως ἔβαλε τὰ κλάματα, γιὰ τὴν πιάναμε διαρκῶς, καὶ ὁ μπαμπὰς μᾶς ξανάβαλε «ἄρον ἄρον» στὸ αὐτοκίνητο.

—Πάει, μουρμούριζε καθὼς ἔβαζε ὀλοταχῶς τὴ μηχανή, μᾶς ἔμαθαν καὶ στὰ Καμένα Βοῦρλα.

“Ὑστερα ἀπὸ ἓνα τέταρτο ὁ μπαμπὰς ἔκανε ἀκόμα μιὰ στάση στὸ μνημεῖο τοῦ Λεωνίδα στὶς Θερμοπύλες καὶ λίγο πιὸ κάτω στὸ μνημεῖο τοῦ Διάκου κοντὰ στὴν Ἀλαμάνια.

—Πόσα χρόνια χωρίζουν αὐτοὺς τοὺς δυὸ ἥρωες; ἀναρωτήθηκε ὁ παππούς σκεφτικὸς.

—Πάρα πολλὰ, προσπάθησε νὰ ὑπολογίση ὁ Κλεάνθης.

—Τοὺς χωρίζει ὁ χρόνος, συνέχισε ὁ παππούς, μὰ τοὺς ἐνώνει ἡ θυσία τους γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ μπαμπὰς θυμήθηκε κάτι ποὺ εἶχε διαβάσει γιὰ τὸ λόφο τῶν Θερμοπυλῶν. Εἶναι, μᾶς εἶπε, τὸ ψηλότερο βουνὸ τοῦ κόσμου. Γιὰ τὸ αὐτὸν τὸ λόφο ἡ πίστη στοὺς νόμους καὶ ἡ αὐτοθυσία ἔκαναν ἓνα τέτοιο μνημεῖο, ποὺ τὸ βᾶθρο του βρίσκεται στὴ γῆ, ἀλλὰ ἡ κορυφή του χάνεται στὰ ἄστρα!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιὰτί θὰ πῆγαιναν στὴν Καρδίτσα τὰ παιδιά; Τί προετοιμασίες ἔκαναν; Πῶς βγήκαν μέσα ἀπὸ τὴν πόλη; Τί διαδρομὴ ἀκολούθη-

σαν; Τί εἶπε ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν γιά τὸ λόφο τῶν Θερμοπυλῶν; Τί κοινὸ ἔχουν ὁ Λεωνίδας καὶ ὁ Ἄθανάσιος Διάκος;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου ποῦ βρίσκεται ἡ Καρδίτσα, ἡ λίμνη Ἐγλίκη, ἡ Κωπαΐδα, ἡ Ἀταλάντη, τὰ Καμένα Βοῦρλα, οἱ Θερμοπύλες, ἡ Ἀλαμάννα, ἡ Λαμία.
- 2) Τί ξέρεις γιά τὸ Λεωνίδα, τὸ βασιλιά τῆς Σπάρτης, καὶ τὸν Ἄθανάσιο Διάκο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται αὐτὸς ποῦ βαφτίζει;
- 2) Νὰ βρῆς λέξεις ποῦ χρησιμοποιοῦμε μόνο στὸν πληθυντικὸ π.χ. τὰ ρέστα.
- 3) Νὰ συμπληρώσης τὴν ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν παρακάτω οὐσιαστικῶν ποῦ βρίσκονται σὲ δύο γένη, ἀλλὰ ἔχουν διαφορετικὴ σημασία:

ὁ αὐλὸς ..... ἡ αὐλή.....
ἡ Τράπεζα ..... τὸ τραπέζι .....
ἡ χώρα ..... ὁ χῶρος .....

48. Η ΜΥΓΔΑΛΙΑ

Ἡ νυφούλα ἡ μυγδαλιά
ἔβαλε τὰ νυφικά της
καὶ μιὰ γέρικη ἐλιά
καμαρώνει τὰ προικιά της.

«Μυγδαλιά μου, μυγδαλιά,
ἄκου με καὶ μέ, νὰ ζήσης.
Γιατί βιάστηκες ν' ἀνθίσης;
Δὲ φοβᾶσαι τὴ χιονιά;

Ἔακου ἐμένα, πού ἔχω χρόνια».
Μὰ ἡ καλή μας μυγδαλιά
ἐστολίστηκε διπλὰ
μὲ λουλούδια καὶ μὲ χιόνια.

Ἐπὶ «Τὸ ἀλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Ποιὰ εἶναι ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴ μυγδαλιά καὶ τὴν ἐλιά;
- 3) Πῶς θὰ χαρακτηρίζατε τὴ μυγδαλιά καὶ τὴν ἐλιά ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τὰ φερσίματά τους;
- 4) Ποιὰ εἶναι τὰ προικιά; Ποιὰ εἶναι τὰ προικιά τῆς μυγδαλιάς;
- 5) Ποιοὶ στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν καὶ μὲ ποιῆς λέξεις;
- 6) Συζητήστε στὴν τάξη τί ἦταν τὸ «Ἐλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο».

49. Η ΝΥΦΗ ΚΑΙ Η ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ

Δὲν ξέρω ἀκόμα καὶ τώρα νὰ σᾶς πῶ ποιὰ μοῦ
ἄρεσε περισσότερο, ἡ νύφη ἢ ἡ ἀμυγδαλιά.

Ἡ ἀμυγδαλιά εἶναι ἡ νυφούλα τοῦ χειμῶνα. Τὸ
Γενάρη ἀνθίζει στὶς πλαγιὲς τῶν λόφων, ἀνυπομονών-
τας νὰ φέρη τὴν ἀνοιξη. Στὴ διαδρομὴ μας συναντή-
σαμε πολλὲς καὶ ἦταν σὰ νὰ πηγαίναμε σὲ πολλοὺς
γάμους, ὄχι μόνο στοῦ Σπύρου. Ὁμορφοστολισμένες
καὶ ἀκίνητες ἔδιναν χάρη στὸ τοπίο.

—Ἐμυγδαλιές, ἀμυγδαλιές, λουλούδια φοῦχτες, ἀγ-
καλιές!

—Μοσχομυρίζουν οἱ στεριὲς κι ἀσπρίζουν οἱ κα-
τηφοριές,
ἀπάγγειλε ὁ παππούς.

Ἡ μαμὰ τοῦ ἀπάντησε γελώντας:

—Μὲς στὸν κῆπο δὲς πῶς ξεπροβάλλει
μὲ τὰ ὠραῖα κι ἀνθισμένα της κλαδιὰ
ἢ ἀμυγδαλιά μας, ποὺ καὶ πάλι
τῆ λεπτὴ σκορπίζει εὐωδιά.

‘Ο μπαμπὰς δὲ θέλησε νὰ μείνη πίσω. Εἶπε λοιπὸν
κι ἐκεῖνος τὸ στιχάκι του.

—Νά τες φέτος, νά τες πάλι, ροζ μεταξωτὲς ποδιὲς
κι εἶναι σὰ μαθητριοῦλες ποὺ περνοῦν χειροπιαστὲς.

Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ ξεκαρδιστήκαμε στὰ γέλια.
Ἦταν τόσο ἀστεῖοι καὶ οἱ τρεῖς, καθὼς ἀπάγγελλαν τὰ
ποιήματά τους.

—Ἐνα πράγμα δὲν καταλαβαίνω, εἶπε πάλι ὁ μπαμπ-
άς. Γιατί ἡ ἀμυγδαλιά εἶναι τόσο ὄμορφη καὶ τόσο
τρελή. Βιάζεται ν’ ἀνθίση, ἀφοῦ μπορεῖ νὰ ρίξη χιόνι
καὶ νὰ τῆς καταστρέψη ὁ πάγος τὸν καρπὸ.

—Δὲ φτάνει ποὺ στολίζει τὸ χειμωνιάτικο τοπίο καὶ
μᾶς φέρνει ἀνοιξιὰτικα μηνύματα, τὴν κακολογεῖς
κιάλας, τὸν μάλωσε ἢ μητέρα μου.

‘Ο γάμος μᾶς ἄρесе πολὺ. Ἦταν ἕνας караγκού-
νικος γάμος μὲ ὠραῖα ἔθιμα.

Ξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ μὲ νταού-
λια, ζουρνάδες καὶ βιολιά. Μπροστὰ οἱ φίλοι του
χόρευαν καὶ τραγουδοῦσαν. Ἄλλοι δυὸ τὸν βαστοῦ-
σαν ἀπὸ τὶς μασχάλες καὶ τοῦ τραγουδοῦσαν ἀστεῖα
τραγουδάκια.

Τὸ αὐτοκίνητο γέμισε ρύζια. Τὰ πετοῦν, λέει, γιὰ
νὰ ριζώση τὸ σπιτικό τους. Καὶ ὕστερα ἦρθε στὴν
ἐκκλησία ἡ νύφη. Ἄλλα νταούλια καὶ ἄλλα βιολιά ἀπὸ
ἐκεῖ.

‘Ο Σπύρος περίμενε στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας.
Αὐτὴ στάθηκε λίγο πιὸ μακριὰ καὶ ὕστερα βῆμα βῆμα
πλησίασε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. ‘Ο γαμπρὸς τὴν πῆρε ἀπὸ
τὸ χέρι, μπῆκαν στὴν ἐκκλησία καὶ ἄρχισε ὁ γάμος. Τὰ
μάτια τῆς νύφης ἦταν ὑγρὰ καὶ ἔτοιμα γιὰ δάκρυα. Μὰ
ὄχι ἀπὸ λύπη, ἀπὸ χαρά.

Ὁ πατέρας ἄλλαξε τὰ στέφανα καὶ ἡ μητέρα μου τὰ δαχτυλίδια. Ὅλοι ἦταν συγκινημένοι, ὥσπου χόρευαν τὸ «Ἡσαΐα χόρευε» καὶ ἄρχισαν νὰ γελοῦν, γιὰτὶ ὁ κόσμος τοὺς πετοῦσε ροδοπέταλα, ρύζια καὶ κουφέτα.

Ἡ Μαρίνα ἦταν παρανουφάκι καὶ κρατοῦσε τὶς λαμπάδες μὲ πολλὴ σοβαρότητα. Στὸ τέλος ἡ νύφη καὶ ὁ γαμπρὸς γονάτισαν μπροστὰ στὸν μπαμπά μου καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι. Τοῦ ἔδωσαν ὅμως κι ἓνα δέμα γεμάτο δῶρα γιὰ μᾶς.

Ὅταν ξαναγυρίσαμε στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἡ νύφη ἔσπασε στὸ κεφάλι τῆς τῆ νυφικὴ κουλούρα καὶ μοίρασε τὰ κομμάτια στοὺς συγγενεῖς. Ἦταν μιὰ κουλούρα μὲ διάφορα σχέδια καμωμένα μὲ ζυμάρι.

Τὸ χωριὸ εἶχε μαζευτῆ στὴν αὐλή. Τὸ φαΐ μαγειρευόταν σ' ἓνα μεγάλο καζάνι. Οἱ γυναῖκες βοηθοῦσαν νὰ στρωθοῦν τὰ τραπέζια καὶ οἱ ἄντρες χόρευαν καὶ πείραζαν τὸ γαμπρό.

Οἱ χωριανοὶ τσοῦγκρισαν ὅλοι τὰ ποτηράκια τους μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τὴ μητέρα μου λέγοντας: «Νὰ μᾶς ζήσης, κουμπάρε, νὰ μᾶς ζήσης, κουμπάρα. Πάντα ἄξιοι!». Ὁ μπαμπὰς κατέβαζε τὰ ποτηράκια, γιὰ νὰ μὴν τοὺς χαλάσῃ τὸ χατήρι.

Στὸ τέλος ὁ γεροντότερος τὸν σήκωσε ὄρθιο.
—Κουμπάρε, τοῦ εἶπε, ἔλα νὰ σύρῃς τὸ χορό.

Κι ἐκεῖνος σηκώθηκε μὲ κέφι, ἔβγαλε τὸ ἄσπρο του μαντίλι ἀπὸ τὴν τσέπη, τὸ ἔδωσε στὸν πλαϊνό του καὶ ἄρχισε νὰ χορεύῃ.

—Ὅπα, ὀπαλάκια, ὄπα! τοῦ ἔλεγαν οἱ ἄλλοι, ὅταν πηδοῦσε.

Ἡ Μαρίνα ἦρθε καὶ μοῦ τράβηξε τὸ μανίκι.
—Εἶδες τὸν πατερούλη; Τὸ ἤξερες ἐσὺ ὅτι χορεύει ἔτσι;

—Ὅχι, δὲν τὸ ἤξερα οὔτε ἐγώ, μὰ ἦταν μιὰ χαρὰ νὰ τὸν βλέπῃς. Καὶ οἱ χωριανοὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα τοῦ τραγουδοῦσαν:

Πάντα νουνός, κουμπάρε μου, και νά ῥθης και με
λάδι, για νά βαφτίσης και παιδί, να γίνουμε κουμπάροι.
Κουμπάρος είσαι, μάτια μου, ὅσο και να μισέψης,
να ζήσουν τὰ παιδάκια σου, μικρά, μεγάλ' ἄν ἔχης.

οἱ ἀποστόλοι ἔδωσαν τὸν ἀποστόλο
ἡφαιστοῦ ἵνα ἀποστολῆται
σοὺ ἀποστολῆ ἵνα ἀποστολῆται
οὐκ ἔστιν ἄλλο

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί στιχάκια ἔλεγαν για τις ἀμυγδαλιές ὁ παππούς, ἡ μητέρα και ὁ
πατέρας τῶν παιδιῶν; Σὲ τί γάμο παραβρέθηκαν τὰ παιδιά;
Μπορεῖτε να τὸν περιγράψετε; Τί ἔγινε μόλις γύρισαν στο σπίτι
τοῦ γαμπροῦ; Τί ἔκανε στο κέφι ἐπάνω ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Να πῆς μέσα στην τάξη πῶς γίνονται στο χωριό ἢ στην πόλη
σου ὁ γάμος και τὰ βαφτίσια.
- 2) Τί εἶναι οἱ καραγκούνηδες; Σὲ ποῖο μέρος τῆς Ἑλλάδας ζοῦν;
- 3) Να ὀνομάσης πέντε τοπικούς χορούς και να περιγράψης δύο
τοπικὲς φορεσιές.

ἂν ἡμεῖς ἀγαπήσουμε τὸν λαὸν τῆς
Ἑλλάδος, ἀγαπήσουμε τὸν λαὸν
τοῦ ὀνόματι τοῦ ἁγίου πνεύματος
οἱ θεοὶ ἀγαπήσαν τὸν λαὸν τῆς
Ἑλλάδος

50. ΝΥΦΙΑΤΙΚΟ

Ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται

ῚΕβγα, κυρὰ και πεθερά,
για να δεχτῆς τὴν πέρδικα,
για να δεχτῆς τὴν πέρδικα,
ποὺ περπατεῖ λεβέντικα.

Ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται
ὁμοῦ ὁ ἄγγελος ἔρχεται

Για ιδέστε την, για ιδέστε την,
ἥλιο, φεγγάρι πέστε την.
Για ιδέστε την, πῶς περπατεῖ,
σὰν ἄγγελος με τὸ σπαθί.

Αὐτοῦ ποὺ ζύγωσες νὰ μπῆς,
ἥλιος, φεγγάρι θὰ φανῆς.
Ἔβγα, κυρὰ καὶ πεθερά,
γιὰ νὰ τὴ βάλῃς στὸ κλουβὶ
σὰν τὸ πουλὶ νὰ κελαηδῇ.

Δημοτικὸ

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Μὲ τί παρομοιάζει τὸ τραγούδι αὐτὸ τὴ νύφη;
- 2) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὰ τραγούδια τοῦ γάμου.

51. Η ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΙΑ

Στὸ χωριό, τὸ Καρπενήσι,
ἔχω τσέλιγκα κουμπάρο.
Μιὰ μικρὴ τοῦ ἔχω βαφτίσει,
τὴν πεντάμορφη τὴ Μάρω.

Στὸ βουνὸ εἶναι ἀναθρεμμένη
καὶ στὰ ἔλατα ἀπὸ κάτου.
Πῶς προκόβει κι ὁμορφαίνει
τό ἔχει ὁ τσέλιγκας χαρά του.

Τὶ δουλειὰ νὰ πρωτοκάνῃ;
Τὸ ψωμὶ στὸ γάστρο ψένει,
κλεῖ τὰ πρόβατα στὴ στάνη,
κουβαλεῖ νερὸ καὶ πλένει.

Τί κοπέλα προκομμένη,
τό 'χει ή στάνη όλη καμάρι,
δέν είχε άλλοτε ιδωμένη
τέτοια προκοπή και χάρη!

Τέτοια προκοπή και χάρη
στή Μαριώ 'χει χαρίσει
τό βουνό και τό θυμάρι
κι ή ζωή 'ξω στή φύση.

Μιχ. Στασινόπουλος

«Αρμονία»

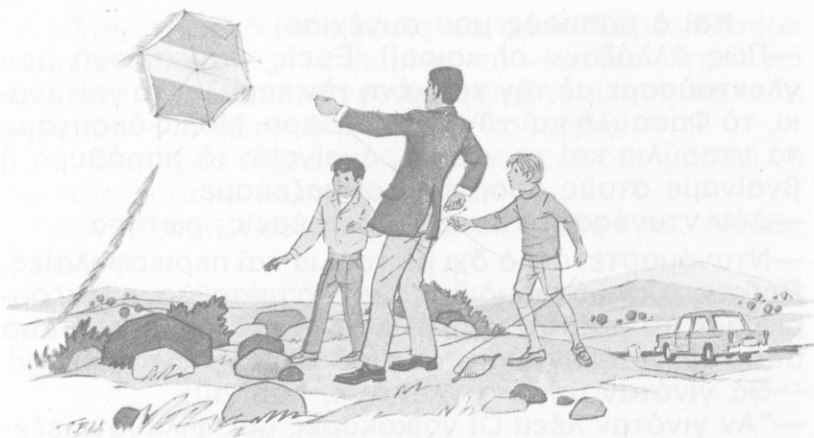
ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Δείξε τό Καρπενήσι στό χάρτη. Βρίσκεται σέ κάμπο ή επάνω σέ βουνό; Είναι τό Καρπενήσι χωριό;
- 2) Συζητήστε στήν τάξη τί είναι ό γάστρος και ή μπομπότα.
- 3) Τί χάρες 'χει ή Μάρω;
- 4) Συζητήστε στήν τάξη για τό Μ. Στασινόπουλο.

52. ΑΠΟΚΡΙΕΣ....

Στή Μαρίνα και σ' έμένα άρέσουν οί άποκριές, γιατί ντυνόμαστε μασκαράδες. Ό Κλεάνθης δέ θέλει πιά νά ντύνεται τίποτα, γιατί λέει πώς μεγάλωσε.

Ή Μαρίνα ντύθηκε φέτος «άστεράκι». Ή μητέρα τής έραψε μιá φορεσιά με τούλια και τής έβαλε πάνω άσημένα άστεράκια με χρυσόσκονη. Ή άδερφούλα μου καμαρώνει, σά νά είναι κι εγώ δέν ξέρω τί. Μας έκοψε και την καλημέρα.

Ἐγὼ ντύθηκα ἀρχαῖος Ἕλληνας. Φόρεσα περικεφαλαία, περικνημίδες, θώρακα. Κρατῶ καὶ μιὰ ἀσπίδα στὸ χέρι. Ὅταν μὲ ρωτοῦν τί στολὴ φορῶ, τοὺς λέω: «Εἶμαι ντυμένος Πρωτεσίλαος». Ὅλοι γελοῦν, γιατί δὲν ξέρουν. Μὰ ὁ Πρωτεσίλαος ἦταν ἓνα παλικάρι, πού πῆγε νὰ πολεμήσῃ στὴν Τροία. Ὁ χρησμός τοῦ μαντείου εἶχε πεῖ ὅτι ὁ πρῶτος, πού θὰ πατήσῃ τὸ πόδι του στὸ χῶμα τῆς Τροίας, θὰ πεθάνῃ. Ὁ Πρωτεσίλαος, ξέροντας τὸ χρησμό, θυσιάστηκε κι ἔπεσε πρῶτος. Εἶναι ἢ δὲν εἶναι νὰ τὸν θαυμάζῃ κανεὶς;

Ξεκινήσαμε νὰ πᾶμε στὴν Πάτρα, γιατί ἐκεῖ γίνεται τίς Ἀπόκριες μεγάλο γλέντι. Γίνεται παρέλαση μὲ ἄρματα. Ἐνας μεγάλος καρνάβαλος μὲ τεράστια μύτη καὶ πεταχτὰ αὐτιά σκορπάει μεγάλο κέφι. Ἀνθρώποι μέσα ἀπὸ αὐτοκίνητα πετοῦν σοκολάτες στὰ παιδιά. Στὸ δρόμο κυκλοφοροῦν μασκαράδες. Χαρτοπόλεμος καὶ σερπαντίνες γεμίζουν τοὺς δρόμους. Καὶ τὸ βράδυ φωτίζουν τὴν πόλη χιλιάδες βεγγαλικά καὶ πυροτεχνήματα.

—Ἐνα ἀστέρι κι ἓνας ἀρχαῖος Ἕλληνας πᾶνε νὰ γλεντήσουν στὸ καρναβάλι τῆς Πάτρας, εἶπε γελώντας ὁ πατέρας.

Και ὁ παππούς μου συνέχισε:

—Πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροί! Ἐμεῖς στὴν ἐποχὴ μου γλεντούσαμε μὲ τὴν καημένη τὴν καμήλα, τὸ γαϊτανάκι, τὸ Φασουλὴ καὶ τὸν Ξυλοπόδαρο. Μόλις ἀκούγαμε τὰ νταούλια καὶ τὰ ντέφια, ἀνοίγαμε τὰ παράθυρα ἢ βγαίναμε στοὺς δρόμους καὶ χαζεύαμε.

—Δὲν ντυνόσαστε μασκαράδες ἐσεῖς; ρώτησα.

—Ντυνόμαστε, ἀλλὰ ὄχι μὲ τούλια καὶ περικεφαλαῖες. Βάζαμε ὅ,τι πιὸ παλιὸ ὑπῆρχε στὸ μπαούλο, μουτζουρώναμε τὰ μοῦτρα μας μὲ καπνιά καὶ πηγαίναμε ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι ἀγνώριστοι. Ποῦ νὰ μᾶς καταλάβουν!

—Θὰ γινόταν μεγάλο γλέντι, ἔ, παππού;

—Ἄν γινόταν λέει! Οἱ νοικοκυρὲς μᾶς φίλευαν μεζέδες, κρασάκι, λέγαμε τραγουδάκια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πολλὲς φορὲς μᾶς ἔβρισκε τὸ πρωὶ στὸ πόδι.

Μᾶς εἶπε τόσες χαριτωμένες ἱστορίες γιὰ τὶς παλιὲς Ἀποκριὲς ὁ παππούς, ὥστε γιὰ κάποια στιγμή ἔνιωσα πολὺ στενοχωρημένος, ποῦ δὲν εἶχα γεννηθῆ νωρίτερα, γιὰ νὰ ζήσω κι ἐγὼ τὰ χαρούμενα ἀποκριάτικα γλέντια τους.

“Ὅταν σταματήσαμε, γιὰ νὰ ξεκουράσωμε τὸ αὐτοκίνητο, βγάλαμε καὶ τὸ χαρταετό μας. Τὸ μέρος ἦταν ἀνοιχτὸ καὶ δὲν ὑπῆρχε φόβος νὰ μπλεχτῆ σὲ ἠλεκτρικὰ σύρματα. Γιατὶ ὁ πατέρας δὲ μᾶς ἀφήνει νὰ παίζωμε μὲ τὸν ἀετὸ παρὰ μόνο στὴν ἐξοχή.

Ἦταν πολύχρῳμος καὶ φιγουράτος. Σὰν καβαλάρης τοῦ ἀνέμου ἀνέβαινε νὰ κατακτήσῃ τὰ ὕψη. Σὲ λίγο ἔγινε μιὰ μικρὴ κουκίδα στὸν οὐρανό. Ἄκόμα καὶ ὁ μπαμπὰς τὸν ἔπιασε κι ἔπαιξε μαζί του σὰν παιδὶ φωνάζοντας:

—Ἄμολα καλούμπα! Ἄμολα καλούμπα!

Ὁ πατέρας μᾶς βοήθησε πολὺ νὰ κάνωμε τὸν ἀετὸ μας. Μᾶς παραστάθηκε, μᾶς ὀδήγησε, μᾶς μάλωσε κιόλας. Ἐχει λοιπὸν κάθε δικαίωμα νὰ παίξῃ κι ἐκεῖνος μ’ αὐτὸν τὸ χάρτινο φίλο μας, ποῦ σειέται καὶ λυγίεται στὰ μεσοῦρανα μὲ τὴ φουντωτὴ οὐρά του.

Στὸ τέλος ὅμως, χωρὶς νὰ προσέξωμε, πέσαμε μέσα στὶς λάσπες. Ἡ Μαρίνα, τὸ «ἀστέρι», ἦταν γιὰ κλάματα. Τὰ ἴδια καὶ ὁ γενναῖος Πρωτεσίλαος, δηλαδὴ ἐγώ. Μόνο ὁ Κλεάνθης ἔμεινε καθαρός.

“Ὅταν μᾶς εἶδε ἔτσι ἡ μητέρα μου, δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς χάρηκε καὶ πάρα πολύ.

—”Ἐχετε χάρη, ποῦ εἶναι Ἀπόκριες, μᾶς εἶπε. Ἀλλιῶς θὰ βλέπατε!

—Συμβαίνουν αὐτὰ μὲ τὰ παιδιά, εἶπε καὶ ὁ μπαμπὰς σφίγγοντας τὰ χεῖλια, γιὰ νὰ μὴ γελάση, γιατί ἐκεῖνος εἶχε λερωθῆ περισσότερο ἀπὸ μᾶς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

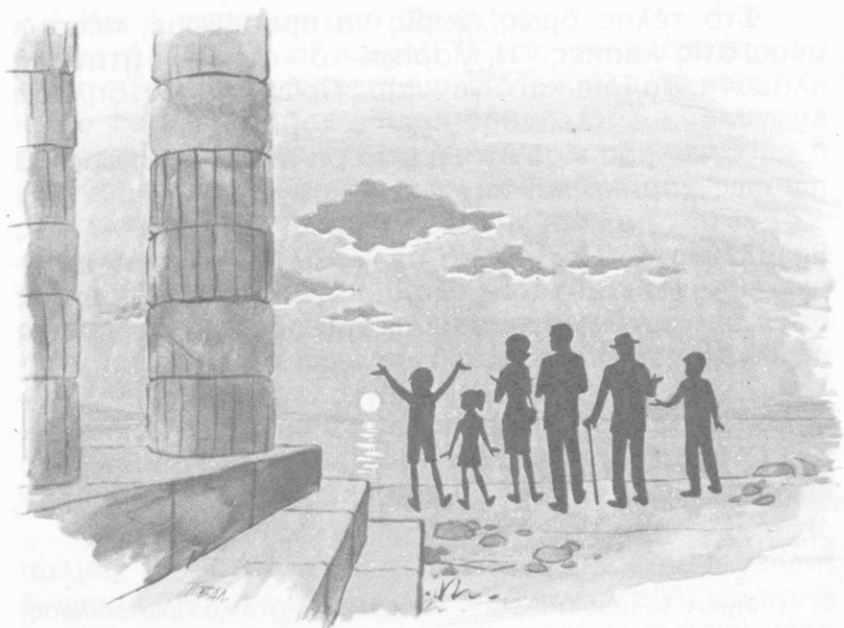
Τί ντύθηκαν τὰ παιδιά τὶς Ἀπόκριες; Ποιὸς ἦταν ὁ Πρωτεσίλαος; Ποῦ πῆγαν νὰ περάσουν τὶς Ἀπόκριες τὰ παιδιά; Γιατί; Τί θυμήθηκε ὁ παππούς; Μαζὶ μὲ ποιὸν πέταξαν ἀετὸ τὰ παιδιά; Ποιὸς λερώθηκε περισσότερο ἀπ’ ὅλους; Γιατί δὲν πρέπει νὰ πετοῦμε ἀετὸ στὴν πόλη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ γράψης δύο προτάσεις μὲ τὶς λέξεις:
ἀετὸς (τὸ πουλί), ἀετὸς (ὁ χαρταετός).
- 2) Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν καμήλα, τὸ γαϊτανάκι καὶ τὸν ξυλοπόδαρο, ἀποκριάτικες φιγούρες τῆς παλιᾶς ἐποχῆς;

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ κάνης μιὰ μικρὴ ἐργασία γιὰ τὸ πῶς γιορτάζεις ἐσὺ τὶς Ἀπόκριες στὸ χωριὸ ἢ στὴν πόλη σου.

53. ΜΙΑ ΠΑΡΑΜΥΘΕΝΙΑ ΔΥΣΗ

—Πάμε στο Σούνιο να δοῦμε τὴ δύση; πρότεινε ἓνα ἀπόγευμα ἢ μητέρα.

—Πάμε, εἶπε ὁ μπαμπάς. Μόνο κάντε πιὸ γρήγορα, νὰ μὴν ἀργήσωμε.

Περάσαμε τοὺς κεντρικοὺς δρόμους καὶ σὲ λίγο φτάσαμε στὴ μεγάλη παραλιακὴ λεωφόρο. Βλέποντας τὴ θάλασσα κοντὰ μας, σχεδὸν δίπλα μας, νιώθαμε πὼς τὸ αὐτοκίνητό μας ἦταν μιὰ κιβωτός, ποὺ ἀρμένιζε ἀπαλὰ ἀπαλὰ πάνω στὰ νερά της.

Ὁ δρόμος ξετύλιγε τὶς κορδέλες του. Γιὰ ἓνα διάστημα δὲ μιλούσαμε καθόλου. Μόνο βλέπαμε.

Ὁ παππούς χαιρόταν σὰν παιδί καὶ κάποια στιγμή θυμήθηκε τὴ γιαγιά.

—Νὰ μὴν ἔχωμε μαζί τὴ γιαγιά, εἶπε. Πόσο θὰ τῆς

ἄρесе ὁ περίπατος! Αὐτὸ πιά, παιδί μου, δὲν εἶναι πρόοδος! Εἶναι μιὰ μικρὴ εὐτυχία!

“Ὅταν φτάσαμε στὸ Σούνιο, ὁ ἥλιος βασίλευε καὶ τρέξαμε γρήγορα στὸ ὕψωμα, γιὰ νὰ προλάβουμε νὰ τὸν δοῦμε. Κι ἐκεῖ ψηλὰ ἀπὸ τὸ βράχο εἶδαμε μιὰ ζωγραφιὰ ποὺ μᾶς ξετρέλανε.

—Ποιὸς ζωγράφος μπόρεσε ποτὲ νὰ ζωγραφίσει ἕνα τέτοιο δειλινὸ σὰν αὐτὸ ποὺ βλέπομε τώρα; ρώτησε ὁ πατέρας μου σὰ νὰ ρωτοῦσε τὸν ἑαυτό του.

Πραγματικά, εἶχαμε μείνει μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

Δυὸ μικρὰ σύννεφα ἔπαιζαν κυνηγητὸ στὸ βάθος. Τὰ κύματα μουρμούριζαν ἀκούραστα ἕνα τραγούδι ποὺ δὲν τελειώνει ποτέ. Οἱ γλάροι μὲ τὰ κατάλευκα φτερά τους πετοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα.

—Σὰ νὰ βλέπω ἕνα περιβόλι, εἶπα στὸν Κλεάνθη. Τὰ βουνὰ τὰ βλέπω σὰ δάση ἀπὸ πανσέδες καὶ κυκλάμινα. Ἡ θάλασσα εἶναι γεμάτη μὲ ροζ τριαντάφυλλα καὶ κίτρινα χρυσάνθεμα. Δὲν ἔχω δεῖ ποτέ μου τόσο ὠραῖο θέαμα.

—Ἐγὼ τὸ βλέπω διαφορετικά, εἶπε ὁ ἀδερφός μου. Βλέπω μιὰ μάχη. Ἔχουν πιαστῆ στὰ χέρια τὸ μενεξεδένιο καὶ τὸ πορτοκαλὶ καὶ μπαίνει στὴ μέση τὸ ροζ νὰ τὰ χωρίση. Μὰ ἀνακατεύεται τὸ κόκκινο. Ἡ μάχη γίνεται σκληρὴ. Στὸ τέλος ὅλα τὰ χρώματα εἶναι στὸν οὐρανὸ ἕνα κουβάρι. Δὲν μπορεῖς νὰ τὰ ξεχωρίσης.

—Μὰ τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λέτε; ρώτησε ἡ Μαρίνα μὲ ἀπορία. Ἐγὼ δὲ βλέπω οὔτε περιβόλια οὔτε μάχες. Ὁ ἥλιος εἶναι ποὺ κουράστηκε καὶ πάει νὰ κοιμηθῆ, μὰ παίζει πρῶτα τὸ τελευταῖο κρυφτὸ μὲ τὰ παιδιά. Ἔτσι λέει ἡ γιαγιά μου. Τὰ παιδιά, ψάχνοντας νὰ τὸν βροῦν, νυστάζουν καὶ τὰ παίρνει ὁ ὕπνος. Τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν ξυπνήσουν, τοὺς γελᾶ καὶ πάλι ψηλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανό.

—Ἡ γιαγιά σου λέει καὶ κάτι ἄλλο, εἶπε ὁ παππούς συγκινημένος. Λέει: «Πόσο μεγάλα εἶναι τὰ ἔργα Σου,

Κύριε! «Όλα τὰ ἔχεις κάμει μὲ τόσο μεγάλη σοφία!».

Ἦλιος — ὅμοιος μὲ πορτοκαλί μπαλόκι — κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, γιὰ νὰ... παίξῃ μὲ τὰ παιδιά. Ἡ θάλασσα ἦταν τώρα γκριζωπὴ, μὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ χαμογελά. Πίσω μας ἔστεκαν βουβὲς οἱ μαρμαροκολόνες τοῦ παλιοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνα.

Εἶχαμε μείνει καρφωμένοι στὴν ἄκρη τοῦ βράχου καὶ βλέπαμε τὸ σκοτάδι νὰ ἔρχεται μὲ γρήγορα βήματα. Ἐγὼ μάλιστα εἶχα στενοχωρηθῆ λιγάκι.

— Ἄκουσε, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε ὁ Κλεάνθης. Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ ἄσπρο σημαδάκι, ποῦ εἶναι σὰν κύκλος ἀνάμεσα στὰ βουνά; Εἶναι ἓνα μήνυμα ἀπὸ τὸν ἥλιο, ποῦ λέει: «Θὰ ξαναγυρίσω!».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς ἔβλεπε τὴ δύση ὁ Παναγιώτης, πῶς ὁ Κλεάνθης καὶ πῶς ἡ Μαρίνα; Τί συνήθιζε νὰ λήῃ ἢ γιὰ γιὰ μπροστὰ στὰ θαύματα τῆς φύσης; Πῶς παρηγόρησε ὁ Κλεάνθης τὸν Παναγιώτη γιὰ τὸ σκοτάδι ποῦ πλησίαζε; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

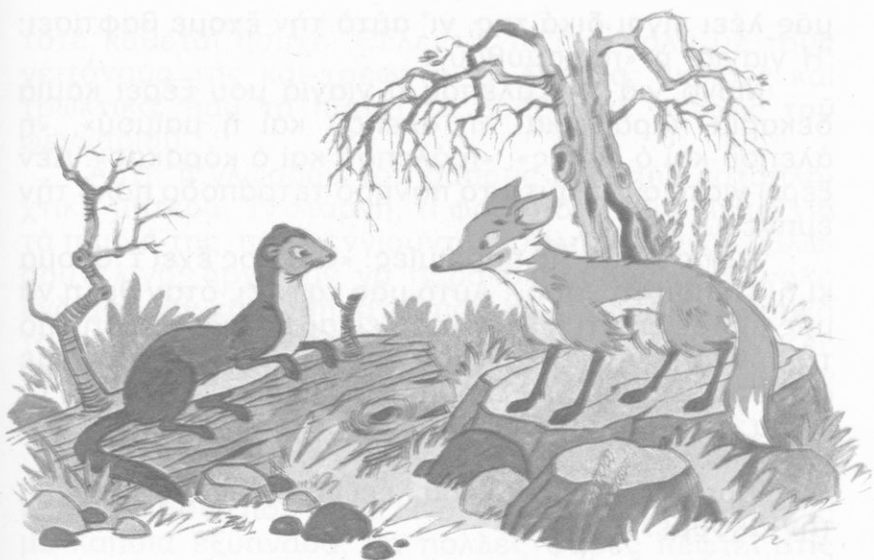
ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ εἶναι τὸ Σούνιο; Τί ξέρεις γι' αὐτό;
- 2) Τί ξέρεις γιὰ τὴν Κιβωτό;
- 3) Νὰ περιγράψῃς τὴ δύση τοῦ χωριοῦ σου ἢ μιὰ δύση ποῦ σοῦ ἔκανε ἐντύπωση.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βγάλῃς ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα θηλυκὰ ὀνόματα: ἀπαντῶ, συναντῶ, ἐρωτῶ, κατασκηνώνω.
Παράδειγμα: δῶ-δύση.
- 2) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τίς παρομοιώσεις καὶ τίς μεταφορές.

54. Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΛΕΠΟΥ

‘Η γιαγιά πολύ μᾶς ἔλειψε φέτος. Μὰ ἔχει καὶ ἄλλα ἐγγόνια καὶ ἡ κόρη της, ἡ θεία μου ἡ ‘Ελένη, τὴ λαχταρᾶ κι ἐκεῖνη. Ἔτσι μοιράζεται ἕξι μῆνες σ’ ἐμᾶς κι ἕξι μῆνες στὸ Πῆλιο.

Περισσότερο ἀπ’ ὅλους τὴν ἀναζητᾶ ἡ Μαρίνα. Γιαγιά κι ἐγγονὴ συμφωνοῦν σὲ ὅλα καὶ τὰ λένε κάθε μέρα ἀγκαλίτσα μεταξύ τους. ‘Η γιαγιά μου τὴν πειράζει καὶ τὴ χαϊδεύει συνάμα: «Μαϊμού! γλωσσού! ὑπναρού!», ὅλο ἔτσι τὴ λέει.

Μὴ θαρρῆτε ὅτι ἡ γιαγιά μου εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς παλιῆς γιαγιάδες τοῦ καλοῦ καιροῦ, ποὺ ἔλεγαν τὰ παραμύθια τους δίπλα στὴ φουφού ἢ στὸ μαγγάλι γνέθοντας τὴ ρόκα. Παραμύθια μᾶς λέει πολλά, γιατί ἔχει μεγάλη φαντασία, μὰ οὔτε ρόκα ἔχει οὔτε καὶ γνέθει. Εἶναι ἀκόμα νέα καὶ ὁμορφὴ καὶ τὸ γέλιο δὲν τῆς λείπει ἀπὸ τὸ στόμα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ παραμύθια ποὺ

μᾶς λέει εἶναι δικά της, γι' αὐτὸ τὴν ἔχομε βαφτίσει: ἼΗ γιαγιά, ἢ «παραμυθοῦ».

Μόνο γιὰ τὴν ἄλεπού ἢ γιαγιά μου ξέρει καμιὰ δεκαριά παραμύθια: «ἢ ἄλεπού καὶ ἢ μαϊμού», «ἢ ἄλεπού καὶ ὁ λύκος», «ἢ ἄλεπού καὶ ὁ κόρακας». Δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πονηρὸ τετράποδο πολὺ τὴν ἐμπνέει.

ἸΑφῆστε πιά τις παροιμίες: «ὁ λύκος ἔχει τ' ὄνομα κι ἢ ἄλεπού τὴ χάρη». Αὐτὸ μᾶς τὸ λέει, ὅταν θέλῃ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἢ ἐξυπνάδα εἶναι σπουδαιότερη ἀπὸ τὴ δύναμη. ἸΑν καμιὰ φορὰ μᾶς δῆ ν' ἀνακατευτοῦμε σὲ δουλειᾶς ποὺ δὲν ξέρομε, μᾶς λέει σηκώνοντας τὰ χέρια της μὲ ἀπορία: «μὰ τί θέλει ἢ ἄλεπού στὸ παζάρι;».

ἸΕμεῖς γελοῦμε μὲ ὅσα λέει καὶ τρελαινόμαστε νὰ τὴν ἀκοῦμε.

Μιὰ φορὰ, λέει, τὸ κουνάβι ἔκανε παράπονα στὴν ἄλεπού, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ μαδᾶ τις τρίχες τὴν ἄνοιξη καὶ τοῦ νερούλιάζει τὸ μυαλό.

ἸΗ σοφὴ ἄλεπού τοῦ ἀπάντησε:

—Δὲν πρέπει νὰ παραπονιέσαι μὲ τὸ Θεό. ἸἸσα Ἰσα πρέπει νὰ τὸν εὐγνωμονῆς. Γιατὶ τὴν ἄνοιξη σοῦ παίρνει τὸ μυαλό, ἀλλὰ σοῦ παίρνει καὶ τὸ τρίχωμα κι ἔτσι γλυτώνεις ἀπὸ τοὺς κυνηγούς.

—Μπά; ρώτησε τὸ χαζοκούναβο, γιὰ τις τρίχες μας μᾶς κυνηγοῦν;

—ἸΑμ, γιατί φαντάστηκες, γιὰ νὰ σὲ βγάλουν δῆμαρχο;

ἸΗ ἄλεπού τρώει πολλὰ ποντίκια καὶ κάνει καλὸ στὸν ἄνθρωπο. Θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ποῦμε κι εὐεργέτη μας, ἂν δὲν τῆς ἐρχόταν ἢ μανία νὰ κἀνῃ ἐπιδρομὲς στὰ κοτέτσια. ἸΌταν δὲ βρίσκη τροφὴ καὶ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν πείνα, μπαίνει μέσα στὰ χωριά καὶ τὰ κάνει ἄνω κάτω.

Μόνο ὅταν ἔχῃ τὰ ἄλεπουδάκια της μωρὰ, μόνο

τότε κάθεται ήσυχη. Θέλει νὰ τὰ ἔχη καλὰ μὲ τοὺς γειτόνους τῆς καὶ τρέφεται μ' ἔντομα, ἀκρίδες καὶ τρωκτικά, ποὺ τὰ πιάνει τὰ βράδια μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Αὐτὴ ἡ γλωσσοῦ τοῦ δάσους εἶναι μιὰ καταπληχτικὴ μητέρα. Τί στοργή, τί φροντίδα ποὺ δείχνει γιὰ τὰ παιδιά τῆς, ποὺ γεννιοῦνται τυφλά! “Ὅταν μεγαλώσουν λίγο, ἀρχίζουν νὰ παρακολουθοῦν μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον τὰ μαθήματα, ποὺ τοὺς δίνει ἡ μανούλα τους. “Ὑστερα τὰ ὀδηγεῖ στὰ χωράφια καὶ τὰ γυμνάζει. “Ὅταν πειστή ὅτι εἶναι ἱκανὰ νὰ βρῖσκουν μόνα τὴν τροφή τους καὶ ν' ἀποφεύγουν τοὺς κινδύνους, τότε τ' ἀφήνει νὰ ζήσουν μόνα τους.

Τώρα γιατί τὴ λένε ἔξυπνη, μπορεῖτε νὰ μοῦ πῆτε; Τὸ μόνο ποὺ ξέρει εἶναι νὰ ξεφεύγη τὸν κίνδυνο μὲ κάποια ἔξυπνάδα, μὰ πολλὲς φορές πέφτει στὶς παγίδες καὶ πιάνεται σὰ χαζή.

“Α! νὰ κάτι ἔξυπνο ποὺ κάνει. Γιὰ νὰ βρῆ φωλιά, χωρὶς νὰ κοπιήσει, πηγαίνει καὶ λερώνει τὴ φωλιά τοῦ ἄσβου. Ὁ καημένος ὁ ἄσβος εἶναι πεντακάθαρος. Μόλις δῆ βρώμικη τὴ φωλιά του, τὴν παρατάει τρέχοντας. Ἡ κυρα-ἀλεπού πηγαίνει καὶ στρογγυλοκάθεται σὰν καλὴ κυρία.

“Ἄς τὴν περιγράψωμὲ λιγάκι: Ρύγχος μυτερό. Αὐτιά ὄρθια. Δόντια κοφτερά. Πόδια κοντὰ καὶ λεπτά. Μάτια λοξά. Καὶ μιὰ οὐρά! Μούρλια! Ἡ γιαγιά μου ἔχει μιὰ γούνα ἀπὸ οὐρὰ ἀλεπούς! Τῆς τὴ χάρισε ὁ θεῖος Νίκος, μὰ δὲν τὴ φοράει ποτὲ καὶ τὴν ἔχει στὸ μπαούλο.

—Κάποτε θὰ τὴ βάλω, λέει ξεκαρδισμένη στὰ γέλια, καὶ θὰ πάω στὸ χωριὸ νὰ ταῖσω τίς κότες!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ λείπει ἡ γιαγιά; καὶ γιατί; Πῶς πειράζει τὴν ἐγγονή της; Τί παραμύθια προτιμᾷ νὰ λέη; Τί νόμιζε τὸ χαζὸ τὸ κουνάβι; Τί ξέρετε γιὰ τὴ ζωὴ τῆς ἀλεπούς; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς πέντε σύνθετες λέξεις μέσα ἀπὸ τὸ κεφάλαιο καὶ νὰ τὶς ἀναλύσης.
- 2) Νὰ σχηματίσης πέντε ρήματα μὲ τὸ μόριο -ξε
Παράδειγμα: ξεφεύγω.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς μιὰ ἱστορία γιὰ τὴν ἀλεπού.
- 2) Νὰ γράψης μία ἢ ὅσες παροιμίες ξέρεις, ποὺ νὰ ἔχουν μέσα τὴ λέξη ἀλεπού.
- 3) Νὰ ὑπογραμμίσῃς ὅλα τὰ ζῶα ποὺ ἀναφέρονται στὸ κείμενο καὶ νὰ φέρῃς εἰκόνες στὸ σχολεῖο.

55. ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΑΙ ΑΓΩΓΗ

—‘Υπάρχει ἓνα μάθημα ποὺ δὲν εἶναι οὔτε γραμματική οὔτε φυσική οὔτε ἱστορία, μὰ ποὺ ἐγὼ τοῦ δίνω μεγάλη σημασία, μᾶς εἶπε σήμερα ὁ δάσκαλος. Τὸ λένε ἀγωγή.

»Τὸ μάθημα αὐτὸ ἔχει κανόνες, ὅπως ἔχει καὶ ἡ γραμματική. Κανόνες ὅμως δὲν ἔχουν μόνο τὰ μαθήματα, ἔχουν καὶ τὰ παιχνίδια. Ποιὸς ἢ ποιά ἀπὸ σᾶς θὰ ἔπαιζε σ’ ἓνα παιχνίδι, χωρὶς νὰ φροντίσῃ νὰ μάθῃ πῶς παίζεται; Κανείς. Γιατί θὰ ἔστεκε σὰ χαζὸς ἢ θὰ ἔκανε κουταμάρες.

»Ἄς ποῦμε λοιπὸν ὅτι ἡ ἀγωγή εἶναι τὸ παιχνίδι τῶν «καλῶν τρόπων». Παίζεται στὸ σχολεῖο, στὸ σπίτι,

στο δρόμο, στην αγορά, στην έκδρομή, στην εκκλησία και ὅπου ἄλλοῦ θέλετε.

»Τὸ παιχνίδι αὐτὸ ἀρχίζουν νὰ τὸ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰ μικρὰ τους χρόνια. «Δῶσε τὸ χεράκι σου, χρυσό μου», λέει ἡ μητέρα. «Πὲς εὐχαριστῶ». Ἡ μητέρα μου — ποῦ ἦταν μιὰ χωριάτισσα, Θεὸς σχωρέσ' την — μοῦ ἔλεγε κάθε πρωὶ ὅταν ἔφευγα ἀπὸ τὸ σπίτι: «Γιῶργο, εἶπα, τί κάν' καὶ τί λέν' τὰ καλὰ παιδιὰ;». Κι ἐγὼ γύριζα πίσω, ἔλεγα «ἀντίο, μάνα» κι ἔνιωθα ἐλαφρὸς σὰν πουλί.

»Ὅσο μεγαλώνετε, θὰ βλέπετε ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι σὰς φέρονται ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο σας ὅπως ὁ ἀντίλαλος. Δηλαδή, ἂν μιλήσετε ὁμορφα, καὶ ὁ ἀντίλαλος θὰ σὰς μιλήσῃ τὸ ἴδιο. Ἄν μιλήσετε ἄσχημα, θὰ σὰς μιλήσῃ ἄσχημα καὶ ὁ ἀντίλαλος. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ἂν εἴστε εὐγενικοὶ ἐσεῖς, θὰ εἶναι εὐγενικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι μαζί σας.

»Τὸ νὰ ξέρετε νὰ χαιρετᾶτε εἶναι σπουδαία ὑπόθεση. Σὰς συμβουλευῶ νὰ ἔχετε στὸ χαιρετισμὸ τὴ φυσικότητα, ποῦ ἔχουν τὰ Ἑλληνόπουλα τῆς ἐπαρχίας. Ὡ, νὰ τὰ δῆτε πόσο εὐγενικὰ χαιρετοῦν καὶ τί λεπτότητα ἔχουν μὲ τοὺς γνωστοὺς καὶ τοὺς ἀγνώστους. Σὰς λένε «καλημέρα», χωρὶς νὰ σὰς ἔχουν ξαναδεῖ ποτέ. Σὰς δείχνουν τὴν καλὴ τους διάθεση. Μιὰ τέτοια συνήθεια μπορούσατε νὰ τὴν ἔχετε κι ἐσεῖς ἐδῶ στὸ σχολεῖο, ποῦ εἴστε μιὰ οἰκογένεια.

»Μερικὰ παιδιὰ συνηθίζουν νὰ γράφουν στοὺς τοίχους ἢ στοὺς κοινόχρηστους χώρους. Αὐτὰ τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ ξέρουν, ὅτι ἡ ζωὴ σὲ μιὰ κοινότητα — εἴτε χωριὸ εἶναι εἴτε πόλη εἴτε σχολεῖο — ἔχει ὀρισμένες ὑποχρεώσεις.

»Μιὰ μεγάλη ὑποχρέωση εἶναι νὰ σέβεστε τὴν περιουσία τῶν ἄλλων. Τὰ τζάμια τοῦ σχολείου, οἱ πινακίδες τῆς τροχαίας, οἱ κοινόχρηστοι χώροι ἀνήκουν σὲ ὅλους μας. Ὅλοι μαζί καὶ ὁ καθένας χωριστὰ

ἔχομε καθῆκον νὰ φροντίζωμε γιὰ τὴ νοικοκυρεμένη τους ἐμφάνιση.

»Ἡ καθαριότητα σ' ἓνα χωριὸ ἢ σὲ μιὰ πόλη δείχνει τὴν ἀνατροφή καὶ τὸν πολιτισμὸ τῶν κατοίκων τους. Ἡ καθαριότητα εἶναι μισὴ ἀρχοντιά. Ἄκόμα περισσότερο πρέπει νὰ εἶναι καθαροὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης· δηλαδή, ὅλοι ἐμεῖς.

»Δὲν εἶναι ὠραῖο πρᾶγμα οἱ λεκέδες στὰ ροῦχα, τὰ κομμένα κουμπιὰ στὰ φορέματα καὶ στὰ πουκάμισα, τὰ λυμένα κορδόνια παπουτσιῶν. Δὲν ἐπιτρέπονται φαγωμένα νύχια, βρώμικα παπούτσια, ἀχτένιστα μαλλιά.

»Τὸ παιχνίδι τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῶν καλῶν τρόπων ἔχει πολλοὺς κανόνες, μὰ δὲν μπορούμε νὰ τοὺς μάθωμε ὅλους σὲ μιὰ ὥρα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ σημερινὸ μάθημα θὰ τὸ βάλετε καλὰ στὸ μυαλό σας καὶ θὰ τὸ χρησιμοποιήσετε, ὅπως πρέπει.

»Τώρα ἐμπρός, τρέξτε στὴν αὐλὴ γιὰ τὸ διάλειμμα καὶ προσοχὴ στοὺς κανόνες, ὅπως εἶπαμε. Γιατὶ καὶ τὸ διάλειμμα ἔχει τοὺς κανόνες του.

—Μὰ τί κανονισμοὺς μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ διάλειμμα, κύριε; Ἐκεῖ παίζομε, εἶπε ὁ Δημήτρης.

—Καὶ ὅμως ἀπὸ τὸ παιχνίδι καταλαβαίνει κανεὶς ἀμέσως τὴν εὐγένεια καὶ τὸ χαρακτῆρα τοῦ παιδιοῦ. Θέλετε νὰ σᾶς πῶ ἓνα μυστικό; Τὸν πρῶτο καιρὸ, πού δὲ σᾶς ἤξερα, στάθηκα μιὰ μέρα στὴν πόρτα καὶ σᾶς παρακολούθησα τὴν ὥρα τοῦ διαλείμματος. Ἀμέσως κατάλαβα τὰ ἐλαττώματα μερικῶν παιδιῶν καὶ τὰ προτερήματα μερικῶν ἄλλων.

—Δηλαδή, κύριε;

—Κάποιος ἀπὸ σᾶς ἔφαγε γλυκὸ κι ἔριξε τὸ χαρτὶ στὴν αὐλὴ. Κάποιος ἄλλος ἔτρωγε φιστίκια καὶ πετοῦσε τὰ τσόφλια κάτω. Ἐνας ἄλλος ἔσπρωξε τοὺς συμμαθητές του καὶ δὲ ζήτησε οὔτε συγγνώμη. Καὶ κάποιος ἀκόμα ἔκοψε ἓνα κλαδάκι ἀπὸ τὸ πεῦκο.

—Ποιοὶ ἦταν, κύριε;

—Αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Σημασία ἔχει ὅτι ὅλοι ἀναγνωρίζετε ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι σωστὰ πράγματα. Τὸ ξέρουν κι ἔχουν κβόλας μετανοιώσει. Μὰ σὰς παρακαλῶ καὶ πάλι νὰ προσέχετε στὸ διάλειμμα, νὰ μὴν ξεφωνίζετε χωρὶς λόγο, νὰ μὴν καταστρέφετε τὸ σχολεῖο σας καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴν κάνετε ζαβολιές στὸ παιχνίδι!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Σὲ ποιὸ μάθημα δίνει μεγάλη σημασία ὁ δάσκαλος; Τί κανόνες ἔχει αὐτὸ τὸ μάθημα; Τί τοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα του; Πῶς μᾶς φέρνονται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; Τί πρέπει νὰ σεβόμαστε; Τί εἶναι ἡ καθαριότητα; Ἔχει τὸ διάλειμμα κανονισμούς; Ξέρετε νὰ πῆτε μερικούς; Νὰ πῆς τοὺς κανονισμούς ποὺ πρέπει νὰ κρατᾶς στὴν ἐκκλησία καὶ στὴν ἐκδρομή.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Τί πρέπει νὰ λέμε, ὅταν ζητοῦμε μιὰ χάρη;
- 2) Τί πρέπει νὰ λέμε, ὅταν μᾶς ἔκαμαν κάτι καλὸ ἢ ὅταν μᾶς χάρισαν κάτι;
- 3) Τί πρέπει νὰ λέμε, ὅταν — χωρὶς νὰ τὸ θέλωμε — σπρώξωμε ἢ ἐνοχλήσωμε κάποιον;
- 4) Τί πρέπει νὰ κάνωμε, ὅταν θέλωμε νὰ μποῦμε σ' ἓνα γραφεῖο;
- 5) Τί πρέπει νὰ κάνωμε, ὅταν φταρνιζόμαστε ἢ ὅταν βήχωμε;
- 6) Νὰ συμπληρώσης τί δὲν εἶναι σωστὸ νὰ κάνωμε:
Νὰ βάζωμε τὸ χέρι στὴ.....
Νὰ χασμουριόμαστε μὲ τὸ στόμα.....
Νὰ γράφωμε στοὺς.....
Νὰ λερώνωμε τὴν.....
Νὰ μασοῦμε ....μπροστὰ σὲ μεγαλύτερο.

56. Η ΑΝΟΙΞΗ

‘Η άνοιξη έρχεται και μās βρίσκει με μικρά άθόρυβα βήματα. ‘Από πού έρχεται; Δεν ξέρω.

‘Ένα πρωί, καθώς πηγαίνεις στο σχολείο, αισθάνεσαι ότι το παλτό σου σε βαραίνει. Τò βγάζεις, τò κρατās στα χέρια, μα και πάλι ζεσταίνεσαι. ‘Η ζέστη έρχεται από μέσα σου.

Αυτό είναι τò πρώτο βήμα πού κάνει ή άνοιξη, για να μās πλησιάση.

Τò άλλο πρωί κάνει και πάλι κρύο. Μά, κοιτάζοντας τò δέντρο τής αύλης, βλέπεις στο σκελετωμένο κορμό του φυτρωμένα μπουμπούκια. Πώς ξεφύτρωσαν αυτά τὰ καινούρια μικρά θαύματα; Διπλωμένα τὰ μικρά φυλλαράκια περίμεναν τήν πρώτη άνοιξιάτικη άχτίνα, για να ζεσταθοῦν και να βλαστήσουν.

Αυτό είναι τò δεύτερο βήμα πού κάνει ή άνοιξη, για να μās βρῆ.

Τò τρίτο πρωί άκους τò καναρίνι να κελαηδῆ σαν τρελό. Δεν τò χωράει τò κλουβί του. Στο μπαλκόνι έχεις έπισκέψεις. Τὰ χελιδόνια γύρισαν από τις χειμω-

νιάτικες διακοπές τους και διηγούνται πώς τὰ πέρασαν στὶς μακρινὲς χῶρες ποὺ πῆγαν. Οἱ χαρούμενες λαλιές τους εἶναι ἕνα ἀκόμα μήνυμα ποὺ στέλνει ἡ ἄνοιξη, πρὶν ἔρθῃ.

Ἄν βρεθῆς στὴν ἐξοχή, νιώθεις τὸν ἄνεμο ἐλαφρὸ καὶ χλιαρό. Ἐνα μεγάλο ἀναστάτωμα ξεσηκώνει τὴ φύση. Τὰ σκουληκάκια βγάζουν τὸ κεφάλι τους ἀπὸ τὸ χῶμα. Τὰ πουλιὰ ψάχνουν νὰ βροῦν τὸ ταίρι τους. Φοροῦν τὰ πλούσια φανταχτερά τους φτερώματα καὶ τραγουδοῦν τὰ πιὸ γλυκά τους τραγούδια.

Ἄλλα χτίζου τὶς φωλιές τους. Οἱ πελαργοὶ νοικιάζου τὶς στέγες καὶ τὰ καμπαναριά τῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ κουκουβάγιες τοὺς κορμούς τῶν κουφαλιασμένων δέντρων. Τὰ χελιδόνια μὲ ξερὴ λάσπη καὶ ἄχυρα κάνουν τὴν κούνια τῶν παιδιῶν τους στὸ γεῖσο τῆς σκεπῆς καὶ στὰ μπαλκόνια.

Τώρα πιά εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι πλησιάζει ἡ ἄνοιξη.

Ὅταν δῆς τὸν οὐρανὸ νὰ χαμογελᾷ μὲ τὸ πιὸ γαλανό του χαμόγελο καὶ νὰ παίξῃ μὲ τὶς κορυφές τῶν βουνῶν, ἡ ἄνοιξη εἶναι πολὺ κοντά.

Ὅταν τὸ ἀεράκι μπαίνη τὰ βράδια ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, φέρνοντας μιὰ μυρωδιὰ ἀπὸ ἀνοιγμένα λουλούδια, τότε ἡ ἄνοιξη ἔχει ἔρθῃ. Εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Μποροῦμε νὰ τὴ δοῦμε ἀπὸ τὸ παράθυρό μας.

Εἶναι μιὰ ὁμορφὴ νεράιδα μὲ καταγάλανα μάτια. Φορᾷ φουστάνι κεντημένο μὲ λουλούδια τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ κάμπου. Τὰ γοβάκια τῆς εἶναι πράσινα καὶ μαλακὰ σὰν τὴν καινούρια χλόη τῶν λιβαδιῶν. Στὰ χέρια τῆς κρατᾷ ἕνα μαγικὸ ραβδάκι. Ὅ,τι ἀγγίζει, παίρνει ζωὴ καὶ χρῶμα.

Ἦρθε ἡ ἄνοιξη! Τὸ λέει ἡ καρδιά μας. Τὸ φωνάζου τὰ παιδιά, ποὺ δὲν ξέρου ποιὰ λουλούδια νὰ διαλέξου. Μᾶς τὸ κουδουνίζουν τὰ χαρούμενα κουδουνάκια τῶν προβάτων, ποὺ βγαίνουν νὰ βοσκήσου στὴν ἐξοχή. Μᾶς τὸ τραγουδᾷ ἡ φλογέρα τοῦ βοσκοῦ.

Μπορώ λοιπόν κι ἐγὼ νὰ τραγουδήσω τὸ καινού-
ριο ποίημα πού ἔμαθα:

Τραγουδῶ τὴν ἄνοιξη
μὲ τ' ὠραῖο ἀγέρι,
νά 'ρθῆ νὰ μοῦ φέρῃ
πίσω τὰ πουλιά.

Τραγουδῶ τὴν ἄνοιξη
τὴ φωτολουσμένη,
φύση μαγεμένη
μὲς στὴν Πασχαλιά.

Τραγουδῶ τὴ θάλασσα
μὲ τὴν ἀμμουδιά της,
τὴ δροσιά πού ὁ μπάτης
φέρνει στὴ στεριά.

Τραγουδῶ τὸν κῆπο μας,
πού 'ρθε, ἅγια ὦρα,
νά στολίσῃ δῶρα
τὴν τριανταφυλλιά.

Τραγουδῶ τὸν Πλάστη μας,
πού ὅλα τὰ ὁμορφαίνει
καὶ τὴ γῆ θερμαίνει
μὲς στὴν ἀγκαλιά.

Τὸ ποίημα εἶναι τοῦ Χρ. Κουλούρη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιό είναι τὸ πρῶτο βῆμα τῆς ἀνοιξης; τὸ δεύτερο; τὸ τρίτο; Τί νιώθεις, ὅταν βρεθῆς στὴν ἐξοχή; Τί φοροῦν τὰ πουλιά; Πῶς εἶναι ὁ οὐρανός; Τί μπαίνει τὰ βράδια ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο; Ποιὸς ἄλλος φωνάζει ὅτι ἤρθε ἡ ἀνοιξη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς ταιριαστὰ ἐπίθετα γιὰ τὴ λέξη ἀνοιξη.
- 2) Νὰ βρῆς παροιμίες ποὺ νὰ ἔχουν μέσα τὴ λέξη ἀνοιξη καὶ τοὺς τρεῖς μῆνες ποὺ τὴν ἀποτελοῦν, δηλαδὴ τὸ Μάρτη, τὸν Ἀπρίλη καὶ τὸ Μάιο.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ δώσης μιὰ δική σου περιγραφή γιὰ τὴν ἀνοιξη.

57. ΤΑ ΧΩΡΙΟΥΔΑΚΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΞΩΚΛΗΣΙΑ

Τώρα, κάθε Σαββατοκύριακο πηγαίνομε καὶ μιὰ ἐκδρομὴ. Πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ παππούς. Φυσιολάτρης καὶ πεζοπόρος. Μᾶς ζητᾶ νὰ τὸν κατεβάζωμε στὰ χωριά, γιὰ νὰ κάθεται νὰ κουβεντιάζη. Πιάνει πάντα κουβέντα μὲ τὸ δάσκαλο, μὲ τὸν παπὰ ἢ μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητας.

Πῶς τοῦ ἀρέσει νὰ πίνη καφεδάκι στὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ κάτω ἀπὸ τὸ πεῦκο ἢ τὸν πλάτανο! Καὶ ὅταν ὑπάρχη πηγὴ καὶ τὸ νερὸ χοχλακίζη καὶ χοροπηδᾶ σὰν ἄταχτο παιδί, ὁ παππούς πίνει νερὸ καὶ δροσίζει τὸ μέτωπό του.

—'Εδῶ σ' αὐτὰ τὰ μικρὰ χωριά ἀκοῦς νὰ χτυπᾶ ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδας, μᾶς λέει. 'Εδῶ εἶναι ἡ γνήσια ἑλληνικὴ ζωή.

Μπαίνει πάντα στὴν ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ. Κάνει τὸ σταυρό του καὶ προσεύχεται. Ἀνάβει κερὶ, ρωτᾷ τὴν ἐκκλησάρισσα πότε ἔγινε ἡ ἐκκλησία καὶ στέκει μὲ θαυμασμὸ μπροστὰ σ' ἓνα ξυλόγλυπτο τέμπλο ἢ σ' ἓνα ἀσημένιο κηροπήγιο ἢ στὴν εἰκόνα ἑνὸς Ἀγίου.

“Ὑστερα τρέχει νὰ βρῆ τὸ σχολεῖο. Χαίρεται, ὅταν βλέπη καινούρια θρανία, βιβλία καὶ ὄργανα φυσικῆς.

Τοῦ ἀρέσει ἀκόμα πολὺ ν' ἀγοράζη ὅ,τι ἔχει ὁ τόπος. Ἀλλοῦ σύκα, ἀλλοῦ ροδάκινα καὶ μῆλα, ἀλλοῦ αὐγὰ καὶ κούμαρα, ἀλλοῦ χόρτα, ἀλλοῦ κάστανα.

—Εἶναι πιὸ νόστιμα στὸν τόπο τῆς παραγωγῆς τους, μονολογεῖ.

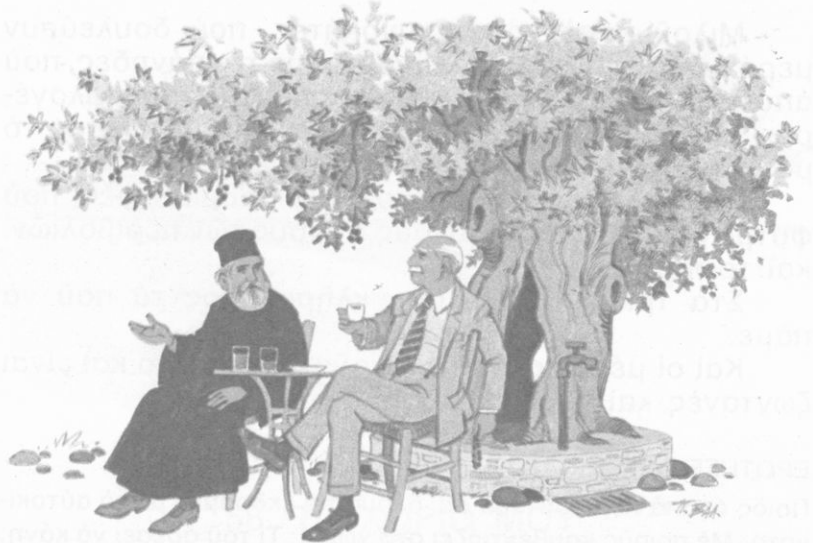
Μὰ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα τρελαίνεται γιὰ τὰ ξωκλήσια. Μᾶς παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πᾶμε. Μᾶς ἔχει μάθει κι ἓνα τραγουδάκι ποὺ τὸ τραγουδοῦμε ὅλοι μαζί, καθὼς ἀνηφορίζομε τὴν πλαγιά.

Εἰς τὸ βουνὸ ψηλὰ ἐκεῖ
εἶν' ἐκκλησιὰ ἔρημικὴ.
Τὸ σήμαντρό της δὲ χτυπᾶ,
δὲν ἔχει ψάλτη οὐδὲ παπά.

Δὲν ἔχομε ἀφήσει κανέναν “Ἄγιο, ποὺ νὰ μὴν τοῦ ἀνάψαμε κεράκι. Ὁ Ἅγιος, οἱ Ταξιάρχες, ὁ προφήτης Ἠλίας μᾶς περιμένουν μὲ χαρὰ. “Ὅπως περιμένουν μὲ χαρὰ ὅποιονδήποτε περαστικὸ διαβάτη. Προσκυνᾶμε τὶς ξεθωριασμένες εἰκόνες καὶ ἀνάβομε κεράκια στὸ μοναδικὸ μανουάλι.

Μιὰ φορὰ τύχαμε καὶ σ' ἓνα πανηγύρι. “Ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε ἀνέβει στὸ ξωκλήσι, ποὺ εἶχε βάλει τὰ καλά του, γιὰτὶ γιόρταζε ὁ Ἅγιος.

Μοσχοβολοῦσε τὸ λιβάνι. Οἱ ἀσβεστωμένοι τοῖχοι ἔφεγγαν καὶ τὰ πρόσωπα στὰ εἰκονίσματα χαμογε-

λουσαν. Ψαλτάδες και παπάδες λειτουργούσαν με δυνατές φωνές.

“Εξω στο γρασίδι είχαν άπλώσει τιςπραμάτειες τους οί γυρολόγοι. Πουλοῦσαν ροκάνες, σβούρες, σφυρίχτρες, καραμουζες και κάθε λογιῆς φτηνά παιχνίδια. Πιὸ πέρα ἔψηναν καλαμπόκια. Και δίπλα ἕνας σουβλατζῆς φώναζε χτυπώντας μιὰ κουδούνα: «Περάστε, κύριοι, περάστε, ἐδῶ τὰ ὠραῖα, τὰ ζεστά, τὰ νόστιμα σουβλάκια!».

Και τί δὲ βλέπομε σ’ αὐτὲς τὶς ἐκδρομὲς μας. “Ελατα πράσινα, σκουῶρα και λυγερά. Κορυφὲς ἐπιβλητικές, ἄλλες γυμνές, ἄλλες φουντωμένες. Ρεματιὲς βουερές ποῦ ἀντιλαλοῦν, θαρρεῖς, τὶς φωνές τῆς γῆς...

Ἄνάμεσα σ’ αὐτὲς τὶς ὠραῖες εἰκόνες τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ τὸ μεσημέρι μοιάζουν σὰ μικρὰ παιδιά, ποῦ τὰ πῆρε στὴν ἀγκαλιά του ὁ ὕπνος. Ποῦ και ποῦ συναντᾶς καμιὰ κοπέλα νὰ κουβαλᾶ νερὸ ἢ κάποιον νὰ φέρνῃ τὰ ζῶα του νὰ τὰ δροσίση.

Μιλοῦμε μὲ τοὺς ζευγολάτες, ποὺ δουλεύουν μερόνυχτα στὸν κάμπο. Συναντοῦμε τσοπάνηδες, ποὺ ἀπόκαμαν τὸ ἀπομεσήμερο καὶ παρατῆσαν τὴ φλογέρα. Κόβομε βατόμουρα, ξινόμηλα καὶ ἡμερώνομε τὸ μαντρόσκυλο ποὺ μᾶς γαβγίζει.

Ἄλλες φορές ἀνεβαίνομε σὲ μαυροσυκιές, ποὺ φυτρώνουν πλαγιάστὰ στοὺς τοίχους τῶν περιβολιῶν, καὶ τρῶμε σύκα.

Στὰ τρίστρατα βάζομε κλῆρο πρὸς τὰ ποῦ νὰ πᾶμε.

Καὶ οἱ μέρες αὐτὲς περνοῦν σὰν ὄνειρο καὶ εἶναι ζωντανὲς καὶ γεμάτες πατρίδα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπ' ὅλους τὶς ἐκδρομὲς μὲ τὸ αὐτοκίνητο; Μὲ ποιὸς κουβεντιάζει στὰ χωριά; Τί τοῦ ἀρέσει νὰ κάνη; Τί προσέχει στὰ σχολεῖα; Τί γινόταν στὸ πανηγύρι; Τί ἄλλο βλέπουν σ' αὐτὲς τὶς ἐκδρομὲς τὰ παιδιὰ καὶ τί κάνουν; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ὅταν λέμε κάτι χαϊδευτικὰ ἢ ὅταν κάτι εἶναι πολὺ μικρό, χρησιμοποιοῦμε μιὰ καινούρια κατάληξη στὴν ἀρχικὴ λέξη, ποὺ τὴ λέμε **ὑποκοριστικὸ** ἢ **χαϊδευτικὸ**.

Π.χ. λέμε γάτα καὶ γατούλα, ψωμί καὶ ψωμάκι.

- 1) Νὰ βρῆς λοιπὸν τὰ ὑποκοριστικὰ τῶν λέξεων:
τραπέζι, σπίτι, κερὶ, παιδί, ἐκκλησία.
- 2) Πῶς λέμε τὸ μέρος, ὅπου διασταυρῶνται δύο δρόμοι;
- 3) Πῶς λέμε τὸ σίδερο τῆς καμπάνας ποὺ τὴ χτυπᾷ καὶ βγάζει τὸν ἦχο;
- 4) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς σύνθετες λέξεις καὶ τὰ ἐπίθετα τῆς τελευταίας σελίδας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Πῶς λειτουργεῖ ἓνα χωριό;
- 2) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὰ παιχνίδια τοῦ κειμένου καὶ νὰ πῆς - ἂν ξέρης - πῶς εἶναι τὸ καθένα.

58. ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Δρομάκια, σπιτάκια,
κι αὐλή σὰ μανούλα,
πανώριο σχολειό μου
καὶ ἄσπρη ἐκκλησούλα,
χωριό μου!

Κορίτσια κι ἀγόρια
χαρὲς καὶ νυχτέρια,
καρδιὲς σὰν τὸν κάμπο
καὶ ρόζοι στὰ χέρια,
χωριό μου!

Μιὰ βρύση στὸ ρέμα
κι οἱ χουφτες ποτήρια,
στὸν ἥλιο ἀνοιγμένα
καρδιὲς παραθύρια,
χωριό μου!

Ἐπίτα στὸ φουῖρνο
κρασιὶ στὴν κανάτα,

τραγούδι στὰ χεῖλη
καὶ λόγια σταράτα,
χωριό μου!

Κώστας Καλαπανίδας

«Κουβέντα μὲ τ' ἄστρα»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Πῶς περιγράφει τὸ χωριό του ὁ ποιητής;
- 2) Μὲ ποιά λέξη τελειώνει κάθε στροφή;
- 3) Τί εἶναι οἱ φράσεις «αὐλή σὰ μανούλα», «καρδιὲς σὰν τὸν κάμπο»;
- 4) Γιατί ὑπάρχουν ρόζοι στὰ χέρια τῶν χωρικῶν;
- 5) «Λόγια σταράτα». Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τί θέλει νὰ δείξη ὁ ποιητής;
- 6) Ξέρεις κανένα ἄλλο ποίημα γιὰ τὸ χωριό;

59. Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Ὁ παππούς, ἀντίθετα ἀπὸ τὴ γιαγιά μου, δὲ μᾶς λέει ποτὲ παραμύθια. Προτιμᾷ νὰ μᾶς διηγηθῆται ἀληθινὰ περιστατικὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἱστορία μας. Καὶ πῶς μᾶς τὰ διηγεῖται! Ἐνάβει ὀλόκληρος! Ἄλλοτε ὑψώνει τὴ φωνή του καὶ γεμίζει παλικαριά τὸ δωμάτιο καὶ ἄλλοτε τὴ χαμηλώνει καὶ εἶναι σὰ ν' ἀκοῦς τὸν ἀέρα νὰ περνᾷ μέσα ἀπὸ τὶς χαραμάδες.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1821 ζωντανεύει μπροστὰ στὰ μάτια μας σὰν ἓνα ἀπίστευτο, ὑπέροχο παραμύθι. Ὁ παππούς μᾶς μιλᾷ γιὰ τὴ φλόγα τῶν

Ἑλλήνων πού δὲν ἔσβησε ποτέ, γιὰ τὴν πίστη τους
πού δὲ χάθηκε ποτέ, γιὰ τὴν παλικαριά τους καὶ τὸν
ἥρωισμό τους, πού χάρισε σ' ἐμᾶς τοὺς νεώτερους
τὸν ἐλεύθερο οὐρανὸ μας.

Καὶ ὁ παπποὺς διηγεῖται:

Πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἡμέρα
— 25 Μαρτίου — ἓνας ἄγγελος σταλμένος ἀπὸ τὸ Θεὸ
παρουσιάστηκε στὴν Παναγία καὶ τῆς πρόσφερε ἓνα
λευκὸ κρίνο.

—Μαρία, τῆς εἶπε. Ἔρχομαι ἀπὸ τὸ Θεό. Ἐσένα
διάλεξε μέσα ἀπ' ὅλες τὶς γυναῖκες, γιὰ νὰ φέρῃς στὸν
κόσμο τὸ γιό Του τὸ μοναδικό.

Ἡ Παναγία γονάτισε καὶ εἶπε:

—Ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Στις 25 Μαρτίου τοῦ 1821 ἡ Ἐλευθερία σὰν
ἄγγελος ἤρθε καὶ στάθηκε πάνω ἀπὸ τὴ σκλαβωμένη
Ἑλλάδα.

—Ἑλλάδα, τῆς εἶπε, ἔρχομαι ἀπὸ τὸ Θεό. Ἐσένα

διάλεξε για να δείξης στους λαούς τῆς γῆς τί μποροῦν να πετύχουν ἢ πίστη καὶ ἢ ἐλπίδα.

Οἱ Ἕλληνες γονάτισαν καὶ εἶπαν:

—Ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἦταν ἄνοιξη. Γέμισε ὁ τόπος χαμομήλια καὶ ἀγριολούλουδα. Ἡ ἄνοιξη ἀπλώθηκε, σὰ νὰ εἶχε φτερά, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο στὴ Στερεὰ καὶ ἀπὸ τὴ Στερεὰ στὴ Θεσσαλία. Βρέθηκε στὴ Μακεδονία, μπουμπούκισε τὰ δέντρα, πῆγε στὰ νησιά μας καὶ κατηφόρισε πρὸς τὴν ὁμορφὴ Κρήτη. Μαζὶ μὲ τὴν ἄνοιξη φούντωσε καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση.

—Ἐλευθερία ἢ θάνατος! φώναζαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ βουνά, οἱ θάλασσες καὶ οἱ στεριῆς τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

—Μὰ εἶχαμε ὄπλα; Πῶς πολεμούσαμε;

—Εἶχαμε καριοφίλια καὶ γιαταγάνια στὴ στεριά. Εἶχαμε δαυλοὺς στὴ θάλασσα. Μὰ εἶχαμε γιὰ ὄπλο πολῦτιμο τὴν πίστη μας, ἀπαντᾷ ὁ παππούς καὶ συνεχίζει:

Στὰ Δερβενάκια, ἓνας μικρὸς χωρικὸς στεκόταν καὶ χάζευε τὴ μάχη.

—Τί εἶσαι, ὁρᾷ Ἕλληνα; τὸν ρώτησε ὁ Κολοκοτρώνης.

—Βοσκός.

—Καὶ γιατί δὲν πολεμᾷς;

—Δὲν ἔχω ἄρματα.

—Καὶ ἡ γκλίτσα ὄπλο εἶναι, Ἕλληνα! Πάρτην καὶ πῆγαινε μ' αὐτὴν νὰ πολεμήσης.

Ἔτσι γράφτηκε αὐτὸ τὸ θαυμάσιο παραμῦθι ποῦ μᾶς διηγεῖται ὁ παππούς καὶ ποῦ θαυμάζουν ὅλοι οἱ λαοί. Τὸ παραμῦθι τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ ἔθνους.

—Ὅταν σημάνουν οἱ καμπάνες γιὰ τὴ μεγάλη γιορτὴ, μᾶς λέει ὁ παππούς, ὅλοι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ θυμηθοῦμε τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνους, ποῦ μὲ τὶς θυσίες τους μᾶς ἔδωσαν τὴ σημερινή μας πατρίδα.

»Νὰ θυμηθοῦμε τὸ Ρήγα Φεραῖο, ποῦ ἔσπειρε τὴν ἐλπίδα στὶς καρδιές τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ τραγούδια του.

»Νὰ θυμηθοῦμε τοὺς κλέφτες, ποὺ ἔζησαν μιὰ δύσκολη καὶ σκληρὴ ζωὴ ὅλα τὰ μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιάς ἐπάνω στὰ βουνὰ τραγουδώντας:

«Μαύρη ζωὴ ποὺ κάνουμε ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!

Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε!
‘Ὀλημερίς στὸν πόλεμο, τὴ νύχτα караούλι».

»Νὰ θυμηθοῦμε τὸν Κολοκοτρώνη, τὸν Καραϊσκάκη, τὸν Μπότσαρη καὶ τὸν Ἀνδρουτσο, τὸ Διάκο καὶ τὸν Παπαφλέσσα.

»Νὰ θυμηθοῦμε τὶς Σουλιώτισσες, ποὺ πέθαναν χορεύοντας καὶ τραγουδώντας.

«Ἔχε γειά, καημένε κόσμε, ἔχε γειά, γλυκιὰ ζωὴ.
Κι ἐσύ δύστυχη πατρίδα. ἔχε γειὰ παντοτινὴ»

“Ὅλα αὐτὰ τ’ ἀπίστευτα γεγονότα περνοῦν ἀπὸ τὴ σκέψη μας καὶ μᾶς δίνουν νὰ καταλάβωμε ποιὸ εἶναι τὸ μεγαλεῖο αὐτῆς τῆς διπλῆς ἀνοιξιάτικης γιορτῆς. Καὶ καταλαβαίνομε ἀκόμα γιατί ὁ παππούς μου δὲ μᾶς λέει παραμύθια. “Ὅταν ἡ ἱστορία μας ἔχη σὲ κάθε τῆς σελίδα ἡρωισμούς, ποὺ μοιάζουν ἀπίστευτα παραμύθια, τί μᾶς χρειάζονται οἱ μάγισσες, τὰ βασιλόπουλα καὶ οἱ νεραίδες;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί προτιμᾶ νὰ διηγηθῆται στὰ παιδιὰ ὁ παππούς; Τί ἔγινε στὶς 25 Μαρτίου, τὴν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ; Τί ἔγινε στὶς 25 Μαρτίου τοῦ 1821; Τί φώναζαν οἱ ἐπαναστατημένοι Ἕλληνες; Θυμᾶσαι τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Κολοκοτρώνη μὲ τὸ βοσκό; Ποιοὺς πρέπει νὰ θυμόμαστε αὐτὲς τὶς μέρες; καὶ γιατί;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου ποῦ βρίσκονται ἡ Ἁγία Λαύρα καὶ τὰ Δερβενάκια. Νὰ δείξης ἀκόμα τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησο, τὴν Κρήτη, τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θεσσαλία.
- 2) Νὰ πῆς λίγα λόγια γιὰ ἓναν ἥρωα τῆς ἐπαναστάσεως.

60. Ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ

Ένας λεβέντης περπατεί
καὶ τρέμει ἡ γῆς, ὅπου πατεῖ.

Φεσάκι κόκκινο φορεῖ
καὶ φουστανέλα γιορτερή.

Ἄράδ' ἀστράφτουν τὰ φλουριά
καὶ τὰ τσαπράζια τὰ βαριά.

Κρατεῖ ντουφέκι στὸ πλευρὸ
καὶ τὸ μουστάκι ἔχει στριφτό.

Μ' ἀστήθι ὀλάνοιχτο, φαρδῦ
περνᾶ καὶ ψιλοτραγουδεῖ

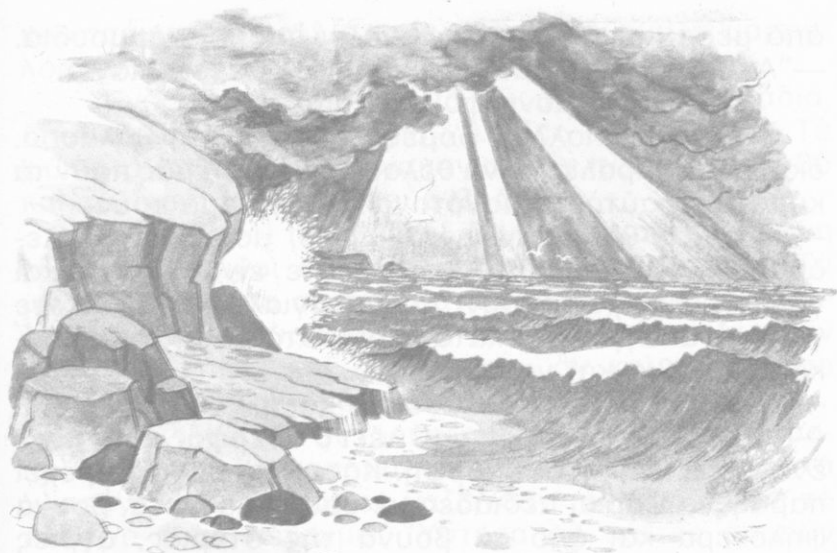
τὴν ἄνοιξη, τὴ λευτεριά,
τὴ νιότη καὶ τὴ λεβεντιά.

Χάρης Σακελλαρίου

«Σπίνοι καὶ καρδερίνες»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Γιατί τρέμει ἡ γῆς, ὅπου πατεῖ ὁ λεβέντης;
- 3) Τί εἶναι τὰ τσαπράζια; τὸ λημέρι;

61. ΘΥΜΟΥΜΑΙ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Και μέσα στο καταχείμωνο ακόμα θυμοῦμαι... τῆ θάλασσα. Ἐκεῖ πού λύνω τὰ προβλήματά μου ἢ ἐκεῖ πού μελετῶ ἓνα ποίημα, ἔξαφνα ἔρχεται στή θύμησή μου μέ τῆ γαλανή της φορεσιά.

Ἄχ, λέω, πότε θά τελειώσουν τὰ μαθήματα νά τρέξω μέ πηδήματα νά βουτήξω στὰ ζεστά της νερά. Νά φωνάξω: «Θάλασσααα! Θάλασσααα!». Καί νά μοῦ ἀπαντήσουν τὰ κύματα καί νά μέ φωνάξουν μέ τ' ὄνομά μου. «Τί θέλεις; Ἐδῶ εἶμαστε, Παναγιώτη!».

Τὰ καλοκαίρια πηγαίνομε πάντα ἓνα μήνα στή θάλασσα, γιατί μᾶς κάνει καλό. Τὸ δέρμα μας μαυρίζει καί τὸ σῶμα μας παίρνει τὸ χρῶμα τῆς σοκολάτας. Ἄρχίζομε μ' ἓνα πεντάλεπτο μπάνιο, πού γίνεται δεκάλεπτο τὴν ἄλλη μέρα, κι ἔτσι βῆμα βῆμα τὴν πλησιάζομε ὅλο καί πιὸ πολύ. Στὸ τέλος δὲ βγαίνομε

ἀπὸ μέσα καὶ ἡ μητέρα φωνάζει ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά.
—“Ἄν δὲ βγῆτε ἀμέσως, αὔριο δὲν ἔχει μπάνιο.

Καὶ εἶναι ἡ μόνη φοβέρα ποὺ πιάνει.

Στέκομαι πολλὰς φορές μπροστὰ στὴ θάλασσα, ἐκεῖ στὴν παραλία. Τί νὰ θέλουν ἄραγε νὰ μᾶς ποῦν τὰ κύματα μ’ αὐτὸ τὸ μονότονο νανούρισμά τους;

—“Ἱστορίες θαλασσινὲς σοῦ λένε, μοῦ λέει ὁ Κλεάνθης. Σοῦ ἐξηγοῦν γιατί ἄλλοτε εἶναι ἤσυχα καὶ γαλήνια καὶ χαϊδεύουν τὶς ἀκρογιαλιὲς καὶ ἄλλοτε γιατί εἶναι ἄγρια καὶ καταπίνουν στὰ βάθη τους βάρκες, καράβια καὶ ναυτικούς.

—Μὰ εἶναι κακιὰ ἡ θάλασσα ἢ καλή;

—Ποῦ θέλεις νὰ ξέρω; μοῦ λέει ὁ ἀδερφός μου. Ἐγὼ ἓνα ξέρω, ὅτι εἶναι ὄμορφη. Κάτω στὸ βυθὸ τῆς ἔχει παράξενα ψάρια, πεδιάδες μὲ θαυμάσια φυτὰ, βουνὰ ψηλότερα καὶ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς στεριᾶς, ἄγριες χαράδρες καὶ ἀπότομους γκρεμούς. Ἔχει θεόρατα κοχύλια, στολισμένα μὲ γιρλάντες ἀπὸ κοράλια, σφουγγάρια χρωματιστὰ καὶ ἀχιβάδες μὲ μαργαριτάρια. Ἐνα σοῦ λέω μὲ σιγουριά, γιατί τὸ ἔμαθα στὸ σχολεῖο. Ἡ θάλασσα εἶναι τρεῖς φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ κανονικὰ ἡ γῆ θὰ ἔπρεπε νὰ λέγεται θάλασσα καὶ ὄχι γῆ.

—Καὶ γιατί νὰ μὴ λέγεται θαλασσογῆ; ρώτησε τὸ Μαρινάκι, ποὺ ἔδινε εὐκόλες λύσεις σὲ ὅλα τὰ προβλήματα.

—Ἐ, ἐσύ ἔτσι νὰ τὴ λές, τῆς εἶπε ὁ Κλεάνθης, ποὺ ἔριξε ἓνα βότσαλο στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ.

Ἐνας παράξενος κόσμος ζῆ καὶ κινεῖται μέσα στὴ θάλασσα. Στοὺς ὠκεανούς φιλοξενοῦνται τὰ κήτη: οἱ φάλαινες, τὰ δελφίνια, οἱ φώκιες. Στὰ πιὸ μεγάλα τῆς βάθης, ἐκεῖ ὅπου δὲν περνᾷ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ μέσα στὴν τρομαχτικὴ σκοτεινιά, κυκλοφοροῦν φωτεινὰ ψάρια σὰν κινητὲς λαμπίτσες.

Τὰ φύκια εἶναι τὰ χορτάρια τῆς θάλασσας. Ἄλλα εἶναι μακρόστενα σὰν τὶς κορδέλες, ποὺ βάζουν τὰ

κοριτσάκια στὰ μαλλιά τους, ἄλλα μοιάζουν μὲ μαρουλόφυλλα, ἄλλα εἶναι πράσινα, κόκκινα, καφετιά.

“Ένας δύτες μπορεῖ νὰ δῆ ὑποβρύχια λιβάδια, ὅπου βρίσκουν καταφύγιο χιλιάδες μικρὰ ψάρια. Τὰ φύκια ἀγκαλιάζουν τὰ ναυαγισμένα πλοῖα στὸ βυθὸ καὶ τυλίγονται γύρω στοὺς βράχους.

Τὰ μύδια, οἱ πεταλίδες, τὰ καβούρια, ἡ ἀνεμῶνη εἶναι θαλασσινοὶ κάτοικοι μὲ παράξενη ἱστορία. Τὰ μύδια ζοῦν μέσα σὲ δύο ὄστρακα, οἱ πεταλίδες κολλοῦν ἐπάνω στοὺς βράχους, τὰ καβούρια προχωροῦν πρὸς τὰ... πίσω καὶ ἡ ἀνεμῶνη, ἂν καὶ εἶναι τόσο ὁμορφη, εἶναι αἰμοβόρα καὶ κακιὰ.

Οἱ ἀκτὲς εἶναι οἱ τραπεζαρίες, ὅπου τὰ θαλασσοπούλια στήνουν χαρούμενα τραπέζια. Οἱ γλάροι, τὰ γλαρόνια καὶ οἱ λαρίδες γαζώνουν τὸν οὐρανὸ μὲ τὸ ἐλαφρὸ τους πέταγμα. “Υστερα σὰ σαῖτες ὁρμοῦν βιαστικὰ καὶ τσιμποῦν κάποιο ψάρι.

Πόση κίνηση! Πόση φασαρία ὡς τὸ βράδυ!

“Όταν γεῖρη ὁ ἥλιος, οἱ ἄνθρωποι βγαίνουν νὰ δροσιστοῦν στὶς παραλίες. Οἱ βάρκες ξεμακραίνουν καὶ μιὰ σειρὰ φωτάκια δείχνει τὸ δρόμο ποὺ παίρνουν. Πηγαίνουν γιὰ ψάρεμα.

Στὸ καλὸ, ψαράδες, στὸ καλὸ! Νὰ γεμίσουν τὰ δίχτυα σας ψάρια. Νὰ εἶναι καλὴ μαζί σας ἡ θάλασσα, ἡ πλατιά, ἡ μεγάλη!

PS: ΤΑ ΤΡΑΤΟΥΔΙ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΑΡΑΒΙ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πηγαίνουν τὰ παιδιὰ τὸ καλοκαίρι; Κάνει καλὸ ἡ θάλασσα; Τί ὑπάρχει στὸ βυθὸ της; Πόσες φορές εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ γῆ; Μπορεῖς νὰ περιγράψης τὸν κόσμο ποὺ ζῆ καὶ κινεῖται μέσα της; Τί μπορεῖ νὰ δῆ ἓνας δύτες; Τί γίνεται τὰ βραδάκια στὶς παραλίες; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Πώς σχηματίζονται οι θάλασσες; Ποι χύνονται οι ποταμοί; Πώς λέμε τὸ μέρος ποὺ χύνονται οἱ ποταμοί; Τί εἶναι ὠκεανός;
- 2) Ξέρεις κανένα νανοῦρισμα καὶ ποιό;
- 3) Νὰ ὑπογραμμίσῃς ὅλα τὰ ζῶα, τὰ ψάρια καὶ τὰ πουλιά ποὺ ὑπάρχουν στὸ κεφάλαιο καί, ἂν μπορῆς, νὰ φέρῃς εἰκόνες ἢ νὰ ζωγραφίσῃς ἢ νὰ πῆς κάτι γιὰ ἓνα ἀπ' αὐτά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά μὲ κατάληξη -μα ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ ρήματα:
ὕφαίνω, σβαρνίζω, ἀλωνίζω, κλαδεύω, βοτανίζω.
Παράδειγμα: μπαλώνω-μπάλωμα.
- 2) Πότε λέμε «τὰ ἔκανε θάλασσα»;
- 3) Πῶς λέγονται τὰ μυθικὰ τέρατα ποὺ ἦταν μισὰ γυναῖκες καὶ μισὰ ψάρια;
- 4) Πῶς λέγεται τὸ μυθικὸ τέρας ποὺ ἦταν μισὸ ἄλογο καὶ μισὸ ἄνθρωπος;
- 5) Πῶς λέγεται τὸ μυθικὸ φίδι μὲ τὰ ἐννέα κεφάλια ποὺ σκότωσε ὁ Ἡρακλῆς;

62. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΑΡΑΒΙ

Χαιρετισμούς στὴ θάλασσα!
Στ' ἄκρογιάλια χαιρετισμούς!
Νά! σὲ στέριωσαν κιάλας. Σὲ βλέπω. Ξεκίνησες.
Φορτωμένο εἶσαι μὲ τὸ ξανθὸ σιτάρι, μὲ τὸ χρυσὸ
καλαμπόκι.
Φορτωμένο εἶσαι μὲ τὰ κίτρα καὶ τὰ πορτοκάλια,
ποὺ τὰ ἔθρεψεν ὁ ἥλιος.

Στήν πλώρη ἔχεις τὸ σταυρό. Στήν πρύμνη ἔχεις τὸ βαγγέλιο.

Κι ἀνάμεσα ἔχεις τὴν Παναγιὰ Παρθένα μὲ τὸ καντήλι τῆς ἀναμμένο.

Ἄσπροι γλάροι σ' ἀκολουθοῦνε. Ἀπάνω στὰ κατάρτια σου ξεκουράζονται.

Ἄσπρα χωριά σὲ βλέπουν ἀπὸ πράσινους λόφους.

Ἄσπρες ἀκρογιαλιές παρακαλοῦν νὰ πᾶς ν' ἀράξης.

Μάνες κι ἀδερφές φωνάζουν νὰ σταθῆς νὰ πάρης χαιρετίσματα.

Τὰ κύματα πηδοῦν ἀπάνω σου σὰν ἄλογα μ' ἄσπρη χαίτη.

Οἱ μαῦροι κάβοι καρτεροῦν νὰ σὲ ἀρπάξουν.

Μὰ οἱ ναῦτες ἔχουν σκαλώσει στὰ σκοινιά. Ὁ καπετάνιος εἶναι παλικάρι.

Σὰν τὸ δελφίνι, ποῦ σ' ἀκολουθεῖ, χορεύεις ἀπάνω στὴν πράσινη θάλασσα.

Θὰ φτάσης! Θὰ φτάσης!

Καὶ θ' ἀράξης ἀνάμεσα στὰ πολλὰ κατάρτια.

Χαιρετισμοὺς νὰ πῆς στὰ μεγάλα λιμάνια.

Χαιρετισμοὺς στὴν Πόλη νὰ πῆς!

Πάντα καλὸς νὰ εἶναι ὁ γυρισμὸς σου. Πάντα νὰ φέρνης θησαυρούς. Μαῦρο μαντίλι νὰ μὴ φορεθῆ γιὰ σένα.

Καλορίζικο! Καλοτάξιδο!

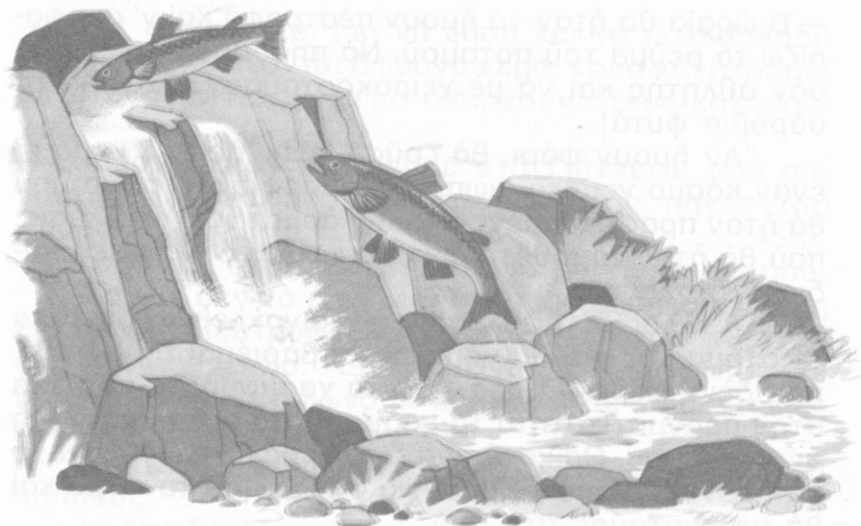
Ζαχ. Παπαντωνίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Ὁ Ζ. Παπαντωνίου τὸ λέει τραγούδι, ἀλλὰ δὲν εἶναι τραγούδι. Εἶναι πεζοτράγουδο. Συζητήστε στὴν τάξη τί εἶναι τὸ πεζοτράγουδο.

- 2) Μὲ τί εἶναι φορτωμένο τὸ καράβι;
- 3) Τί τοῦ κάνουν οἱ γλᾶροι, τὰ χωριά, οἱ ἀκρογιαλιές, οἱ μάνες κι ἀδερφές, τὰ κύματα, οἱ κάβοι;
- 4) Μὲ τί τὸ παρομοιάζει ὁ ποιητής;
- 5) Τί εἶναι οἱ κάβοι καὶ ποιούς κάβους ὁ ποιητής τοὺς λέει μαύρους;
- 6) Τὸ καράβι ἔχει τὰ θάρρη του στὴ θεϊκὴ δύναμη. Καὶ σὲ τί ἄλλο;
- 7) Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ Πόλη ποὺ ὁ ποιητής τὴ γράφει μὲ κεφαλαῖο;
- 8) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὸ Ζαχαρία Παπαντωνίου.

63. Η ΠΕΣΤΡΟΦΑ

—Τί καλὸ θὰ φάμε σήμερα; ἦταν ἡ πρώτη ἐρώτηση τοῦ πατέρα ποὺ γύρισε πεινασμένος ἀπὸ τὸ γραφεῖο.

—“Ἐνα πρωτότυπο φαγητό, εἶπε χαμογελαστή ἡ μητέρα.

—Γιὰ ν’ ἀκούσωμε!

—Τηγάνισα πέστροφες! Τὶς εἶδα στὸ ἰχθυοπωλεῖο σπαρταριστὲς καὶ ἀσημένιες καὶ σκέφτηκα: «Δὲν παίρνω ψάρια γιὰ σήμερα;» — «Πάρτε, κυρία, μοῦ εἶπε κι ὁ ψαράς. Εἶναι φρέσκες. Πάρτε νὰ δοκιμάσετε καὶ δὲ θὰ μετανιώσετε!»

—“Ἐκανες πολὺ καλά, συμφώνησε ὁ πατέρας. Πρέπει νὰ εἶναι πραγματικὰ φρέσκες. Ξέρω ὅτι φορτώνονται ἀπὸ τὸ βράδυ μέσα σὲ τελάρα καὶ ἀπὸ τὸ ἰχθυοτροφεῖο βρίσκονται τὴν ἄλλη μέρα πρῶι πρῶι στὶς διάφορες ψαραγορές.

“Ὅσο τρώγαμε, ἐγὼ σκεφτόμουν:

—Τί ώραία θὰ ἦταν νὰ ἤμουν πέστροφα καὶ ν' ἀνηφορίζω τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Νὰ πηδοῦσα τὰ ἐμπόδια σὰν ἀθλητῆς καὶ νὰ μὲ χειροκροτοῦσαν ὀλόγυρα τὰ ὑδρόβια φυτά!

“Ἄν ἤμουν ψάρι, θὰ ζοῦσα κάτω ἀπὸ τὰ νερὰ σ' ἓναν κόσμον γεμάτο σιωπὴ καὶ ὁμορφιά. Τὸ σῶμα μου θὰ ἦταν προφυλαγμένο μὲ μιὰν ἀρματωσιὰ ἀπὸ λέπια, ποὺ θὰ ἦταν τοποθετημένα πάνω μου σὰν τὰ κεραμίδια στὴ σκεπή.

Οἱ ἄλλοι θὰ μ' ἔβλεπαν ν' ἀνοιγοκλείνω ἀδιάκοπα τὸ στόμα μου καὶ θὰ νόμιζαν ὅτι βαριέμαι τόσο πολὺ, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω τὰ χασμουρητά μου. Μὰ στὴν πραγματικότητα τὰ χασμουρητά αὐτὰ θὰ ἦταν ἡ ἀναπνοή μου. Θὰ κατάπινα λίγο νεράκι καὶ τ' ὀξυγόνον θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὰ βράγχια σ' ὅλο μου τὸ σῶμα καὶ θὰ μὲ κρατοῦσε στὴ ζωή.

—Τὸ μεγάλο ψάρι τρώει τὸ μικρό, μοῦ πέταξε ὁ Κλεάνθης ποὺ μὲ εἶδε νὰ τρώγω ἀμίλητος.

—“Ὁ Παναγιώτης ψάρι; Αὐτὸς εἶναι γαλιάντρα! εἶπε ὁ παπούς!

—“Ὁχι, παπού, κάνω καμιὰ φορὰ καὶ τὸ ψάρι, ἀλλὰ μέσα στὴν τάξη, ὅταν δὲν ξέρω μάθημα.

“Ὁ πατέρας μου γέλασε καὶ μᾶς εἶπε πῶς ἡ πέστροφα εἶναι τὸ πιὸ καλὸ — καὶ ὄχι ἀκριβὸ — ψάρι τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδας. Καὶ τὴ λένε ἔτσι, γιατί ἐπιστρέφει, δηλαδὴ ἀνηφορίζει τὰ ποτάμια. Χωρὶς νὰ κουράζεται ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ νεροῦ, ποὺ κατεβαίνει ὀρμητικά, πηδᾶ πρὸς τὸ ἀντίθετο μέρος καὶ ἀνεβαίνει, πηγαίνοντας νὰ βρῆ τίς πηγές τοῦ ποταμοῦ.

“Ἡ πέστροφα ἀνεβαίνει τοὺς μεγάλους καταρράχτες στὰ βουνὰ τῶν Ἀγράφων μὲ μιὰ παράξενη τέχνη. “Ἄμα φτάση στὰ πόδια τοῦ καταρράχτη, δαγκώνει τὴν οὐρά της, κουλουριάζεται καὶ πετιέται πρὸς τὰ πάνω. Καὶ κάνει κάτι πηδήματα ἴσαμε δέκα μέτρα ὕψος. —Μὰ γιατί πηγαίνει ἀντίθετα; ρώτησε ἡ Μαρίνα. Εἶναι πεισματάρη;

—’Οχι! Κάθε ἄλλο. Για νὰ ζήση καὶ νὰ πολλαπλασιασῆ τῆς χρειάζονται ἄφθονα νερά, κρύα καὶ πλούσια σὲ ὄξυγόνο. Τέτοια νερά υπάρχουν στοὺς καταρράχτες.

—Θυμᾶστε, ὅταν πηγαίναμε στὰ Γιάννενα, ποὺ συναντήσαμε ἕνα πεστροφοτροφεῖο στὶς πηγές τοῦ Λούρου;

—’Εκεῖ ποὺ εἶδαμε κάτι πλατάνια μὲ νερά; ρώτησα.

Κανεὶς δὲν τὸ εἶχε ξεχάσει. Μᾶς εἶχε κάμει τόση ἐντύπωση! Πέστροφες εἶχαμε δεῖ καὶ στὸν ἼΑραχθο καὶ στὸν ἸΑχελῶο. ἸΕπειδὴ εἶναι νόστιμο ψάρι καὶ θρεπτικό, τὸ μεγαλώνουν καὶ μέσα σὲ τιμεντένιες στέρνες.

— Ξέρετε πόσα αὐγά γεννᾶ κάθε πέστροφα; ρώτησε ὁ παππούς.

Κι ἐπειδὴ δὲν πῆρε ἀπάντηση, τὴν ἔδωσε μόνος του.

—’Απὸ πεντακόσια ἴσαμε δύο χιλιάδες. Εἶναι μικρὰ σὰν μπιζελάκια. Σ’ ἐξήντα μέρες γίνονται τὰ πεστροφάκια. ἸΕχουν ἕνα μεγάλο σάκο στὴν κοιλιά μὲ τροφές, γιὰ νὰ ζήσουν πάνω ἀπὸ δύο μῆνες. ἸΥστερα μεγαλώνουν καὶ ἀρχίζουν νὰ ψάχνουν γιὰ σκουλήκια καὶ μικρὰ ψάρια. Εἶναι πολὺ ἄγρια καὶ λαίμαργα.

—Τὴν πέστροφα τὴν ψαρεύουν καὶ μὲ πυροφάνια, εἶπε ὁ πατέρας μου. ἸΑνάβουν ξερὰ ξύλα τὴ νύχτα καὶ κατεβαίνουν στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Τὰ ψάρια ζαλίζονται ἀπὸ τὸ πολὺ φῶς καὶ χοροπηδοῦν. Τότε βουτοῦν στὸ νερὸ καὶ τὰ σκοτώνουν μὲ μαχαίρια.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνα ἢ πέστροφα, γιὰ νὰ σώση τ’ αὐγά της, φεύγει ἀπὸ τὴν ὄρμητικὴ κοίτη τῶν ποταμῶν καὶ πάει στὰ ρηχά, γιὰτι ἐκεῖ βρῖσκει ζεστασιά. Μὰ πολλὲς φορὲς οἱ ψαράδες τρέχουν καὶ τὴ βρῖσκουν κι ἐκεῖ καὶ μάλιστα τὴ στιγμή ποὺ προσπαθεῖ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὸ εἶδος της.

—Τὴν κακομοῖρα, εἶπε ἡ Μαρίνα, ποὺ αἰσθανόταν πάντα λύπη γιὰ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ψάρι είναι ή πέστροφα; Γιατί λέγεται έτσι; Ποια είναι τὰ μέρη τῆς παραγωγῆς τῆς; Τί νερά τῆς χρειάζονται, γιὰ νὰ πολλαπλασιαστῆ; Πόσα αὐγά γεννᾷ τῆ φορά κάθε πέστροφα; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξεις στὸ χάρτη σου ποῦ εἶναι τὰ Γιάννενα, ὁ Λοῦρος, τ' "Αγραφα, ὁ "Αραχθος, ὁ 'Αχελῶς.
- 2) Ξέρεις ἄλλα ψάρια; Ν' ἀναφέρης μερικά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται τὸ μέρος ποῦ τρέφουν ψάρια; ὄρνιθες; θηρία; πέστροφες;
- 2) Πῶς λέμε τὶς λέξεις: ψαραγορά, ἰχθυοπωλεῖο, χοροπηδῶ;
- 3) Νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
ἄφθονος, νόστιμος, ξερός, ἀκριβός.

64. ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

Δὲν ξέρω ἂν ἄλλα παιδιὰ παίζουν αὐτὸ τὸ παιχνίδι μὲ τοὺς γονεῖς τους, μὰ ἐμεῖς τὸ συνηθίζομε πολύ. Τὰ βράδια εἴμαστε τόσο κουρασμένοι ἀπὸ τὰ γραψίματα καὶ τὰ τρεξίματα, ὥστε ζητοῦμε κάτι ἄλλο, γιὰ νὰ εὐχαριστηθοῦμε. "Όταν λοιπὸν ἡ μητέρα πάρῃ τὸ πλεχτό της κι ὁ παππούς τὸ κομπολογάκι του, ἀρχίζομε.

Κάνομε τὶς ἐρωτήσεις: «Πῶς καὶ ποῦ καὶ πότε, πῶς καὶ ποιός, γιατί;», ἀνάλογα μὲ τὶς γνώσεις τοῦ καθενός. Ἐμένα, ἄς ποῦμε, ἐφέτος μ' ἔχουν τaráξει στὶς ἐρωτήσεις τῆς μυθολογίας.

- Ποιὸς πῆγε νὰ πάρη τὴν ὠραία Ἑλένη;
- Ὁ Πάρης, πρέπει ν' ἀπαντήσω ἐγώ.
- Σὲ ποιὸν ἄθλο του εἶχε βοηθὸ ὁ Ἡρακλῆς;
- Στὸ δεύτερο ἄθλο. Ὅταν σκότωσε τὴ Λερναία
- “Υδρα, φώναξε τὸν Ἴολαο νὰ τὸν βοηθήση.
- ”Αν ἔβρισκες μιὰ τρίαινα, σὲ ποιὸ θεὸ θὰ τὴν ἔδινες;
- Στὸν Ποσειδῶνα.
- Σὲ ποιὸ θεὸ δίπλα θὰ ἔστεκε ἓνα παγόνι;
- Στὴν Ἥρα!

Ἐδῶ κάπου παίρνετε κι ἓνα μπράβο καὶ τὸ παιχνί-
δι συνεχίζεται:

Ὁ Κλεάνθης ρωτᾷ τὴ Μαρίνα.

—Ποιὸ εἶναι τὸ δέκατο γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου;

Ἡ Μαρίνα μετρᾷ στὰ δάχτυλά της καὶ λέει:

—Τὸ κ.

Ρωτοῦμε τὸν μπαμπά.

—Ποιὸς ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Ἐκτορα; τοῦ Ἡρακλῆ;
Τοῦ Ἀχιλλέα;

”Αν τύχη νὰ μὴν ξέρη καὶ σταθῆ σκεφτικός, τοῦ
λέμε:

—Μπαμπά, εἶσαι ἀδιάβαστος! Πρέπει νὰ μελετᾷς πε-
ρισσότερο. Κι ἐκεῖνος γελᾷ μὲ τὴν καρδιά του.

Τοὺς περισσότερους βαθμοὺς τοὺς παίρνει ἐκεῖ-
νος ποὺ ἀπάντησε σωστὰ στὶς περισσότερες ἐρωτή-
σεις.

Μ’ αὐτὸν τὸν τρόπο παίζοντας μαθαίνομε ἓνα
πλῆθος πράγματα, ποὺ μᾶς ὠφελοῦν καὶ μᾶς μορφώ-
νουν.

Στὸ μεγάλο ταξίδι ποὺ κάμαμε στὴ Θεσσαλονίκη,
γιὰ νὰ περάση ἡ ὥρα, ὁ πατέρας μου ἄρχισε τὶς
ἐρωτήσεις καὶ τὸ παιχνίδι τῶν γνώσεων φούντωσε γιὰ
τὰ καλὰ μέσα στὸ αὐτοκίνητο.

—Ποιὸ εἶναι τὸ ψηλότερο βουνὸ τῆς Ἑλλάδας;

—Ὁ Ὀλυμπος, εἶπαμε καὶ τὰ τρία παιδιὰ μαζί.

Ἀπὸ τὸ λέγε λέγε τὸ ἔμαθε καὶ ἡ Μαρίνα.

—Ποιὸ νησὶ εἶναι πόρτα; Μᾶς ξαναρώτησε.

—'Η Θήρα, είπε ό Κλεάνθης.

'Η Θήρα βέβαια γράφεται με ήτα, ένώ ή θύρα που σημαίνει πόρτα γράφεται με ύψιλον.

—Ποιά πόλη δέ θέλει άλάτι; 'Εδω σās θέλω.

—'Ο 'Αλμυρός! Γιατί, αν ήθελε και άλλο, θα λεγόταν λύσσα! είπε γελώντας ή μητέρα μου.

—Με ποιά πόλη παίζουν τὰ παιδιὰ στο δρόμο;

—Με τὸ Βόλο, φωνάζει ή Μαρίνα ένθουσιασμένη, γιατί τὸ Βόλο τὸν ξέρει πάρα πολύ καλά από τὸ Πήλιο.

—Ξέρω ένα νησί, λέει ό πατέρας, που έχει άρσενικό άρθρο. Ποιό είναι;

Σ' αυτό δυσκολευτήκαμε πολύ. Και πάλι ό Κλεάνθης μās έβγαλε άσπροπρόσωπους! 'Ο Πόρος, είπε.

'Η μητέρα μου σχεδίασε στή στιγμή ένα ποιηματάκι:

Δυὸ νότες στή σειρά
και άλφα στήν ούρα
μιὰ πόλη έλληνική
κάνουν στο πι και φί.

Αυτό τὸ βρήκα εγώ!

—Είναι ή Λα-μί-α! φώναξα.

—Μπράβο! με χειροκρότησαν οί άλλοι.

'Ο πατέρας μου όμως έχει κέφι και συνεχίζει.

—Ποιό φαί, από αυτά που μās κάνει ή μανούλα, τὸ έχομε στο πρόσωπο;

"Άλλο πάλι και τοῦτο. 'Εδω σφίξαμε τὰ χείλια, προσπαθήσαμε, προσπαθήσαμε, μα δέν τὸ βρήκαμε. Στο τέλος σήκωσε δειλά δειλά τὸ χέρι της σα μαθήτρια ή μητέρα.

—Να τὸ πω εγώ; Είναι τὰ μάτια. Τ' αύγά που σās τηγανίζω!

'Ο πατέρας γελά, εμείς βάζομε τις φωνές. "Α! αυτό ήταν δύσκολο. 'Εμείς ψάχναμε για μελιτζάνες, για λαχανοντολμάδες και τέτοια.

Παίξτε κι έσείς τὸ παιχνίδι τῶν γνώσεων! Εἶναι τόσο διασκεδαστικό!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί τὰ εὐχαριστεῖ τὰ παιδιά μετὰ τὰ μαθήματα; Πῶς λέγεται τὸ παιχνίδι ποὺ τοὺς ἀρέσει; Πῶς ἀρχίζει; Ποιὸς παίρνει τοὺς περισσότερους βαθμούς; Σὲ τί τὰ ὠφελεῖ αὐτὸ τὸ παιχνίδι; Ποιὸς ἔκανε τίς πιὸ ἐξυπνες ἐρωτήσεις;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξεις στὸ χάρτη σου τὸν Ὀλυμπο, τὴ Λαμία, τὴ Θεσσαλονίκη, τὸν Πόρο, τὴ Θήρα, τὸν Ἄλμυρό, τὸ Βόλο.
- 2) Πῶς ἀλλιῶς λέμε τὴ Θήρα;
- 3) Ποιὸς ἦταν ὁ Πάρης; Τί ξέρεις γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸν τρωικὸ πόλεμο;
- 4) Ξέρεις τίς μουσικὲς νότες; Νὰ τίς πῆς.
- 5) Νὰ βρῆς ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις ποὺ νὰ μποροῦν νὰ παιχτοῦν σὰν παιχνίδι γνώσεων μέσα στὴν τάξη.

65. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Σ' ἓνα παλιὸ σπιτάκι στὴν ἄκρη κάποιου χωριοῦ γνωρίσαμε ἓνα σπάνιο ἄνθρωπο. Εἶναι τώρα πιὰ γέρος, κοντεύει τὰ ἐνενήντα. Γεννήθηκε στὸ χωριὸ μαζί μὲ τὸ γιγάντιο πλάτανο τῆς πλατείας. Εἶναι ὁ συνταξιούχος δάσκαλος μὲ τ' ἀσημένια μαλλιά.

Τὸ σπίτι του εἶναι ἀνοιχτό, ὅπως εἶναι ἀνοιχτὲς καὶ οἱ πόρτες τῆς ἐκκλησίας. Μπαίνουν μέσα νέοι

άνθρωποι με ἴσιο τὸ κορμί καὶ σκύβουν καὶ τοῦ φιλοῦν
μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι.

Ὁ δάσκαλος αὐτὸς δούλεψε στὸ χωριὸ περίπου
πενήντα χρόνια. Ἀπὸ τὰ χέρια του πέρασαν τρεῖς
γενεές παιδιῶν. Ἄλλα ἄξια, ἄλλα μέτρια. Μὰ ἐκεῖνος
στάθηκε ὄρθιος ἐπάνω στὴν ἔδρα σὰ γρανιτένιος
βράχος καὶ δίδαξε στὰ παιδιὰ μὲ κέφι καὶ ζεστασιά, μὲ
ἀληθινὴ ἀγάπη τὰ γράμματα ποὺ ἤξερε. Ἦταν ἓνας
τέλειος καὶ τίμιος ἄνθρωπος.

Τὴν ἡμέρα ποὺ τὸν γνωρίσαμε ἐμεῖς, ἦρθε νὰ τὸν
δῇ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἓνας μαθητὴς του ἀρχιτέκτονας.
— Θυμᾶσαι, δάσκαλε, τί τράβηξες, γιὰ νὰ μὲ μάθης νὰ
τονίζω σωστὰ τὴν παραλήγουσα; Πόσες φορές δὲν
εἶπα ν' ἀνοίξω τὴ σιδερένια πόρτα τοῦ σχολείου καὶ νὰ
τὸ σκάσω, τοῦ ἔλεγε συγκινημένος.

— Εὐτυχῶς ποὺ δὲν τὸ ἔκαμες, γέλασε ὁ δάσκαλος.
Εἶδες, Βασίλη, πόσο εὐκόλο ἦταν καὶ πόσο δυσκολώ-
τερα πράγματα μπόρεσες νὰ μάθης στὴ ζωὴ σου; Τί
ώραῖες ἀναμνήσεις μοῦ ἔφερες τώρα στὸ μυαλό. Ἡ
ζωὴ στὸ σχολεῖο χωρὶς αὐτὰ τὰ περιστατικὰ εἶναι
ἄνοστη σὰν τὸ ἀνάλατο φαγητό.

Καὶ συνέχισε:

— Μιὰ φορά σὲ εἶχα μαλώσει, Βασίλη, γιὰτὶ δὲν ἔγρα-
ψες ὅλα τὰ προβλήματα. Ξέρεις τί μοῦ ἀπάντησες;
«Ἄχ! κύριε, ὁ πατέρας μου εἶχε δουλειὰ στὴν πόλη
καὶ δὲ πρόλαβε νὰ μοῦ τὰ λύση καὶ τὰ τέσσερα!».

Ὅταν τὸν ρωτήσαμε ἂν ἔδερνε τ' ἄταχτα παδιὰ,
ὁ δάσκαλος κούνησε τὸ χιονάτο κεφάλι του.

— Ἄν καὶ λένε ὅτι «τὸ ξύλο βγῆκε ἀπὸ τὸν παράδει-
σο», δὲ χρειάστηκε ποτὲ νὰ δείρω τὰ παιδιὰ μου.
Πενήντα ὀλόκληρα χρόνια κουβαλοῦσα μαζί μου ἀπὸ
τὸ σπίτι στὸ σχολεῖο καὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖο στὸ σπίτι μιὰ
συμπαθητικὴ μαγκουρίτσα, ποὺ δὲ χρησιμοποίησα
παρὰ τρεῖς-τέσσερες φορές. Μὲ τὴν «καλημέρα» ποὺ
ἔλεγα στὰ παιδιὰ ρωτοῦσα τάχα ἀδιάφορα.

— Καὶ τώρα; Τί νὰ τὴν κάμω αὐτὴ τὴ μαγκουρίτσα; Νὰ

τὴν κρατήσω δίπλα μου στὴν ἔδρα γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό;

—”Ὀχι! ὄχι, κύριε, φώναζαν τὰ παιδιά. Νὰ τὴ βάλωμε στὴν ἄκρη.

Αὐτὴ ἡ καθημερινὴ σκηνὴ ἔδινε ζωντάνια στὴν τάξη καὶ ἀρχίζαμε μὲ ὄρεξη τὸ μάθημα.

”Ὅποιο παιδί περάση ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, σκύβει καὶ λέει μιὰ πρόσχαρη «καλημέρα». Ὁ δάσκαλος κάνει μὲ τὸ χέρι του μιὰ κίνηση σὰν εὐχὴ καὶ λέει μέσα του:

— Δάσκαλε, μπορεῖ νὰ κουράστηκες πολὺ σὲ τούτη τὴ ζωὴ, μὰ ἡ κούραση δὲν πῆγε χαμένη. Κοίταξε πόσα παιδιά σὲ χαιρετοῦν, σὲ ἀγαποῦν καὶ σὲ σέβονται. Θυμήσου πόσα παιδικὰ μάτια πῆραν ἀπὸ ἐσένα φῶς, ὅπως γίνεται μὲ τὰ κεράκια τῆς Ἀναστάσεως. ”Ἀνοιξες δρόμους στὴν ψυχὴ καὶ στὸ μυαλὸ χιλιάδων παιδιῶν. Μπορεῖς νὰ εἶσαι ἥσυχος καὶ περήφανος.

Οἱ μαθητὲς τοῦ δασκάλου θὰ λυπηθοῦν πολὺ, ἂν

πάνε καμιά μέρα στο χωριό και βροῦν ἄδειο τὸ σπιτάκι του. Γιατὶ τὸν νομίζουν ἀθάνατο, ὅπως νομίζουν ἀθάνατο καὶ τὸν πλάτανο τῆς πλατείας.

—Μὴ φοβᾶστε, λέει ὁ δάσκαλος. Καὶ ἂν πεθάνω, θὰ ζῶ μέσα στὶς καρδιές σας. Γιατὶ πρέπει νὰ ξέρετε, ὁ γονιὸς καὶ ὁ δάσκαλος πλάθουν τὴν παιδικὴ ψυχὴ καὶ ζοῦνε πάντα μέσα τῆς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πόσα χρόνια δούλεψε ὁ δάσκαλος τοῦ χωριουῦ; Πόσες γενεές παιδιῶν πέρασαν ἀπὸ τὰ χέρια του; Ποιὸς ἦρθε νὰ τὸν δῆ ἐκείνη τὴν ἡμέρα; Τί εἶπε ὁ δάσκαλος στὸν παλιό του μαθητὴ; Τί γινόταν κέθε μέρα μὲ τὴ μαγκουρίτσα; Πῆγε χαμένη ἢ κούραση τοῦ δασκάλου; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπὸ τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ βρῆς τὶς κυριολεξίες καὶ τὶς μεταφορὲς στὰ παρακάτω παραδείγματα:

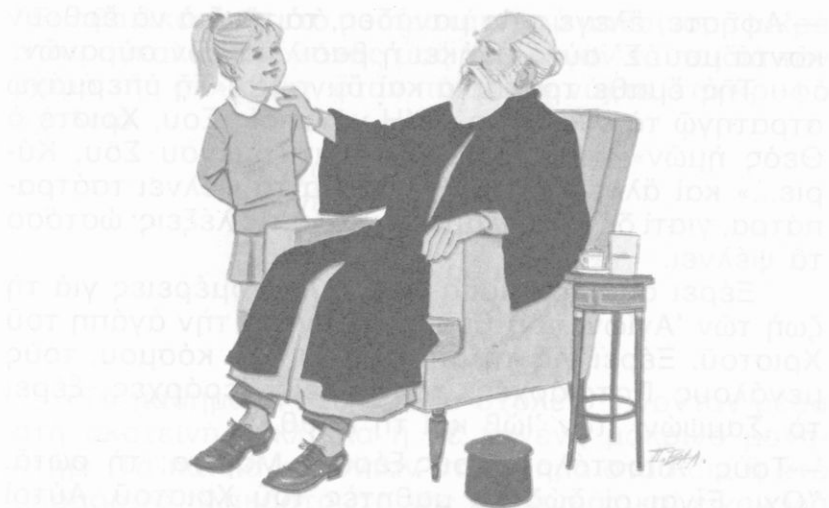
μπερδεμένες κουβέντες,	μπερδεμένο κουβάρι,
στραβὸ μαχαίρι,	στραβὸς δρόμος,
πικρὸ δάκρυ,	πικρὸ ἀμύγδαλο.

Παράδειγμα: ἄνοστη ζωὴ = μεταφορὰ,
ἄνοστο φαγητὸ = κυριολεξία.

2) Νὰ κάνης ἐπίθετα ἀπὸ τὶς λέξεις:

βελουῦδο, μάρμαρο, διαμάντι, σίδηρο, τενεκές.

Παράδειγμα: βελουῦδο-βελουδένιος.

66. Ο ΠΑΠΑΛΟΥΚΑΣ

‘Ο παππούς του συμμαθητή μου του Λουκά είναι ο παπὰς τῆς ἐνορίας μας. Είναι φίλος του παππού καί... τῆς Μαρίνας, πού τῆς κάνουν ἐντύπωση τὰ γένια του καὶ τὸν κοιτάζει μέσα στὰ μάτια.

Στὴν ἐκκλησία ὁ παπα-Λουκάς ψέλνει στολισμένος μὲ τὰ καλά του ἄμφια μπροστὰ στὴν ‘Ωραία Πύλη. ‘Όταν μᾶς δίνει τὴν ἀγία Κοινωνία καὶ τὸ ἀντίδωρο, εἶναι πολὺ ἐπιβλητικός. Μουρμουρίζει εὐχὲς καὶ τοῦ φιλοῦμε τὸ χέρι. Μὰ ὅταν ἔρχεται στὸ σπίτι μας, εἶναι κι ἐκεῖνος ἕνας παππούς σὰν ὅλους τοὺς ἄλλους. Γελά καὶ μᾶς λέει ἱστορίες μ’ ἕνα πολὺ ἥρεμο καὶ ἀπλὸ τρόπο.

—‘Ο παπα-Λουκάς, λέει ὁ παππούς μου, εἶναι ἕνας ταπεινὸς ἄνθρωπος καὶ χριστιανὸς μὲ ἀληθινὴ πίστη.

‘Η Μαρίνα ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα του σὰν παραμύθι τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὰ παιδιά.

—'Αφῆστε, ἔλεγε σὺς μανάδες, τὰ παιδιὰ νὰ ἔρθουν κοντά μου. Σ' αὐτὰ ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τῆς ἔμαθε τροπάρια καὶ ὕμνους: «Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ τὰ νικητήρια», «'Η γέννησίς Σου, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν», «'Εν 'Ιορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε...» καὶ ἄλλα πολλὰ. 'Η Μαρίνα τὰ ψέλνει τσάτρα-πάτρα, γιατί δὲν καταλαβαίνει καλὰ τὶς λέξεις· ὥστόσο τὰ ψέλνει.

Ξέρει ἀπὸ τὸν παπα-Λουκᾶ λεπτομέρειες γιὰ τὴ ζωὴ τῶν 'Αγίων, ποὺ θυσιάστηκαν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ξέρει γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου, τοὺς μεγάλους Πατριάρχες, τοὺς τρεῖς 'Ιεράρχες, ξέρει τὸ Σαμψών, τὸν 'Ιώβ καὶ τὴ Ρούθ.

—Τοὺς 'Αποστόλους τοὺς ξέρεις, Μαρίνα; τὴ ρωτᾷ. "Οχι; Εἶναι οἱ δώδεκα μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ. Αὐτοὶ ἦταν ψαράδες. Naί, ψαράδες. Ψάρευαν μὲ δίχτυα σὺς θάλασσες τῆς 'Ιουδαίας. Μετὰ τοὺς πλησίασε ὁ Χριστός, τοὺς πῆρε μαζί του κι ἔγιναν ψαράδες ψυχῶν.

'Η Μαρίνα τὸν ἀκούει ἐκστατική.

Ὁ παπα-Λουκᾶς τρέχει, ὅπου τὸν φωνάζουν. Μὲ τὸ κρῦο καὶ τὴ ζέστη, μὲ τὸ μαῦρο ράσο του καὶ τὸ καλυμμαύχι, προχωρεῖ βιαστικὸς στὸ δρόμο. "Αλλοτε πάει νὰ παρηγορήσῃ ἀνθρώπους ποὺ πονοῦν κι ἄλλοτε γελαστὸς τρέχει σὲ βαφτίσια καὶ γάμους.

Μὰ πιὸ πολὺ τὸν ἀγάπησα τὸν παπα-Λουκᾶ καὶ μαζί του ὅλους τοὺς ἄλλους παπάδες, ὅταν ἔμαθα προχτὲς ὅτι αὐτοὶ στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς φύλαξαν κι ἔσωσαν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Ὁ Κλεάνθης μας εἶχε νὰ γράψῃ μιὰ ἐκθεση: «Οἱ κληρικοὶ στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας». 'Εγὼ οὔτε κὰν φανταζόμουν ὅτι κληρικοὺς λέμε τοὺς παπάδες.

Διαβάσαμε λοιπὸν στὴν ἐγκυκλοπαίδεια πῶς, ὅταν ἔπεσε ἡ Κωνσταντινούπολη, ἔπεσε καὶ μεγάλη ἀγραμματοσύνη. "Αν δὲν ὑπῆρχαν οἱ κληρικοὶ νὰ ἰδρῦσουν σχολεῖα, τὸ ἔθνος μας θὰ εἶχε σβῆσει.

Ἔμαθα ἀκόμη ὅτι τὸ ποιηματάκι ποὺ μαθαίνομε μικρὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας μας τὸ ἔλεγαν τὰ παιδιὰ τὸν καιρὸ τῆς σκλαβιάς, ὅταν πῆγαιναν νύχτα στὸ κρυφὸ σχολειό.

Φεγγαράκι μου λαμπρό,
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σχολειό,
νὰ μαθαίνω γράμματα,
γράμματα σπουδάγματα,
τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα.

Τὰ μαθήματα στὸ κρυφὸ σχολειὸ γίνονταν μέσα στὴ σκοτεινὴ ἐκκλησία ἢ σὲ κανένα μακρινὸ μοναστήρι. Τὰ παιδιὰ κάθονταν στὰ ἔρημα στασίδια ἢ στὸ μαρμάρينو πλακόστρωτο τῆς ἐκκλησιάς καὶ εἶχαν γιὰ φῶς τ' ἀγιοκέρια καὶ γιὰ βιβλίο τὸ ψαλτήρι καὶ τὸ εὐαγγέλιο.

Σὰ σκιὲς μέσα στὸ σκοτάδι ἔτρεχαν τὰ παιδιὰ. Ἡ πόρτα τῆς ἐκκλησιάς ἔτριζε. Ἔκανε κρῦο. Περικύκλωναν ὅμως τὸν παπὰ καὶ ζεσταίνονταν μὲ τὰ λόγια τῆς ψυχῆς του. Πέντε ὀλόκληρους αἰῶνες οἱ κληρικοὶ παρηγοροῦσαν τοὺς σκλάβους καὶ κρατοῦσαν ζωντανὴ μὲ λόγια μαγικά τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Τὸ λέει καὶ τὸ τραγούδι:

«Ἡ Δέσποινα τaráχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρῦζης,
πάλι μὲ χρόνους μὲ καιρούς, πάλι δικά μας θά 'ναι».

Χτὲς στὴν ἐκκλησία ὁ παπα-Λουκάς ἔψελνε ὅπως πάντα στὴν Ὁραία πύλη. Μὰ ἐγὼ ἔβλεπα στὸ πρόσωπό του ὅλους τοὺς παπάδες ποὺ ἀγωνίστηκαν, γιὰ νὰ εἶμαι τώρα ἐλεύθερος, κι ἔνιωθα μέσα μου μιὰ μεγάλη, μιὰ βαθιὰ εὐγνωμοσύνη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πώς είναι ο παπα-Λουκάς στην εκκλησία και πώς όταν πηγαίνει στο σπίτι των παιδιών; Ποιά τροπάρια έχει μάθει στη Μαρίνα; Τι έκθεση είχε να γράψει ο Κλεάνθης; Τι έμαθε από την έκθεση αυτή ο Παναγιώτης; Τι γινόταν με το κρυφό σχολειό;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ξέρεις εσύ να πής κανένα από τα τροπάρια που αναφέρονται στο κεφάλαιο;
- 2) Ποιοι είναι οι τρεις Ίεράρχες; Τι ξέρεις για το Σαμψών και τον Ίώβ;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Γιατί λέμε «ιώβειος ύπομονή»;
- 2) Να συμπληρώσεις το κατάλληλο επίθετο:
πονηρός, κόκκινος, πικρός, γαλάζιος.
Σάν παπαρούνα..... Σάν άλεπου.....
Σάν κινό..... Σάν ούρανος.....
- 3) Να συμπληρώσεις το κατάλληλο ουσιαστικό:
κοράκι, λαγός, φλουρί, μέλι.
Γλυκός σάν..... Μαῦρος σάν.....
Δειλός σάν..... Κίτρινος σάν.....

67. Η ΠΙΣΤΗ

Τί κι ἄν με δέρνη ὁ βοριάς;
Στό πείσμα τῆς κακοκαιριάς
ἐγὼ δὲ θὰ λυγίσω.

Ποτέ μου δὲ θ' ἀπελπισῶ,
μιὰ κι ἔχω πλάι μου τὸ Χριστό,
ξέρω πὼς θὰ νικήσω.

Τὴ νύχτα δὲ θὰ φοβηθῶ,
ὅταν σ' Αὐτὸν προσευχηθῶ
βοήθεια νὰ ζητήσω.

Κι ἂν μείνω μόνος στὴ ζωὴ,
μὲ τῆς Ἀγάπης τὴν πνοὴ
καὶ πάλι θὰ νικήσω!

Ἰωσήφ Κυπριανὸς
(Ἀντώνης Σαμαράκης)

«Τὸ τραγούδι τοῦ παιδιοῦ»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Ποιὸ βοριά καὶ ποιὰ κακοκαιρία ἐννοεῖ ὁ ποιητής;
- 2) Γιατί δὲ θ' ἀπελπιστῆ; Γιατί δὲ θὰ φοβηθῆ;
- 3) Τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ μᾶς δίνει δύναμη νὰ νικήσωμε στὴ ζωὴ;
- 4) Ἰωσήφ Κυπριανὸς εἶναι ψευδώνυμο τοῦ Ἀντώνη Σαμαράκη.
Συζητήστε στὴν τάξη τί εἶναι τὸ ψευδώνυμο. Συζητήστε γιὰ τὸν Ἀντώνη Σαμαράκη.

68. ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Τώρα ποῦ γυρίζομε ὅλη τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ αὐτοκίνητο, συναντοῦμε κάτι ἀποθηῆκες, ποῦ γράφουν ἀπ' ἔξω μὲ μεγάλα γράμματα: «ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ» ἢ «ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ». Μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία παρακάλεσα τὸ θεῖο Γιάννη νὰ μοῦ ἐξηγήση.

— Δὲ μοῦ λές, Παναγιώτη, μὲ ρώτησε κι ἐκεῖνος μὲ τὴ σειρά του, μόνος σου μπορεῖς νὰ σηκώσης μιὰ βαριά πέτρα;

— Ὁχι, θεῖε.

—“Όπως ἐσύ, ἔτσι καὶ κάθε ἄνθρωπος συναντᾷ πολλές δυσκολίες. Γιὰ νὰ τὶς ξεπεράσῃ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, ζητᾷ τὴ βοήθεια τῶν ἄλλων. Αὐτὴ τὴν ἀνάγκη τῆς συνεργασίας ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐνίωσε, ἀπὸ τότε ποῦ ἔκαμε τὰ πρῶτα χωριά καὶ δημιούργησε τὶς πρῶτες κοινότητες. “Ὅ,τι ἔχομε καταφέρει στὸν κόσμον ὡς σήμερα ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, τὸ ἔχομε φτιάσει ὅλοι μαζί.

»” Ἄς πάρωμε τοὺς γεωργούς. “Ὅλοι ζοῦν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κι ἔχουν ὅμοιες ἀνάγκες. Θέλουν δηλαδὴ ἐργαλεῖα καὶ μηχανές, γιὰ νὰ καλλιεργήσουν τὰ χωράφια τους, θέλουν λίπασμα γιὰ τοὺς ἀγρούς καὶ τροφή γιὰ τὰ ζῶα τους. Ποῦ νὰ βροῦν ὅμως τὰ χρήματα; Ἐνώνονται τότε ὅλοι οἱ γεωργοί, κάνουν ἓνα συνεταιρισμὸ καὶ λύνουν τὰ προβλήματά τους. Ὁ συνεταιρισμὸς δίνει δάνεια καὶ φροντίζει γιὰ τὰ λιπάσματα, τοὺς σπόρους, τὰ μηχανήματα, τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα. Φροντίζει νὰ εἶναι σὲ καλὴ ποιότητα καὶ ὄχι πολὺ ἀκριβά.

—Καὶ ποῦ βρίσκει χρήματα ὁ συνεταιρισμὸς; τὸν ρώτησα.

—Τὰ δανείζεται ἀπὸ τὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα, ποῦ ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἰδρύσεώς της συνεργάζεται ἀδελφικὰ μὲ τοὺς συνεταιρισμούς. “Ὅταν ὁ συνεταιρισμὸς εἰσπράξῃ χρήματα ἀπὸ τὴ σοδειά, τὰ ξοφλᾷ σιγὰ σιγὰ. Στὸ συνεταιρισμὸ ὅλα πρέπει νὰ γίνωνται μὲ τάξη, μὲ σύστημα, μὲ νοικοκυροσύνη καὶ οἰκονομία.

—Καὶ δὲ μοῦ λές, θεῖε, ἔχουν καὶ οἱ ψαράδες συνεταιρισμὸ;

—Βεβαίωτατα. Ἐχομε τοὺς ἀλιευτικούς συνεταιρισμούς, τοὺς τυροκομικούς, τοὺς βιοτεχνικούς καὶ τοὺς... μαθητικούς. Σὲ πολλὰ σχολεῖα τῶν χωριῶν μας ἰδρύθηκαν σχολικοὶ συνεταιρισμοὶ μὲ μέλη τοὺς μικροὺς μαθητὲς τῶν δημοτικῶν σχολείων. Μὲ τὶς ὁδηγίες καὶ τὴ βοήθεια τῶν δασκάλων τὰ παιδιὰ μας κάνουν πολλὰ καὶ χρήσιμα ἔργα στὸ χωριό. Μαθαί-

· νουν ἀκόμα ἀπὸ μικρὰ ν' ἀγαποῦν τοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ νὰ καταλαβαίνουν τὴν ἀξία τους.

—Αὐτὰ τὰ σπίτια ποὺ βλέπομε τί εἶναι;

—Εἶναι οἱ ἀποθήκες τους. Ἐκεῖ μέσα βάζουν τὴν παραγωγή καὶ τὰ μηχανήματα.

Ἐξοτερα ἀπὸ αὐτὴ τὴ συζήτηση ὁ θεῖος Γιάννης μᾶς μίλησε γιὰ τ' Ἀμπελάκια, ἓνα ὁμορφο χωριὸ στὶς πλαγιὲς τοῦ Κισάβου.

Ἐκεῖ οἱ γυναῖκες ἔξαιναν κι ἔγνεθαν μὲ τὶς ρόκες τους τὸ βαμβάκι κι ἔκαναν ὁμορφα νήματα. Οἱ ἄντρες τους τὰ ἔβαφαν καὶ τοὺς ἔδιναν ἓνα ζωηρὸ κόκκινο χρῶμα ποὺ ἄρεσε σὲ ὅλους πολὺ. Αὐτὰ τὰ φωτεινά, κόκκινα νήματα τῶν Ἀμπελακίων ἔγιναν αἰτία ν' ἀρχίσουν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλη οἱ παραγγελιὲς ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό.

Ἡ κυρα-Γιώργαινα, ἡ κυρα-Μήτηραινα καὶ ὁ κυρ-Ἀντώνης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν προλάβαιναν νὰ γνέθουν καὶ νὰ βάφουν. Τότε οἱ Ἀμπελακιῶτες ἴδρυσαν τὴν «κοινὴ συντροφιά» τους, ποὺ εἶναι καὶ ὁ πρῶτος συνεταιρισμὸς ποὺ ἰδρύθηκε στὴν Ἑλλάδα σ' ἐκεῖνα τὰ σκοτεινὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας.

Οἱ Ἀμπελακιῶτες ἔβλεπαν τὰ κέρδη τους ν' αὐξάνουν χρόνο μὲ τὸ χρόνο. Ἐκαμαν λοιπὸν μὲ αὐτὰ νοσοκομεῖο, βιβλιοθήκη κι ἓνα σπουδαῖο σχολεῖο, ὅπου δίδαξαν μεγάλοι δάσκαλοι τοῦ Γένους.

Θὰ μπορούσε λοιπὸν κανεὶς νὰ πῆ μὲ σιγουριά ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακίων ἔκαμε τὸ μεγαλύτερο εἰρηνικὸ ἔργο, ποὺ μπορούσε νὰ κάμῃ μιὰ κοινότητα.

—Πρέπει νὰ ξέρης, Παναγιώτη, κατέληξε ὁ θεῖος Γιάννης, ὅτι οἱ συνεταιρισμοὶ εἶναι βοηθοὶ τῶν ἀγροτῶν τῆς πατρίδας μας, γιὰτὶ φροντίζουν νὰ πουληθοῦν σὲ καλὲς τιμὲς τὰ προϊόντα καὶ νὰ ὠφεληθοῦν οἱ συνεταιῖροι. Συνεταιρισμοὶ ὑπάρχουν σὲ ὅλες τὶς πολιτισμένους χώρες τῆς γῆς, φέρνουν τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἓνα κοντὰ στὸν ἄλλο κι ἔχουν γιὰ βάση καὶ

θεμέλιό τους τή συνεργασία καί τήν ἀλληλοβοήθεια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ἐπίσης, ἀπό πότε ὑπάρχουν συνεταιρισμοί; Τί κάνουν οἱ συνεταιρισμοί γιά τὰ μέλη τους; Ποῦ βρίσκει τὰ χρήματα ὁ συνεταιρισμός; Πόσων εἰδῶν συνεταιρισμούς ξέρεις; Ποῦ βάζουν τήν παραγωγή καί τὰ μηχανήματα; Τί ξέρεις γιά τ' Ἀμπελάκια;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιά ἄλλη Τράπεζα ξέρεις ἐκτός ἀπό τήν Ἀγροτική;
- 2) Ποιά εἶναι ἡ δουλειά τῶν Τραπεζῶν;
- 3) Νά δείξεις στό χάρτη σου τ' Ἀμπελάκια, τή Θεσσαλία, τὸν Κίσαβο, τὰ Φάρσαλα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιοὺς λέμε «ἀλιεῖς»;
- 2) Νά βρῆς τὸ ἀντίθετο τῶν ἐπιθέτων:
νέος, σοφός, ἥσυχος, γερός, δίκαιος, μικρός,
καλός, σωστός, τυχερός, ἐλεύθερος, πυκνός.
- 3) Νά βρῆς τὸ ἐπίθετο σὲ -ικός ποῦ βγαίνει ἀπὸ τίς παρακάτω λέξεις:
σχολεῖο, γεωργός, ἐμπόριο, μηχανή.

69. ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Θὰ κάναμε Ἀνάσταση σὲ μοναστήρι. Θ' ἀνεβαίναμε ἀπὸ τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ, νὰ στολίσωμε τὸν Ἐπιτάφιο, καί θὰ μέναμε ὡς τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα. Ἦταν κάτι καινούριο γιά μᾶς καί χαιρόμαστε μὲ τὴν καρδιά μας.

Κάτω ἀπὸ τὸν κάμπο εἶδαμε τὸ μοναστήρι ν'

ἀσπρίζη μέσα στο πράσινο τοῦ βουνοῦ σὰν κατάλευκο περιστέρι. Καί τὸ σούρουπο ἀκούσαμε τίς διπλὲς βαριὲς καμπάνες νὰ σκίζουν τὴ σιωπὴ καὶ νὰ γεμίζουν μὲ θρησκευτικὰ μηνύματα τὸν ἀέρα.

Μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας μας εἶδαμε τὸ γέρο καλόγερο, σκυφτὸ ἀπὸ τὰ χρόνια, νὰ κρατᾷ μὲ τὰ ροζιασμένα χέρια του τὸ σκοινὶ καὶ νὰ χτυπᾷ μὲ δύναμη τὸ σήμαντρο. Νά καὶ δυὸ ἀετοὶ ποὺ γυρίζουν πίσω στὴ φωλιά τους στὸ βράχο μὲ ἀπλωμένες τίς φτεροῦγες.

Ὁ ἦχος τῆς καμπάνας ἐξακολουθοῦσε νὰ σέρνεται στὴ βουνοπλαγιά, νὰ περνᾷ τίς φυλλωσιὲς τῶν δέντρων καὶ νὰ χαϊδεύη τὸν κάμπο: «Καλὸ βράδου!... Καλὸ βράδου!...».

Ἡ νύχτα ἔπεσε πάνω στὸ χωριό. Μὲ χίλια μάγια, μὲ χίλιες φωνὲς ξάπλωσε στὰ κεραμίδια καὶ πίσω ἀπὸ τὰ ματόφυλλά μας. Νυστάξαμε νωρὶς καὶ πέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε.

Ξυπνήσαμε χαράματα, ὅταν ὁ αὐγερινὸς ἐτοί-

μαζε τὸ δρόμο, γιὰ ν' ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος.

Τὸ Πάσχα εἶχε ἔρθει νωρὶς καὶ ἡ ἀνοιξὴ δὲν εἶχε προλάβει νὰ φουντώσῃ. Μὰ ὡστόσο τὴν ἔνιωθες παντοῦ. Τί ἀνέβασμα ἦταν ἐκεῖνο! Σὰν κατσικάκια τρέχαμε καὶ πηδούσαμε πάνω στὸν κακοτράχαλο δρόμο. Κλωτσούσαμε τὶς πέτρες καὶ στεκόμαστε νὰ τὶς ἀκούσωμε νὰ κατρακυλοῦν στὴν πλαγιά.

—Μή, φώναζε ἡ μητέρα, θὰ χαλάσετε τὰ καλά σας παπούτσια.

Μὰ ποιὸς νοιαζόταν γιὰ τὰ παπούτσια, ὅταν ἡ ἀνοιξὴ φώναζε «ἐλάτε, παιδιά», ὅταν ὁ ἥλιος χαρωπὸς μᾶς ἔβλεπε ν' ἀνηφορίζωμε μαζί του τὸ βουνό; Ἡ αὐγὴ ρόδιζε μὲ τριαντάφυλλα τὸν ὀρίζοντα κι ἐμεῖς πηγαίναμε ὄλο καὶ πιὸ ψηλά, ὄλο καὶ πιὸ ψηλά.

Τὸ πρωὶ στολίσσαμε τὸν Ἐπιτάφιο στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας μὲ ἄσπρες βιολέτες, μὲ τριαντάφυλλα καὶ κρίνα. Τὸ ἀπόγευμα ψάλαμε ὄλοι μαζί οἱ πιστοὶ τό: «ὦ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτετόν μου τέκνον».

Τὰ κεριά τρεμόσβηναν μέσα στὴ σκοτεινιά σὰν ἀστέρια τ' οὐρανοῦ ποὺ κατέβηκαν νὰ παίξουν στὴ γῆ.

Τ' ὄνειρό μας ἦταν νὰ κάνωμε Ἄνάσταση στὸ μοναστήρι. Ν' ἀκούσωμε τὴ φωνὴ τοῦ ἡγούμενου, γεροντικὴ καὶ τρεμουλιαστὴ, ἀλλὰ συγκινημένη, νὰ ψάλλῃ μέσα στὸν καθαρὸ ἀέρα:

«Χριστὸς Ἄνέστη ἐκ νεκρῶν,
θανάτῳ θάνατον πατήσας».

Καὶ τὸ χαρούμενο μήνυμα νὰ πετᾶ ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Οἱ λαμπάδες νὰ φέγγουν περισσότερο μὲ τὸ ἀναστάσιμο φῶς καὶ τὰ βεγγαλικά νὰ φωτίζουν τὸ βουνό.

Κατὰ τὶς δέκα τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου μὲ κόπο κρατούσαμε τὰ μάτια μας ἀνοιχτά. Εἶχαμε παίξει τόσο πολὺ ὀλόκληρη τὴ μέρα... Κρυφτό, κυνηγητό, βόλους... χορτάσαμε παιχνίδια. Ἦμαστε ξεθεωμένα...

Ἦταν ξυπνήσαμε, ἦταν Κυριακὴ πρωί. Ἡ Ἄνά-

σταση είχε γίνει χωρίς ἐμᾶς. Δὲν εἶχαμε τσουγκρίσει οὔτε αὐγὸ οὔτε βεγγαλικά ἀνάψαμε οὔτε δώσαμε ἀναστάσιμα φιλιὰ μεταξύ μας. Ἦμαστε ἀπαρηγόρητοι. Δὲν τὸ πιστεύαμε.

—Γιατί δὲ μᾶς ξυπνούσατε; Γιατί δὲ μᾶς ρίχνατε νερὸ στὰ μοῦτρα;

—Γιατὶ ὁ ὕπνος σας ἦταν βαθύς. Τὸ κεφάλι σας ἔγερνε στοὺς ὦμους καὶ τὰ ματόφυλλά σας ἦταν διπλοκλειδωμένα!

Τ' ὄνειρό μας νὰ κάνωμε Ἐνάσταση στὸ μοναστήρι εἶχε διαλυθῆ σὰν καπνός. Ἡ χαρά μας χάθηκε. Πηγαίναμε κακόκεφοι ἀπὸ τὸ κελὶ μας στὴν αὐλή, ἀπὸ τὴν αὐλὴ στὴν ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία στὸ καμπαναριό. Ἐκεῖ συναντήσαμε τὸ γέρο καλόγερο.

—Χριστὸς Ἐνέστη!

—Ἀληθῶς Ἐνέστη!

—Ἐγὼ ὅμως δὲν εἶδα τὴν Ἐνάσταση, εἶπε κλαίγοντας ἡ Μαρίνα. Μὲ πῆρε ὁ ὕπνος.

—Ἔτσι συμβαίνει μὲ τὰ παιδιά, χαμογέλασε ἐκεῖνος. Τὰ περισσότερα νυστάζουν καὶ δὲν ἀντέχουν.

—Μὰ ἐμεῖς ἤρθαμε στὸ μοναστήρι, γιὰ νὰ χαροῦμε τὴν Ἐνάσταση, παραπονέθηκα ἐγώ.

—Δὲν πειράζει, μᾶς εἶπε καὶ πάλι. Ἡ Ἐνάσταση γίνεται κάθε μέρα, ὅταν τὸ θέλετε!

—Κάθε μέρα; Ποῦ; ρώτησα ἀπορημένος.

—Μέσα στις καρδιές, ἀπάντησε μὲ σοβαρότητα. Νὰ ἔχετε μέσα στὴν καρδιά σας ἀγάπη καὶ θὰ ἔχετε πάντα Ἐνάσταση!

Ἄμεσως μαλάκωσε ὁ θυμὸς μας. Ἀρχίσαμε νὰ γελοῦμε καὶ πήγαμε νὰ γυρίσωμε κι ἐμεῖς τὴ σούβλα μὲ τὸ ψητὸ ἀρνὶ ποὺ σκόρπιζε μιὰ λαχταριστὴ μυρωδιὰ στὸν ἀέρα.

Ἀπὸ τότε, κάθε φορὰ ποὺ μὲ βαραίνει κάτι καὶ τὸ

άντιμετωπίζω με αγάπη και καλοσύνη, θυμοῦμαι ἀμέσως τὸ γέρο καλόγερο.

—Ἡ καρδιά μου ἔχει Ἀνάσταση!

Τὸ λέω καὶ τὸ πιστεύω.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ θὰ ἔκαναν τὰ παιδιὰ Ἀνάσταση; Πῶς φαινόταν κάτω ἀπὸ τὸν κάμπο τὸ μοναστήρι; Τί ἔβλεπαν μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας τους τὰ παιδιὰ; Μπορεῖς νὰ περιγράψης τὴν ἀνάβασή τους στὸ μοναστήρι; Πῶς στόλισαν τὸν Ἐπιτάφιο; Ἔπαιξαν ἢ ὄχι; Τί ἔγινε ὅταν ξύπνησαν τὸ ἄλλο πρωί; Τί τοὺς εἶπε ὁ γέρος καλόγερος; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο; Τί θέλει νὰ πῆ μὲ τὴ φράση: «Ἡ αγάπη φέρνει τὴν Ἀνάσταση»;

ΕΡΓΑΣΙΑ

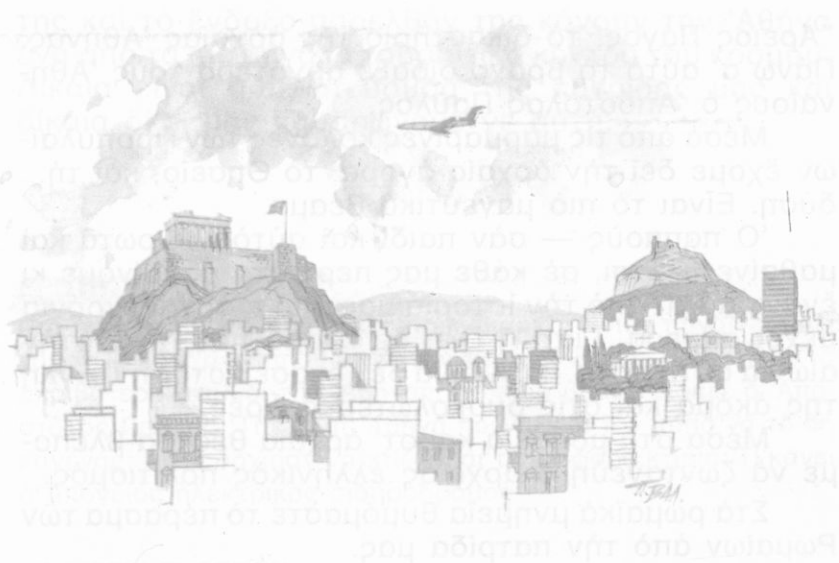
Νὰ κάνης μιὰ μικρὴ ἐργασία γιὰ τὸ πῶς περνᾶς ἐσὺ στὸ χωριό σου ἢ στὴν πόλη σου τὸ Πάσχα. Ποιὰ εἶναι τὰ ἔθιμά σας;

70. Η ΑΘΗΝΑ ΜΑΣ

Ἡ μεγαλύτερη χαρά μας εἶναι νὰ βγαίνωμε μὲ τὶς λιακάδες περίπατο στὴν Ἀθήνα. Ὁ παππούς μου τὴ λατρεύει καὶ ἄς ἔζησε τὰ περισσότερὰ του χρόνια στὸ χωριό. Καμιὰ γωνιά της δὲν τοῦ εἶναι ἄγνωστη. Ξέρει καὶ τὸ στενώτερο δρομάκι της. Τοῦ ἀρέσει ὁ γαλανός της οὐρανός, τὸ γλυκύτατο κλίμα, τὰ μνημεῖα της. Τοῦ ἀρέσουν ἀκόμα καὶ οἱ ἀνυπόφοροι θόρυβοί της. Μᾶς παίρνει λοιπὸν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πᾶμε.

Ἀπὸ τότε ποῦ ἦταν ἀγρότης ἐρχόταν στὴν Ἀθή-

να για δουλειές. Πόσο μεγαλύτερη τή βρίσκει τώρα! Οί δρόμοι της είναι φαρδύτεροι από πρώτα, τὰ κτίρια ἐπιβλητικότερα, οί πλατεῖες της πλατύτερες, οί πολυκατοικίες της πάρα πολύ ψηλές.

Ὡστόσο μᾶς μιλά με νοσταλγία για τή γραφική ἐκεῖνη Ἀθήνα καί για τὸν κόσμο ποὺ γνώρισε τὰ παλιότερα χρόνια, ὅταν ἐρχόταν ἐπισκέπτης. Οί λατέρνες γύριζαν στοὺς δρόμους, ὁ γκαζιέρης ἀναβε τὰ φῶτα τὶς νύχτες, κυκλοφοροῦσαν ἀμαξάκια με ἄλογα καί οί μανάβηδες διαλαλοῦσαν τὰ λαχανικά τους στὶς γειτονιές.

—Λαχανικά ἔχω! Καρπούζια με τὸ μαχαίρι!

Ὁ πιὸ τακτικός μας περίπατος εἶναι στὴν Ἀκρόπολη. Ὁ παππούς μᾶς δείχνει τὸν Παρθενώνα:

—Μ' αὐτὸ τὸ στολίδι ἡ Ἀθήνα εἶναι ἡ ὀμορφότερη πόλη τοῦ κόσμου.

Στεκόμαστε μαζί του στὰ Προπύλαια. Στὰ πόδια μας ἀπλώνεται ἡ ἀγαπημένη μας πόλη. Ἀπὸ πέρα μᾶς χαιρετᾷ ὁ Λυκαβηττὸς με τὸ ἐκκλησιάκι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ἀπέναντί μας ὁ γυμνὸς βράχος εἶναι ὁ

Ἄρειος Πάγος, τὸ δικαστήριον τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ βράχο δίδαξε ἀργότερα τοὺς Ἀθηναίους ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Μέσα ἀπὸ τὶς μαρμαρινὲς κολόνες τῶν Προπυλαίων ἔχομε δεῖ τὴν ἀρχαία ἀγορά, τὸ Θησεῖο, καὶ τή... δύση. Εἶναι τὸ πιὸ μαγευτικὸ θέαμα.

Ὁ παπποῦς — σὰν παιδὶ καὶ αὐτὸς — ρωτᾷ καὶ μαθαίνει. Ἔτσι, σὲ κάθε μας περίπατο μαθαίνομε κι ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἱστορία μας ἀπὸ τ' ἀρχαία χρόνια μέχρι σήμερα. Γιατὶ ἡ ζωὴ δὲ σταμάτησε ποτὲ στὴν αἰώνια αὐτὴ πόλη. Ἡ Ἀθήνα δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν αἴγλη τῆς ἀκόμα καὶ στὶς δυσκολώτερες ὥρες.

Μέσα στὰ μουσεῖα καὶ στ' ἀρχαία θέατρα βλέπομε νὰ ζωντανεύῃ ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς.

Στὰ ρωμαϊκὰ μνημεῖα θυμόμαστε τὸ πέρασμα τῶν Ρωμαίων ἀπὸ τὴν πατρίδα μας.

Οἱ βυζαντινὲς ἐκκλησίαι μᾶς μιλοῦν γιὰ μιὰ πάρα πολὺ ἔνδοξη ἐποχὴ, τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ.

Οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Τοῦρκοι ἄφησαν κι ἐκεῖνοι τὰ σημάδια τους.

Μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἡ Ἀθήνα ἦταν μιὰ μικρὴ πόλη μὲ λίγα σπίτια καὶ μὲ δρόμους γεμάτους ἐρείπια. Μέσα ἀπὸ αὐτὰ ἄρχισε μιὰ καινούρια ζωὴ γιὰ τὸ μικρὸ ἑλληνικὸ κράτος.

Ἄρχισαν νὰ χτίζονται κτίρια: τ' Ἀνάκτορα, τὸ Πανεπιστήμιο, ἡ Βιβλιοθήκη, ἡ Ἀκαδημία· ἔγινε ὁ Ἑθνικὸς Κήπος.

Μετὰ ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα χρόνια ἡ Ἀθήνα ἔγινε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σύγχρονες πόλεις. Εἶναι τώρα μιὰ μεγαλόπολη. Στὸ κέντρο τῆς ὑπάρχουν Ὑπουργεῖα, ἐμπορικὰ καταστήματα, Τράπεζες καὶ ἄλλα γραφεῖα.

Ὁ ὑπόγειος ἠλεκτρικὸς σιδηρόδρομος κάνει πιὸ εὔκολη τὴ συγκοινωνία. Ὑπάρχουν ὠραῖα προάστια καὶ ἀμμουδιές, ποὺ συγκεντρώνουν πολλὸν κόσμον τὸ καλοκαίρι.

Ὁ διάφανος οὐρανὸς τῆς, τὸ ἐξαιρετικὸ κλίμα

της και τὸ ἔνδοξο παρελθόν της κάνουν τὴν Ἀθήνα ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα τουριστικὰ κέντρα τοῦ κόσμου. Δίκαια εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς πατρίδας μας και δίκαια ὅλοι μας καμαρώνομε γι' αὐτή.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πηγαίνουν τὰ παιδιὰ μὲ τις λιακάδες; Ποιὸς πηγαίνει μαζί τους; Τί λέει ὁ παππούς γιὰ τὴν παλιὰ Ἀθήνα; Ποιὸ εἶναι τὸ ἀκριβότερο στολίδι τῆς Ἀθήνας; Σὲ ποιὸ βράχο δίδαξε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος; Τί ἔχει ἡ Ἀθήνα ποὺ ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸ δῆ κανένας; Πότε ἄρχισαν νὰ χτίζονται τὰ διάφορα κτίρια; Τί κάνει ὁ ὑπόγειος ἠλεκτρικὸς σιδηρόδρομος;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ μάθης τὰ διάφορα μέρη και τὰ μνημεῖα ποὺ ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου σου.
- 2) Νὰ φέρης μέσα στὴν τάξη, ἂν μπορῆς, φωτογραφίες ἢ ὀτιδήποτε σχετικὸ μὲ τὴν Ἀθήνα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ συμπληρώσης τις τελειες μὲ τὴ λέξη ποὺ ταιριάζει:
Θεσσαλονίκη, Ἀθήνα, Ἑκτορας, Κέρκυρα, Κωνσταντινούπολη.
Ἡ πόλη τοῦ Κωνσταντίνου λέγεται .....
Ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς Τροίας ἦταν ὁ .....
Τὸ νησὶ τῶν Φαιάκων εἶναι ἡ .....
Πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ .....
Συμπρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ .....
- 2) Νὰ σχηματίσης ἐπίθετα ἀπὸ τις παρακάτω λέξεις:
ξύλο, βουνό, γρανίτης, πανί, λάδι.

71. ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

“Ήμουν ἄρρωστος. Τὸ μεσημέρι, ποὺ αἰσθανόμουν κάπως καλύτερα μὲ τὴν ἀσπιρίνη, ὁ παππούς μου ἄνοιξε τὴν τηλεόραση καὶ μὲ ρώτησε: —Παναγιώτη, θέλεις νὰ δῆς μιὰ διδακτικὴ ἐκπομπὴ γιὰ τὴ βιομηχανία;

“Ἄν ἤθελα λέει;” Ἐτρεξα, πρὶν προλάβῃ νὰ τὸ ξαναπῆ. Χώθηκα στὴν πολυθρόνα, ἢ μαμὰ φρόντισε νὰ μὲ σκεπάσῃ μὲ μιὰ κουβέρτα, κι ἔτσι ἀναπνευστικὰ καθισμένος ἔκαμα μιὰ μεγάλη βόλτα στὰ ἑλληνικὰ ἐργοστάσια.

Πρῶτα εἶδαμε ἓνα ἐργοστάσιο κλωστοῦφαντουργίας. Στὶς ἀποθήκες ἦταν στοιβαγμένο τὸ βαμβάκι σὲ μεγάλες μπάλες. Οἱ ἐργάτες ἔπαιρναν τὶς μπάλες αὐτὲς καὶ τὶς ἔφερναν στὶς μηχανές, γιὰ νὰ καθαρίσουν τὸ βαμβάκι ἀπὸ τὶς βρωμιές καὶ νὰ τὸ κλώσουν, δηλαδή νὰ τὸ κάμουν νῆμα.

Γιὰ πότε ἔγινε κλωστή τὸ βαμβάκι δὲν πρόλαβα νὰ τὸ καταλάβω. “Ἀρχισαν ξαφνικὰ νὰ γυρίζουν μπροστά μου σὰ διαβολάκια οἱ ρόδες, οἱ τροχαλίες, οἱ μοχλοὶ καὶ οἱ τροχοὶ τῶν μηχανημάτων. Ὅμοιολογῶ ὅτι ζαλίστηκα. Σὰ ρομπότ ἔκαναν ὁλοένα τὴν ἴδια κίνηση: πάνω κάτω· πάνω κάτω μέσα σ’ ἓνα ἀδιάκοπο βουητό.

“Ὑστερα μᾶς ἔδειξαν κάτι ἄλλες αἰθουσες μὲ τεράστιους ἀργαλειούς. Δὲν ἦταν φυσικὰ σὰν τοὺς ἀργαλειούς ποὺ ἔχω δεῖ στὰ χωριά. Ἦταν μηχανές. Καὶ νὰ πάλι τὰ στημόνια, σὰν ὑπάκουοι στρατιῶτες ποὺ εἶχαν πάρει παραγγέλματα, ἀνεβοκατέβαιναν μὲ τὸν ἴδιο πάντα ρυθμό, καί, ὥσπου ν’ ἀνοιγοκλείσης τὰ μάτια, εἶχε τελειώσει ἓνα μέτρο πανὶ καὶ ὕστερα κι ἄλλο κι ἄλλο κι ἄλλο...”

Σ’ ἓνα ταξίδι μας στὴν Καλαμάτα εἶχαμε ἀνεβῆ στὸ μοναστήρι καὶ εἶδαμε τὶς μαθήτριες νὰ ὑφαίνουν στὸν ἀργαλειὸ καὶ νὰ πετοῦν τὴ σαῖτα. Δὲν ὑπῆρχε καμιὰ ὁμοιότητα μὲ τοὺς ἀργαλειούς ποὺ ἔβλεπα

στην τηλεόραση. Τάκου τάκου! Τάκου τάκου! Έκανε ό άργαλειός στο μοναστήρι. Τό ύφασμα δέν προχωρουσε έτσι γρήγορα όπως στα μηχανήματα τών έργοστασιών, μά οί κοπέλες εκεί τραγουδοῦσαν πολύ όμορφα...

Μου άρεσε ακόμα νά θυμουμαι μιá κοπέλα που είχαμε συναντήσει σ' ένα ήπειρώτικο χωριό. Τί χρώματα είχε βάλει στόν άργαλειό της! 'Η μητέρα μου μάλιστα σημείωσε και τό τραγούδι που έλεγε ή ύφάντρα:

«Του Παπαγιώργη ή άνιψιά, του Ρήγα ή θυγατέρα, που 'χει άσημένιο άργαλειό και κρουσταλλένιο χτένι. Κι από τό βρόντο τ' άργαλειού και τόν άχό της κόρης ό ήλιος άντραλίστηκε κι άργει νά βασιλέψη...».

Νομίζω ότι ό παππούς μου κατάλαβε τί σκεφτόμουν, γιατί εκείνη τή στιγμή μου είπε:

—Στά έργοστάσια οί άνθρωποι αντιμετωπίζουν τις μεγάλες άνάγκες τους με τή μεγάλη παραγωγή. Θα μπορούσαν ποτέ τå χέρια τών ανθρώπων νά κάμουν τόσο γρήγορα τή δουλειάς, όσο οί μηχανές;

Πραγματικά έβλεπα με τå μάτια μου τή διαφορά. Πόσο γρήγορα, πόσο άφθονα έβγαιναν τå προϊόντα από τå έργοστάσια.

Μås έδειξαν μετά μιá καπνοβιομηχανία και μιá σοκολατοποιία. Σå στρατιωτάκια στη γραμμή έβγαιναν τå πακέτα τå τσιγάρα. Τό ίδιο και οί σοκολάτες. Δέν προλάβαινα νά μετρῶ. Μία, δύο, τρεις, τέσσερεις, πέντε... Σχημάτιζαν μιá μεγάλη σειρά και οί εργάτες τις έπαιρναν και τις έβαζαν στα κιβώτια.

Ύπῆρχε πολύ προσωπικό στα έργοστάσια, μά τή δουλειά τήν έκαναν οί μηχανές και οί εργάτες βοηθοῦσαν. Δέν είναι αλήθεια περίεργο;

—Δέν είναι καθόλου περίεργο, είπε ό παππούς. Αυτό λέγεται πρόοδος. Κερδίζουμε χρόνο και τå προϊόντα

στοιχίζουν φτηνότερα. 'Εγώ πού είμαι γέρος κι έχουν δει πολλά τὰ μάτια μου βλέπω πόσο ἔχομε προοδέψει σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας σὲ μιὰ χώρα εἶναι ἡ εὐημερία καὶ ἡ εὐτυχία τῆς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς πῆγε βόλτα στὰ ἑλληνικὰ ἐργοστάσια ὁ Παναγιώτης; Τί ἐργοστάσιο εἶδε πρῶτα; Μπορεῖς νὰ τὸ περιγράψης; Τί διαφορὰ εἶχαν οἱ ἀργαλειοὶ τοῦ ἐργοστασίου μὲ τοὺς ἀργαλειοὺς τοῦ μοναστηριοῦ; Θὰ μπορούσαν ποτὲ οἱ ἄνθρωποι νὰ κάνουν τόσο γρήγορα τὴ δουλειά, ὅσο οἱ μηχανές; Ποιὸ εἶναι τὸ κέρδος μιᾶς χώρας ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ πῆς πῶς λέγεται τὸ ἐργοστάσιο πού κάνει: κονσέρβες, ὑφάσματα, ἔπιπλα.
- 2) Νὰ πῆς πῶς λέγεται ἡ βιομηχανία πού παράγει φάρμακα.
- 3) Νὰ βρῆς ἓνα οὐσιαστικὸ κι ἓνα ἐπίθετο, πού νὰ προέρχονται ἀπὸ τὴ λέξη βιομηχανία.

72. Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΔΕΝΤΡΩΝ

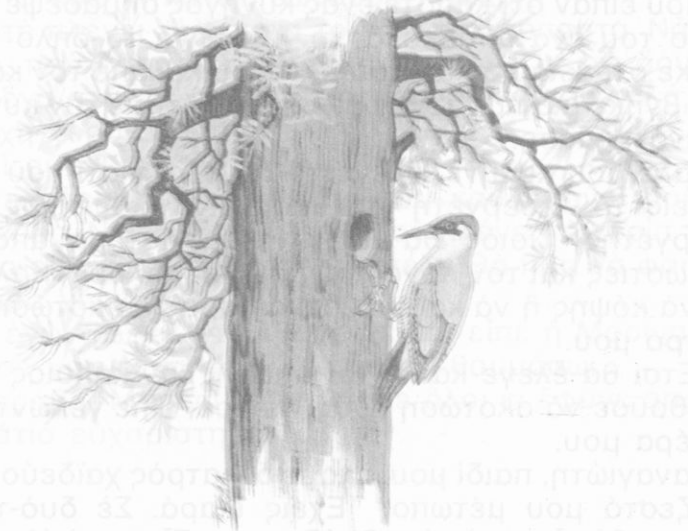
Τὸ ἀπόγευμα ἦρθε ὁ γιατρὸς μὲ τὸ μικρὸ βαλιτσάκι του.

—Τί ἔχει τὸ παιδί; ρώτησε τὴ μητέρα.

—Ψηλὸ πυρετό, τοῦ ἀπάντησε. Πονοῦν καὶ τὰ μάτια του.

Ἄνθρωπος ὁ γιατρὸς ἔβαλε τ' ἀκουστικά καὶ ἄρχισε νὰ μοῦ χτυπᾷ μὲ τὰ δάχτυλα τὴν πλάτη. Ἡ Μαρίνα ἔνωσε τὰ χέρια τῆς καὶ τὸν ρώτησε μὲ κατάπληξη:

—Τί τοῦ κάνεις τοῦ Παναγιώτη;

—Τί με πληρώνεις νά σοῦ πῶ; ἀστειεύτηκε ἐκεῖνος. Τοῦ κάνω τὸ δρυοκολάπη.

—Τί εἶναι αὐτό; ξαναρώτησε.

—Ὁ δρυοκολάπητης, τῆς ἐξήγησε, εἶναι ὁ γιατρός τῶν δέντρων. Δὲν τὸν ξέρεις; Χωρὶς νά τοῦ τηλεφωνήσῃ κανεὶς καὶ χωρὶς τὸ βαλιτσάκι μὲ τ' ἀκουστικά, τρέχει στ' ἄρρωστα δέντρα. Θὰ μοῦ πῆς χωρὶς ἀκουστικά πῶς κάνει τὴ δουλειά του; Ὅταν ἀρχίσῃ νά χτυπᾶ μὲ τὸ ράμφος του τὴ φλούδα, ὅπως κάνω τώρα ἐγὼ μὲ τὰ δάχτυλά μου, ἀμέσως καταλαβαίνει ἀπὸ τὴ διαφορά τοῦ ἤχου ποῖο δέντρο εἶναι ἄρρωστο καὶ ποῦ. Κατορθώνει τότε νά τραβήξῃ τὴ φλούδα καὶ ν' ἀνοίξῃ μὲ τὸ ράμφος του τρύπες στὸ πονεμένο μέρος τοῦ δέντρου. Στὴ γλώσσα του, ποῦ εἶναι γεμάτη κόλλα, κολλοῦν τὰ καταστρεπτικὰ ἔντομα, ποῦ σαπίζουν τὸν κορμό. Ἔτσι σώζεται τὸ δέντρο καὶ φυτρώνουν καινούρια κλαδιά.

Καὶ συνέχισε:

—Μοῦ εἶπαν ὅτι κάποτε ἕνας κυνηγὸς σημάδεψε μὲ τ' ὄπλο του ἓνα δρυοκολάπτη. Ἔξαφνα τὸ ὄπλο τυλίχτηκε στὰ κλαδιὰ κάποιου δέντρου καὶ ἀπὸ τὸν κορμὸ του βγῆκε μιὰ παράξενη φωνή, ποὺ ἔκαμε τὸν κυνηγὸ ν' ἀνατριχιάση.

—Καλέ μου κυνηγέ, ἔλεγε τὸ δέντρο, γιατί μοῦ σκοτώνεις τὸν εὐεργέτη μου, ποὺ εἶναι καὶ δικός σου εὐεργέτης; Ποιὸς θὰ μὲ γλιτώση ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀρρώστιες καὶ τὸν πόνο ποὺ μοῦ προκαλοῦν; Καλύτερα νὰ κόψης ἢ νὰ κάψης ἐμένα παρὰ νὰ σκοτώσης τὸ γιατρό μου.

—Ἔτσι θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Παναγιώτης, ἂν κάποιος προσπαθοῦσε νὰ σκοτώσῃ ἐσᾶς, γιατρέ, εἶπε γελώντας ἡ μητέρα μου.

—Παναγιώτη, παιδί μου, ἔκαμε ὁ γιατρὸς χαϊδεύοντας τὸ ζεστό μου μέτωπο. Ἔχεις ἰларά. Σὲ δυὸ-τρεῖς ἡμέρες θὰ εἶσαι σὰν ἐρυθρόδερμος. Εἶναι μιὰ ἐλαφριά παιδικὴ ἀρρώστια, μὰ θέλει προφύλαξη. Νὰ μὴ σηκώ-νεσαι, νὰ διαβάζης, ἂν θέλῃς, ὅταν σοῦ περάσῃ ὁ πόνος στὰ μάτια, καὶ πρὸ παντὸς μὴ ζητήσης νὰ βγῆς ἔξω. Ἐγὼ θὰ σοῦ στείλω μερικὰ ὠραῖα βιβλία, γιὰ νὰ περάσῃς τὴν ὥρα σου.

Ἄσπρη ὁ γιατρὸς κράτησε τὸ λόγο του καὶ ὕστερα ἀπὸ δυὸ ὥρες ἕνας μικρὸς μοῦ ἔφερε στὸ σπῆτι ἓνα δέμα μὲ βιβλία. Ἡ μητέρα μου τοὺς ἔριξε μιὰ ματιὰ καὶ εἶπε:

—Νὰ μερικὰ βιβλία ποὺ δὲν πρέπει νὰ λείπουν ἀπὸ κανένα σπῆτι. Γιατὶ ὅλοι πρέπει νὰ ξέρωμε γιὰ τὴν ὑγιεινὴ τοῦ σώματος καὶ γιὰ τὶς πρῶτες βοήθειες.

Δίπλα στὸ κρεβάτι μου ξεφύλλιζαν μὲ τὴ Μαρίνα τὰ βιβλία καὶ τῆς ἐξηγοῦσε τὶς εἰκόνες.

—Νά, ἐδῶ ἓνα παιδάκι ποὺ κάθεται καλὰ στὸ θρανίο κι ἐκεῖ ἓνα ποὺ δὲν κάθεται σωστά. Εἶδες πῶς ἔχει κάμει καμπουρίτσα; Ἡ σπονδυλικὴ μας στήλη πρέπει νὰ βρῖσκεται πάντοτε σὲ ὄρθια θέση. Νά κι ἓνα ποὺ φορᾶ στενὰ παπούτσια. Ἄ! τὸ καημένο. Εἶδες μιὰ γκριμάτσα ποὺ κάνει ἀπὸ τὸν πόνο;

- Αὐτὸ ἐδῶ τί κάνει; ρωτοῦσε ἡ μικρὴ.
- Αὐτὸ πλένει τὰ δόντια του μὲ ὀδοντόπαστα. Νά και αὐτό, ποὺ ἔσπασε σκληροὺς καρποὺς μὲ τὰ δόντια, ἔχει ἓνα στόμα χάλια. Αὐτὸ τὸ παιδάκι μασᾶ καλά, γιὰ νὰ ἔχη γερὸ στομάχι.
- Καὶ αὐτό;
- Αὐτὸ ἀερίζει τὸ δωμάτιό του καὶ παίρνει βαθιὲς εἰσπνοές. Νά, κι ἓνα παιδάκι ποὺ πλένει τὰ χέρια του. Δίπλα εἶναι στρωμένο τὸ τραπέζι. Θὰ πάη νὰ φάη μὲ καθαρὰ χέρια.
- Κι ἐγὼ τρώγω μὲ καθαρὰ χέρια, εἶπε ἡ Μαρίνα καὶ γύρισε νὰ μὲ κοιτάξῃ, γιὰ νὰ τὴ θαυμάσω.
- Μπράβο, Μαρίνα, τῆς εἶπαμε ὅλοι κι ἔφυγε ἀπὸ τὸ δωμάτιο εὐχαριστημένη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί χτυποῦσε ὁ γιατρὸς στὴν πλάτη τὸν Παναγιώτη; Τί ξέρεις ἐσὺ γιὰ τὸ δρυοκολάπτη; Τί σημαίνει εὐεργέτης; Τί σημαίνει ἔθνικὸς εὐεργέτης; Τί ἀρρώστια εἶχε ὁ Παναγιώτης; Τί βιβλία τοῦ ἔστειλε ὁ γιατρὸς; Ποιὲς λέμε πρῶτες βοήθειες; Τί ἔμαθε ἡ Μαρίνα ἀπὸ τὰ βιβλία ποὺ ἔστειλε ὁ γιατρὸς;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται ὁ εἰδικὸς γιατρὸς ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν καρδιά; μὲ τὸ στομάχι; μὲ τὰ δόντια; μὲ τὰ παιδιά; μὲ τίς ἐγχειρήσεις; μὲ τὸ λάρυγγα, τ' αὐτιά καὶ τὴ μύτη;
- 2) Νὰ γράψῃς τὰ ρήματα ποὺ σοῦ θυμίζουσι οἱ λέξεις: ἔνωση, κατόρθωμα, μόρφωση, ὀργάνωση, πληρωμὴ.
- 3) Ν' ἀντικαταστήσῃς τὰ παρακάτω ρήματα μὲ τ' ἀντίθετά τους.
 Ἐνώνω τὰ χέρια.....
 Δένω τὰ κορδόνια.....
 Χάνω τὸ δρόμο.....
 Ἄνοιγω τὸ παράθυρο.....

73. ΜΙΑ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Τώρα που είμαι άρρωστος έχω δίπλα στο κομοδίνο μου ένα ραδιοφωνάκι, που με διασκεδάζει. Άκούω μουσική, συναυλίες και όμιλίες. Είναι τόσο δα μικρό, μα είναι δικό μου και δουλεύει μια χαρά. Είναι δώρο του θείου Νίκου στον Κλεάνθη και σ' έμένα.

Πριν από λίγο άκουσα μια έκπομπή για τὸ κυπάρισσι. Συγκράτησα δύο ιστορίες. Ἡ μιὰ ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μυθολογία καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὶς λαϊκὲς παραδόσεις μας:

«Τὰ παλιὰ καλὰ χρόνια, τότε πὺ ὄλα ἔμοιαζαν μὲ παραμύθι, ζοῦσε ἕνα ὄμορφο παλικάρι, ὁ Κυπάρισσος. Ὁ Κυπάρισσος δὲν εἶχε φίλους, εἶχε ὅμως ἕνα ἑλαφάκι πὺ τὸ λάτρευε. Συντροφιά μαζί του ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ ἔτρεχε στὶς πλαγιές, μάζευε χόρτα καὶ

λουλούδια, κυνηγοῦσε στὸ δάσος καὶ ξεκουραζόταν κάτω ἀπὸ τὰ πλατύφυλλα δέντρα.

»Κάποτε ὁ Κυπάρισσος σημάδεψε μὲ τὸ τόξο του τὸν κορμὸ μιᾶς βελανιδιάς. Μιὰ πέτρα μπλέχτηκε στὰ πόδια του, γλίστρησε, τὸ τόξο ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ τὸ βέλος βυθίστηκε στὴν καρδιά τοῦ μικροῦ ἐλαφιοῦ ποὺ ἔπαιζε λίγο πιὸ πέρα. Τὸ ζῶο ἔπεσε πρῶτα στὰ δυὸ λιγνὰ ποδαράκια του καὶ ὕστερα ἔγειρε χωρὶς πνοὴ πάνω στὰ ξερὰ φύλλα.

»Ὁ Κυπάρισσος ἔμεινε ἀκίνητος. Μαρμαρωμένος. Δὲν μποροῦσε νὰ πιστέψῃ ὅτι εἶχε σκοτώσει ὁ ἴδιος τὸ ἐλάφι του. Ὅταν συνῆλθε, ἔσκαψε μὲ τὰ χέρια του ἓνα μικρὸ τάφο κι ἔθαψε μέσα τὸ μικρὸ του φίλο. Ὑστερα περιπλανήθηκε στὸ δάσος χωρὶς τροφή, χωρὶς νερὸ γιὰ πολλὲς ἡμέρες.

»Περνώντας κάποια μέρα ὁ Ἀπόλλωνας ἀπὸ τὴ βουνοπλαγιά, ἀντάμωσε τὸν Κυπάρισσο καὶ δὲν τὸν γνόρισε. Τὸ παλικάρι εἶχε λιώσει σὰν κερὶ. Ὅταν ἔμαθε τὴ θλιβερὴ του ἱστορία, τὸν λυπήθηκε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του καὶ τὸν μεταμόρφωσε σὲ δέντρο. Ἔγινε κυπαρίσσι. Ἄν προσέξετε καλά, θὰ δῆτε τὰ κυπαρίσσια νὰ γέρνουν ὀλοένα τὴν κορυφὴ τους καὶ νὰ βλέπουν πρὸς τὰ κάτω. Λένε ὅτι εἶναι ὁ Κυπάρισσος ποὺ κοιτάζει τὸν τάφο τοῦ μικροῦ του φίλου καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν παρηγορήσῃ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τοῦ ἔκαμε».

Τώρα, νά καὶ ἡ ἄλλη ἱστορία:

«Κοντὰ στὸ Μιστρά, σὲ μιὰ ψηλὴ θέση, ποὺ ἔχει ἀπὸ κάτω ὅλο τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης, ἦταν ἓνα μεγάλο κυπαρίσσι, τὸ μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου. Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά εἶναι λίγα χρόνια ποὺ κάποιος κακὸς ἄνθρωπος εἶχε ἀνάψει φωτιά ἐκεῖ κοντὰ καὶ δὲν πρόσεξε καὶ ἀναψε τὸ κυπαρίσσι καὶ κήκε.

»Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι εἶχε τὴν ἱστορία του. Ὅταν

ήταν οι Τουρκοί στα χώματά μας, ένας πασάς πήγε σ' αὐτὴ τὴ θέση νὰ διασκεδάσει. Ἔβαλε καὶ τοῦ ἔψησαν ἓνα σφαχτὸ καὶ κάθισε κι ἔφαγε.

»Εἶχε μαζί του κι ἓνα βοσκό, ἓνα νέο παλικάρι, χριστιανόπουλο καὶ τὸν ὑπηρετοῦσε. Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ παιδί, ποὺ ἔριξε τὴ ματιὰ του καὶ παρατήρησε ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο θέαμα, τὸν κάμπο μὲ τὶς πρασινάδες καὶ τ' ἄφθονα νερὰ καὶ τὰ βουνὰ γύρω, τὸ ἔπιασε τὸ παράπονο καὶ ἀναστενάξε.

»Τὸ εἶδε ὁ πασάς καὶ τὸ ρώτησε:

—Τί ἔχεις καὶ ἀναστενάξεις;

—Τί νὰ ἔχω, πασά μου! τοῦ λέει. Συλλογίζομαι πὼς ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη ἦταν δικά μας μιὰ φορὰ καὶ μᾶς τὰ πήρατε· μὰ τὰ χαρτιὰ λένε κι ἔχω τὴν ἐλπίδα μου στὸ Θεὸ πὼς μὲ καιρὸ πάλι δικά μας θὰ γίνουν.

»Ὁ πασάς θύμωσε.

—Μωρέ, τί μᾶς λὲς αὐτοῦ; τοῦ λέει καὶ ἀρπάζει τὴν ξύλινη σούβλα ποὺ εἶχαν ψήσει τὸ ἀρνὶ καὶ τὴν καρφώνει στὴ γῆ. Νά! Τὸ βλέπεις αὐτό; Ἄν αὐτὸ τὸ ξερὸ παλούκι βγάλῃ κλαριά, τότε νὰ ἔχετε τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ξαναπάρετε πίσω αὐτὰ τὰ μέρη.

»Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα ρίζωσε στὴ γῆ καὶ βλάστησε καὶ φούντωσε καὶ θέριεψε κι ἔγινε τὸ περήφανο κυπαρίσσι, ποὺ γνωρίζαμε».

Ν. Πολίτης

«Λαϊκὴ παραδοσὴ»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἄκουσε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο ὁ Παναγιώτης; Μήπως μπορεῖς νὰ ἐπαναλάβῃς τὴν ἱστορία τοῦ Κυπαρίσσου; τὴν ἱστορία τοῦ κυπαρισσιοῦ; Τί νόημα βγάζεις ἀπὸ τὴν παράδοσιν μὲ τὸ κυπαρίσσι καὶ τὸν πασά;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά κάμης προτάσεις με τὰ ρήματα: γέρνω-γερνώ.
- 2) Νά σχηματίσης ρήματα με τις παρακάτω λέξεις:
γιατρός, κουρέας, μάγειρος, συγγενής, ψαράς.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πῆς κι ἐσύ, ἂν ξέρης, μιὰ ἱστορία ἀπὸ τὴ μυθολογία γιὰ ἄλλα δέντρα, φυτὰ καὶ ζῶα ποὺ ἦταν προηγουμένως ἄνθρωποι.
- 2) Νά μιλήσης γιὰ τὸ ἐλάφι καὶ τὸ ζαρκάδι.
- 3) Νά δείξης στὸ χάρτη σου τὸ Μιστρά καὶ τὴ Σπάρτη. Τί ξέρεις γιὰ τὰ δύο αὐτὰ μέρη;

74. Τ' ΑΗΔΟΝΙΑ

Τὴν περασμένη Κυριακὴ πηγαίναμε στὴν Κύμη καὶ σταματήσαμε σ' ἓνα πολὺ ὄμορφο μέρος, γιὰ ν' ἀκούσωμε τ' ἀηδόνια.

Κατεβαίνομε ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο. Μέσα ἀπὸ τις πυκνὲς φυλλωσιὲς τῶν πλατανιῶν τ' ἀηδόνια δίνουν τὴν κυριακάτικη συναυλία τους. Οἱ ρεματιῆς γεμίζουν μελωδίεσ. Δὲν ἀκούγεται κανένα ἄλλο πουλί. Σωπαίνομε λοιπὸν κι ἐμεῖς.

“Ἐνα ἀηδονάκι βγαίνει ἀπὸ τὸν κρυψώνα του καὶ στέκεται στὴν ἄκρη τοῦ κλαριοῦ. Καθὼς κελαηδεῖ, βλέπει μὲ τὰ ματάκια του ὀλόγυρα μήπως ἀνακαλύψη κανένα ἀνεπιθύμητο ἐπισκέπτη: γάτα, κουνάβι, ἀρπαχτικὸ πουλί. Ἔχει σταχτιά σκοῦρα φτερά. Μοιάζει φτωχὸ μπροστὰ στ' ἄλλα.

—“Ὁ Θεὸς μοιράζει τ' ἀγαθὰ του μὲ σοφία σὲ ὅλα τὰ πλάσματα, λέει ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ὁ πατέρας, σὰ νὰ καταλαβαίνῃ τὴ σκέψη μου. Ἄν τὸ ἀηδόνι τύχαινε νὰ

ἔχη καὶ ώραῖα φτερά, δὲ θὰ κατάφερνε νὰ ξεφύγη ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του. Ἐνῶ τώρα τὸ χρῶμα του τὸ βοηθᾷ νὰ γίνεται ἕνα μὲ τὰ κλαδιὰ καὶ τοὺς θάμνους καὶ νὰ μὴν ξεχωρίζη.

Τὸ ἀηδονάκι φαίνεται πῶς ψάχνει νὰ βρῆ τὸ ταίρι του. Εἶναι ἀνοιξη καὶ τραγουδᾷ τὸ πιὸ γλυκὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς του. Εἶναι συμπαθητικὸ κι εὐγενικὸ κι ἔχει ἔξυπνα ματάκια.

Ὁ πατέρας ἀνοίγει τὸ ραδιόφωνο. Ἡ δική μας μουσικὴ ταραζει γιὰ μιὰ στιγμή τὸ ἀηδόνι, ποὺ στρέφει τὰ μάτια του πρὸς τὸ μέρος μας καὶ μένει σιωπηλὸ. Ὑστερα ὅμως ὑψώνει τὸ λαιμὸ του περήφανα καὶ βγάζει μιὰ θαυμάσια τρίλια. Ὅσο συνεχίζουν τὰ βιολιά ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, τόσο τὸ ἀηδονάκι πλέκει λαρυγγισμοὺς καὶ συναγωνίζεται σὲ τέχνη τὰ βιολιά. —Νὰ πιάσωμε ἕνα νὰ τὸ ἔχωμε νὰ μᾶς τραγουδᾷ, λέει ἡ Μαρίνα δένοντας τὸ κορδόνι τοῦ παπουτσιοῦ της.

Μὰ ὁ πατέρας τὴν ἀποπαίρνει.

—Αὐτὸ νὰ μὴν τὸ ξαναπῆς, τῆς λέει λιγάκι θυμωμένος, γιατί σὲ ἀφήνω καὶ μένεις ἐδῶ. Τὸ ἀηδόνι εἶναι ἀδύνατο νὰ ζήσει στὴ σκλαβιά. Ἄν τὸ πιάσης καὶ τὸ κλείσης σὲ κλουβί, εἶναι σὰ νὰ τὸ σκοτώνης. Δὲν τρώει, δὲν πίνει καὶ χτυπιέται στὰ σίδερα τῆς φυλακῆς, ὥσπου νὰ πεθάνη.

»Ὅταν ὁ Θεὸς ἐπλασε τὰ πουλιά, ὅλα στὴν ἀρχὴ τὰ χρωμάτιζε γκρίζα. Ὑστερα τὰ φώναζε ἕνα ἕνα καὶ οἱ ἄγγελοι τὰ στόλιζαν μὲ λογιῆς λογιῆς πλουμίδια: μὲ γαλάζια καὶ χρυσὰ φτερά· μὲ ἀσημένια καὶ κόκκινα λοφία· μὲ ἄσπρες φτεροῦγες καὶ κοραλλένια πόδια· μὲ κεχριμπαρένιο ράμφος καὶ πράσινα πούπουλα· μὲ κοκκινόχρυσες οὐρὲς καὶ πορτοκαλί στήθος, ὥστε μῆτε ἕνα στὰ χίλια νὰ μοιάζη μὲ τὸ ἄλλο.

Καὶ ὅταν τέλειωσε τὸ ἔργο του ὁ Θεός, νά σου καὶ παρουσιάζεται τὸ ἀηδόνι.

—Ποῦ ἦσουν ἐσύ; τοῦ εἶπαν οἱ ἄγγελοι.

—Στή ρεματιά.

—Και πῶς δὲν ἄκουσες πού σε φωνάξαμε;

—Μίλαγα μ' ἓνα κοτσύφι.

Οἱ ἄγγελοι κούνησαν τὸ κεφάλι.

—Και τώρα τί ἤρθες νὰ κάμης;

—Ἦρθα νὰ μὲ στολίσετε κι ἐμένα.

—Τὸ σκέφτηκες λιγάκι ἀργά. Καὶ πῶς νὰ σε στολίσω-
με, πού τίποτε δὲ μᾶς ἔχει ἀπομείνει;

Τὸ ἀηδόνι ἄρχισε νὰ κλαίη, ὥσπου ὁ Θεὸς τὸ
λυπήθηκε καὶ εἶπε:

—Καλά. Πάψε νὰ κλαῖς. Τ' ἄλλα πουλιὰ τὰ στόλισαν οἱ
ἄγγελοι, ἐσένα θὰ σε στολίσω ἐγώ. Τέλειωσε ὅμως ἡ
Πέμπτη μέρα, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ βιαστοῦμε. "Ἀνοιξε
γρήγορα τὸ στόμα σου.

Ἦ Πῆρε μιὰ χούφτα ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ δικό Του χρυσα-
φι καὶ ἄλλη μιὰ χούφτα μαργαριτάρια καὶ τὰ ἔριξε στὸ
στόμα τοῦ ἀηδονιοῦ: «Πήγαινε τώρα», τοῦ εἶπε.

Πέταξε τὸ ἀηδόνι καὶ πῆγε γραμμὴ σ' ἓνα ρυάκι

να καθρεφτιστή. Ἐκεῖ βρέθηκαν μαζεμένα τ' ἄλλα πουλιὰ καί, μόλις τὸ εἶδαν, ἄρχισαν νὰ λένε:

—Τὸ κακόμοιρο τὸ ἀηδόνι!

—Δὲν ξέρετε ἐσεῖς, τοὺς εἶπε ἐκεῖνο. Ἐμένα μὲ στόλισε ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

—Μπά, τί μᾶς λές; Καὶ ποῦ εἶναι τὰ στολίδια σου;

—Τὰ ἔχω μέσα στὸ λαιμό μου.

—Νὰ μᾶς τὰ δείξεις, γιατί ἐμεῖς δὲ βλέπομε!

Καὶ ἄνοιξε τὸ στόμα του τὸ ἀηδόνι κι ἔπιασε νὰ κελαηδῇ. Καὶ ὅλα τὰ πουλιὰ σῶπασαν καὶ ἀπόμειναν νὰ θαυμάζουν ».

(Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ κεφαλαίου εἶναι ἀπὸ τὸ διήγημα τῆς κ. Μαργαρίτας Δαλμάτη «Τὸ ἀηδόνι»).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πήγαιναν τὰ παιδιά, ὅταν ἄκουσαν τ' ἀηδόνια; Ποιοὶ εἶναι οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀηδονιοῦ; Ἔχει ἐμφάνιση τὸ ἀηδόνι; Τί ἔκανε τὸ ἀηδόνι, ὅταν ἄκουσε στὸ ραδιόφωνο τὰ βιολιά; Μήπως μπορεῖς νὰ ἐπαναλάβης τὴν ἱστορία μὲ τ' ἀηδόνι; Τί νόημα ἔχει ἡ φράση: «Πῆρε μιὰ χούφτα ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ δικό Του χρυσάφι καὶ ἄλλη μιὰ χούφτα μαργαριτάρια καὶ τὰ ἔριξε στὸ στόμα τοῦ ἀηδονιοῦ»;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ φέρης εἰκόνες γιὰ τὸ ἀηδόνι ἢ νὰ ζωγραφίσῃς κάτι.
- 2) Νὰ δείξης στὸ χάρτη τὴν Κύμη.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ σχηματίσης ρήματα ἀπὸ τὶς λέξεις:
Ξερός, μικρός, γλυκός, πικρός, ὄμορφος.
- 2) Νὰ βρῆς δύο λέξεις σύνθετες μὲ τὴ λέξη ἀηδόνι.

75. ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΜΕ ΤΗ ΣΦΕΝΤΟΝΑ

“Όταν ήμουν έφτά-όχτώ χρονῶν, μου ἔτυχε κάτι που δὲν μπορῶ ἀκόμα καὶ σήμερα νὰ τὸ ξεχάσω.

‘Ο φίλος μου ὁ Ἑρρίκος κι ἐγὼ εἶχαμε φτιάσει δύο λάστιχα, γιὰ νὰ πᾶμε νὰ κυνηγήσωμε πουλιά. Ἦταν ἡ ἀνοιξη στὴν ἀρχή της. Μεγαλοβδομάδα.

Μιὰ μέρα ὁ Ἑρρίκος μου εἶπε: «Πᾶμε στὸ δάσος γιὰ πουλιά»;

Ἡ πρότασή του μου ἔκαμε φρίκη. Ἀλλὰ δὲν ἔφερα ἀντίρρηση. Φοβόμουν μὴ μὲ κοροϊδέψη ὁ φίλος μου.

Ξεκινήσαμε λοιπὸν γιὰ τὸ δάσος. Σταθήκαμε κοντὰ σ’ ἓνα γυμνὸ δέντρο. Τὰ κλαριά του ἦταν γεμάτα πουλιά. Πλησιάσαμε. Τὰ πουλιά δὲ φοβήθηκαν. Τραγουδοῦσαν χαρούμενα γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῆς ὀλόφωτης ἡμέρας.

‘Ο φίλος μου ἔσκυψε, πῆρε μιὰ μικρὴ πέτρα καὶ τὴν ἔβαλε στὸ λάστιχο. Παρ’ ὅλες τὶς τύψεις που εἶχα, ἔκαμα τὸ ἴδιο κι ἐγὼ. Προσπαθοῦσα ὅμως νὰ μὴ σημαδεύω τὰ πουλιά, ἀλλὰ νὰ ρίχνω στὸν ἀέρα.

Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ ἄρχισαν νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησίας. Ἐμένα μου φάνηκε πὼς ἡ φωνὴ τῆς καμπάνας ἐρχόταν ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Πέταξα πέρα τὸ λάστιχο καὶ ἄρχισα νὰ κάνω θόρυβο, γιὰ νὰ φύγουν τὰ πουλιά ἀπὸ τὸ φονικὸ σημάδι τοῦ φίλου μου, κι ἔφυγα τρέχοντας γιὰ τὸ σπίτι μου.

Ἀπὸ τότε, κάθε φορὰ ποὺ χτυποῦν οἱ καμπάνες καὶ εἶναι Μεγαλοβδομάδα καὶ ὁ ἥλιος λάμπει, ὁ νοῦς μου πάει σ' ἐκεῖνο τὸ κυνήγι μὲ τὸ λάστιχο.

Καὶ ἡ καρδιά μου γεμίζει εὐγνωμοσύνη, ποὺ ἡ φωνὴ τῆς καμπάνας χάραξε τόσο βαθιὰ μέσα στὴν καρδιά μου τὴν ἐντολή:

«Μὴ σκοτώσης»!

Ἄλβερτος Σβάιτσερ

«Παιδικὴ Πρωτοχρονιά»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πόσων χρονῶν ἦταν ὁ συγγραφέας, ὅταν πῆγε μὲ τὸ φίλο του νὰ σκοτώσει πουλιά; Τί ἐποχὴ ἦταν; Τί φοβόταν ὁ συγγραφέας; Τί ἔκαναν στὸ δάσος; Τί ἐγινε ξαφνικά; Τί ἐννοεῖ μὲ τὴ λέξη «λάστιχο» ὁ συγγραφέας; Τί δίδαγμα βγαίνει ἀπ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ θυμηθῆς καὶ νὰ πῆς μέσα στὴν τάξη μερικὲς ἀπὸ τὶς δέκα ἐντολές. Σὲ ποιὸν τὶς ἔδωσε ὁ Θεὸς καὶ ποῦ;
- 2) Νὰ φέρης πληροφορίες γιὰ τὸ συγγραφέα τοῦ διηγήματος.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ἈΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς σύνθετες λέξεις.
- 2) Πῶς ἀλλιῶς λέμε τὶς λέξεις:
ἐντολή, σπίτι, φίλος, πέτρα;

76. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ

“Όταν μᾶς εἶπαν στὸ σχολεῖο νὰ γράψωμε κάτι γιὰ τὸν πατέρα μας, δὲν ἤξερα ἀπὸ ποῦ ν’ ἀρχίσω.

Ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ μάτια του ποὺ μᾶς κοιτάζουν γλυκὰ καὶ αὐστηρά; Ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ χέρια του; Ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ βήματά του, ποὺ τ’ ἀναγνωρίζω μέσα ἀπὸ χιλιάδες ἄλλα βήματα; Ἡ ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ τὰ χαϊδευτικά του πειράγματα;

Σκέφτηκα νὰ γράψω ὅτι ὁ πατέρας μου εἶναι ψηλός, μὲ καστανὰ μαλλιά καὶ ὅτι φορᾶ καφέ κουστούμι. Μὰ τὸ μετάνιωσα. Τί σημασία ἔχει; Μήπως, ἂν ἦταν κοντός καὶ εἶχε ἄσπρα μαλλιά καὶ φοροῦσε γκρι κουστούμι, δὲ θὰ τὸν ἀγαποῦσα; “Ὅπως καὶ ἂν ἦταν θὰ τὸν λάτρευα, γιὰτὶ εἶναι ὁ πατέρας μου.

“Ἄς γράψω λοιπόν:

«Ὁ πατέρας μου εἶναι ἓνας θησαυρός, ὅπως ὅλοι οἱ πατεράδες. Κάτω ἀπὸ τὸ αὐστηρό του παρουσιαστι-

κὸ κρύβεται μιὰ χρυσὴ καρδιά. Μαζί μας γίνεται ἕνα μεγάλο παιδί. Παίζει, διαβάζει καὶ τραγουδᾷ τὰ τραγούδια ποὺ μᾶς ἀρέσουν. Χαίρεται γιατί ἔχει τρία γερὰ παιδιά, καὶ θὰ ἤθελε νὰ ἔχη καὶ ἄλλα, γιατί τὰ παιδιά — λέει — εἶναι εὐτυχία μέσα στὸ σπίτι.

“Όταν γυρίζη ἀπὸ τὴ δουλειά του, τὸ σπίτι μας γεμίζει ξαφνικὰ ἀπὸ κάτι, ποὺ μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ λένε σιγουριά, ἀγάπη, φροντίδα καὶ στοργή. Ὁ πατέρας μου εἶναι ἡ δύναμη τοῦ σπιτιοῦ μας. ”Αν καμιὰ φορὰ φωνάζη γιὰ κάτι ποὺ δὲν ἔγινε σωστό, μᾶς ἐξηγεῖ τὸ λόγο. Κι ἔχει πάντα δίκιο.

Ὁ πατέρας μου εἶναι ὑπάλληλος. Προσπαθεῖ μὲ τὸ μισθό του νὰ μᾶς δώσῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς χρειάζονται, γιὰ νὰ γίνωμε χρήσιμοι καὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Μᾶς παρακολουθεῖ στὰ μαθήματά μας. Ξέρομε τὴν ὥρα ποὺ γυρίζει καὶ περιμένομε ν’ ἀκούσωμε τὸν ἤχο ἀπὸ τὸ κλειδί στὴν κλειδαριά. Τότε πετιόμαστε καὶ οἱ τρεῖς φωνάζοντας: ὁ μπαμπάς! Καὶ αὐτὸ γίνεται κάθε μέρα, κάθε μέρα. Σὰ νὰ ἔχωμε γιορτὴ.

Ὁ μπαμπάς μου ἀγωνίζεται μ’ ἕνα μολύβι στὸ χέρι. Στὴ δουλειά του ὀλοένα γράφει, γράφει, γράφει. Ὁ μπαμπάς τοῦ Ἀλέκου ἀγωνίζεται μὲ τὴ ζύμη, γιατί εἶναι ψωμάς. Ὁ μπαμπάς τοῦ Λουκᾶ ἀγωνίζεται στὸ τιμόνι, γιατί εἶναι ταξιτζής. Ὅλοι οἱ μπαμπάδες ἀγωνίζονται γιὰ τὰ παιδιά τους, ὁ καθένας μὲ τὸν τρόπο του.

Ὁ πατέρας ἔρχεται πολλές φορές κουρασμένος. Ξαπλώνει, τρίβει τὰ μάτια του ἢ κάθεται στὴν πολυθρόνα. Τότε καταλαβαίνω πὼς εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ βγάλῃ κανεὶς τὸ ψωμί του καὶ τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν του.

Παρατηρῶ τὰ χέρια του, τὰ μεγάλα δάχτυλα, τὸν ἀντίχειρα, τὴν παλάμη καὶ λέω μέσα μου:
— Παναγιώτη, αὐτὰ τὰ δάχτυλα, αὐτὸς ὁ ἀντίχειρας καὶ αὐτὴ ἡ παλάμη σοῦ φέρνουν καὶ τρῶς, σοῦ

φέρνουν και ντύνεσαι και πᾶς στο σχολεῖο.

Καὶ τότε μὲ πιάνει μιὰ ἀγάπη γι' αὐτὰ τὰ χέρια καὶ
μοῦ ῥχεται νὰ φωνάξω:

—Πότε ἐπιτέλους θὰ μπορέσω νὰ τὰ ξεκουράσω καὶ
νὰ τοὺς πῶ: «Πάψτε νὰ δουλεύετε πιά. Τώρα θὰ
δουλέψω ἐγὼ στὴ θέση σας!».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς ἄρχισε τὴν περιγραφή γιὰ τὸν πατέρα του ὁ Παναγιώτης; Μὲ
τί γεμίζει τὸ σπῖτι, ὅταν ἐπιστρέφει ὁ πατέρας ἀπὸ τὴ δουλειά; Τί
δουλειὰ κάνει; Μὲ τί ἀγωνίζεται νὰ κερδίσει τὸ ψωμί του; Τί θὰ
ἤθελε νὰ κάνη ὁ Παναγιώτης, ὅταν βλέπει τὸν πατέρα του
κουρασμένο; Ποιὰ ἐντολὴ σοῦ θυμίζει αὐτὸ τὸ κεφάλαιο; Πῶς θὰ
κατακρίνατε τὸν πατέρα καὶ πῶς τὸ γιό του;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Μήπως θυμᾶσαι νὰ πῆς πῶς λέγονται τὰ πέντε δάχτυλα τοῦ
χειριοῦ;
- 2) Πῶς λέμε τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια; τὸ σῶμα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μήπως μπορεῖς νὰ διακρίνης τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' ἕναν
ἐργάτη, ἕναν ὑπάλληλο κι ἕναν ἔμπορο,
- 2) Ὁ πατέρας μου εἶναι θησαυρός. Ἔχει χρυσὴ καρδιά. Οἱ
φράσεις εἶναι γραμμένες στὴν κυριολεξία ἢ εἶναι μεταφορι-
κές;
- 3) Νὰ βρῆς τὰ κατάλληλα ρήματα:
Μὲ τὸ μολύβι ..... μὲ τὸ τιμόνι.....
μὲ τὴ ζύμη..... μὲ τὸ κλειδί.....
μὲ τὸ σφυρὶ..... μὲ τὸ πριόνι.....

77. ΜΙΑ ΕΝΔΟΞΗ ΟΔΟΣ

Φοβοῦμαι ὅτι σήμερα δὲ θὰ μπορέσω νὰ γράψω ὅσα μᾶς ἔβαλε ὁ δάσκαλος καὶ λυποῦμαι πολὺ, γιατί θέλω νὰ εἶμαι πάντα καλὸς κι ἐπιμελής. "Ὅχι πῶς βαριέμαι, ἀλλὰ μᾶς εἶπε:

—Νὰ σημειώσετε ποιὸς εἶναι ὁ δρόμος σας, γιατί λέγεται ἔτσι καὶ νὰ γράψετε κάτι γι' αὐτόν.

"Ὅποιος δηλαδὴ μένει στὴν ὁδὸ Ἀθανασίου Διάκου θὰ γράψῃ κάτι γι' αὐτὸν τὸν ἥρωα τῆς ἐπαναστάσεως. "Ὅποιος μένει στὴν ὁδὸ Σποράδων θὰ γράψῃ κάτι γι' αὐτὰ τὰ νησιά. Ἐγὼ ὅμως κάθομαι σ' ἕνα δρόμο πού λέγεται: «Ἀντωνίου Καμπάνη». Ποιὸς νὰ εἶναι τάχα; Ὁ Ἀλέκος πού μένει στὴν ὁδὸ Χρυσανθέμων θὰ γράψῃ κάτι γιὰ τὰ χρυσάνθεμα καὶ θὰ κοιμᾶται τώρα ἡσυχος στὸ κρεβάτι του

—Νὰ ὀδηγηθῆς ἀπὸ τὴν ἐγκυκλοπαίδεια, μοῦ εἶπε ὁ παππούς. Γιατί στενοχωριέσαι ἄδικα;

—Ἐχω μιὰ καλύτερη λύση ἐγώ, εἶπε ἡ μητέρα μου. Ἄναρωτιέμαι μάλιστα πῶς δὲν τὸ σκέφτηκα τόση ὥρα.

Νομίζω ότι στο δρόμο μας μένει ο γιός του 'Αντωνίου Καμπάνη. Θα πάμε λοιπόν να του κάνουμε μιὰ επίσκεψη και θα ρωτήσωμε τὸν ἴδιο γιὰ τὸν πατέρα του.

“Ὅλα αὐτὰ ἦταν πολὺ παράξενα και ἄρχισαν νὰ μοῦ ἀρέσουν. ”Επαψα νὰ παραπονιέμαι, ντύθηκα γρήγορα, χτενίστηκα και μαζί με τὴ μητέρα μου βρεθήκαμε στὸ σπίτι ποῦ μᾶς ἔδειξε ὁ κυρ-Γιώργης ὁ ἀνθὸ-πώλης.

Μᾶς δέχτηκαν πολὺ εὐγενικὰ και εἶναι περιττὸ νὰ σᾶς πῶ πῶς ἔγραψα τὴν καλύτερη ἐργασία γιὰ τὸ δρόμο μου:

«Ὁ 'Αντώνιος Καμπάνης ἦταν ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Πῆρε μέρος σὲ ὅλες τὶς ἔνδοξες μάχες τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου στὰ 1913. Σκοτώθηκε στὴ μεγάλη μάχη τοῦ Κιλκίς-Λαχανᾶ. Τὴν τελευταία μέρα ἀνέβηκε σ' ἓνα βράχο, ποῦ ἔχει σήμερα τ' ὄνομά του, κι ἔβλεπε μετὰ τὰ κιάλια του πρὸς τὸ στρατόπεδο τοῦ ἐχθροῦ. Μιὰ βροχὴ ἀπὸ βλήματα τὸν χτύπησε στὸ στήθος και τὸν ἄφησε χωρὶς πνοή. Ὁ θάνατος τὸν βρῆκε στὴν πιὸ καλὴ του ὥρα...».

—Δὲν ἤξερα ὅτι μένομε σὲ τόσο... ἔνδοξο δρόμο, εἶπα στὸν παππού μου.

—Νὰ ποῦ τὸ ἔμαθες τώρα, μοῦ ἀπάντησε. Θέλω ἀλήθεια νὰ συναντήσω τὸ δάσκαλό σου νὰ τοῦ πῶ ἓνα μεγάλο «εὐγε». Μὲ τὶς ἐργασίες ποῦ σᾶς βάζει καλλιεργεῖ μέσα σας τὴν παρατηρητικότητα και τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν ἔρευνα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἐργασία ἔβαλε ὁ δάσκαλος στὰ παιδιά; Γιατί ὁ Παναγιώτης βρισκόταν σὲ δύσκολη θέση; Ποιὰ λύση ἔδωσε στὸ πρόβλημά του ἢ μητέρα του; Τί ἔμαθε γιὰ τὸν 'Αντώνιο Καμπάνη; Γιατί ἤθελε νὰ πῆ «εὐγε» στὸ δάσκαλο ὁ παππούς;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Να βρῆς στο χάρτη τὸ Κιλκίς, τὸ Λαχανά, τὴ Βουλγαρία. Νό πῃς ποιὸί εἶναι οἱ γείτονές μας στὰ σύνορα.
- 2) Να κάνης κι ἐσὺ μιὰ παρόμοια ἐργασία γιὰ τὸ δρόμο σου ἢ τὴ γειτονιά σου.

78. ΜΙΑ ΤΑΞΗ ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΟ

—“Ἄν σᾶς ἔλεγα ὅτι ἡ τάξη μας εἶναι πραγματικὸ ὄρυχεῖο, λατομεῖο καὶ μεταλλεῖο, θὰ μὲ πιστεύατε; ρώτησε μιὰ μέρα ὁ δάσκαλος.

Τὸν κοιτάξαμε ἀπορημένοι καὶ περιμέναμε νὰ συνεχίση.

—Θὰ ξέρετε ἀσφαλῶς, ὅτι πάνω καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑπάρχουν τὰ πετρώματα, τὰ ὀρυκτὰ καὶ τὰ μέταλλα. Αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος τὰ βρίσκει σκάβοντας καὶ τὰ χρησιμοποιεῖ. Θέλω λοιπὸν τώρα, ἐρευνώντας μέσα στὴν τάξη μας, νὰ μοῦ πῆτε ἂν ὑπάρχουν ἐδῶ μέσα πράγματα ποὺ νὰ ἔχουν γίνει ἀπὸ τέτοια πετρώματα, ὀρυκτὰ ἢ μέταλλα. Καταλάβετε;

—“Ὁ Ἄλέκος σηκώνοντας τὸ χέρι του εἶπε δειλιά: —Μήπως τὸ μάρμαρο στὸ πρεβάζι τοῦ παραθύρου, κύριε;

—Μπράβο, Ἄλέκο. Καὶ φυσικὰ τὸ μάρμαρο εἶναι πέτρωμα. “Ἄς σκεφτοῦν τώρα καὶ τ’ ἄλλα παιδιὰ νὰ μοῦ ποῦν κάτι. Βλέποντας ὀλόγυρα θ’ ἀνακαλύψουν καὶ ἄλλα πολλά.

Γυρίζοντας πρὸς τὸν πίνακα εἶδα τὴν κιμωλία.

—“Ἡ κιμωλία εἶναι πέτρωμα, κύριε; ρώτησα.

—Βεβαιότατα. Πῆρε μάλιστα τ’ ὄνομά της ἀπὸ τὸ νησί Κίμωλος, γιὰτὶ ὑπάρχει ἐκεῖ σὲ ἀφθονία.

Σιγὰ σιγὰ ὅλα τὰ παιδιὰ ἀνακάλυψαν καὶ κάτι.

Ὅτι ἡ τάξη μας εἶναι ἀσπρισμένη μὲ ἀσβέστη. Ὁ ἀσβέστης γίνεται ἀπὸ ἓνα πέτρωμα, ποῦ λέγεται ἀσβεστόλιθος, καὶ εἶναι πολὺ σκληρό. Γι' αὐτὸ τὸ καῖνε σὲ μεγάλη θερμοκρασία καὶ γίνεται ὁ ἀσβέστης ποῦ, ὅταν διαλυθῇ μὲ νερό, μᾶς δίνει τὸ ἄσπρο ὑγρὸ μὲ τὸ ὁποῖο ἀσπρίζομε τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κορμούς τῶν ὀπωροφόρων δέντρων.

Τὸ βάζο τῆς ἔδρας εἶναι καμωμένο ἀπὸ ἓνα πέτρωμα κατάλληλο γιὰ τὰ κεραμίδια, τὰ τοῦβλα καὶ τὰ κανάτια καὶ λέγεται ἄργιλος. Ἡ ἄργιλος εἶναι τὸ σκληρὸ πατημένο χῶμα, ποῦ ἐγίνε ἀπὸ τὸ τρίψιμο διαφόρων πετρωμάτων.

Ἡ Ἐλενίτσα εἶχε σπάσει τὸ χέρι της καὶ τὸ εἶχε σὲ γύψο. Ὁ δάσκαλος μᾶς εἶπε ὅτι καὶ ὁ γύψος εἶναι ὀρυκτὸ καὶ τὸν χρησιμοποιοῦν οἱ γιατροί, γιὰ νὰ κρατήσουν ἀκίνητο ἓνα σπασμένο κόκκαλο.

Ὑστερα μᾶς ἔβαλε νὰ ψάξωμε τίς τσέπες μας. Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς εἶχαμε λίγες δραχμοῦλες. Λοιπὸν καὶ οἱ δραχμοῦλες ἔχουν μέσα τους ἓνα λαμπερὸ μέταλλο ποῦ λέγεται νικέλιο.

Ὁ Λουκᾶς ἀνακάλυψε ὅτι τὸ χρυσόχαρτο ἀπὸ τὴ σοκολάτα, ποῦ ἔφαγε στὸ διάλειμμα, εἶναι ἀπὸ ἀλουμίνιο, ἓνα μέταλλο ποῦ χρησιμοποιοῦμε, γιὰ νὰ κάνωμε τὰ τηγάνια, τὰ ταψιά καὶ τοὺς τεντζερέδες τῆς κουζίνας.

Ὑστερα ἡ Ἐφη μᾶς ἔδειξε τὸ δαχτυλίδι της. Ἦταν χρυσὸ μὲ μιὰ ωραία κόκκινη πέτρα. Ὁ χρυσὸς εἶναι μέταλλο καὶ μάλιστα μέταλλο εὐγενές!

Πόσα πράγματα δὲ βρήκαμε μέσα στὴν τάξη, ρωτώντας, ἀκούγοντας καὶ ἀπαντώντας. Μάθαμε ὅτι τὰ πετρώματα δὲν εἶναι ὅλα ἴδια. Ἄλλα εἶναι πιὸ μαλακὰ καὶ ἄλλα πιὸ σκληρά. Τὰ βουνὰ καὶ οἱ βράχοι ἔχουν γίνε ἀπὸ διάφορα πετρώματα, ποῦ τὸ καθένα τους μᾶς λέει καὶ μιὰ ἱστορία γιὰ τὸ πῶς σχηματίστηκε ἡ γῆ. Γιατὶ ἡ γῆ εἶναι πολὺ γριὰ καὶ ἄς φαίνεται νέα. Ὑπάρχει ἐδῶ κι ἑκατομμύρια χρόνια. Στὴν ἀρχὴ δὲν

ήταν παρά μιὰ σφαίρα ἀπὸ φωτιά. “Υστερα, ἀπὸ τὸ κρῦο ἢ ἐπιφάνειά της ζάρωσε, σκλήρυνε καὶ σχηματίστηκε μιὰ χοντρή φλούδα. Μὰ τὸ ἐσωτερικό της εἶναι ἀκόμα πολὺ ζεστό. “Ὅλο φωτιά.

Στὸ τέλος ὁ δάσκαλος μᾶς εἶπε καὶ τὸ ἀστεῖο του. —’Εδῶ μέσα λοιπὸν εἶναι ἓνα χρυσωρυχεῖο, γιατί εἴσαστε ὅλοι «χρυσὰ παιδιὰ».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μὲ ποιά ἐρώτηση ξάφνιασε τὰ παιδιὰ ὁ δάσκαλος; Τί τοὺς εἶπε γιὰ τὰ πετρώματα, τὰ ὀρυκτὰ καὶ τὰ μέταλλα; Ποιά παιδιὰ ἀνακάλυψαν πετρώματα μέσα στὴν τάξη; Τί ἀνακάλυψαν ὁ Λουκάς καὶ ἡ Ἔφη; Πῶς σχηματίστηκε ἡ γῆ; Τί πείραγμα τοὺς ἔκανε ὁ δάσκαλος;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς μέσα ἀπὸ τὸ κείμενο πέντε σύνθετες λέξεις καὶ νὰ τὶς ἀναλύσης.
- 2) Νὰ πῆς ποιά εἶναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα σ’ ἓνα λατομεῖο, μεταλλεῖο, χρυσωρυχεῖο.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὴν Κίμωλο.
- 2) Νὰ πῆς μερικὰ ἀκόμα πετρώματα, ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα ποὺ ξέρεις.
- 3) Νὰ φέρῃς στὴν τάξη εἰκόνες ἀπὸ πετρώματα, ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα.

79. ΤΟ ΑΝΥΠΑΡΚΤΟ ΚΤΗΜΑ ΜΑΣ

—Έχω νὰ γράψω ἔκθεση μὲ θέμα: «Τὸ κτῆμα μας». Ἐμεῖς δὲν ἔχομε κτῆμα. Τί νὰ γράψω λοιπὸν γιὰ ἓνα πράγμα ποῦ δὲν ἔχομε; Ξύνω τὸ κεφάλι μου ἐδῶ καὶ μιά ὥρα, μὰ δὲν κατεβάζω οὔτε μισὴ ἰδέα. Στὸ τέλος τρέχω στὸν Κλεάνθη.

—Κλεάνθη μου, ἐσύ ποῦ εἶσαι πιὸ μεγάλος καὶ δυὸ φορές πιὸ ἔξυπνος ἀπὸ μένα, μπορεῖς νὰ μοῦ δώσης ἰδέες νὰ γράψω ἔκθεση γιὰ ἓνα... ἀνύπαρκτο κτῆμα;

—Γιατί δὲ γράφεις, μοῦ εἶπε ἀμέσως: «ὦ, τί ὠραία ποῦ εἶναι ἐδῶ στὸ κτῆμα μας μὲ τὶς σαράντα κότες!»;

—Ποῦ βρεθήκανε οἱ σαράντα κότες, Κλεάνθη; οὔτε μία δὲν ἔχομε!

—Στὶς ἐκθέσεις γράφει κανεὶς ὅ,τι θέλει. Ἄρκεῖ νὰ εἶναι σωστὰ καὶ νὰ φαίνωνται ἀληθινά. Τ' ἄλλα εἶναι ὑπόθεση φαντασίας. Ἐγὼ θὰ ἔγραφα ἀκόμη:

»Τὸ κοκοράκι ξελαρυγγιάστηκε ὀχτῶ φορές: «Παναγιώτη, ξύπνα! Σήκω, ξημέρωσε! Ἐχεις κοιμηθῆ τὸ διπλάσιο χρόνο ἀπὸ μένα καὶ εἶσαι ἀκόμα στὸ κρεβάτι;».

»Πετιέμαι ὄρθιος, ντύνομαι καὶ τρέχω στὸ περιβόλι. Τώρα, σταμάτησε ὁ πετεινὸς νὰ λαλῆ, ἄρχισαν ὅμως οἱ κοτοῦλες. Κακαρίζουν καὶ οἱ δέκα μαζί: Κὰ κὰ κὰ! Κὸ κὸ κό! Τί ὄμορφα ποὺ εἶναι στὴν αὐλὴ μας!

»Δώδεκα ὀλάνθιστοι κρίνοι κορδώνονται. Φοροῦν ἄσπρο καὶ μὸβ φόρεμα μέσα στὶς γλάστρες. Τὸ ἀγίοκλημα ἔχει γείρει μὲ χιλιάδες ἀνθάκια πάνω στοὺς στύλους τῆς κληματαριᾶς. Τρεῖς γλάστρες μὲ γαρίφαλα εὐωδιάζουν τὸν τόπο.

»Τρέχω στὸ πηγάδι. Μὲ προσοχὴ ἀνεβάζω ἕναν κουβὰ νερό. Εἶναι ὁ πρῶτος κουβὰς ποὺ ἀνεβαίνει σήμερα νὰ μᾶς δροσίση. Ταΐζω τὶς κότες καὶ τὰ χηνάκια. Δροσιζῶ τὰ ζωντανὰ μὲ τὸ κρύο νερό. Μέσα σ' ἕνα κοφίνι τῆς ἀποθήκης βρίσκω τρία αὐγὰ καὶ μέσα σ' ἕνα θάμνο ἄλλα πέντε.

»Τὸ πηγάδι κάνει ὀλοένα τούκου τούκου καὶ γεμίζει τὴ στέρνα. Ἐνα μικρὸ ρυάκι παίρνει νερὸ ἀπὸ τὴ στέρνα, κυλᾶ σὰ φίδι καὶ φέρνει νερὸ σὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ λαχανόκηπου. Πιὸ πέρα εἶναι τὰ ὀπωροφόρα δέντρα. Τὰ μετρῶ γιὰ χιλιοστὴ φορά. Ὅχτῳ βερικοκιές, δέκα κυδωνιές, ἑπτὰ μουριές καὶ τέσσερεις ἀχλαδιές!

»Νά καὶ ὁ τζίτζικας. Ἄρχισε στὰ κλώνια τῆς μουριᾶς τὸ τραγοῦδι του. Τζζζ! Τζζζ! Παναγιώτη, φίλε μου! Τζζ! ὦχ! Σὲ λίγο θ' ἀρχίση καὶ δεῦτερος καὶ τρίτος, θὰ γίνουν πολλοί, θὰ δώσουν συναυλία καὶ θὰ μοῦ πάρουν τὸ μυαλό!

»Νά καὶ οἱ πεταλοῦδες! Δὲν εἶναι μιά. Δὲν εἶναι δύο. Εἶναι καμιὰ σαρανταριά. Τριγυρίζουν χορεύοντας μέσα στὸ περιβόλι ἀπὸ λουλούδι σὲ λουλούδι.

»Ἄ ἐσύ, ὄμορφη κυρία πεταλούδα. Ἄν τὰ ἔντομα ἔκαναν διαγωνισμό ὀμορφιάς, θὰ ἦσουν ἀσφαλῶς ἡ ὠραιότερη καὶ θὰ ἔπαιρνες τὸ βραβεῖο. Ἐσύ καὶ οἱ συντρόφισσές σου τὶς ζεστὲς ἡμέρες τοῦ καλοκαιριοῦ ἀρχίζετε ἕναν ἀνάλαφρο χορὸ, ποὺ θὰ τὸν ζήλευαν καὶ οἱ πιὸ μεγάλες χορεύτριες. Τὰ πλατιά καὶ

λεπτά φτερά σας έχουν επάνω όλα τα χρώματα του ουράνιου τόξου. Όπως πετάτε με τα φανταχτερά σας φορέματα στην έξοχή, είσαστε λουλούδια που χορεύουν στον άερα.

»Είναι όχτώ τὸ πρωί. Όλα κολυμποῦν στὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Τρέχω πίσω ἀπὸ τὴν πεταλούδα. Ἐγὼ τρέχω μετὰ τὰ δυὸ μου πόδια, ἐκείνη μετὰ τὰ δυὸ της πολύχρωμα φτερά».

—Ἄχ, Κλεάνθη. Μήπως μπορεῖς νὰ τὰ λές σιγὰ σιγὰ νὰ τὰ γράφω;

—Τώρα; Πάνε αὐτά! Πέταξαν. Δὲν μπορῶ νὰ λέω δυὸ φορές τὰ ἴδια πράγματα! Ἄρχισε καὶ θὰ τὰ καταφέρεις!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιά δυσκολία εἶχε ὁ Παναγιώτης; γιατί; Τί ιδέες τοῦ ἔδωσε ὁ Κλεάνθης; Μπορεῖ νὰ γράψῃ κανένας στὴν ἔκθεσή ὅ,τι θέλει καὶ πῶς; Μπορεῖς νὰ πῆς μετὰ δικά σου λόγια τὸ πρωινὸ ξύπνημα τοῦ Παναγιώτη, ὅπως τὸ φαντάστηκε ὁ Κλεάνθης στὸ ἀνύπαρκτο κτῆμα τους; Ποιὸς δίνει συναυλίες ἀπὸ τὰ ἔντομα; Ποιὲς εἶναι ἔντομα-χορεύτριες;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὶς παρομοιώσεις καὶ τὶς μεταφορές.
- 2) Νὰ ὑπογραμμίσῃς πέντε σύνθετες λέξεις καὶ νὰ τὶς ἀναλύσῃς.
- 3) Νὰ γράψῃς ἓνα ἐπίθετο ἀπὸ τοὺς ἀριθμούς:
ἓνα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ μιλήσῃς γιὰ τὴν πεταλούδα.
- 2) Νὰ ζωγραφίσῃς ἢ νὰ φέρῃς εἰκόνες ὀπωροφόρων δέντρων καὶ ἐντόμων.
- 3) Τί εἶναι ἡ συναυλία;

80. ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΑΚΙ

Νύχτα νύχτα ό μπαρμπα-Γιάννης
έβγαλε άπ' τόν κατώι
τό μεγάλο τό βαγένι·
καί κυλώντας χόι, χόι,
στό ποτάμι τό πηγαίνει.
Θόλωσε τό ποταμάκι
άπ' τό λασπερό κρασάκι.

Γίνηκε μεγάλη άντάρα.
“Όλα κάτω στό ποτάμι
τά 'πιασε παλαβομάρα.

Πάπιες, χήνες καί παπάκια
στό νερό τσαλαβουτάνε,
βγαίνουν καί παραπατάνε.

Μέ τις άσπρες τους κοιλίτσες
γυρισμένες καταπάνω
τά βατράχια κολυμπάνε.

Τά καβούρια άπό τις τρύπες
βγαίνουν έξω σαστισμένα·
τις δαγκάνες τους κολλάνε,
φτιάχνουν μιá μακριά άλυσίδα
καί πηγαίνουν ρέμα ρέμα.

Μπαρμπα-Γιάννη, μπαρμπα-Γιάννη,
μέθυσες τά καβουράκια,
μέθυσες τά βατραχάκια,
κι όλα σέ λοξοκοιτάνε.
Πάπιες, χήνες καί παπάκια
δές τα πώς παραπατάνε!

Νικ. Κανάκης

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σου ἀρέσει στοῦ ποίημα αὐτό καί γιατί;
- 2) Συζητήστε τί εἶναι τὸ κατῶι καὶ τὸ βαγέινι;
- 3) Γιατί πῆγε τὸ βαρέλι στοῦ ποτάμι ὁ μπαρμπα-Γιάννης;
- 4) Πότε τὸ κρασί γίνεται λασπερό;
- 5) Γιατί ὅλα τὰ ζῶα στοῦ ποτάμι τὰ ἔπιασε παλαβομάρα;

81. ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

“Όταν μπήκαμε μέσα στοῦ αὐτοκίνητο τὸ πρωινὸ τῆς Πρωτομαγιάς, δὲν εἶχαμε ἰδέα ποῦ θὰ πᾶμε, ἀλλὰ οὔτε καὶ μᾶς ἔνοιαζε. Ἐμεῖς θέλαμε νὰ βγοῦμε στὴν ἔξοχή, νὰ τραγουδήσωμε καὶ νὰ πλέξωμε στεφάνια.

Κι ἔτσι ξεκινήσαμε γιὰ τὸ ἄγνωστο μὲ τὴ συμφωνία νὰ στεκόμαστε ὅπου μᾶς ἀρέσει καὶ νὰ χαιρόμαστε τὸ ὕπαιθρο.

Ἡ διαδρομὴ ἦταν μαγευτική. Ἡ φύση ἀνθίζε καὶ μοσχοβολοῦσε. Τὰ χαμομήλια, στίς δόξες τους, εἶχαν στρώσει μεγάλα ἀσπροκίτρινα χαλιά στοῦς ἀγρούς κι οἱ παπαροῦνες φλογερὲς καὶ κατακόκκινες γέμιζαν μὲ τὴν παρουσία τους τὰ μεγάλα λιβάδια. Οἱ κίτρινες μαργαρίτες — σὲ μεγάλους θάμνους — φουντωμένες καὶ γεμάτες γύρη φώναζαν τὰ ζουζούνια νὰ πλησιάσουν. Καὶ τὰ δέντρα εὐχαριστημένα καὶ χαρούμενα ἔδειχναν τὴν καινούρια ἀνοιξιὰτικὴ φορεσιά τους.

Κάθε τόσο κατεβαίναμε ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο καὶ κόβαμε λουλούδια στὰ χωράφια. Μὲ λυγαριές, μὲ ἀγριοτριανταφυλλιές καὶ κάθε λογῆς ἀγριολούλουδα στολίσαμε ἕνα στεφάνι καὶ τὸ κρεμάσαμε στὴν κεραία.

— Ποιὸς γιορτάζει σήμερα; ρώτησε ἡ Μαρίνα, ποῦ

ἐνιωθε σάν πεταλούδα μέσα στους ἀγρούς.
—‘Ο Μάης, εἶπα ἐγώ.
—‘Η φύση, φώναξε ὁ Κλεάνθης.
—‘Εγώ, εἶπε γελώντας ἡ μητέρα, σήμερα ἔχω τὰ γενέθλιά μου!
—Νὰ τὰ ἐκατοστήσης, μανούλα, ἀλλὰ ἡ δασκάλα μας μᾶς εἶπε ὅτι γιορτάζουν τὰ λουλούδια. Αὐτὸ εἶναι τὸ σωστό. Τὰ λουλούδια εἶναι τὸ στόλισμα τῆς γῆς.
—Πολὺ σωστά, παραδέχτηκε ἡ μητέρα.

Τὴν πρωτομαγιά γιορτάζουν ὅλα, ὁ Μάης μὲ τὰ μάγια του, τὰ λουλούδια, ποὺ εἶναι τ’ ἀστέρια τῆς γῆς, ἡ φύση, ποὺ εἶναι ἡ μητέρα τῶν λουλουδιῶν καὶ τοῦ Μάη.

‘Η γῆ γίνεται ἕνας ἀπέραντος κῆπος ἀπὸ τ’ ἀρώματα καὶ τὶς εὐωδιές. Ξαναγεννιέται!

Κατὰ τὶς δώδεκα σταματήσαμε σὲ μιὰ ὁμορφὴ πλαγιά κάτω ἀπὸ μεγάλα πεῦκα. ‘Η μητέρα ἔβγαλε μιὰ κουβέρτα, τὴν ἔστρωσε κάτω, ξάπλωσε καὶ ξεκουραζόταν. Μὰ ἐμεῖς κάναμε τοῦ κόσμου τὶς τρέλες!

‘Ο Κλεάνθης κι ἐγὼ παίζαμε μπάλα μ’ ἕνα κουκουνάρι κι εἶχαμε ἀνάψει, ἐνῶ ἡ Μαρίνα μᾶς ἔκανε τὸν τερματοφύλακα. Τὸ κουκουνάρι συνεχῶς τῆς ξέφευγε, γιατί δὲν εἶχε τὸ μυαλό της στὸ παιχνίδι. “Ὅταν μάθη στὸ νηπιαγωγεῖο κανένα καινούριο τραγούδι, τὸ λέει ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ σὰ χαλασμένη πλάκα γραμμοφώνου. ‘Εκεῖνο τὸ πρωὶ τραγουδοῦσε:

Λουλούδια ἄς διαλέξωμε
καὶ ρόδα καὶ κρίνα
κι ἐλᾶτε νὰ πλέξωμε
στεφάνια μ’ ἐκεῖνα
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ.
Στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ.

Τὴ βγάλαμε ἀπὸ τερματοφύλακα καὶ τὴ στεῖλα-

με νὰ ψέλνη τὸν παππού της. Ἐμεῖς μὲ τὸν Κλεάνθη πέσαμε μπρούμυτα κάτω στὸ χῶμα γιὰ ν' ἀκούσωμε τὶς φωνές τῆς γῆς.

Ἐκεῖ ποὺ βλέπαμε τὴν καταπράσινη χλόη, παρακολουθούσαμε μὲ περιέργεια ἓνα μεγάλο πανηγύρι. Λουλούδια, χόρτα, χλόη, μυρμήγκια, σ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ χῶρο τῆς γῆς, εἶχαν γιορτῆ. Τὶς φωνές τῆς γῆς δὲν τὶς ἀκούσαμε, ἀκούσαμε ὅμως τὸν μπαμπὰ ποὺ φώναζε νὰ πᾶμε νὰ φᾶμε.

Τὶ ὠραῖα κεφτεδάκια ἦταν ἐκεῖνα· ποτέ μου δὲν εἶχα φάει πιὸ νόστιμα.

—Σὲ μέθυσε ἢ πρωτομαγιά, μοῦ χαμογέλασε ὁ παππούς. Δὲν ξέρεις πῶς νὰ δείξης τὴ χαρά σου.

—Ἐλᾶτε, πάρτε μιὰ πόζα νὰ σᾶς ἀπαθανατίσω, πρότεινε ὁ μπαμπὰς βγάζοντας τὴ φωτογραφικὴ μηχανή.

—Στάσου, στάσου, νὰ βάλω στὸ κεφάλι μου τὸ στεφάνι! φώναζε ἡ Μαρίνα ποὺ ἤθελε νὰ κἀνη τὴν ὠραῖα!

Τελικὰ βγήκαμε πολλὲς καὶ ἀστεῖες φωτογραφίες. Κλίκ! Κλίκ!

Πίσω ἀπὸ τὸ λόφο ἦταν κάτι παλιὰ ἐρείπια. Κι ἐκεῖ ποὺ πήγαινες νὰ λυπηθῆς γιὰ τὰ γκρεμίσματα, ἔβλεπες μιὰ παπαρούνα σκαρφαλωμένη νὰ ζωηρεύη μὲ τὸ κόκκινο χρῶμα της τὶς πέτρες καὶ νὰ τοὺς δίνη μιὰ παράξενη ζωντάνια. Ἄ, ὄχι, αὐτὴ τὴν πρωτομαγιά δὲν μπορούσες νὰ λυπηθῆς γιὰ τίποτα. Ὅλα ἦταν τόσο ὠραῖα!

Ἄργα τὸ ἀπόγευμα ἀποφασίσαμε νὰ γυρίσωμε στὸ σπίτι. Εἴμαστε ξεθεωμένοι. Ρίξαμε μιὰ τελευταία ματιὰ ἀπὸ τὸ πίσω παράθυρο τοῦ αὐτοκινήτου στὴν πλαγιά, ποὺ μᾶς φιλοξένησε μιὰ ὀλόκληρη μέρα. Ἀποχαιρετίσαμε μὲ τὸ βλέμμα τὰ δέντρα, ποὺ μᾶς ἔδωσαν τὸν ἴσκιό τους, τὸ γαλανὸ οὐρανό, ποὺ ἦταν τόσο καλὸς μαζί μας, καὶ πήραμε χαρούμενοι τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πήγε φέτος τὴν Πρωτομαγιά ὁ Παναγιώτης; Πῶς πέρασε; Τί ἔκανε μὲ τ' ἀδέρφια του; Ποιὸς γιορτάζει τὴν Πρωτομαγιά; Ἀπὸ τί λουλούδια ἔκαναν τὸ στεφάνι τους; Ποιὸ τραγούδι ἔλεγε ἡ Μαρίνα; Ποιὸς τοὺς ἔβγαλε φωτογραφίες; Πότε γύρισαν σπίτι; Ποιὸν ἀποχαιρέτισαν μὲ τὸ βλέμμα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς ταιριαστὰ ἐπίθετα γιὰ τὸ Μάιο· π.χ. ἀνθοστόλιστος.
- 2) Νὰ βρῆς τὰ ἐπίθετα τῆς τελευταίας σελίδας καὶ νὰ τὰ ὑπογραμμίσῃς.

82. Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

ἽΟ κόσμος διάλεξε μιὰ μέρα τοῦ χρόνου, γιὰ νὰ γιορτάζῃ τὶς μητέρες. Ὅχι τὴν καθεμία χωριστὰ γιὰ τ' ὄνομά της, μὰ ὅλες μαζί. Μιὰ φορὰ τουλάχιστο τὸ χρόνο ὀφείλομε νὰ τὶς θυμόμαστε γιὰ τοὺς κόπους, τὶς φροντίδες καὶ τὴν ἀγάπη τους.

Πρὶν ἀπὸ δυὸ μέρες μᾶς εἰδοποίησαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο νὰ ἐτοιμαστοῦμε. Συνεννοηθήκαμε λοιπὸν κρυφὰ μὲ τὸν μπαμπὰ καὶ μᾶς ἔδωσε λεφτά, γιὰ νὰ τῆς πάρωμε δῶρο. Τῆς ἀγοράσαμε λουλούδια, ποὺ τῆς ἀρέσουν, καὶ κάρτες.

Σήμερα, μόλις γυρίσαμε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, τὴν ὥρα ποὺ ἐκείνη βρισκόταν στὴν κουζίνα, ἐμεῖς βάλαμε τὰ λουλούδια στὰ βάζα. Τὶς καρτοῦλες τὶς ἀκουμπήσαμε πάνω στὸ μαξιλάρι τοῦ κρεβατιοῦ της. Εἶχαμε ζωγραφίσει πάνω βάρκες, παπαροῦνες καὶ πουλιὰ καὶ εἶχαμε γράψῃ εὐχὰς καὶ ποιήματα:

«Μανούλα μου, γλυκιὰ κι ἀγαπημένη,
χίλιες φορὲς νὰ εἶσαι εὐτυχισμένη».

“Όταν ή μητέρα μπήκε στην κρεβατοκάμαρα, είδε ξαφνικά τούς φακέλους και άπόρησε. Τούς πήρε στα χέρια της, διάβασε προσεχτικά και τὰ μάτια της άνοιξαν έκπληκτα.

Κράτησε τούς φακέλους έπάνω στην καρδιά της για ένα λεπτό. Έμεις κρυφογελούσαμε πίσω από την πόρτα για τήν έκπληξη που τής κάναμε. “Υστερα μ’ ένα πήδημα βρεθήκαμε και οί τρεις στην άγκαλιά της. “Ανοίξε τὰ δυό της χέρια σά φτερά μεγάλου πουλιού, μās έσφιξε πάνω της και μās φίλησε στα μαλλιά.

—Σου έχομε πάρει και λουλούδια. “Ελα νά δης, φωνάζαμε και οί τρεις μαζί.

—Και λουλούδια; Πώ πώ! Τί ώραία που είναι! έλεγε συγκινημένη.

Έγώ εκείνη τή στιγμή ήθελα νά τής πώ πόσο μεγάλη, πόσο άπέραντη ήταν ή άγάπη και ή εύγνωμοσύνη που νιώθαμε γι’ αυτήν. Μά δέν έβρισκα τὰ

ὄμορφα λόγια πού χρειάζονταν. Τί κρίμα νά εἶμαι ἀκόμα μικρός.

Ἦ Κλεάνθης τῆς εἶχε καί ἄλλη ἔκπληξη. Ἔβγαλε μέσα ἀπό τήν τσέπη του ἕνα χαρτί διπλωμένο στά τέσσερα καί τῆς τὸ ἔδωσε λέγοντας:

—Τόσες ἡμέρες τὸ φύλαγα, γιὰ νά σοῦ τὸ κάμω σήμερα δῶρο.

Ἦ μητέρα ξεδίπλωσε τὸ χαρτί. Ἦταν ἕνα διαγώνισμα μαθηματικῶν, ὅπου ὁ Κλεάνθης εἶχε πάρει «εὖγε».

—Νά ἕνα σπιουδαῖο δῶρο, εἶπε χαρούμενη κι ἔλαμψαν τὰ μάτια τῆς. Τὸ πιὸ ἀκριβὸ πρᾶγμα νά μοῦ χαρίζατε, δὲ θὰ χαιρόμουν τόσο, ὅσο μὲ αὐτὸ τὸ «εὖγε». Ἦν ξέρατε πόσο χαίρονται οἱ γονεῖς μὲ τὴν πρόοδο τῶν παιδιῶν τους! Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ ὅλα.

Πολλὲς φορὲς συλλογίζομαι τί θὰ γινόμαστε, ἂν δὲν εἶχαμε τὴ μητέρα στὸ σπίτι. Ποιὸς θὰ μᾶς ξυπνοῦσε τὸ πρωί, ποιὸς θὰ μᾶς ἔδινε τὸ γάλα μας, ποιὸς θὰ ἔστρωνε τὰ κρεβάτια μας, ποιὸς θὰ μαγεύρευε;

Καὶ αὐτὰ κάποιος ἄλλος θὰ μπορούσε ἀσφαλῶς νά τὰ κάνη. Μὰ ποιὸς θὰ μᾶς ἔλεγε «ἀντίο» τὴν ὥρα πού φεύγομε γιὰ τὸ σχολεῖο, ποιὸς θὰ μᾶς καλωσόριζε στὸ γυρισμὸ μ' ἐκεῖνο τὸ χαρούμενο τρόπο; Ποιὸς θὰ μᾶς σκέπαζε τὴ νύχτα, λέγοντάς μας τρυφερὰ «καλὸν ὕπνο»; Ποιὸς θὰ ξαγρυπνοῦσε δίπλα μας στὶς ἀρρώστιες μας, ποιὸς θὰ μᾶς παρηγοροῦσε στὶς ἀτυχίες μας;

Ἦ μητέρα εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀγάπη μέσα στὸ σπίτι. Μᾶς κάνει εὐκόλη καὶ ὄμορφη τὴ ζωὴ. Μὲ τὴ φροντίδα τῆς μεγαλώνομε, μὲ τὴ στοργή τῆς γινόμαστε ἄνθρωποι, μὲ τὰ λόγια τῆς γνωρίζομε τὸν κόσμον πού ὑπάρχει γύρω μας.

Στέκεται δίπλα μας πάντα μὲ τὸ χαμόγελο, πάντα ἔτοιμη νά βοηθήσῃ.

Μὰ ἐκεῖνο πού μοῦ ἀρέσει περισσότερο εἶναι ὁ τρόπος πού μᾶς καμαρώνει. Βγαίνει στὸ παράθυρο καὶ

μᾶς κοιτάζει, ὅταν φεύγωμε, καὶ ὅταν μιλά γιὰ μᾶς, τὸ πρόσωπό της φωτίζεται. Ἐκεῖνο τὸ χαμόγελό της ἀξίζει ὅσο ὅλόκληρος ὁ κόσμος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς εἰδοποίησε τὰ παιδιά γιὰ τὴ γιορτὴ τῆς μητέρας; Καὶ τί ἔκαναν σὲ συνεννόηση μὲ τὸν μπαμπά; Χάρηκε ἡ μητέρα μὲ τὶς καρτοῦλες καὶ τὰ λουλούδια; Τί δῶρο τῆς ἔκανε ὁ Κλεάνθης; Τί εἶναι ἡ μητέρα μέσα στὸ σπίτι; Μὲ τί τρόπο καμαρώνει τὰ παιδιά της;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ μιλήσης γιὰ τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ.
- 2) Νὰ μιλήσης γιὰ τὴ μητρικὴ ἀγάπη στὰ ζῶα καὶ νὰ φέρης παραδείγματα.

83. ΠΩΣ ΝΑ ΠΕΙΡΑΞΩ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ

Πῶς να πειράξω τὴ μητέρα,
νὰ κάμω νὰ μοῦ λυπηθῇ,
ποῦ ὅλη νύχτα κι ὅλη μέρα
γιὰ τὸ καλὸ μου προσπαθεῖ;

Αὐτὴ στὰ στήθη τὰ γλυκὰ της
μὲ εἶχε βρέφος ἀπαλό,
μ' ἐκάθιζε στὰ γόνατά της
καὶ μ' ἔμαθε νὰ ὁμιλῶ.

Αὐτὴ μὲ τρέφει καὶ μὲ ντύνει
ὅλο τὸ χρόνο ποῦ γυρνᾶ,
καὶ δίπλα στὴ μικρὴ μου κλίνη,
σὰν ἀρρωστήσω ξαγρυπνᾶ.

Αυτή, σὰν πέσω καὶ χτυπήσω,
φιλά νὰ γιάνη τὴν πληγή,
αὐτὴ τί πρέπει νὰ ἀφήσω
καὶ τί νὰ κάνω μ' ὄδηγεῖ.

Πῶς τὸ λοιπὸν τέτοια μητέρα
νὰ κάνω νὰ μοῦ λυπηθῆ
ποὺ ὅλη νύχτα κι ὅλη μέρα
γιὰ τὸ καλὸ μου προσπαθεῖ;

Γ. Βιζυηνὸς

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

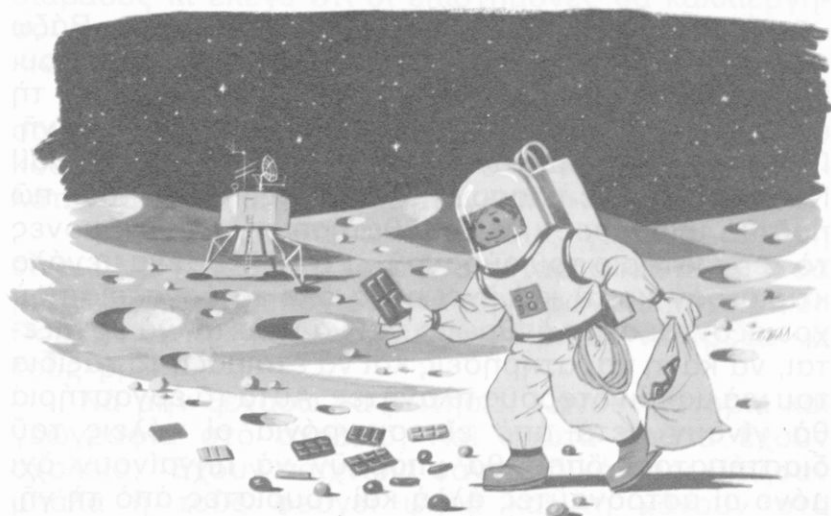
- 1) Γιατί τὸ παιδάκι τοῦ ποιήματος θὰ προσέξῃ νὰ μὴν κάμῃ τὴ μητέρα του νὰ λυπηθῆ;
- 2) Κι ἐσύ σίγουρα δὲ θέλεις νὰ τὴν πικραίνῃς. Γιατί;
- 3) Πῶς λέμε ἀλλιῶς τὶς λέξεις:
βρέφος, κλίνη, νὰ γιάνη, πληγή;
- 4) Συζήτησε στὴν τάξη σου γιὰ τὸν ποιητὴ.

84. Η ΣΟΚΟΛΑΤΕΝΙΑ ΣΕΛΗΝΗ

Οὔτε ξέρω νὰ σᾶς πῶ πῶς βρέθηκα ἀπὸ τὸ σπιτάκι μου μέσα σ' ἓνα διαστημόπλοιο, ταξιδεύοντας μὲ τὴν ταχύτητα τῆς ἀστραπῆς πρὸς τὴ σελήνη. Ἐνα δυνατὸ τράνταγμα, μιὰ μεγάλη ζέστη καὶ νὰ ποὺ πετῶ σὰν πουλὶ μέσα στὸν πύραυλο «Παναγιώτης 12».

Τὸ πρῶτο πράγμα ποὺ θέλω εἶναι νὰ φωνάξω: «Μαμάα!». Μὰ συγκρατιέμαι. Οἱ γενναῖοι δὲ φωνάζουν ποτὲ μαμά!

Ἔχω φύγει κιόλας ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς γῆς

καὶ δὲν ἔχω καθόλου βάρους. Βλέπω ἀπὸ τὸ τζάμι τῆ γῆ ν' ἀπομακρύνεται. "ὦ! ἄς μποροῦσα νὰ γυρίσω πίσω καὶ ἄς ἦταν καὶ μὲ τὰ πόδια!

Βάζω τὸ χέρι στὴ δεξιὰ τσέπη τῆς ἀστροναυτικῆς μου στολῆς. Βρίσκω ἓνα μικρὸ σημειωματάριο καὶ διαβάζω τὰ διάφορα συνθήματα καὶ τὶς ὁδηγίες γιὰ τὸ πῶς λειτουργοῦν οἱ διακόπτες καὶ τὰ κουμπιά. "Ἐχω νὰ διανύσω 384.000 χιλιόμετρα. Δηλαδή ἐννέα φορές τὸ γύρο τῆς γῆς. Πρέπει νὰ κρατήσω τὴν ψυχραιμία μου, μὰ τρέμω. Δὲ μιλῶ, δὲ λαλῶ, ὅπως λέει ὁ Καραγκιόζης.

Πρέπει νὰ γίνω πρῶτα δορυφόρος τῆς σελήνης καὶ μετὰ νὰ μπῶ στὴ σεληνάκατο καὶ νὰ προσγειωθῶ μαλακά μαλακά στὸν κρατήρα ἑνὸς μεγάλου ἠφαιστείου.

"Ἄν μὲ ρωτήσετε αὐτὴ τὴ στιγμή δύο σὺν δύο πόσο κάνουν ἢ τέσσερα ἐπὶ τέσσερα, ἐγώ, ὁ Παναγιώτης, ποῦ εἶμαι ξεφτέρι στὰ μαθηματικά, δὲ θὰ ξέρω νὰ σᾶς πῶ. Τόσο τὰ ἔχω χαμένα.

Ἡ ὥρα τῆς προσσεληνώσεως πλησιάζει. Βάζω καλὰ τὸ σκάφανδρο καὶ τὴ διαστημικὴ κάσκα μου. Ἔχω ἐντολὲς νὰ πάρω πέτρες καὶ σκόνη ἀπὸ τὴ σελήνη καὶ νὰ τὶς φέρω γιὰ παρατηρήσεις στὴ γῆ. Προσπαθῶ νὰ θυμηθῶ καὶ τί ἄλλο μοῦ εἶπαν: ἜΑ, ναί! Νὰ μελετήσω μὲ προσοχὴ τὸ ἔδαφος, γιὰ νὰ τοὺς πῶ ποῦ θὰ μπορέσουν νὰ τοποθετήσουν οἱ ἐπιστήμονες τὸ «ἐργαστήριο τοῦ οὐρανοῦ». Εἶναι, λέει, ἓνα μεγάλο κτίριο σὰν κουτί καὶ ἔχει μέσα ὅλα τὰ ἐργαλεῖα ποὺ χρειάζονται στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ μελετᾷ, νὰ ἐργάζεται, νὰ κἀν παρατηρήσεις καὶ νὰ ἐτοιμάζῃ τὰ ταξίδια του γιὰ μακρινότερους πλανῆτες. Αὐτὰ τὰ ἐργαστήρια θὰ γίνουν μετὰ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια οἱ πόλεις τοῦ διαστήματος, ὅπου θὰ μπορούν νὰ πηγαίνουν ὄχι μόνο οἱ ἀστροναῦτες ἀλλὰ καὶ τουρίστες ἀπὸ τὴ γῆ. Καὶ τότε θὰ λέμε:

—Ποῦ θὰ πάτε τὸ καλοκαίρι γιὰ διακοπές;

—Μὰ φυσικὰ στὸ φεγγάρι! Ἔχει πολὺ ὥραῖο κλίμα!

Νά ποῦ ἔφτασα καὶ στὴ σελήνη! ἜΕνα κόκκινο φῶς μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι μπορῶ ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα. Κατεβαίνω μὲ προσοχὴ τὴ σκάλα. Πατῶ τὸ ἔδαφος τῆς σελήνης καὶ γίνομαι ἓνα πραγματικὸ καγκουρό. Κάθε βῆμα καὶ πήδημα. ἜΑ, ἔτσι εἶναι σπουδαῖα! Εἶναι σὰ νὰ παίζω κουτσό!

Ξαφνικὰ φτάνει στὴ μύτη μου μιὰ ὑπέροχη μυρωδιά, σὰν αὐτὴ ποὺ γεμίζει τὸ σπῆτι μας, ὅταν ἡ μητέρα μου κἀν γλυκό.

Πλησιάζω μὲ τὰ ἐργαλεῖα κι ἓνα μικρὸ καροτσάκι. Σκύβω νὰ μαζέψω πέτρες καί... ὦ! Τί εἶναι αὐτό; Οἱ πέτρες εἶναι... πάστες! ἜΗ σεληνιακὴ σκόνη εἶναι... ζάχαρη! Τὰ μικρὰ πετραδάκια εἶναι... καραμέλες! ἜΩστε λοιπὸν εἶναι ζαχαροπλαστεῖο ἢ σελήνη; Μὰ πῶς δὲν τὸ ἀνακάλυψε αὐτὸ κανένας ἀστροναύτης μέχρι σήμερα;

—Γιὰ κοίταξε καλύτερα, Παναγιώτη, λέω μέσα μου. Μήπως εἶσαι ἐπηρεασμένος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ βιβλίο ποῦ

διάβασες κι έλεγε ότι οί έπιστήμονες θα καλλιεργήσουν σε λίγο καιρό στο φεγγάρι κρεμμυδάκια, ραδίκια, σπανάκια, πατάτες και καρότα;

Μα όχι! Τό έδαφος τής σελήνης είναι άληθινή σοκολάτα! Θέλω νά φωνάξω τά παιδιά όλου τού κόσμου: «Παιδιάαα. Έλάτε! Η σελήνη είναι από σοκολάτα! Έλάτε νά χορτάσωμε γλυκά!».

Τώρα καταλαβαίνω έπιτέλους γιατί ή σελήνη είναι άλλοτε μισή, άλλοτε ένα τέταρτο και άλλοτε σά μιá ψιλή φέτα πεπονιοῦ! Θα τήν τρώνε οί πιτσιρίκοι. Που νά είναι όμως κρυμμένοι; Πρέπει νά τρέξω νά τούς βρω.

Νά μην ξεχάσω νά ρωτήσω: Κάνουν ιστορία και γεωγραφία στο σχολείο; Και πρώτα πρώτα έχουν σχολείο; Έχουν παιχνίδια σάν τά δικά μας; Παίζουν μπάλα ή τούς φεύγει ψηλά και τή χάνουν στο άπειρο;...

—“Ε, ξύπνα, ώρα για τó σχολείο!...

Μά τί μου λένε; Δέ με αφήνουν στην ήσυχία μου νά δοκιμάσω λίγες... πετροῦλες ακόμα;

—Ξύπνα, δέ θα πάμε σχολείο;

—Έσὺ είσαι, Κλεάνθη;

—Έγώ, γιατί;

—Γιατί ἐγὼ ταξίδευα στο φεγγάρι...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πώς βρέθηκε ξαφνικά στο διάστημα ό Παναγιώτης; Φοβόταν καθόλου; Πώς ήταν ντυμένος; Τί διαταγές είχε πάρει από τή γη; Τί άκριβώς είναι τó έργαστήριο τού ουρανοῦ; Τί ανακάλυψε όταν βγήκε έξω; Γιατί περπατούσε πηδηχτά σάν καγκουρό; Τί ήταν όλα αυτά που έζησε ό Παναγιώτης;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ ζῆ τὸ καγκουρό; Ποιὸ εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικό του;
- 2) Τί ἄλλο ξέρεις γιὰ τὸ φεγγάρι καὶ γιὰ τὰ ταξίδια στὸ διάστημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὶς συνώνυμες λέξεις:
στολή, σελήνη, κτίριο.
- 2) Νὰ βρῆς λέξεις ποῦ νὰ τελειώνουν σὲ -ιά καὶ νὰ προέρχονται ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα:
μιλῶ, λαλῶ, μυρίζω, δροσίζω, νοτίζω, ὁμορφαίνω.
- 3) Νὰ βρῆς πέντε σύνθετες λέξεις καὶ τὶς παρομοιώσεις.

85. Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΑΣΤΡΟΝΑΥΤΗΣ

Ἄστροναύτης τὴν ἡμέρα,
μὰ τὴ νύχτα ἀλλάζω γνώμη.
Τὴν καλόβολη τὴ γῆ μας
λέω νὰ μὴν ἀφήσω ἀκόμη.

Τὴν ἡμέρα τριγυρίζω
μ' ἓνα πύραυλο δικό μου.
Μὰ τὴ νύχτα προτιμῶ
νὰ φορῶ τὸ νυχτικό μου.

Τὴν ἡμέρα πάω βολίδα
ἴσια στὸ χρυσὸ φεγγάρι.
Μὰ τὴ νύχτα λέω στὴ μάνα
ἀγκαλίτσα νὰ μὲ πάρῃ.

Σὰ νυχτώση, στὸ κρεβάτι
κάποιος θέλω νὰ μὲ βάλῃ.
Κι ὅταν δῶ νὰ ξημερώνῃ,
ἀστροναύτης νὰ 'μαι πάλι.

Ρένα Καρθαίου

«Χαρταετοὶ στὸν οὐρανὸ»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί γνώμη ἔχεις γιὰ τὴν ἐπικεφαλίδα τοῦ ποιήματος;
- 2) Τί ἡλικίας νὰ ἦτανε ἄραγε αὐτὸς ὁ ἀστροναύτης;
- 3) Πῶς λέει ἡ ποιήτρια τὴ γῆ καὶ τὸ φεγγάρι; Νὰ βρῆς καὶ δικὰ σου ἐπίθετα.
- 4) Τί ξέρεις γιὰ τοὺς πραγματικοὺς ἀστροναῦτες;
- 5) Ἐχεις ἀκούσει τὸν Καραγκιόζη ἀστροναῦτη τοῦ Σπαθάρη;

86. Ο ΣΚΥΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ

‘Ο δάσκαλός μας έχει πάντα εξαιρετικές ιδέες. Σήμερα μᾶς σήκωσε όλους στην ἔδρα, γιὰ νὰ ποῦμε προφορικὰ μιὰ ἱστορία. “Ἦθελε, λέει, νὰ δῆ ἂν μπορούμε νὰ διηγηθοῦμε σωστὰ καὶ φυσικά. Ἐκεῖνος πήγαινε κάθε φορὰ νὰ καθίση στὸ θρανίῳ τοῦ μαθητῆ ποὺ μιλοῦσε.

Καλύτερα ἀπ’ ὅλους μίλησε ὁ Δημήτρης. Ἄκουστε τί μᾶς εἶπε:

—Προχτὲς τὸ ἀπόγευμα δὲν εἶχα τί νὰ κάμω καὶ κάθισα νὰ κουβεντιάσω μὲ τὸ σκύλο μου. Τὸν εἶχα ἀπέναντί μου καὶ τῷ μιλοῦσα.

—Νανό, τὸ ξέρεις ὅτι ἐσεῖς τὰ σκυλιὰ εἶστε οἱ πρῶτοι φίλοι τοῦ ἀνθρώπου;

—Γάβ! Γάβ! ἔκαμε εὐθύς ὁ Νανός. Ἐγὼ δὲν πῆγα στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ ξέρω.

—Βεβαιότατα. Κάποτε, στὰ παλιὰ χρόνια, οἱ σκύλοι ζοῦσαν ἄγριοι γύρω ἀπὸ τὶς σπηλιές τῶν ἀνθρώπων. Σιγὰ σιγὰ ὅμως ἡμέρωσαν κι ἔγιναν οἱ πιὸ πιστοὶ καὶ ἀφοσιωμένοι του σύντροφοι.

Ὁ Νανὸς κούνησε τὴν οὐρά του σὰ νὰ ἔλεγε: «ἀλήθεια;».

—Ναί! Ἀλήθεια. Τὸ ξέρεις ὅτι ὑπάρχουν πολλὲς ράτσες σκύλων; Τὰ κυνηγόσκυλα παραδείγματος χάριν πηγαίνουν στὸ κυνήγι μὲ τὸν ἀφέντη τους· σκοτώνει ὁ ἀφέντης τὸ πουλὶ κι ἐκεῖνα βρίσκουν ποῦ ἔπεσε καὶ τὸ φέρνουν πίσω, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ μέσα στὸ σάκο του. Στὸ στρατὸ πάλι τὰ σκυλιὰ κάνουν καλύτερα ὀρισμένες δουλειές καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς στρατιῶτες. Βρίσκουν νάρκες, ξεχωρίζουν τὶς ἐχθρικές πατημασιές, κυνηγοῦν τοὺς ἀγνώστους, μεταφέρουν πληροφορίες καὶ δίνουν πρῶτες βοήθειες. Ὑπάρχουν σκυλιὰ ποὺ ἔχουν μάθει νὰ βρίσκουν τοὺς ὀρειβάτες, ποὺ χάνονται στὰ χιονισμένα βουνά. Ἕνας τέτοιος σκύλος, ὁ Μπάρυ, ἔσωσε πενήντα ἀνθρώπους. Τὸ ἀκοῦς;

—Τί μοῦ λές; Γάβ! Γάβ! κούνησε ὁ Νανὸς χαρούμενα τ' αὐτιά του. Δηλαδή εὐτυχῶς ποὺ ὑπάρχουν οἱ σκύλοι!

—Τώρα θὰ σοῦ πῶ καὶ μιὰ ἱστορία. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦταν ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης. Ἐφυγε λοιπὸν μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες βασιλιάδες γιὰ τὸν τρωικὸ πόλεμο. Βέβαια ἐσὺ δὲν ξέρεις τὸν τρωικὸ πόλεμο, ἀλλὰ δὲν πειράζει, ἄκου νὰ μαθαίνης. Ὑστερα ἀπὸ πολλὲς περιπέτειες γύρισε στὴν πατρίδα του. Εἶχαν περάσει εἴκοσι χρόνια. Οἱ ταλαιπωρίες τὸν εἶχαν ἀλλάξει καὶ τὸν εἶχαν κάμει ἀγνώριστο. Ἦταν πιά σχεδὸν γέρος. Κανένας δὲν τὸν γνῶρισε. Μόνο ὁ σκύλος του, ὁ Ἄργος, μόλις τὸν εἶδε, ἔτρεξε κοντά του, ἔγλειψε μὲ τὴ γλῶσσα του τὰ χέρια τοῦ κυρίου του, κούνησε τὴν οὐρά του μὲ χαρὰ καὶ ψόφησε εὐτυχισμένος μέσα στὴν ἀγκαλιά του. Δὲν εἶναι πολὺ συγκινητικό; Τὰ

σκυλιά δείχνουν πάντα μιὰ μεγάλη ἀγάπη γιὰ τοὺς κυρίουσ τους, εἴτε πλούσιοι εἶναι εἴτε φτωχοί.

—Γάβ! Γάβ! εἶπε ὁ Νανός. Μὴ μοῦ λές τέτοια, γιὰτι μοῦ ἔρχονται δάκρυα.

Ἔμεινα γιὰ λίγο σιωπηλός. Μετὰ τοῦ εἶπα.

—Ἐπάρχουν καὶ σκυλιά πού ὀδηγοῦν τυφλοὺς. Οἱ τυφλοὶ περπατοῦν μὲ τὴ βοήθειά τους, σὰ νὰ εἶχαν πραγματικὰ μάτια. Ὅχι! Δὲ σοῦ λέω ψέμματα. Σκέφτομαι τί χαρὲς θὰ κάμης, ὅταν σοῦ πῶ ὅτι καὶ ὁ πρῶτος ἀστροναύτης ἦταν σκύλος. Βέβαια! Ἐνα θηλυκὸ σκυλί, πού τὸ ἔλεγαν Λαίκα.

Ὁ Νανός σήκωσε τ' αὐτιά του περήφανα, ἔπαιξε λίγο τὰ μάτια του, ἔξυσε τὴ μουσοῦδα του μὲ τὸ μπροστινὸ του πόδι καὶ πῆρε ἓνα ὕφος... μὰ τί ὕφος!

—Ὡστε ὁ πρῶτος ἀστροναύτης ἦταν σκύλος; Γάβ! Γάβ! Καημένε, Δημήτρη. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ μπρὸς νὰ μοῦ ζητᾶς τὴν ἄδεια, ὅταν θέλῃς νὰ μοῦ μιλήσης.

Ἀπὸ τότε ὁ Νανός μου ἔγινε ψηλομύτης. Οὔτε καταδέχεται νὰ μὲ κοιτάξῃ καὶ παίζει μαζί μου μόνο ὕστερα ἀπὸ πολλὰ παρακάλια!

Ὅλα τὰ παιδιὰ ξεκαρδιστήκαμε στὰ γέλια.

—Λοιπόν, Δημήτρη, εἶπε ὁ δάσκαλος, γιὰ νὰ βάλωμε τὰ πράγματα στὴ θέση τους, νὰ ξανασυζητήσης μὲ τὸ σκύλο σου καὶ νὰ τοῦ πῆς: «Μὴν εἶσαι τόσο περήφανος, Νανό! Σοῦ εἶπα τὰ καλά, ἀλλὰ δὲ σοῦ εἶπα καὶ τ' ἄσχημα πού ἔχετε ἐσεῖς τὰ σκυλιά. Γιὰτί, ἂν θέλῃς νὰ ξέρῃς, ἀρρωσταίνετε ἀπὸ μιὰ φοβερὴ ἀρρώστια, πού λέγεται λύσσα. Ἐνας λυσσασμένος σκύλος εἶναι πάρα πολὺ ἐπικίνδυνος. Δαγκώνει ὅ,τι βρῆ μπροστά του. Ἀκόμα καὶ τὸν κύριό του πού λατρεύει. Τὰ μάτια του εἶναι τότε κατακόκκινα καὶ ἡ οὐρά του κατεβασμένη. Ὅταν μᾶς δαγκώσῃ ἓνα τέτοιο σκυλί πού βγάζει ἀφροὺς ἀπὸ τὸ στόμα, πρέπει νὰ τρέξωμε ἀμέσως στὸ γιατρό, γιὰ νὰ κάμωμε ἀντιλύσσιμη θεραπεία μὲ ἐνέσεις...».

—Λέτε νὰ τοῦ τὸ πῶ; Δὲ θὰ τὸν στενοχωρήσω; εἶπε ὁ Δημήτρης σκεφτικός.

Κι ἐκεῖ πάνω χτύπησε τὸ κουδούνι γιὰ διάλειμμα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἰδέα εἶχε ὁ δάσκαλος καὶ γιὰ ποιὸ λόγο; Μὲ ποιὸν κουβέντιασε ὁ Δημήτρης; Καὶ τί τοῦ εἶπε μὲ λίγα λόγια; Τί ξέρεις γιὰ τὸν Μπάρι καὶ τὴ Λάικα; Ποιὸς ἦταν ὁ Ἄργος; Γιατί περηφανεύτηκε ὁ Νανός; Τί πρέπει νὰ προσέχωμε μὲ τὰ σκυλιά;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς ταιριαστὰ ἐπίθετα γιὰ τὴ λέξη σκύλος.
- 2) Ν' ἀναλύσης τὶς παρακάτω σύνθετες λέξεις:
ψηλομύτης, ἀστροναύτης, κυνηγόσκυλο, ναρκοπέδιο.
- 3) Νὰ βρῆς τὰ οὐσιαστικά μὲ κατάληξη -άτης ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ ρήματα:
ὀρειβατῶ, ἀνεβαίνω, διαβαίνω.
- 4) Οἱ παρακάτω λέξεις βρίσκονται καὶ στὰ δύο γένη καὶ σημαίνουν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο. Γράψε προτάσεις μ' αὐτὲς τὶς λέξεις:
σκύλος-σκυλί, πέρδικα-περδίκι, σπουργίτης-σπουργίτι.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς τρία εἶδη σκύλων ποὺ ξέρεις. Νὰ περιγράψης ἓνα εἶδος.
- 2) Νὰ μιλήσης μέσα στὴν τάξη καὶ γι' ἄλλα ζῶα ποὺ εἶναι φίλοι τοῦ ἀνθρώπου: γιὰ τὴν καμήλα, τὸ ἄλογο.
- 3) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὴν Ἰθάκη καὶ νὰ μιλήσης γιὰ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Ὀδυσσεά, ἂν ξέρης.
- 4) Ξέρεις κανέναν ἄλλον Ἄργο ἀπὸ τὴ μυθολογία; Ποιὸς ἦταν;

87. ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ

Ὁ σκύλος λέει τῆς γάτας:

«Τὰ νύχια σου ἐτοιμάζεις
φυσᾶς καὶ καμπουριάζεις.

Μὰ τί ἔχεις καὶ θυμώνεις;

ὼς πότε ὁ τσακωμός;».

Κι ἐκείνη: «Μὴ ζυγώνης,

σὲ σκίζω στὴ στιγμὴ!».

—«Γιὰ στάσου», λέει ὁ σκύλος,

«δὲ θέλεις νὰ εἶμαι φίλος;

Μιλῶ στὰ σοβαρά»·

καὶ ἴκouvαι τὴν οὐρά.

«Τρωγόμαστε βδομάδες
παίρνεις καὶ δίνεις ξύλο.

Ἄς πάψουν οἱ καβγάδες

καὶ δέξου με γιὰ φίλο...

Δὲ σκέφτηκες κομμάτι

πὼς ἀπ' τὴ γκρίνια αὐτὴ

θὰ μείνω μ' ἓνα μάτι,

θὰ μείνης μ' ἓνα αὐτί;».

Ἡ γάτα μὲ ἡσυχία

τὸ πόδι κατεβάζει·

τοῦ σκύλου ἡ ὀμιλία

σὲ συλλογὴ τὴ βάζει.

Λόγο τιμῆς ἐδῶσαν

ἦταν ἐχθροί, φιλιῶσαν·

ξεχάσαν τί ἔχει γίνεи

συντρόφεσαν· εἰρήνη.

«Βλέπω καλά; Ἔχει χάζι!»

τ' ἀφεντικὸ φωνάζει.

«Ποιοὶ νά ’ναι οἱ δυὸ ἐκεῖ κάτω,
ποῦ τρῶν στὸ ἴδιο πιάτο;».

Ζαχ. Παπαντωνίου

«Παιδικὰ τραγούδια»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Γιατί εἶναι σπουδαῖο πράγμα ἡ φιλία;
- 2) Γιατί λένε: «τρῶγονται σὰν τὸ σκύλο μὲ τὴ γάτα;».
- 3) Στὴν τελευταία στροφή τί ἐκφράζει τὸ ἀφεντικό μὲ τὰ λόγια του;
- 4) Πότε καμπουριάζει ἡ γάτα;
- 5) Πότε κουνάει τὴν οὐρά του ὁ σκύλος;
- 6) Ποιὸ εἶναι τὸ δίδαγμα τοῦ ποιήματος;
- 7) Νὰ βρῆς ποιὸ ἐπίθετο ταιριάζει:
στὸ σκύλο, στὴ γάτα, στὸ περιστέρι, στὸ πρόβατο, στὸν παπαγάλο, στὸ λιοντάρι, στὸ ἀηδόνι, στὸ χελιδόνι.

88. Ο ΜΑΓΕΥΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΥΛΟΥ- ΔΙΩΝ

Σήμερα, ὅταν τελειώσαμε τὸ μάθημα τῆς φυσικῆς, ὁ δάσκαλος μᾶς ρώτησε:

—Τί προτιμᾶτε; Νὰ ποῦμε ἐδῶ μιὰ ἱστορία ἢ νὰ κατεβούμε κάτω στὸν κῆπο νὰ παίξουμε τοὺς κηπουροὺς; δηλαδή νὰ σκάψωμε κι ἔπειτα νὰ φυτέψωμε καὶ νὰ περιποιηθοῦμε τὸν κῆπο;

—Στὸν κῆπο! Στὸν κῆπο! φωνάξαμε ὅλοι μαζί.

“Ὅταν γίνωμαι... κηπουρός, γυρίζω στὸ σπίτι βρώμικος ὡς τ’ αὐτιά. Ὡστόσο ἡ μητέρα δὲν παραπονιέται. Μοῦ δείχνει μόνο τὸ νεροχύτη καὶ λέει: «Πλύ-

σου». Μπορεῖ βέβαια νὰ γυρίζω σὰ γουρουνάκι, ἀλλὰ ἔχω τέτοια χαρὰ, πού δὲν τῆς πάει νὰ μὲ μαλώσῃ.

Καθὼς σκαλιζαμε, ὁ δάσκαλος μᾶς μιλοῦσε:

—Τὰ λουλούδια εἴτε γιασεμιὰ λέγονται εἴτε γαζίες εἴτε καμέλιες ὁμορφαίνουν τὴ ζωὴ μας.

«Ὁ» «Ένας ἀνθισμένος κῆπος εἶναι χαρὰ γιὰ τὰ μάτια μας καὶ χαρὰ γιὰ τὴν ψυχὴ μας. Ὅλα μαζί τὰ λουλούδια σκορποῦν εὐωδιὰ καὶ μᾶς μαγεύουν. Καὶ ὅταν πλησιάσωμε κοντὰ τους, μένομε κατάπληκτοι ἀπὸ τὰ σχέδια, ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα πού ἔχουν. Φαντάζεστε ὅτι τὰ λουλούδια ἦταν πάντα ἔτσι ὁμορφα, ὅπως εἶναι τώρα; Τὰ πρῶτα λουλούδια ἦταν φτωχὰ καὶ χωρὶς ζωηρὰ χρώματα. Ἄπὸ τότε ὅμως πού τὰ καλλιέργησαν οἱ ἄνθρωποι, οἱ κῆποι γέμισαν μὲ τοὺς σημερινοὺς ἀπογόνους τους. Οἱ φυτοκόμοι τὰ περιποιοῦνται μὲ ὑπομονὴ καὶ ἀγάπη σὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ δημιουργοῦν ὀλοένα καινούριες ποικιλίες.

Ἡ τωρινὴ τουλίπα εἶχε μιὰ προγιαγιὰ πού δὲν τὴν ἔφτανε οὔτε στὸ μικρὸ δαχτυλάκι τῆς σὲ ὁμορφιά.

Πρωτοφύτρωσε μάλιστα στή Θράκη. Σήμερα χάρη στους άνθοκόμους είναι από τα ωραιότερα και τα πιό αγαπητά λουλούδια του κόσμου. Στήν Όλλανδία υπάρχουν κάμποι ατέλειωτοι με τουλίπες διαφόρων χρωμάτων, που όμορφαίνουν τὸ τοπίο και τοῦ δίνουν χαρούμενη ὄψη.

Ὁ δάσκαλος ἔριξε λίγο νεράκι σ' ἓνα λουλούδι και συνέχισε:

—Τὰ λουλούδια δὲ ζοῦν πολύ, μὰ ἔχουν ἓναν ἱερὸ σκοπό. Ἔργο τους εἶναι νὰ τραβήξουν μὲ τὴν ὀμορφιά, τὸ ἄρωμα και τὸ χρώμα τους τὰ ἔντομα, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ γονιμοποιηθοῦν.

Σκεφτήκατε ποτὲ γιὰτί τὸ μοσχομπίζελο ἔχει αὐτὸ τὸ χαριτωμένο ἀνασηκωμένο κεφαλάκι; Ἀπλούστατα γιὰτί κάνει σήματα στίς μέλισσες νὰ πλησιάσουν. Σὰς ἔτυχε νὰ ζαλιστῆτε ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ τοῦ ζουμπουλιοῦ; Μὲ τὸ ἄρωμά του τὸ ζουμποῦλι προσελκύει τίς πεταλοῦδες. Οἱ παπαροῦνες — ἔξυπνες και πονηρὲς — ἔχουν μιὰ κόκκινη σημαία και τὴν ὑψώνουν τὴν ἀνοιξη μέσα στὰ λιβάδια, σὰ νὰ φωνάζουν: «Ἄλτ! Ἐδῶ εἴμαστε!».

Ἡ πεταλούδα ἢ ἡ μέλισσα ἢ τὸ ἔντομο ἔρχεται και κάθεται στὸ στήμονα τοῦ λουλουδιοῦ και ρουφᾷ τὸ χυμὸ του. Ὑστερα φεύγει. Πηγαίνει σὲ ἄλλο λουλούδι. Μά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, μεταφέρει μαζί της λίγη γύρη, τὴ χρυσὴ σκόνη τῶν λουλουδιῶν. Ἡ γύρη εἶναι μιὰ μαγικὴ σκόνη γιὰ τὰ λουλούδια. Μ' αὐτὴν γεννιέται ἓνα καινούριο φυτό.

Εὐτυχῶς τὰ λουλούδια τὰ συναντοῦμε παντοῦ. Τ' ἀγριολούλουδα μᾶς κάνουν συντροφιά σ' ἓνα μοναχικὸ περίπατο στὸ βουνό. Τὰ νούφαρα ζωντανεύουν τίς ἀκίνητες λίμνες. Τὰ ὑδρόβια φυτὰ στολίζουν τίς ἀκροποταμιές. Τὰ ρόζ κυκλάμινα κάνουν χαρούμενη τὴν ἐξοχή. Και οἱ βασιλικοὶ μοσχοβολοῦν μέσα στίς γλάστρες τῆς αὐλῆς μας.

Μᾶς κοίταξε, χαμογέλασε και εἶπε:

—Ἐσεῖς τὰ παιδιὰ εἶστε τὰ λουλούδια τῶν γονιῶν σας καὶ στολίζετε τὸ σπίτι σας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἔκαναν στὸν κήπο τὰ παιδιὰ; Τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ μᾶς μαγεύει στὰ λουλούδια; Πῶς ἦταν πρῶτα τὰ λουλούδια; Τί ξέρεις γιὰ τὴν τουλίπα; Ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν λουλουδιῶν; Πῶς προσελκύουν τὰ ἔντομα;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ γράψης τρία λουλούδια ποῦ νὰ ἔχουν ἄρωμα καὶ τρία χωρὶς μυρωδιά.
- 2) Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψης τρία λουλούδια μὲ λευκὰ ἄνθη καὶ τρία μὲ χρωματιστά.
- 3) Ποῦ βρίσκεται ἡ Ὁλλανδία;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Βρὲς ταιριαστὰ ἐπίθετα στὶς λέξεις:
τριαντάφυλλο, βασιλικός, τουλίπα.
- 2) Νὰ γράψης τὰ ἐπίθετα καὶ τὰ ἐπιρρήματα ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὶς λέξεις:
εὐκολία, ἐλευθερία, ξηρασία, ἡσυχία.
Παράδειγμα: εὐκολία, εὐκολος, εὔκολα.
- 3) Πῶς λέγεται αὐτὸς ποῦ ἀσχολεῖται:
μὲ τὶς μέλισσες; μὲ τὰ ἄνθη; μὲ τὰ φυτὰ;
μὲ τὰ βρέφη; μὲ τὸ τυρί; μὲ τὸ γάλα;

89. ΟΙ ΠΑΠΑΓΑΛΟΙ

Διαβάστε κι έσείς κάτι χαριτωμένο, πού διάβασα σὲ μιὰ παλιὰ «Διάπλαση τῶν Παίδων»:

«Τὰ ἐγγόνια μου ἔχουν στὴ γειτονιά τους ἕναν παπαγάλο, πού τὰ διασκεδάζει πολὺ μὲ τὴ νόστιμη φλυαρία του· καὶ σήμερα πού πήγα, μ' ἔκαμαν νὰ τὸν δῶ καὶ νὰ τὸν ἀκούσω.

»Εἶναι ἕνα μεγάλο καὶ πραγματικὰ ὠραῖο πουλί, μὲ χοντρὸ κεφάλι καὶ φτερὰ πράσινα καὶ κόκκινα. Ἄλλὰ τὸ στόμα του δὲν παύει στιγμῆ. «Ὅ,τι ἀκούει, τὸ ξαναλέει καθαρότατα, καθαυτὸ ἀνθρωπινά, καὶ μιμεῖται τόσο πιστὰ τὴ φωνὴ καὶ τὸν τόνο τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νομίζεις πὼς ἀκούς πότε γυναίκα, πότε ἄντρα, πότε παιδί καὶ πότε... ζῶο. Γιατὶ κάνει καὶ τὸ γαῖδαρο

του̅ μανάβη καὶ τὴν κασίκα του̅ γαλατᾶ.

»Μιμεῖται τὴν κυρία του, πού φωνάζει τὴν ὑπρέτρια πότε σιγά, πότε δυνατά, πότε μὲ θυμό: “Θεοδώρα! Θεοδώραα! Θεοδώραα!”.

»Κάνει ἀπαράλλαχτα τὶς φράσεις ἀπὸ τὶς κουβέντες, πού ἀκούει στὸ σπίτι ἢ στὴ γειτονιά: “”Αχ, τί θὰ γίνω! Καλὲ τί λές!”Α μπά! Μακάρι! Μπράβο! Οὐφ! Δὲν μπορῶ πιά! Ἄχαχούχα! Ἡμαρτον! Προσοχή! Πό! πό!”.

»Τέτοια τὸν ἄκουσα νὰ λέη ἓνα σωρὸ καὶ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς πῶ πόσο γέλασα. Ἡ λαϊκὴ φράση: «Τί γελαῶς; μαῖμου χορευεῖ;» δείχνει πῶς τὸ πιὸ ἀστεῖο, τὸ πιὸ γελαστικὸ στὸν κόσμον εἶναι ὁ χορὸς τῆς μαῖμου. Δὲν τὸ πιστεύω.

»Τὸ μίλημα του̅ παπαγάλου εἶναι πολὺ ἀστειώτερο. Ὁ πιὸ σοβαρὸς, ὁ πιὸ μελαγχολικὸς ἄνθρωπος εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ γελάσῃ, ἀκούγοντας νὰ μιλᾶ ἓνας παπαγάλος μὲ τόσο τέλεια μίμηση, σὰν αὐτὸν πού ἄκουσα σήμερα μὲ τὰ ἐγγόνια μου.

»Καὶ τέτοιος βέβαια θὰ ἦταν κι ἐκεῖνος πού ἔκαμε τόση κατάπληξη στὸ χωριάτη, πού πρώτη του φορὰ ἔβλεπε παπαγάλο. Θὰ ξέρετε τὸ παλιὸ ἀνέκδοτο:

»Ὁ χωριάτης, λέει, περνοῦσε μεσημέρι ἀπὸ ἓνα δρόμο πού ἦταν ἔρημος. Ἐξαφνα ἀκούει: “”Ε, καλημέρα, μπάρμπα!”. Κοιτάζει γύρω του, κανένας. Κάνει δυὸ βήματα καὶ πάλι: “”Ε, καλημέρα, μπάρμπα. Καλὰ εἶσαι;”. Τὴν τρίτη φορὰ, ἐπιτέλους, ἐξακριβώνει πῶς τοῦ μιλοῦσε ἓνα πράσινο πουλί, μέσα ἀπὸ ἓνα κλουβί, κρεμασμένο στὸ παράθυρο ἐνὸς μαγαζιοῦ. Καί, βγάζοντας τὴ σκούφια του, τοῦ λέει: “”ὦ, μὲ συμπαθᾶς, ἀφεντικό, μὰ σὲ πέρασα γιὰ πουλί!”.

»Ἐστερα μὲ τὰ ἐγγόνια μου μιλήσαμε πολὺ γιὰ παπαγάλους καὶ θυμηθῆκαμε καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα.

»Ἐνα πολεμικὸ καράβι στάθηκε σ’ ἓνα λιμάνι τῆς Ἀφρικῆς καὶ κάθε ναύτης ἀγόρασε ἐκεῖ καὶ ἀπὸ ἓναν παπαγάλο. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ παπαγάλοι ἄρχισαν νὰ μιλοῦν. ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνον πού εἶχε ἀγοράσει ἓνας

ναύτης 'Υδραῖος. Καὶ κάθε μέρα, ἀκούγοντας τοὺς ἄλλους καὶ ζηλεύοντας, τοῦ παραπονιόταν μὲ τὴν ὑδραϊκὴ προφορά του: "Παπαάλοζα (παπαγαλάκι), πὲς κι ἐσύ κανένα λόο!".

»Ἐπιτέλους ὁ βουβὸς παπαγάλος τὸ ἔμαθε. Καὶ μιὰ μέρα οἱ ναῦτες τὸν ἄκουσαν — καὶ φαντάζεστε μὲ τί γέλια — νὰ λέη ἀπαράλλαχτα, ὅπως τοῦ τὸ ἔλεγε ὁ κύριός του:

—Παπαάλοζα, πὲς κι ἐσύ κανένα λόο!

»Στὸ τέλος, ὁ μικρὸς μου ἔγγονὸς ρώτησε:

—'Αλήθεια, ποιά εἶναι ἡ πατρίδα τῶν παπαγάλων;

»Καὶ ὁ μέγας τοῦ ἀποκρίθηκε:

—'Ἡ Παπαγαλία!».

Γρηγόριος Ξενόπουλος

«Διάπλαση τῶν Παίδων»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ξέρεις γιὰ τὴ «Διάπλαση τῶν Παίδων», ἀπ' ὅπου εἶναι παρμένο αὐτὸ τὸ κεφάλαιο; Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς τὸν παπαγάλο τῶν ἔγγονῶν τοῦ συγγραφέα; Ποιοὺς μιμεῖται ὁ παπαγάλος; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς τὸ ἀνέκδοτο μὲ τὸ χωριάτη καὶ τὸν 'Υδραῖο ναύτη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Τί λέμε ὅτι κάνουν τὰ παιδιά, ὅταν ἐπαναλαμβάνουν αὐτὰ ποὺ λένε οἱ ἄλλοι, χωρὶς νὰ τὰ καταλαβαίνουν;
- 2) Πῶς λέμε τὸν ἄνθρωπο ποὺ μπορεῖ νὰ μιμηθῆ ἄλλους ἀνθρώπους;
- 3) Τί κάνει ἐκεῖνος ποὺ ἀντιγράφει τὶς κινήσεις τῶν ἄλλων;
- 4) Νὰ γράψῃς προτάσεις μὲ τὶς λέξεις:
πῶς καὶ πῶς, ποὺ καὶ ποῦ, ὅτι καὶ ὅ,τι.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί ἄλλο ξέρεις γιὰ τὸν παπαγάλο;
- 2) Νὰ φέρῃς στὴν τάξη κάτι σχετικὸ μὲ τὸν παπαγάλο ἢ νὰ τὸν ζωγραφίσῃς.

90. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τὸ καλοκαίρι μπαίνει συνήθως ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸ παράθυρο! Πρὶν προλάβης νὰ τὸ καταλάβης, ἀρχίζει μιὰ ζέστη, μὰ τί ζέστη!

Σήμερα στὸ σχολεῖο εἶχαμε ἀφήσει ἀνοικτὸ τὸ παράθυρο. Στὴν αὐλὴ ἀκουγόταν ἡ φωνὴ τῆς δασκάλας τῆς ἕκτης, ποὺ ἔκανε γυμναστικὴ στὰ παιδιά: —Μεσολαβή! Ἔνα-δύο! Ἐπίκουψη! Ἔνα-δύο!

Ἐκείνη τῆ στιγμῆ μπῆκε μέσα ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ δικό μου καλοκαίρι. Νάτο! Καβάλα πάνω σ' ἓνα στάχυ. Ὅπι! Ὅπι! Ψάχνει νὰ μὲ βρῆ καὶ μοῦ κάνει νοήματα μὲ μιὰ κατακόκκινη παπαρούνα. Μὲ ἀρπάζει, μὲ βάζει πάνω στὸ ἀχυρένιο τοῦ ἄλογο καὶ πηδοῦμε μαζὶ στὸν ἀέρα.

Μᾶς ἀκολουθοῦν καρδερίνες καὶ καλογιάννοι, μιὰ παρέα ἀπὸ τζιτζίκια καὶ χρυσοπράσινα ζουζούνια. Γραμμὴ γιὰ τὴ θάλασσα, ποὺ ἀστράφτει κάτω ἀπὸ τὶς ἡλιαχτίδες σὰ μαγικὸς καθρέφτης.

—Ἔ, καλοκαιράκι! Μὲ τὰ ροῦχα θὰ βουτήξωμε στὴ θάλασσα; Στάσου νὰ βάλωμε τὸ καινούριο μας μαγιό,

τὰ βατραχοπέδιλα καὶ τὴ μάσκα μὲ τὸν ἀναπνευστικό σωλήνα. Περίμενέ με νὰ κάνωμε μαζί τὴ βουτιά, νὰ κουβεντιάσωμε μὲ τὰ φύκια καὶ τὶς ἀχιβάδες, μὲ τὶς πεταλίδες καὶ τὰ καβούρια!

Στάσου τώρα νὰ ξαπλώσωμε στὴν ἀμμουδιά. Νὰ χαροῦμε τὰ χάρδια τοῦ ἡλίου πάνω στὴ γυμνή μας πλάτη. Νὰ χτίσωμε πύργους στὴν ἄμμο. Ν' ἀκούσωμε τὴ θάλασσα νὰ νανουρίζη τὰ χαλίκια. Νὰ δοῦμε τὶς βαρκοῦλες νὰ σκίζουν τὰ νερά.

Πάρε με τώρα πάλι καβάλα στὸ ἀχυρένιο σου ἄλογο. Πάμε στὰ περιβόλια. Θὰ φᾶμε δροσερὰ φρούτα, ροδάκινα καὶ σταφύλια, πεπόνια, καρπούζια καὶ βερίκοκα.

Πάμε καὶ στὸ βουνὸ νὰ τραγουδήσωμε μὲ τὰ πουλιὰ καὶ τὶς πηγές. Καὶ ὕστερα πᾶμε στὰ χωράφια, στὶς χρυσές θάλασσες μὲ τὰ στάχια. Νὰ δοῦμε τοὺς θεριστάδες κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῶν δέντρων νὰ τρῶνε τὸ ψωμί μὲ τὸ τυρὶ καὶ τὴν ἐλιά, πρὶν ξαναρχίσουν τὴ δουλειά τους.

Πῶς καίει ὁ ἥλιος! Στάσου νὰ βγάλω τὸ πουκάμισο καὶ τὴ φανέλα μου, γιατί ζεστάθηκα...

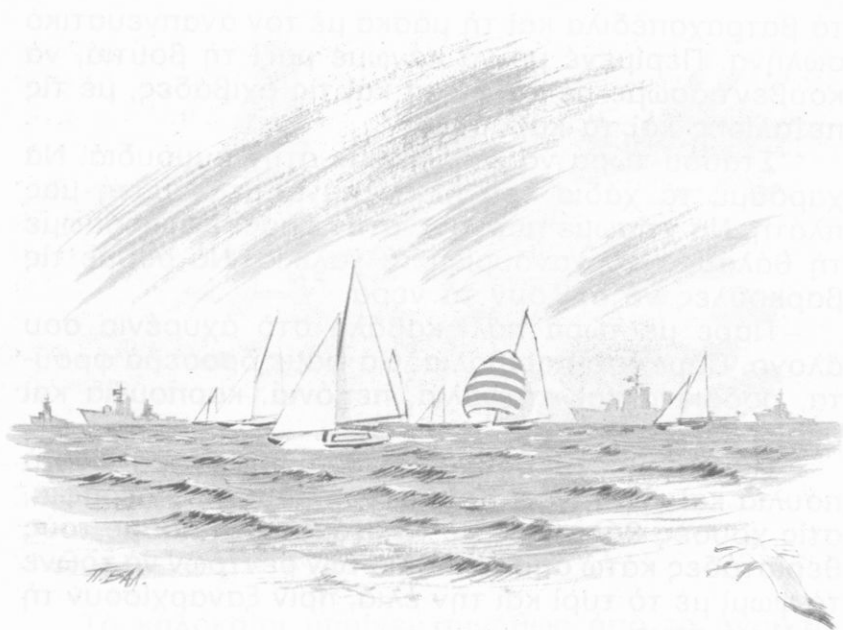
—Παναγιώτη, σὰ νὰ μοῦ φαίνεται ὅτι χαζεύεις, λέει ὁ δάσκαλος, καὶ μὲ ξαναφέρνει μέσα στὴν τάξη, δίχως ἄλογο, δίχως παπαροῦνες.

Κι ἐνῶ ἐγὼ κοκκινίζω ἴσαμε τ' αὐτιά, ἡ δασκάλα τῆς ἕκτης συνεχίζει νὰ δίνει παραγγέλματα.

—Μεταβολή! Ἐμπρὸς μάρς! Ἐνα-δύο, ἔνα-δύο, ἔνα-δύο!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς εἶναι τὸ καλοκαιράκι ποὺ φαντάζεται ὁ Παναγιώτης; Μὲ τί ἔρχεται νὰ τὸν πάρη στὴν ἐξοχή; Ποιοὶ τοὺς ἀκολουθοῦν; Πῶς περνᾶνε τὴ μέρα τους παρέα μὲ τὸ καλοκαίρι; Τί λέει ὁ δάσκαλος γιὰ νὰ τὸν ξαναφέρη στὴν τάξη; Πῶς φαντάζεσαι ἐσὺ τὸ καλοκαίρι τὸ δικό σου;

91. Η ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Τώρα πρέπει να σās πω και για τὸ θεῖο μου τὸν "Αλκη, πὸ εἶναι λιμενάρχης στὸ Ἡράκλειο. Κάθε χρόνο στὶς γιορτὲς τῆς ναυτικῆς ἐβδομάδας μās καλεῖ κοντά του, στὴν Κρήτη. Εἶναι πάντα καλοκαίρι καὶ δὲν ἔχομε σχολεῖο. Ἐφέτος θὰ πāμε μὲ τὸ φέρι-μπότ, θὰ πάρωμε μαζί μας τὸ αὐτοκίνητο καὶ θὰ γυρίσωμε ὅλο τὸ νησί.

Τὶς ἡμέρες πὸ μένομε στὸ θεῖο μās παίρνουν οἱ ναῦτες καὶ μās ἀνεβάζουν στὰ πλοῖα. Ἔχω δεῖ ἀπὸ κοντὰ ἀνεμολόγια, πυξίδες, ραντάρ, πηδάλια καὶ ἄγκυρες. Μιὰ φορὰ μπήκαμε σ' ἓνα ὑπερωκεάνιο καὶ κάναμε μιὰ ὥρα νὰ τὸ δοῦμε. Εἶχε πισίνες, καμπίνες, σαλόνια, ἐστιατόρια, αἴθουσα κινηματογράφου καὶ χοροῦ... Ὑστερα κατεβήκαμε κάτω στὶς μηχανὲς καὶ στὸ ἀμπάρι. Μάθαμε πολλὰ πράγματα.

Τὸ λιμάνι μὲ τις γιορτὲς τῆς ναυτικῆς ἑβδομάδας ἀλλάζει ὄψη. Τὰ πλοῖα σημαιοστολίζονται μὲ μικρὲς χρωματιστὲς σημαῖες. Καθὼς τις φυσᾶ ἀπαλὰ ὁ ἀνεμος, εἶναι σὰ μικρὰ πολύχρωμα πουλιά, ποῦ πετοῦν, χωρὶς νὰ φεύγουν. Οἱ σειρῆνες σημαίνουν χαρούμενα. Τὰ κατάρτια μὲ τὰ λαμπιόνια καθρεφτίζονται τῇ νύχτα στὴ θάλασσα. Κι ἐκεῖνη, σὰ νὰ νιώθῃ ὅτι οἱ γιορτὲς εἶναι γι' αὐτήν, στέκεται ἤρεμη καὶ γλυκιὰ καὶ δέχεται μὲ χαρὰ αὐτὴ τὴν ἀγάπη.

Πέρυσι εἶδαμε καὶ ἀγῶνες ἱστιοπλοῖας. Μία μία οἱ βαρκοῦλες σήκωναν τὰ πανιά καὶ αὐτὰ φούσκωναν περήφανα καὶ προχωροῦσαν.

Μοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ ζωγραφίζω καράβια. Ναυπηγῶ μὲ τὸ μολύβι στὴ στιγμὴ πάνω στὸ μπλόκ τῆς ἰχνογραφίας μονόξυλα, ἱστιοφόρα, ναυαγοσωστικά, ἐμπορικὰ σκάφη, φορτηγά, ὑποβρύχια, πολεμικὰ πλοῖα, караβέλες καὶ ποταμόπλοια. Ξέρω νὰ κάνω ἀκόμα καὶ ἀρχαῖες τριήρεις.

Στὸ λιμάνι τοῦ θεῖου τὰ πλοῖα φορτῶνουν καὶ ξεφορτῶνουν ἐμπορεύματα. Στὸ βάθος τῆς προβλήτας ὁ πύργος μὲ τὸ φάρο δίνει σήματα στὰ βαπόρια. Τὰ ρυμουλκὰ φέρνουν μέσα στὸ λιμάνι τὰ μεγάλα πλοῖα. Στὴν προκυμαία σὲ μεγάλους πασσάλους δένουν τὰ σκοινιά τους, ὅταν ρίξουν τὴν ἄγκυρα. Μιὰ κίνηση μεγάλη, ἓνα ἀδιάκοπο σύρε κι ἔλα, φωνές, φασαρία εἶναι ἡ ζωὴ στὸ λιμάνι. Οἱ γερανοὶ φορτῶνουν, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐπιβλέπουν, ὁ θεῖος "Ἄλκης ἰδρώνει, φωνάζει, δίνει διαταγές.

Ὁ θεῖος "Ἄλκης εἶναι πρόεδρος στὴν ἐπιτροπὴ ποῦ ὀργανώνει τις γιορτὲς τῆς ναυτικῆς ἑβδομάδας. Πέρυσι στὸ Δημαρχεῖο μίλησε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ θάλασσα. Εἶχε μαζευτῆ πολὺς κόσμος. Ἐμεῖς καθόμαστε στὴν πρώτη σειρά. Ποτὲ δὲ φανταζόμουν ὅτι ὁ θεῖος θὰ ἔλεγε τόσο ὠραῖα λόγια:

—"Ἄν ἀνοίξετε τὴν καρδιὰ τοῦ Ἑλληνα, εἶπε, θὰ βρῆτε μέσα μιὰ ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ τὴ θάλασσα." Ἄν

ἀκούσετε ἓνα κύμα νὰ μιλάη, ἀσφαλῶς θὰ μιλάη ἑλληνικά.

”Ἐτσι εἶναι. Ἡ θάλασσα παίζει σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων, λέει καὶ ξαναλέει ὁ δάσκαλός μου Ἡ Ἑλλάδα εἶναι χερσόνησος. Βρέχεται ἀπὸ τὶς τρεῖς πλευρὲς τῆς μὲ θάλασσα. Ἐχει ἀκρογιάλια σὰ δαντέλες, μικροὺς ὄρμους, κόλπους καὶ ἀμέτρητα μικρὰ νησιά.

Καθόταν λοιπὸν ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας στὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ σκεφτόταν: «Δὲν κάνω μιὰ βάρκα νὰ πεταχτῶ ἴσαμε ἐκεῖνο τὸ νησάκι;». Ἐτσι ξυπνοῦσε μέσα του ἡ ἀγάπη γιὰ τὰ ταξίδια, τὶς περιπέτειες καὶ τὶς ἐξερευνήσεις.

Κατασκεύασε λοιπὸν στὴν ἀρχὴ βάρκες, ὕστερα καράβια μὲ δυὸ σειρὲς κουπιά, ὕστερα μὲ τρεῖς... Σιγὰ σιγὰ οἱ Ἕλληνες ἔγιναν σπουδαῖοι ναυτικοὶ καὶ θαλασσοπόροι κι ἔκαμαν δικά τους ὅλα τὰ παράλια τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Μὰ καὶ σήμερα, ὅπως εἶπε στὴν ὁμιλία του ὁ θεῖός μου, ἡ Ἑλλάδα ἔρχεται τρίτη σὲ πλοῖα ἀπ’ ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου. Μὲ ξένη σημαία ἢ μὲ ἑλληνικὴ χιλιάδες πλοῖα μας ὀργώνουν τὶς θάλασσες καὶ τοὺς ὠκεανούς.

Μέχρι τώρα ἔχω σκεφτῆ πολλὰ ἐπαγγέλματα. Θὰ ἤθελα νὰ γίνω γιατρός, δικηγόρος, ἀστροναύτης, δάσκαλος! Μὰ κάθε φορὰ πού πηγαίνω στὸ λιμάνι τοῦ θείου, θέλω νὰ γίνω πλοίαρχος!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί μαθαίνει ὁ Παναγιώτης κοντὰ στὸ θεῖο του τὸν Ἄλκη, πού εἶναι λιμενάρχης στὸ Ἡράκλειο; Ποῦ τὸν πηγαίνουν οἱ ναῦτες καὶ τί βλέπει; Τί ἀγῶνες εἶδε; Ποιὰ εἶναι ἡ κίνηση τοῦ λιμανιοῦ; Τί ρόλο ἔχει παίξει ἡ θάλασσα στὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρῆς μέσα ἀπὸ τὸ κεφάλαιο τὶς λέξεις ποὺ ἀφοροῦν τὸ λιμάνι καὶ νά τὶς σημειώσης· π.χ. προβλήτα.
- 2) Νά βρῆς οὐσιαστικά ὀνόματα ποὺ νά ταιριάζουν στὰ τρία γένη τοῦ ἐπιθέτου:
ναυτικὸς - ναυτικὴ - ναυτικὸ.
- 3) Νά πῆς τὶς λέξεις ποὺ ξέρεις καὶ ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ λέξη λιμάνι.

92. ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Κάνει μιὰ ζέστη δυνατὴ. Λιοπύρι. Κάθομαι στὸ θρανίό μου καὶ κολλάω πάνω. Καλοκαίριασε γιὰ τὰ καλά!

Πότε ἦταν ἀλήθεια ποὺ πήραμε τὶς καινούριες μας σάκες καὶ τρέξαμε γιὰ πρώτη μέρα στὸ σχολεῖο; Τότε ἓνα μικρὸ συννεφάκι στὸν οὐρανὸ λυπόταν, γιατί χάναμε τὴν ξενοιασιά καὶ τὰ παιχνίδια μας. Τώρα ἓνα τρελὸ πουλὶ πετᾷ ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο καὶ τραγουδᾷ τὶς χαρὲς ποὺ μᾶς περιμένουν. Τότε ἔπεφταν τὰ φύλλα, τώρα φουντώνουν. Φουντώνει μέσα μου καὶ ἡ λαχτάρα γιὰ τὴ θάλασσα!

Οἱ τελευταῖες στιγμὲς τῆς φετινῆς σχολικῆς χρονιᾶς πλησιάζουν. Τὸ μεσημέρι θὰ σχολάσωμε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ τὸ πρωὶ δὲ θὰ μᾶς βρῆ στὸ δρόμο γιὰ τὸ σχολεῖο. Τὸ κρεβάτι μας θ' ἀπορήση, ποὺ δὲ σηκωνόμαστε. Καὶ ὁ κουτσομπόλης ὁ Αὐγερινὸς θὰ πῆ στὴν Πούλια:

—Μὰ τι ἔγιναν σήμερα τὰ παιδιὰ;

—Δὲν τὰ ἔμαθες, καλέ μου; Ἔχουν διακοπές! Καλοκαιρινὲς διακοπές.

‘Ο δάσκαλος μᾶς δίνει τὶς τελευταῖες συμβουλές. Τί καλὰ ποὺ περάσαμε μαζί του ἕναν ὀλόκληρο χρόνο.

Θὰ χάσω ἀλήθεια τοὺς φίλους μου γιὰ λίγο, θὰ χάσω τὴν αὐλή, τὰ διαλείμματα. Ἡ τάξη θὰ μείνη σιωπηλὴ χωρὶς ἐμᾶς, χωρὶς τὸ θόρυβο καὶ τὶς φωνές μας.

Ἡ τσάντα μου θὰ μείνη παρατημένη σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ. Θὰ κρατήσω ἔξω μόνο τὶς μπογιές καὶ τὰ πινέλα μου, γιὰ νὰ ζωγραφίζω θάλασσες καὶ βουνά, καράβια καὶ ἥλιους.

Κοιτάζω τοὺς τέσσερεις τοίχους. Τὴν ἀγαπῶ αὐτὴ τὴν τάξη. Εἶναι φωτολουσμένη κι εὐχάριστη.

Μὰ τώρα τὸν Ἰούνιο τὸ κεφάλι μου βάραινε πολύ. Ἔμαθα τόσα πράγματα ὅλο τὸ χειμῶνα. Ἄντωνυμίες, ρήματα, ὀνόματα οὐσιαστικά, ὀνόματα ἐπίθετα. Ἔμαθα γιὰ τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸ Θησέα, γιὰ τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα. Ὅλοι αὐτοὶ σπρώχνονται μέσα στὸ μυαλό μου ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλο. Φτάνει πιά!

Τὸ κουδούνι χτυπᾶ. Εἶναι ἡ τελευταία στιγμή τῆς τελευταίας ὥρας τῆς χρονιάς.

Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

‘Ο δάσκαλος συγκινημένος σηκώνεται στὴν ἔδρα. —Καὶ τώρα, ἀντίο! Σᾶς εὐχομαι «καλὸ καλοκαίρι!».

Περνοῦμε ἕνας ἕνας καὶ τοῦ σφίγγουμε τὸ χέρι. Φεύγει ἀπὸ τὴν τάξη μὲ βῆμα ἀργό, ρίχνοντας πίσω του μιὰ τελευταία ματιά.

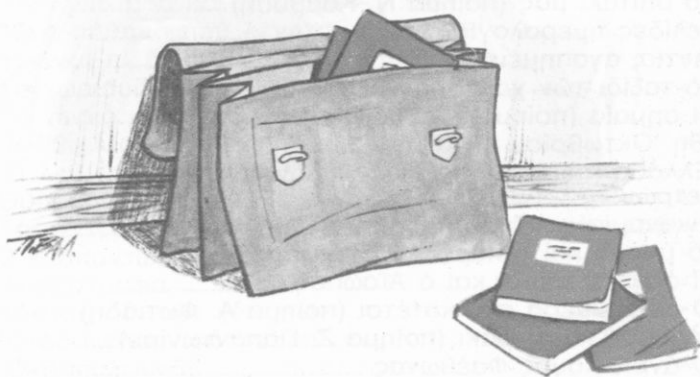
Θὰ ἔφευγα κι ἐγώ, μὰ μοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσα κλάματα μέσα στὴν τάξη. Νὰ εἶναι τὸ θρανίο μου; Νὰ εἶναι ὁ πίνακας; Νὰ εἶναι ὁ χάρτης;

Γυρίζω, καθαρίζω τὸν πίνακα, γιὰ ν’ ἀφήσω τὴν τάξη μου καθαρὴ καὶ συγυρισμένη. Ξαφνικὰ αἰσθάνομαι μιὰ λύπη ἀπέραντη γιὰ ὅλα τὰ πράγματα ἐκεῖ μέσα ποὺ θὰ μείνουν ἔρημα καὶ μόνα. Τὸ σχολεῖο, ὅταν χάνη τὰ παιδιά, χάνει τὴν ψυχὴ του.

Μὰ ἔλα ποὺ εἶναι καλοκαίρι! Χαμογελῶ, τοὺς δίνω

θάρρος, παίρνω μιὰ κιμωλία καὶ γράφω πάνω στὸν
καθαρὸ πίνακα:

ΘΑ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΩ ΣΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΞΗ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
Καὶ φεύγω!

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ Π. ΒΑΛΑΣΑΚΗ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Μέρα χαρᾶς	σελ. 5
2. Στο δρόμο για τὸ σχολεῖο	» 9
3. Προσευχή (ποίημα Ρ. Καρθαίου).....	» 13
4. Ἕνα γράμμα για μένα	» 14
5. Γνωριμία με τὸ δάσκαλο	» 19
6. Ἐπεισόδιο στὴν τάξη	» 23
7. Φθινοπωρινὸ πρωτοβόχι 27	» 27
8. Τὸ ὄργωμα τῆς γῆς 32	» 32
9. Αὐγοῦλα (ποίημα Β. Ρῶτα).....	» 36
10. Χαρούμενη ἐπιστροφή 37	» 37
11. Γύρω στὸ τραπέζι 41	» 41
12. Τὸ σπιτάκι μας (ποίημα Ν. Καμβύση).....	» 45
13. Σελίδες ἡμερολογίου	» 46
14. Ἄντιο, ἀγαπημένα μου πουλιά.....	» 50
15. Τὸ ταξίδι τῶν χελιῶν 54	» 54
16. Ἡ σημαία (ποίημα Μ. Γουμενοπούλου).....	» 58
17. 28η Ὀκτωβρίου 1940	» 59
18. Ἑλλάδα (ποίημα Εὐγενίας Παλαιολόγου - Πετρῶνδη).....	» 62
19. Οἰκονομία καὶ ἀποταμίευση 64	» 64
20. Τὸ μυαλὸ καὶ ἡ καρδιά μιᾶς χώρας	» 68
21. Οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι καὶ ὁ Αἴσωπος	» 71
22. Ὁ ἀετὸς μέσα στὸ κοτέτσι (ποίημα Ἀ. Φωτιάδη).....	» 75
23. Κόκορας καὶ γεράκι (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου).....	» 76
24. Ὁ ἀνυπάκουος Φαέθωνας	» 78
25. Τὸ θαυμαστὸ τηλεφώνημα	» 81
26. Οἱ παροιμίες στὴ ζωὴ μας	» 85
27. Ἑλληνικὴ φιλοξενία 88	» 88
28. Ὁ ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα Γ. Δροσίνη) 92	» 92
29. Παιχνίδια στὶς βουνοπλαγιές 93	» 93
30. Ὁ γεροβοσκὸς (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου).....	» 98
31. Μὲ τὸν τσοπάνη στὴ στρούγκα 100	» 100
32. Περπατῶ μέσα στὸ δάσος 104	» 104
33. Ὁ χειμῶνας 107	» 107
34. Τὰ ἐργατικὰ χέρια 111	» 111
35. Τὰ μυρμήγκια 113	» 113
36. Στὸ ἀεροδρόμιο 117	» 117
37. Τὸ τραγούδι τοῦ ξενιτεμένου (ποίημα Ν. Χατζηδάκη).....	» 121
38. Ἡ ζωὴ στὴν ξενιτιά 122	» 122
39. Ἕνα πράσινο μεταχειρισμένο αὐτοκίνητο 126	» 126

40. Χριστούγεννα στο χωριό 730	σελ. 130
41. Χριστουγεννιάτικο τραπέζι (ποίημα Κ. Παλαμά)..... 733»	133
42. Χριστουγεννιάτικη ιστορία (Γ. Ταρσούλη)	» 134
43. Τò φλουρι τού φτωχού (Π. Νιρβάνα).....	» 138
44. Ό φανταστικός γύρος τού κόσμου	» 142
45. Τò νησί μου (ποίημα Ρ. Μπούμη-Παπα)	» 145
46. Ένας πολύτιμος φίλος	» 147
47. Μιά εύχάριστη διαδρομή	» 151
48. Έ μινυδαλιά (άπό τò «Άλφαβητάρι με τόν ήλιο»)	» 154
49. Έ νύφη και ή άμυδαλιά	» 155
50. Νυφιάτικο (δημοτικό).....	» 158
51. Έ βαφτιστικά (ποίημα Μιχ. Στασινόπουλου).....	» 159
52. Άποκριές	» 160
53. Μιά παραμυθένια δύση	» 164
54. Έ γιαγιά μου και ή άλεπού	» 167
55. Ένα μάθημα πού λέγεται άγωγή	» 170
56. Έ άνοιξη.....	» 174
57. Τά χωριουδάκια και τά ξεκλήσια	» 177
58. Τò χωριό μου (ποίημα Κ. Καλαπανίδα).....	» 181
59. Έ 25η Μαρτίου 1821	» 182
60. Ό λεβέντης (ποίημα Χ. Σακελλαρίου)	» 186
61. Θυμούμαι τή θάλασσα	» 187
62. Τò τραγούδι στο νέο καράβι (πεζοτράγουδο τού Ζ. Παπαντωνίου)	» 190
63. Έ πέστροφα	» 193
64. Τò παιχνίδι τών γνώσεων	» 196
65. Ό δάσκαλος τού χωριού	» 199
66. Ό Παπαλουκάς	» 203
67. Έ πίστη (ποίημα Άντ. Σαμαράκη)	» 206
68. Οί συνεταιρισμοί	» 207
69. Πάσχα στο μοναστήρι	» 210
70. Έ Άθήνα μας.....	» 214
71. Στά έλληνικά έργοστάσια	» 218
72. Ό γιατρός τών δέντρων.....	» 220
73. Μιά όμιλία στο ραδιόφωνο	» 224
74. Τ' άηδόνια	» 227
75. Τò κυνήγι με τή σφεντόνα	» 231
76. Ό πατέρας μου.....	» 233
77. Μιά ένδοξη όδός	» 236
78. Μιά τάξη χρυσωρυχείο	» 238
79. Τò άνύπαρκτο κτήμα μας	» 241
80. Σήμερα στο ποταμάκι (ποίημα Νικ. Κανάκη).....	» 244
81. Πρωτομαγιάτικη έκδρομή.....	» 245
82. Έ γιορτή τής μητέρας	» 248

83. Πώς νά πειράξω τή μητέρα (ποίημα τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ)	σελ. 251
84. Ἡ σοκολατένια σελήνη	» 252
85. Ὁ γενναῖος ἀστροναύτης (ποίημα Ρ. Καρθαίου) ..	» 256
86. Ὁ σκύλος τοῦ Δημήτρη.....	» 258
87. Οἱ δυὸ φίλοι (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου).....	» 262
88. Ὁ μαγευτικὸς κόσμος τῶν λουλουδιῶν	» 263
89. Οἱ παπαγάλοι (Γ. Ξενοπούλου)	» 267
90. Τὸ καλοκαίρι	» 270
91. Ἡ ναυτικὴ ἐβδομάδα	» 272
92. Ἀποχαιρετισμὸς στὸ σχολεῖο	» 275
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	» 278

Ἔκδοσις Γ', 1975 (VIII) - Ἀντίτυπα 230.000 - Σύμβασις: 2625/16-6-75

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : «ΧΡΥΣ. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ·Α.Ε.» - «Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε.»
«Κ. ΚΟΝΤΟΓΟΝΗΣ, Α. ΜΑΛΙΚΟΥΤΗΣ Ο.Ε.»

